Euroopa kohtusüsteemid

2006. aasta väljaanne
(2004.a andmed)

Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjon
(CEPEJ)

Käesolevas materjalis avaldavad autorid arvamust omal vastutusel ja see ei peegelda tingimata Euroopa Nõukogu ametlikku poliitikat

Käesoleva dokumendi tervikuna või selle osade reprodutseerimist või tõlkimist puudutavate küsimustega pöörduda Avalike suhte direktoraadi avaliku teabe ja publikatsioonide osakonda (F-67075 Strasbourg Cedex või publishing@coe.int). Kõik muud käesoleva dokumendiga seonduvad pöördumised adresseerida Õigusalase koostöö direktoraadile DG I CEPEJ.

Sisukord

Eessõna ... 6
Sissejuhatus ... 8
1. CEPEJ hindamisprotsess ... 10
1.1. Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjon ... 10
1.2. Kohtusüsteemide hindamise ümbertöötatud kava ... 11
1.3. Andmete kogumine ja töötlemine ... 12
1.4. Peamised metodoloogilised probleemid ... 13
1.5. Üldised majandus- ja demograafilised näitajad ... 15
1.6. Raporti järelduste analüüsimine ... 17
2. Riiklikud kulutused: kohtud ja prokuratuur ... 19
2.1. Sissejuhatus ... 19
2.2. Kohtutele eraldatud eelarve koosseis ... 20
2.3. 2004. aastal prokuratuurisüsteemile eraldatud eelarve ... 26
2.4. 2004. aastal õigusabile eraldatud eelarve ... 30
2.5. 2004. aastal kohtutele ja prokuratuurile (v.a õigusabi) eraldatud eelarve ... 34
2.6. 2004. aastal kohtusüsteemile, sealhulgas kohtutele, prokuratuurile ja õigusabile eraldatud eelarve ... 38
2.7. Kohtutele ja õigusabile 2004. aastal eraldatud eelarved ... 42
3. Õigusabi ... 46
3.1. Sissejuhatus ... 46
3.2. Õigusabi eelarve ... 47
3.3. Õigusabi andmise või sellest keeldumise tingimused ... 49
3.4. Kohtukulud ja nende hüvitamine ... 51
4. Kohtuteenuse kasutajad (õigused ja üldsuse usaldus) ... 55
4.1. Sissejuhatus ... 55
4.2. Kohtuteenuse kasutajate teavitamist puudutavad sätted ... 55
4.3. Haavatavate kategooriate kaitse ... 55
4.4. Hüvitamisprotseduurid ... 58
4.5. Kohtute väärtalituste ja kaebuste kompenseerimine kohtuteenuse kasutajatele ... 60
4.6. Kohtuteenuse kasutajate rahulolu hindamine ... 61
5. Kohtud ... 63
5.1. Sissejuhatus ... 63
5.2. Kohtusüsteemi ülesehitus ... 63
5.3. Väikesed nõuded, töölt vallandamise ja röövimise asjad ... 67
5.4. Eelarvepädevus kohtute tasandil ... 69
5.5. IT rakendused kohtus ... 70
5.6. Hindamine ja seire ... 72
6. Kohtunikud, *Rechtspfleger*'id ja kohtupersonal ... 79
6.1. Sissejuhatus ... 79
6.3. Rechtspfleger'id ... 84
6.4. Mittekohtunikest personal (sh Rechtspfleger'id, kui on olemas) ... 85
7. Asja õiglane arutamine mõistliku aja jooksul ... 1
7.1. Sissejuhatus ... 1
7.2. EIÕK artiklit 6 puudutavad asjad Euroopa Inimõiguste Kohtus ... 2
7.3. Lihtsustatud menetlused ja kiireloomuliste asjade menetlemine ... 3
7.4. Muud võimalused kohtumenetluse efektiivsuse suurendamiseks: edasikaebega seotud erisused ja vaidluste ennetähtaegse lahendamise soodustamine ... 4
7.5. Tsiviil- (ja haldus)asjade lahendamine ... 4

7.6. Tsiviilmenetluse tähtajad (lahutus ja vallandamine) ... 10
7.7. Kriminaalasjade menetlemine prokuratuuris ... 14
7.8. Kohtutes menetletud kriminaalasjad ... 17
7.9. Röövimise ja tahtliku tapmise asjade menetlemise pikkus ... 21
8. Prokurörid ... 22
8.1. Sissejuhatus ... 22
8.2. Prokuröri roll ja volitused ... 22
8.3. Prokurörid ja prokuratuuri personal ... 23
9. Kohtunike ja prokuröride staatus ... 28
9.1. Sisejuhatus ... 28
9.2. Värbamine ja ametissenimetamine ... 28
9.3. Koolitus ... 31
9.4. Palgad ... 33
9.4.1. Kohtunike palgad ... 34
9.4.2. Prokuröride palgad ... 37
9.4.3. Lisasoodustused ... 41
9.5. Töö ja muude tegevuste kombineerimise võimalused ... 41
9.6. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid ... 43
10. Advokaadid ... 47
10.1. Sissejuhatus ... 47
10.2. Advokaatide arv ... 47
10.3. Esindusmonopol kohtus ... 49
10.4. Organisatsioonid ja koolitus ... 50
10.5. Järelevalve ... 51
10.6. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid ... 53
11. Kohtuotsuste täitmine ... 57
11.1. Sissejuhatus ... 57
1.2. Kohtuotsuste täitmine tsiviil-, kaubandus- ja haldusõiguse asjades ... 58
11.2.1. Täitevametnikud ... 58
11.2.2. Täitevametnike organisatsioonid ja koolitus ... 60
11.2.3. Honoraride läbipaistvus ja kvaliteedistandardid ... 61
11.2.4. Järelevalve ja kontroll ... 62
11.2.5. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid ... 63
11.2.6. Täitemenetlus – kaebused ... 65
11.2.7. Täitemenetlusele kuluv aeg ... 65
11.3. Täitmine kriminaalasjades ... 66
11.4. Täitemenetluse täiustamise meetmed ... 67
12. Notarid ... 69
12.1. Sissejuhatus ... 69
12.2. Notarite staatus ja arv ... 69
12.3. Järelevalve ja kontroll ... 70
13. AVL (alternatiivne vaidluste lahendamine) ... 72
13.1. Sissejuhatus ... 72
13.2. Vahendusmenetluste arv ... 72
14. Kohtusüsteemide panoraamvaade ... 74
15. Lisa ... 78
15.1 Kohtute eelarvet ja õigussüsteemi eelarvet puudutavad metodoloogilised probleemid (peatükk 3) ... 78
15.2. Lisatabelid ... 81
15.3. Kohtusüsteemide hindamise täiendatud küsimustik ... 103

15.4. Selgitavad märkused 121
15.5. Riikide korrespondendid, kelle ülesandeks oli kohtusüsteemi hindamise küsimustiku vastuste koordineerimine 146

Eessõna

Eberhard Desch, CEPEJ presidient ja Guy De Vel, Euroopa Nõukogu õigusasjade peadirektor

2005. aasta maikuus Varssavis vastuvõetud tegevuskavas sisalduva otsusega „arendada edasi" Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjoni (CEPEJ) „hindamise alast tööd" väljendasid Euroopa Nõukogu liikmesriikide riigi- ja valitsusjuhid oma toetust CEPEJ algatatud protsessile ja soovi seda tugevdada.

Nimetatud ülesannet täidetakse eesmärgiga anda põhjalikku teavet õigusemõistmise süsteemide toimimise kohta kõigis Euroopa riikides ning sellest on saanud Komisjoni tegevuse nurgakivi. Olles õppinud 2004. aasta pilootprojekti kogemustest ja kantuna soovist töötada välja sobiv oskusteave, et vastavalt oma statuudile „uurida erinevates kohtusüsteemides saadud tulemusi (…) kasutades selleks ühiseid statistilisi kriteeriume ja hindamisvõtteid", on CEPEJ-l hea meel esitleda käesolevat raportit poliitikutele, kohtunikele, teaduslike uurimuste tegijatele, aga ka kodanikele, kes õigusemõistmise süsteemi teenuseid kasutavad. Raporteid hakatakse publitseerima regulaarselt, võimaldades seeläbi hinnata rohkem kui 800-le miljonile eurooplasele osutatava avaliku õigusemõistmise teenuse arengut.

Tegemist on tõepoolest unikaalse, spetsiifilisele metoodikale rajaneva protsessiga, mille eesmärgiks on anda 45 Euroopa riigi kohtusüsteemide võrdlemiseks võimalikult detailne ülevaade. Aga milleks seda vaja on?

Euroopa justiitsministrite tõukel CEPEJ-d luues soovis Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee luua üksuse, kes oleks suuteline välja pakkuma konkreetseid lahendusi Euroopa õigusemõistmise õigluse, kvaliteedi ja tõhususe suurendamiseks, kodanike usalduse suurendamiseks oma riigis kehtiva süsteemi vastu ning piirata Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artiklit 6 rikkuvatest siseriiklike kohtusüsteemide väärtalitlustest ajendatud pöördumiste arvu Strasbourgi kohtusse.

CEPEJ on oma missiooni esimese osa täitnud esitades käesoleva raporti analüüsimiseks liikmesriikide haldusjuhtidele, ülikoolidele ja uurimisinstituutidele. Loomulikult soovitab CEPEJ tungivalt, et poliitikuid ja uurijaid kasutaksid seda unikaalset informatsiooni, et teha uurimustöid ning viia läbi ja Euroopas hädavajalikku debatti ja reforme, millede vajalikkust Strasbourgi kohtu otsused ja liikmesriikides toimuvad sündmused regulaarselt meelde tuletavad. Samuti soovib CEPEJ, et käesolev raport ise ajendaks sügavat mõtiskelu, mille pinnalt teha Ministrite Komiteele ja liikmesriikide asjaomastele haldusjuhtidele konkreetseid ettepanekuid õigusemõistmise poliitikate arendamiseks.

Seega on CEPEJ raporti 2006. aasta väljaanne lähtekohaks jätkuvale protsessile, milles nii CEPEJ enda kui kogu Euroopas õigusemõistmise ülesandeid täitvate asutuste jaoks teadmiste kogumise ja analüüsimise faasid vahelduma hakkavad.

Komisjon ei oleks suutnud niisuguseid tulemusi saavutada ilma täielikult pühendunud ekspertide erakordse tööta, seda nii kvaliteedi kui kvantiteedi mõttes. Tahaksime esile tõsta suurt asjatundlikkust ja teaduslikku rangust, mida näitas üles Ana-Maria FALCONI ning Jean-Paul JEAN'i jutitud töögrupp kooseisus Pim ALBERS, Fausto DE SANTIS, Elsa GARCIA-MALTRAS DE BLAS, Hazel GENN, Beata GRUSZCZYŃSKA ja Mikhail VINOGRADOV ning avaldada tänu hinnatud abi eest Julien LHUILLIER'ile ja Jean

HUBER'ile. Samuti soovime tänada Madalmaade Justiitsministeeriumi käesolevas protsessis osutatud spetsiifilise abi eest.

Sissejuhatus

2004. aasta detsembris võttis Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjon (CEPEJ) vastu raporti „Euroopa kohtusüsteemid: faktid ja arvnäitajad”. Tegemist oli kohtusüsteemide ülesehituse ja toimimise kohta objektiivse ja võrreldava kvantitatiivse ja kvalitatiivse andmestiku väljaselgitamiseks mõeldud pilootprojektil (küsimustikul) baseeruva katsetuse tulemusega. Nimetatud eksperimendi raames käsitleti 46-st Euroopa Nõukogu liikmesriigist 40. Seda tehti Euroopas esimest korda, õigusemõistmise valdkonnas poldud midagi sarnast varem ette võetud. Eksperimentaalsest iseloomust tingitud piirangutest ja puudustest hoolimata näitas pilootraport, et sellelaadne hindamine ei ole mitte ainult võimalik vaid et see on eelkõige vaeva väärt, kuna annab Euroopa kohtusüsteemide toimimise mõistmiseks võtmevaldkondi puudutavaid kasulikke arvandmeid. Raportit on uurinud paljude liikmesriikide poliitikud ja kohtuasutused ning kasutanud selles esitatud andmeid oma süsteemi puuduste tuvastamiseks ja inspiratsiooni ammutamiseks. Mitmes riigis moodustati raporti läbitöötamiseks ja kasutuselevõtmiseks *ad hoc* töörühmad. Seetõttu õhutas Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee CEPEJ-d oma tööd selles suunas jätkama.

Oma kolmandal tippkohtumisel (Varssavis, 2005. aasta mais) võtsid Euroopa Nõukogu liikmesriikide riigi- ja valitsusjuhid vastu tegevuskava, milles otsustati CEPEJ hindamis- ja toetustegevust edasi arendada, aitamaks riikidel õiglaselt ja kiiresti õigust mõista. Pilootprogrammist saadud kogemustele tuginedes algatas CEPEJ 2005. aastal regulaarse hindamise, kasutades pilootprogrammis rakendatud süvametoodikat ning tuginedes andmete kogumiseks moodustatud riikide korrespondentide võrgustiku abile.

Käesoleva raporti võttis CEPEJ vastu oma seitsmendal plenaarnõupidamisel (juulis 2006), Eberhard DESCH-i (Saksamaa) eesistumise ajal. Raport on uue hindamisprotsessi resultaat. Ülevaate aluseks on riikide raportid, mille ettevalmistamist koordineerisid riikide endi määratud korrespondendid. Raportis esitatakse 45-s Euroopa riigis koostatud ülevaadete tulemused. Dokument on käsitletavate teemade ja riikide arvu poolest unikaalne.

Nimetatud hindamisprotsessi eesmärgiks on samm-sammult välja selgitada need kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed arvnäitajad, mida kõigis liikmesriikides regulaarselt koguda ja töödelda tuleks, leida Euroopa Nõukogu liikmesriikidele ühised kohtute tegevuse kvaliteeti ja tõhusust peegeldavad näitajad (Euroopa kohtusüsteemide võtmeandmed) ning hinnata olukorra muutumist erinevate hindamisperioodide vahel.

Erinevas geograafilises, majanduslikus ja õigusemõistmise alases olukorras olevate riikide kvantitatiivsete näitajate võrdlemine on keeruline ülesanne, millele peaksid ettevaatusega lähenema nii raportit koostavad eksperdid kui ka raportis esitatud informatsiooni tõlgendavad lugejad. Arvnäitajaid tuleb vaadelda nende spetsiifilises kontekstis, arvestades kõiki asjassepuutuvaid kommentaare.

Käesolev raport annab poliitikutele, õigusemõistmisega tegelejatele, teadlastele ja kohtuprobleemidest huvitatud kodanikele Euroopa kohtusüsteemide kirjelduse koos võrdlevalt esitatud kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete arvnäitajatega ja edasiseks analüüsiks vajalike esmaste elementidega. Lugeja leiab raportist võrdlevaid tabeleid ja asjassepuutuvaid kommentaare valdkondades, mis on võtmeks kohtusüsteemide toimimisest arusaamisel, peamiste arengute hoomamisel, probleemide identifitseerimisel ja kohtusüsteemide poolt

kodanikele osutatavate teenuste kvaliteedi, võrdsuse ja tõhususe parandamisele suunatud poliitikate väljatöötamisel.

Käesolev raport kujutab endast kaheosalise tegevuse esimest sammu. Kasulik ülevaatematerjal jätab ruumi süvaanalüüsiks, millega esitatud informatsioonist lähtudes peaksid jätkama nii CEPEJ ise kui raporti adressaadid.

Väljaanne 2006 tugineb 2004. aasta andmetele. Selleks, et raport avaldamise ajal võimalikult täpselt peegeldaks kohtusüsteemide tegelikku olukorda, tuli selles esitatud arvnäitajaid koguda, töödelda ja esitlemiseks ette valmistada väga lühikese aja jooksul (arvestades, et üldiselt said 2004. aasta andmed liikmesriikides kättesaadavaiks alles 2005. aasta viimases kvartalis). Ajalisele surutisele vaatamata otsustas CEPEJ töötada selle nimel, et raport juba 2006. aasta juulis vastu võtta.

Käesolev raport on vähemalt saja inimese, sealhulgas küsimustikule vastama pidanud riikide korrespondentide, teadusliku eksperdi, töörühma ekspertide, CEPEJ ja Euroopa Nõukogu sekretariaadi liikmete ühise töö vili. Ilma nende inimeste täieliku pühendumiseta ei oleks raporti valmimine olnud võimalik.

1. CEPEJ hindamisprotsess

Esimeses peatükis kirjeldatakse käesoleva raporti koostamiseks CEPEJ poolt läbiviidud hindamisprotsessi. Selgitatakse tööpõhimõtteid ja raporti koostamisele eelnenud metodoloogilisi valikuid. Peatüki lõpus esitatakse lugejale raportiga tutvumiseks mõned juhtnöörid.

1.1. Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjon

Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjoni (CEPEJ) moodustas Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee 2002. aasta septembris ja tegi selle peamiseks ülesandeks pakkuda Euroopa Nõukogu liikmesriikidele välja sobivaid konkreetseid lahendusi eesmärgiga

- edendada õigusemõistmise korraldamist käsitlevate Euroopa Nõukogu dokumentide tõhusat rakendamist (normatiivne ”müügijärgne teenindus”),
- tagada, et kohtuid puudutavad poliitikad arvestaksid kohtuteenuse kasutajate vajadustega ning et
- aidata vähendada Euroopa Inimõiguste Kohtu ummistamist, pakkudes riikidele välja tõhusaid lahendusi, mida rakendada enne Inimõiguste Kohtusse pöördumist ja millega ära hoida Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artikli 6 rikkumisi.

Tänapäeval on CEPEJ kõigi Euroopa riikide jaoks unikaalne, Euroopa Nõukogu 46 liikmesriigi kvalifitseeritud asjatundjatest koosnev organ, kes on seatud hindama kohtusüsteemide tõhusust ja pakkuma välja praktilisi võtteid ja meetmeid eesmärgiga kodanikele pakutavat teenust üha tõhustada.

Oma statuudi kohaselt peab CEPEJ „(a) hindama erinevate kohtusüsteemide poolt saavutatud tulemusi (…) kasutades selleks muuhulgas ühtseid statistilisi kriteeriume ja hindamisvõtteid, (b) määratlema probleemid ja need valdkonnad, mida oleks võimalik parandada ning vahetama arvamusi kohtusüsteemide toimimise üle, (c) tegema kindlaks liikmesriikide kohtusüsteemide mõõtmise ja toimimise parandamise konkreetsed viisid, arvestades seejuures nende spetsiifiliste vajadustega. Nimetatud ülesandeid täidetakse muuhulgas seeläbi, et (a) identifitseeritakse ja töötatakse välja arvnäitajad, kogutakse ja analüüsitakse kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid ning määratletakse hindamise meetmed ja võtted ning (b) koostatakse raporteid, statistilisi ülevaateid, parimate praktikate tutvustusi, juhtnööre, tegevusplaane, arvamusi ja üldisi kommentaare”.

Sel moel rõhutab statuut kohtusüsteemide võrdlemise ning nende toimimist puudutavate teadmiste vahetamise vajalikkust. Käesolevas raportis võrreldakse enamat kui pelgalt tõhusust selle kitsas tähenduses: raportis rõhutatakse samavõrra ka õigusemõistmise kvaliteeti ja efektiivsust.

Eelnimetatud ülesannete täitmiseks otsustas CEPEJ käivitada Euroopa Nõukogu liikmesriikide kohtusüsteemide regulaarse hindamise.

1.2. Kohtusüsteemide hindamise ümbertöötatud kava

2005. aastal moodustas CEPEJ kohtusüsteemide hindamise töörühma (CEPPEJ-GT-EVAL)[1], ülesandega hindamiskava (küsimustik) pilootprojekti tulemuste valguses üle vaadata ning et tagada uute arvandmete kogumine ja töötlemine ja uue raporti koostamine.

Hindamiskava ümbertöötamise peaeesmärgiks oli koostada niisugune küsimustik, mida edaspidisteks hindamisteks saaks süstemaatiliselt kasutada.

Ümbertöötatud kava (123 küsimust) ja selle selgitavate märkuste koostamisel järgisid eksperdid neidsamu põhiprintsiipe, mida rakendati pilootkava koostamisel. Esmajoones peeti silmas resolutsioonis Res (2002) 12, millega CEPEJ loodi, määratletud põhimõtteid ja muid Euroopa Nõukogu resolutsioone ja soovitusi, mis õigusemõistmise tõhusust ja õiglust käsitlevad.

Arvesse võeti ka CEPEJ liikmete, vaatlejate ja riikide korrespondentide pilootprogrammi käigus esitatud parandusettepanekuid. Erilist tähelepanu pöörati selgitavatele märkustele, mis peavad aitama riikide korrespondentidel küsimustele homogeenseid vastuseid anda. Ekspertide ja programmi adressaatide märkustest lähtudes sõnastati täpsemad definitsioonid, et vähendada tõlgendamisel tekkivaid raskusi.

Pilootkavaga võrreldes püüab nii kirjeldavat kui arvnäitajaid sisaldavat osa kätkev ümbertöötatud kava esitada tähendusrikkamate vastuste saamiseks kvaliteetsemaid küsimusi, parandada küsimuste graafilist vormistust, et nendele vastamine lihtsam oleks ning õhutab lisama kommentaare ja selgitusi. Selles on terve rida uusi küsimusi (esmajoones kohtute eelarve, kohtuteenuse kasutajate, menetlustähtaegade, kohtuotsuste täitmise ja notarite kohta) ning laiendatud on asja õiglasele arutamisele pühendatud osa. Küsimustiku struktuuri muudeti selleks, et riikide korrespondendid saaksid andmete kogumise ülesande jagada mitme asjaomase organi vahel.

CEPEJ-GT-EVAL koostatud ümbertöötatud kava[2] võttis CEPEJ vastu oma viiendal plenaarnõupidamisel (2005. aasta juunis) vastu ning Ministrite esindajate 936. nõupidamine

---

[1] Koosseisus:

- Pim ALBERS, Madalmaade Justiitsministeeriumi õigusemõistmise strateegia osakonna vanem poliitikanõunik (esimees aastal 2005),
- Jean-Paul JEAN, Pariisi apellatsioonikohtu prokurör, Prantsusmaa Poiters'i ülikooli dotsent (esimees aastal 2006),
- Fausto DE SANTIS, Itaalia Justiitsministeeriumi kohtukorralduse ameti peadirektor,
- Elsa GARCIA.MALTRAS DE BLAS, Hispaania Justiitsministeeriumi rahvusvahelise justiitskoostöö peadirektoraadi õigusnõunik, prokurör,
- Hazel GENN, Ühendkuningriigi Londoni Ülikooli kolledži õigusteaduskonna sotsiaal- ja õigusteaduste professor,
- Beata Z.GRUSZCZYŃSKA, Poola Justiitsministeeriumi õigusinstituut, Varssavi ülikooli kriminoloogia ja kriminaalpoliitika õppetool,
- Mikhail VINOGRADOV, Vene Föderatsiooni Presidendi riikliku õigusdirektoraadi (GGPU) advokaat
- Kattarzyna GRYBOWSKA, Euroopa Komisjoni Justiitsküsimuste, vabaduse ja julgeoleku peadirektoraat, JLS.C-3 Kodakondsus ja põhiõigused, administraator (vaatleja).

Rühma töösse andsid väärtusliku panuse Jean HUBER, Prantsuse *Ecole Nationale de la Magistrature'*i nooremkohtunik ja Julien LHUILLIER, Nancy 2 õigusteaduskonna teadur (Prantsusmaa).

[2] Vaata lisa punkt 15.3.

(septembris 2005) kiitis selle heaks. Ümbertöötatud kava koos selgitavate märkustega esitati liikmesriikidele 2005. aasta septembris, et uued andmed laekuksid 2006. aasta alguses.

1.3. Andmete kogumine ja töötlemine

Käesolev raport lähtub 2004. aasta andmetest. Kuna enamik riike sai kohtusüsteemi puudutavad 2004. aasta andmed teatavaks teha 2005. aasta sügisel, ei olnud CEPEJ-l võimalik hakata andmeid koguma enne 2006. aasta algust; seega jäi liikmesriikidel küsimustikule vastamiseks vajalike andmete kogumiseks ja koondamiseks aega ainult kolm kuud ning ekspertidel riikide raportite läbitöötamiseks ja üldraporti koostamiseks vähem kui viis kuud.

Metodoloogiliselt tulenevad kogutud andmed liikmesriikide raportitest; liikmeriikidel paluti määrata korrespondendid, kes pidid oma riigis vastuseid koordineerima ja hindamiskavasse sobitama.

Raporti ettevalmistamise usaldas CEPEJ töörühmale, keda juhtis Jean-Paul JEAN (Prantsusmaa). Euroopa Nõukogu sekretariaat määras teaduslikuks eksperdiks, kes pidi koostöös CEPEJ sekretariaadiga[3] liikmesriikide esitatud andmed läbi töötama ja raporti kava koostama, Ana-Maria FALCONI'i[4] (Prantsusmaa).

Riikide korrespondendid olid uute andmete kogumisel sekretariaadi ja ekspertide peamised suhtluskaaslased ning kandsid esmast vastutust ülevaates kasutatud andmete kvaliteedi eest. Teaduslik ekspert registreeris ja sisestas andmebaasi kõikide liikmesriikide individuaalsed vastused.

Teaduslik ekspert võttis riikide korrespondentidega sageli kontakti, et arvandmeid kontrollida või selgitada ning see protsess kestis kuni raporti lõppversiooni valmimiseni. CEPEJ eksperdid olid ühel meelel, et nemad ei tohi arvandmeid muuta ilma riikide korrespondentide selgesõnalise nõusolekuta. Kõik muudatused on riikide korrespondentide poolt heaks kiidetud. Olulise tähtsusega sammuks nimetatud protsessis oli teaduslike ekspertide, CEPEJ-GT-EVAL ja riikide korrespondentide võrgustiku nõupidamine (Strasbourgis 2006. aasta mais), kus kontrolliti andmeid, arutati ekspertide otsuste üle ja parandati esitatud andmete kvaliteeti.

Vastanud riigid

2006. aasta maikuuks oli protsessiga liitunud 45 riiki: Albaania, Andorra, Armeenia, Austria, Aserbaidžaan, Belgia, Bosnia ja Hertsegoviina, Bulgaaria, Eesti, Georgia, Hispaania, Horvaatia, Island, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Moldova, Monaco, Montenegro,[5] Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa,

[3] Alates 1. märtsist 2006 abistas CEPEJ sekretariaati erinõunikuna Madalmaade Justiitsministeeriumi komandeeritud Pim ALBERS.

[4] Pr FALCONI't abistasid selles töös Prantsuse *Centre National pour la Recherche Scientifique* (CNRS) juures asuv *Centre Maurice Halbwachs*, *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales*, *Ecole Normale Supérieure* ja Caen'i ülikool.

[5] Kuigi Montenegro oli raporti vastuvõtmise ajal mitteliikmesriik, osales ta hindamiskavas selle täies ulatuses ajal, mil kuulus Serbia ja Montenegro riikide liitu.

Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, San Marino, Serbia,[6] Slovakkia Vabariik, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Türgi, Ukraina, Ungari, Vene Föderatsioon ja Ühendkuningriik[7].

Küsimustikule ei vastanud järgmised riigid: Šveits ja „endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik".[8] Loodame, et nad osalevad järgmise raporti koostamises.

Föderaalriikides või detsentraliseeritud õigusemõistmise süsteemiga riikides on andmete kogumisel võrreldes tsentraliseeritud riikidega oma erisused. Sageli on olukord palju keerulisem. Niisugustel juhtudel on tsentraaltasandil andmete kogumise võimalused piiratud, samal ajal kui osaüksuste tasandil kogutud andmete liik ja kvantiteet võivad erineda. Praktikas saatsid mitmed föderaalriigid küsimustikud edasi kõigile oma üksustele. Mõned riigid tuletasid kogu riigi kohta käivad andmed osaüksustest saadud andmetest, arvestades igaühe elanike arvuga.

Kõik liikmesriikide esitatud andmed on kättesaadaval CEPEJ veebilehel (www.coe.int/CEPEJ). Mõned riikide raportid kätkevad õigussüsteemide kirjeldusi ja selgitusi, millest on palju abi esitatud arvandmete mõistmisel. Seetõttu on riikide raportid üldraportile kasulikuks täiendmaterjaliks; raporti lühiduse ja järjekindluse huvides ei olnud võimalik kogu nimetatud informatsiooni sellesse hõlmata.

1.4. Peamised metodoloogilised probleemid

CEPEJ eesmärgid

Käesolev raport ei pretendeeri sellele, et kogu liikmesriikide edastatud teave oleks ammendavalt ära kasutatud. Raportis püüdis CEPEJ probleeme käsitleda eeskätt lähtudes Euroopa Nõukogu prioriteetidest ja aluspõhimõtetest. Arvnäitajate kõrval huvitavad CEPEJ-d Euroopa riikidele ühised peamised arengusuunad, toimunud arengud ja probleemid.

Käesolev raport on Euroopa kohtusüsteemide regulaarse hindamise protsessis üks olulisi samme, mille puhul võeti arvesse pilootprogrammi väärtuslikke kogemusi ja püüti hindamiskava dünaamilisest aspektist vaadatuna parandada. Raporti koostamisel soovitati ekspertidel ja riikide korrespondentidel pidada silmas selle protsessi pikaajalist perspektiivi – määratleda kõigis liikmesriikides regulaarselt kogutavad ja töödeldavad kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed näitajad ning tuua välja Euroopa Nõukogu liikmesriikide kohtute tegevuse kvaliteedi ja tõhususe ühised näitajad.

Arvandmete kvaliteet

Käesolevas raportis esitatud arvandmete kvaliteet sõltub suuresti küsimustikus esitatud küsimuste liigist, riikides kasutatavatest definitsioonidest, riigisisestest andmete registreerimise süsteemidest, riikide korrespondentide jõupingutustest, neile kättesaadavatest andmetest ning sellest, kuidas arvnäitajaid töödeldi ja analüüsiti. Pilootprojekti kogemustest lähtuvalt tehtud parandustele vaatamata on siiski mõistlik eeldada teatud kõrvalekallete

[6] Serbia andmed ei hõlma ÜRO Kosovo missiooni haldamisel olevat piirkonda.
[7] Ühendkuningriigi kohta on esitatud eraldi andmed Inglismaa ja Walesi, Šotimaa ning Põhja-Iirimaa kohta, sest nimetatud kolm kohtusüsteemi on organiseeritud erinevatel alustel ja tegutsevad üksteisest sõltumatult.
[8] "Endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi" vastused ei laekunud ettenähtud ajaks ning neid ei olnud võimalik raporti tarbeks töödelda. Need on kättesaadavad CEPEJ veebilehel: www.coe.int/cepej.

tekkimist, kui riikide korrespondendid küsimusi tõlgendasid ja neid saadaoleva informatsiooniga sobitasid. Lugeja peks seda meeles pidama ja statistilisi näitajaid tõlgendama iga kord neile lisatud kommentaaride valguses.

CEPEJ otsustas töödelda ja esitada ainult kõrge kvaliteedi ja suure usaldusväärsusega arvnäitajaid. Otsustati jätta kõrvale näitajad, mis olid kas riigiti liiga erinevad või millede usaldusväärsuse suhtes polnud piisavaid garantiisid. Tegelikult koguti rohkem teavet, kui käesolevas raportis sisaldub ning see on kättesaadav CEPEJ veebilehel www.coe.int/CEPEJ.

Arvandmete ja mõistete võrreldavus

Erinevate riikide kohta käivate kvantitatiivsete näitajate võrdlemine on geograafilise, majandusliku ja õigusliku olukorra erinevuste tõttu suurt tundlikkust nõudev tegevus. Nii raportit koostavad eksperdid kui seda lugevad inimesed, eeskätt sellesse kätketud teave tõlgendajad ja analüüsijad, peaksid näitajate võrdlemisse suhtuma suure ettevaatusega.

Selleks, et erinevaid riike ja nende erinevaid süsteeme võrrelda, tuleb rõhutada süsteemide neid erijooni, mis riikidevahelisi erinevusi tingivad (erinev kohtustruktuur, kohtusüsteemi ülesehitus ja süsteemi hindamiseks kasutatavate statistiliste näitajate erinevus). Erilist tähtsust omistati sõnade defineerimisele ja sellele, et mõisteid kasutataks kookõlas üldise arusaamisega neist. Näiteks sisaldab ümbertöötatud hindamiskava mitut küsimust, mille puhul selgitavas märkuses on ära toodud täpsed definitsioonid seoses kohtute arvuga (institutsioonilisest ja geograafilisest aspektist) või kohtunike arvuga (täpsustati erinevad kategooriad). Erilist tähelepanu pöörati kohtutele eraldatud eelarve defineerimisele, et riikide esitatud arvandmed väljendaksid ühtesid ja samu kulutusi. Ometi takistasid süsteemide erinevused mõnikord ühiste mõistete väljatöötamist. Neil juhtumitel on arvnäitajatele lisatud spetsiifilised kommentaarid. Nõnda võimaldab üksnes raporti aktiivne lugemine teha analüüsi ja tuletada järeldusi; arvnäitajaid ei saa lugeda passiivselt üksteise järel, neid tuleb tõlgendada vastavate kommentaaride valguses.

Kuna raporti eesmärgiks on anda ülevaade Euroopa kohtusüsteemidest, otsustas CEPEJ riikides valitseva olukorra esitlemisel kasutada tähestikulist järjekorda. Võrdlemine ei tähenda pingeritta seadmist. Samas on käesolev raport allikmaterjaliks süvauuringuteks, mida tuleks teostada rühmitades riike nende õigussüsteemidele iseloomulike joonte alusel (nt tsiviilõiguse ja tavaõiguse riigid; üleminekuriigid ja vanade õigustraditsioonidega riigid), geograafiliste kriteeriumide alusel (suurus, rahvaarv) või majanduskriteeriumide alusel (nt eurotsooni riigid ja sellesse mittekuuluvad riigid). CEPEJ ise plaanib oma tegevuse teises faasis käesoleva raporti alusel vastava analüüsi läbi viia.

CEPEJ hindamiskavas osalesid väikeriigid. Andorra, Monaco, Liechtenstein ja San Marino on riigid, millede territooriumid ei ole väiksuse tõttu teistega võrreldavad. Seetõttu tuleb nende riikide puhul esitatud arvandmeid „100 000 elaniku kohta” tõlgendada suure ettevaatusega.

Rahalist väärtust väljendatakse eurodes. Sellest tulenevalt tekkis mõnede väljapoole eurotsooni jäävate riikide puhul vahetuskursse kasutades probleeme. Vahetuskursid muutuvad aastate lõikes. Kuna raport keskendub peamiselt aastale 2004, rakendati 1. jaanuari 2005 vahetuskursse. Kõrge inflatsiooniga riikide arvandmed võivad mõnikord kummalised tunduda, seetõttu tuleks neid tõlgendada spetsiifilises kontekstis.

Arvandmete kronoloogiline võrdlemine

Kuigi käesolev raport tugineb peamiselt eksperimentaalses faasis tehtud tööle ja 2004. aastal vastu võetud raportile, ei oleks käesolevas raportis esitatud andmete võrdlemine eelmise raporti andmetega asjakohane. Eelmine raport kujutas endast sisuliselt eksperimenti. Selles esinevad definitsioonid ja muutujad ei pruugi läbivalt samad olla. Seetõttu rõhutab CEPEJ, et kuigi piloot-hindamiskava ja selle alusel koostatud raport olid kõrge kvaliteediga, tuleb regulaarse hindamisprotsessi alguseks lugeda siiski käesolevat raportit ning CEPEJ kavatseb tulevaste hindamiste puhul kronoloogilisi võrdlusi teha sellest raportist lähtudes. CEPEJ loeb käesolevat raportit standardiks, mille alusel on võimalik analüüsida kohtusüsteemide arengut riikide rühmades ja individuaalsetes riikides.

Kohtusüsteemide areng

Alates 2004. aastast on mõned Euroopa Nõukogu liikmesriigid võtnud ette oma õigussüsteemide olulised institutsioonilised ja seadusandlikud reformid. Olukord neis riikides praegu on raportis kirjeldatust täiesti erinev.

1.5. Üldised majandus- ja demograafilised näitajad

Nimetatud näitajad, mida peaaegu kõigil riikidel oli võiamlik esitada, annavad põhjalikku informatsiooni üldise tausta kohta, milles käesolev uuring läbi viidi. Nagu ka piloothindamise raporti puhul, võimaldavad need andmed teisi näitajaid, eeskätt eelarve ja kohtute tegevusega seonduvaid, suhestada ja kontekstis vaadelda.

Samuti annavad need andmed lugejale võimaluse hoomata riikide rahvaarvu ja territooriumide tohutuid erinevusi, alates 30 000 elanikuga San Marinost kuni rohkem kui 143 miljoni elanikuga Vene Föderatsioonini. Demograafilisi erinevusi tuleb samuti pidevalt meeles pidada. Käesoleva uurimusega hõlmatav rahvastiku koguarv on umbkaudu 796 miljonit.

Majandus- ja demograafilised näitajad ilmestavad ka erinevate riikide jõukuse ja elatustaseme vahelisi ülisuuri erinevusi, eeskätt SKT kaudu ühe elaniku kohta (pilootkavaga võrreldes uued andmed) ja riiklike kogukulutuste kaudu. Keskmine aastapalk annab huvitava ülevaate jõukusest ja elatustasemest, kuna puudutab majandus-, sotsiaalsfääri (sotsiaalhoolekanne) ja demograafilisi näitajaid. Kuigi nimetatud arvnäitaja ei ole täiuslik, toob see taas kord esile liikmesriikide kodanike vahelise märkimisväärse ebavõrdsuse.

Lõpuks tuleb arvestada ka „eurotsooni” ja „muude” riikide vahelise valuutavahetuse kursiga, kuna see mõjutab suurel määral seda, kuivõrd palk peegeldab iga riigi elanike elukvaliteeti.

Seega tuleb võrdlemisel piirduda nende näitajatega, mida saab võrrelda. Näitajaid, mida liikmesriik soovib teiste riikide näiliselt võrreldavate tulemustega võrrelda, tuleb alati tasakaalustada spetsiifilist konteksti arvesse võttes. On ilmne, et sõltuvalt rahvaarvust ja elatustasemest on ühe elaniku kohta, ühe elaniku kohta SKT-st ja keskmise palga suhtearvudega mõõtmisel erinevad mõjuläved.

Riiklikke kulutusi (küsimus 2) puudutavad andmed näivad olevat liiga suures sõltuvuses raamatupidamismeetoditest nii defineeritud piirmäärade kui ka näiteks puudujääkide esitamisel. Metodoloogilises plaanis tekitab lisaprobleeme ka üleriigilisest ja regionaalsest eelarvest tehtavate riiklike kultuste probleem. Seetõttu on viimatinimetatud andmed majandus- ja demograafiliste näitajate üldtabelis ära toodud üksnes teadmiseks.

Kõikide riikide, peale **Taani** ja **Monaco**, esitatud keskmise palga näitajatesse suhtuti reservatsioonidega. Seetõttu kasutatakse kohtunike ja prokuröride palkade võrdlemiseks vastavaid arvandmeid üksnes tabelites, mitte diagrammides.

Eelöeldust tingituna otsustati käesolevas raportis kasutada ainult kahte suhtearvu, mida tavaliselt võrdluseesmärkidel, esmajoones eelarvete graafilisel võrdlemisel, kasutatakse: elanike arv ja SKT ühe elaniku kohta; mõlemad näitajad on vastavates diagrammides esindatud.

Kõik liikmesriigid esitasid andmed rahvaarvu kohta. Neid kasutatakse kõigil juhtumitel, mil mõõdetakse mõju ühe elaniku kohta. Seega võrreldakse üksnes sarnase suurusega riike.

Peaaegu kõik riigid esitasid andmeid SKT kohta ühe elaniku kohta. Ainult **Bulgaaria**, **Taani** ja **Monaco** ei suutnud vastavaid näitajaid produtseerida ning on seetõttu nimetatud muutujatel baseeruvatest võrdlevatest tabelitest ja diagrammidest välja jäetud. Taas kord tuleb täheldada suuri erinevusi SKT-s ühe elaniku kohta ning seda tuleb vastavaid tulemusi tõlgendades silmas pidada. Näiteks võib esile tõsta kahte äärmust: ühelt poolt riigid, kus SKT ühe elaniku kohta on alla 2 000 euro (**Albaania, Armeenia, Aserbaidžaan, Bosnia ja Hertsegoviina, Georgia, Moldova** ja **Ukraina**) ning teiselt poolt **Liechtenstein**, kus SKT ühe elaniku kohta on viiskümmend korda kõrgem.

Tabel 1. Üldinfo vastanud riikide kohta aastal 2004 (küsimused 1-4).

Riik	K 1 elanike arv	K 2 riiklikud kogukulutused aastas riigi tasandil	K 2 riiklikud kogukulutused aastas regionaalsel/üksuse tasandil	K 3 SKT elaniku kohta	K 4 aasta keskmine brutopalk
Albaania	3 069 275	e.v.		1 920 €	2 440 €
Andorra	76 875	275 500 000 €		22 347 €	14 846 €
Armeenia	3 210 000	454 210 840 €		850 €	756 €
Aserbaidžaan	8 347 000	1 305 570 000 €		852 €	994 €
Austria	8 206 500	65 000 000 000 €		29 000 €	38 640 €
Belgia	10 446 000	142 577 800 000 €	59 925 000 000 €	27 579 €	31 992 €
Bosnia ja Hertsegoviina	3 832 000	2 662 255 000 €		1 732 €	4 634 €
Bulgaaria	7 761 049	e.v.		e.v.	2 417 €
Eesti	1 351 069	3 000 000 000 €		6 644 €	5 588 €
Georgia	4 535 200	a.p.	a.p.	923 €	992 €
Hispaania	42 935 001	102 665 000 000 €	324 972 000 000 €	19 502 €	25 060 €
Horvaatia	4 443 900	11 279 647 220 €	1 863 093 620 €	6 200 €	9 582 €
Iirimaa	4 040 000	41 230 000 000 €		36 737 €	27 780 €
Island	293 577	3 700 000 000 €	1 400 000 000 €	34 700 €	38 700 €
Itaalia	58 462 375	452 826 000 001 €	a.p.	23 115 €	22 254 €
Kreeka	11 056 800	63 500 000 000 €		15 119 €	16 776 €
Küpros	689 565	3 313 706 975 €		7 216 €	11 700 €
Leedu	3 425 300	3 664 414 301 €		5 264 €	4 024 €
Liechtenstein	34 600	524 133 333 €		106 000 €	74 592 €
Luksemburg	455 000	6 476 725 546 €		65 488 €	39 587 €
Läti	2 319 200	3 167 516 484 €		4 777 €	3 600 €
Madalmaad	16 292 000	227 500 000 000 €		29 993 €	30 642 €
Malta	402 668	1 519 354 800 €		9 647 €	11 644 €
Moldova	3 386 000	4 286 300 000 €	1 885 600 000 €	572 €	853 €
Monaco	30 020	694 840 032 €		a.p.	a.p.
Montenegro	620 533	450 738 779 €		1 113 €	3 636 €

Riik	K 1 elanike arv	K 2 riiklikud kogukulutused aastas riigi tasandil	K 2 riiklikud kogukulutused aastas regionaalsel/üksuse tasandil	K 3 SKT elaniku kohta	K 4 aasta keskmine brutopalk
Norra	4 606 363	72 992 239 200 €	22 109 122 400 €	43 818 €	41 219 €
Poola	38 174 000	44 660 633 484 €		5 246 €	6 218 €
Portugal	10 529 255	64 175 000 000 €		13 550 €	13 492 €
Prantsusmaa	62 177 400	374 597 000 000 €	161 600 000 000 €	26 511 €	38 921 €
Rootsi	9 034 837	87 913 178 770 €	65 806 087 566 €	28 832 €	31 906 €
Rumeenia	21 673 328	7 494 168 708 €	3 422 276 068 €	2 718 €	2 423 €
San Marino	29 673	715 834 955 €		26 350 €	23 609 €
Saksamaa	82 500 000	273 600 000 000 €	255 900 000 000 €	26 754 €	39 815 €
Serbia	7 498 001	e.v.		2 255 €	3 420 €
Slovakkia	5 400 000	8 388 155 026 €	572 550 000 €	6 200 €	4 997 €
Sloveenia	1 997 590	7 006 900 000 €		13 103 €	13 565 €
Soome	5 236 611	36 320 000 000		28 646 €	33 000 €
Taani	5 397 640	3 894 612 799 €		a.p.	a.p.
Tšehhi Vabariik	10 220 577	32 450 758 526 €		8 446 €	6 783 €
Türgi	71 152 000	79 312 575 000 €		3 359 €	7 783 €
Ukraina	47 280 800	11 283 701 187 €		1 141 €	1 105 €
Ungari	10 097 549	24 950 400 000 €		8 025 €	6 984 €
Vene Föderatsioon	143 474 143	125 591 176 470 €		3 478 €	2 379 €
ÜK-Inglismaa ja Wales	53 046 300	201 000 000 000 €		24 579 €	36 900 €
ÜK-Põhja-Iirimaa	1 710 300	12 400 000 000 €		25 343 €	31 061 €
ÜK-Šotimaa	5 078 400	65 241 060 000 €		24 600 €	33 500 €

Võti:

- (Küsimus x) viitab lisas oleva hindamisküsimustiku küsimusele, millele antud vastustest andmed saadi.
- Kui riik jättis küsimusele vastamata, siis viidatakse sellele lühendiga „e.v.” (ei vastanud) või tühja lahtriga („ ”)
- Kui riik vastas, et (kehtivat) informatsiooni ei ole, siis kasutatakse lühendit „a.p.” (andmed puuduvad).
- Mõnedel juhtudel ei olnud võimalik vastata seetõttu, et küsimus puudutas olukorda, mida vastavas riigis ei eksisteeri. Neil juhtumitel ja ka siis, kui riik andis vastuse, mis ilmselgelt küsimusele ei vasta, kasutatakse lühendit „p.k.” (pole kohaldatav).
- Tabelites esinev „-” tähendab, et alusandmete puudumisel ei olnud võimalik vastavat (suhtearvu) näitajat välja arvutada.
- „ttt” = täistööajale taandatud; võrdlemise võimaldamiseks on esitatud täistööajale taandatud personali (kohtunike, prokuröride jne) arv.
- „ÜK-Inglismaa ja Wales” /”ÜK-Põhja-Iirimaa” /ÜK-Šotimaa” vastavad esitatud arvandmete osas Ühendkuningriigi vastavatele territooriumidele.

1.6. Raporti järelduste analüüsimine

Regulaarse hindamise põhieesmärgiks on võimaldada anda soovitusi ja võtta konkreetseid meetmeid kohtusüsteemide kvaliteedi, erapooletuse ja tõhususe edendamiseks. Seetõttu seisneb käimasoleva protsessi teine faas selles, et CEPEJ laseb „arvudel iseenese eest rääkida”. CEPEJ keskendub tulemuste analüüsile, käsitledes olemasolevate faktide ja näitajate pinnalt konkreetseid teemasid süvitsi.

Kaart 0 Vastanud riigid

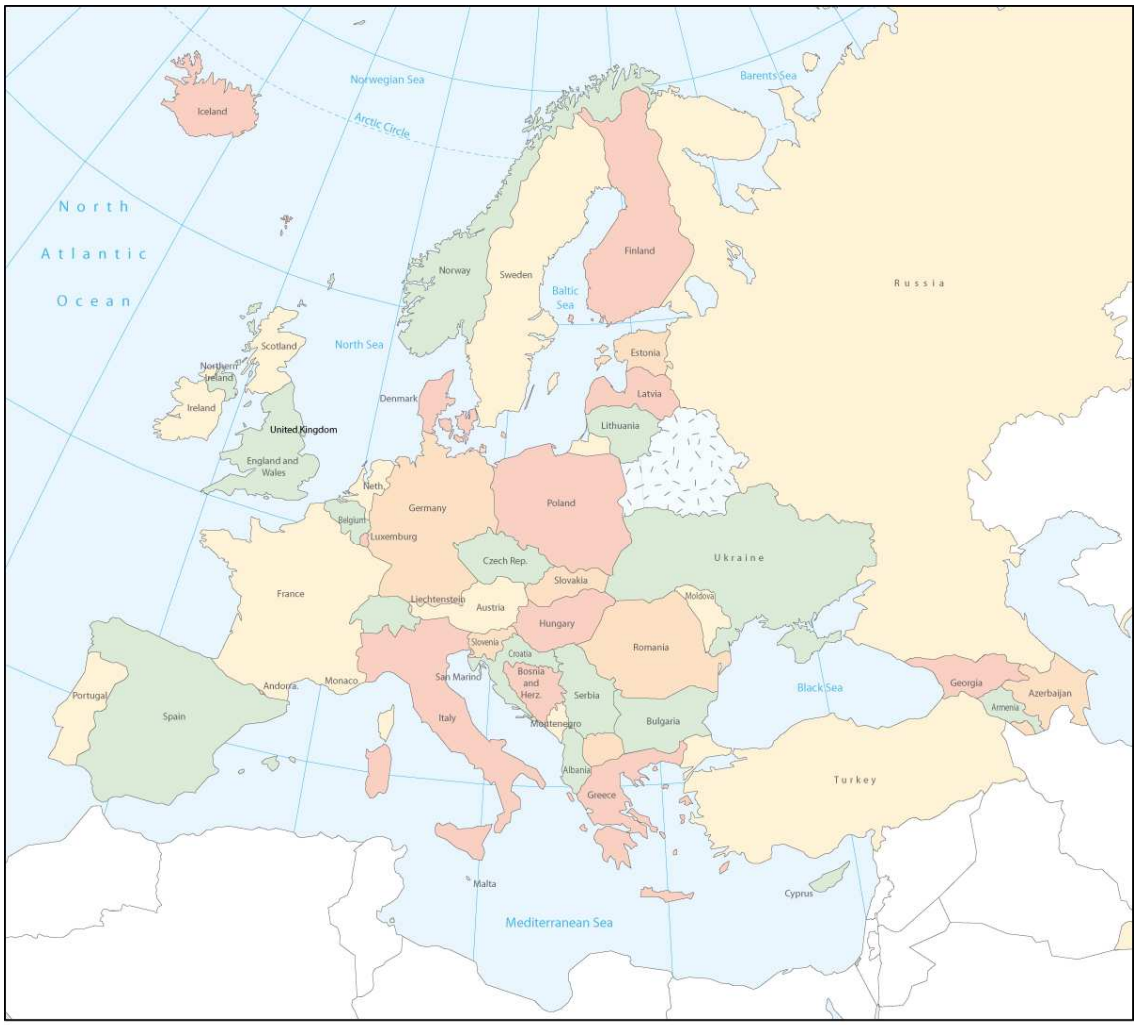

0 500 Miles
0 500 Km

2. Riiklikud kulutused: kohtud ja prokuratuur

2.1. Sissejuhatus

Käesolev peatükk keskendub õigusemõistmise süsteemi kasutada olevatele vahenditele, esmajoones kohtute, õigusabi ja prokuratuuri vahenditele. Esimeses osas kirjeldatakse kohtute rahastamist. Lisas viidatakse ka metodoloogilistele küsimustele.

Eelöeldu valguses, kõnealuste küsimuste keerukust silmas pidades ning selleks, et võimaldada järk-järgulist lähenemist, otsustas CEPEJ eelarve erinevateks elementideks jagada. Arvesse läksid neist kolm järgmist:

- kohtutele eraldatud eelarve (vastus küsimusele 5), mida käsitletakse raporti selles osas, mis puudutab kohtute tegevust,
- prokuratuurile eraldatud eelarve (vastus küsimusele 9), mida käsitletakse raporti selles osas, mis puudutab prokuratuuri tegevust,
- õigusabile eraldatud eelarve (vastus küsimusele 7), mis näitab riigi jõupingutusi õigussüsteemi kättesaadavaks tegemisel.

Järjestikused tabelid võimaldavad nimetatud kolme elementi – kohtuid (K), prokuratuuri (Pr) ja õigusabi süsteemi (ÕA) igal viisil võrrelda.

Tabel 2: 2004. aastal kohtutele eraldatud eelarve (v.a õigusabi)
Tabel 3: 2004. aastal prokuratuurile eraldatud eelarve (tegelik või hinnanguline)
Tabel 4: 2004. aastal õigusabile eraldatud eelarve

Lisaks on ära toodud hinnangulised kogueelarved järgnevale:

- Kõik süüdistuse esitamise ja kohtulahendi tegemisega seotud organid (K + Pr) – tabel 5: 2004. aastal kohtusüsteemile, sh kohtutele ja prokuratuurile eraldatud eelarve (v.a õigusabi),
- Kõik kolm kokku (K + Pr + ÕA) – Tabel 6: 2004. aastal kohtusüsteemile, sealhulgas kohtutele, õigusabile ja prokuratuurile eraldatud eelarve,
- Õiguskaitse kättesaadavus (K + ÕA) – Tabel 7: 2004. aastal kohtutele ja õigusabile eraldatud eelarve.

Nõnda saab iga riik end teiste sarnaste riikidega võrrelda. Siis on riigil võimalik oma tegevuse tulemusi kontrollida.

Võrdluste põhjendatuse huvides on kättesaadavaks tehtud kõik esitatud ja kasutatud andmed (lisa koondtabel 75). Iga tabeli järel on diagrammi vormis esile tõstetud võrreldavate kategooriate võrdlemist võimaldavad suhtearvud, mis suhestavad eelarvenäitajad elanike arvuga ja SKT-ga ühe elaniku kohta.

Igale tabelile järgneb diagramm, mis näitab eelarve protsenti elaniku kohta ja seda kui suure protsendi SKT-st elaniku kohta eelarve moodustab. See võimaldab võrrelda võrreldavaid kategooriaid.

Nimetatud arvutuste tegemiseks lähtuti lisaks eelarve ja „ümbergrupeeritud eelarve" näitajatele ka elanike arvust, SKT-st elaniku kohta ja aasta keskmisest brutopalgast.

Iga järjestikku käsitletava teema all on „arvnäitajate ja metodoloogia" ning „kommentaaride" osa.

2.2. Kohtutele eraldatud eelarve koosseis

Käesolevas osas mõõdetakse riikide jõupingutusi oma kohtusüsteemi nõuetekohase toimimise tagamiseks. Neid vaadeldakse elanike arvu ja SKT taustal.

Vastav tabel hõlmab 47 riigist või üksusest (Ühendkuningriigi kolm eraldi üksust) 37.

Kohtutele eraldatud eelarves ei sisaldu prokuratuurile ega õigusabi süsteemile tehtud eraldised.

Tabelis on ära toodud **Albaania** ja **Bulgaaria**, kuigi mõlemad esitasid õigusabile eraldatud summad (küsimus 7) ilma täpsustamata, kas need on arvestatud kohtute eelarvesse (küsimus 5). Selleks, et neid riike edasise analüüsiga hõlmata, otsustati tõlgendada vastuseid riikidele soodsalt, see tähendab nii, et õigusabi ei sisaldu kohtute eelarves. Igal juhul tuleb märkida, et vastavad õigusabile eraldatud summad ei kujuta endast kuigi märkimisväärset osa nende kahe riigi eelarvetest (vaata lisa tabel 76).

Küpros ja **Sloveenia** selgitasid, et nende esitatud näitajad hõlmavad küll õigusabi, ent neil polnud võimalik täpseid summasid välja tuua. Täpsustavate läbirääkimiste käigus ilmnes, et ka need summad polnud märkimisväärsed ning nimetatud riigid otsustati tabelisse kanda.

Ungari täpsustas, et vaid osa õigusabi eelarvest (851 333 eurost 100 000 €) kajastub kohtute eelarves. Arvutustes on sellega arvestatud.

Neli järgmist riiki jätsid täpsustamata, kas prokuratuuri eelarve (küsimus 9) sisaldub kohtute eelarves: **Albaania, Bulgaaria, Taani** ja **Iirimaa**. Usutavasti järgisid nimetatud riigid selgitavate märkuste sätteid (lisa punkt 15.4), mille kohaselt kohtute eelarve ei tohi sisaldada prokuratuuri eelarvet. Kõik nimetatud riigid teatasid prokuratuurile eraldatud summad.

11 riiki arvasid prokuratuurisüsteemi eelarved (küsimus 9) kohtute eelarve (küsimus 5) hulka: **Andorra, Armeenia, Austria, Belgia, Hispaania, Kreeka, Luksemburg, Monaco, Portugal, Saksamaa** ja **Türgi**. Kolmel neist (**Andorral, Monacol** ja **Hispaanial**) oli võimalik välja tuua hinnanguline eelarve ja seetõttu kaasati nad tabelisse edastatud informatsiooni põhjal tehtud ümberarvestuste tulemusena saadud summadega.

Ühendkuningriik – Põhja-Iirimaa ei saanud esitada kohtutele eraldatud eelarve suurust (küsimus 5), ent esitas prokuratuurile (küsimus 9) ja õigusabi süsteemile (küsimus 7) eraldatud summade suurused.

Nimekirjas ei sisaldu järgmised riigid:

- **San Marino** ja **ÜK-Põhja-Iirimaa**, kellel ei olnud võimalik esitada kohtutele eraldatud eelarve suurust,
- **Ukraina**, kes ei täpsustanud, kas õigusabi on hõlmatud kohtute eelarvega ega esitanud ka hinnangulist eelarvet ning jäeti seetõttu vastavaid näitajaid käsitlevast analüüsist välja,
- **Armeenia, Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Saksamaa** ja **Türgi**, kes prokuratuuri eelarvet esitatud andmetes ei eristanud või eraldi ei mõõtnud.

Saksamaa probleem oli eriti keeruline. Liidumaadest teabe kättesaamise arusaadavate raskuste tõttu esitas riik esmalt näitajad, mis kajastasid kohtute eelarves sisalduvast prokuratuuri eelarvest vaid osa, -- selles sisalduvaid teatud kinnisvarainvesteeringuid ei olnud võimalik mõõta. Saksamaa ei suutnud liidumaade kohtute eelarves sisalduvat prokuratuuri eelarvet täpselt isoleerida. Seetõttu ei saa Saksamaad ja ülejäänud kaheksat riiki siinkohal teistega võrrelda. Samas esitas Saksamaa õigusabi puudutavaid andmeid, mis tuletati föderaalvalitsuse koostatud liidumaade ülevaatest; need andmed on kindlad ja võimaldavad riigi kaasahaaramist mõnedesse arvutustesse.

Süvitsi uuriti kahte parameetrit: viimase kahe aasta jooksul mõnedes riikides toimunud (liiga suur ja seetõttu võimatu) eelarve kasv ning see, et mõnedes neist riikidest on eelarvega hõlmatud kinnisvarainvesteeringuteks mõeldud summad (vt eespool).

Konkreetsemalt ilmnes, et 45-st käesoleva uurimusega hõlmatud riigist, kellest 33 vastasid kahele järjestikusele küsimustikule, tervelt 8 olid 2004. aasta eelarvet võrreldes 2002. aasta omaga suurendanud ja teinud seda niisugustes proportsioonides, et see saab seletatav olla üksnes uute eelarveridade lisamisega. Need riigid olid (kasvavas järjekorras): **Sloveenia** (+9,99%), **Poola** (+13,84%), **Slovakkia** (+16,99%), **Läti** (+23,19%), **Türgi** (+24,60%), **Prantsusmaa** (+42,78%) ja **Andorra** (+45,02%).

Mitte kõiki neid anomaaliaid ei õnnestunud raporti ettevalmistamise protsessis lahendada. Siiski selgus näiteks, et **Slovakkias** toimunud eelarvekasvu võib peaaegu täies mahus (+13%) kirjutada kohtute kinnisvarainvesteeringute arvele. Eelarvekasv, mida nimetatud element ei selgita, on **Andorras** vaid 0,92% ja **Poolas** 7,14%. **Türgi** puhul on oluline, et märkimisväärselt suurendati justiitsministeeriumi eelarvet (mis 2002. aastal oli 8008 141 000 000 000 türgi liiri ja 2004. aastal 1 368 435 000 000 000 türgi liiri) millest oma osa said ka kohtud. **Sloveenia** puhul oli tegemist üksnes väikeinvesteeringutega, mitte suurte ehituskavadega.

Andorra puhul on väga suure eelarvekasvu taga ilmselt suhtlemisviga, sest esitatud summa – 4 474 162 € hõlmab ka justiitsministeeriumi (vaata vastust eelmisele küsimustikule), samal ajal kui aastal 2002 eristati neid kahte eelarvet. Tegelik summa, millega võiks arvestada, peaks olema umbes 3,4 miljonit eurot, aga kuna riik ise seda küsimust ei täpsustanud, võeti tabelisse riigi esitatud arvnäitaja, mille usaldusväärsuse suhtes jäid üles tõsised kahtlused.

Prantsusmaa puhul tulenes suur eelarvekasv vahemikus 2002 kuni 2004 väga vähesel määral halduskohtute eelarve lisamisest (mida 2002. aastal ei tehtud) ja põhiosas sellest, et riik otsustas lisada uued eelarveread täpsustades, et nii on neil kombeks väljendada väljamakstud palkasid: nt „Finantsministeeriumi tehtud maksed riigiametnike pensionifondi proportsioonis kohtute palgaeelarvega” või „kohtute tegevusega otseselt seotud kulutused, näiteks kohtunike üleviimisega ja isikute turvalisuse tagamisega”.

Tabel, milles on esitatud vastused küsimusele 6 (vaata lisas tabel 77), mis seondub eeskätt palgaeelarvega kohtute eelarves, võimaldab saada aimu riikide esitatud „väliste" näitajate kaalukusest. Mida kõrgem on palkade osakaal, seda väiksema mõjuga on „välised" elemendid. Palkade osakaal kohtute eelarves on järgmine: **Andorras** 83,9%, **Türgis** 72,7%, **Sloveenias** 69,1%, **Poolas** 60%, **Prantsusmaal** 54%, **Lätis** 53,5%, **Slovakkias** 49%.

Küsimustikule antud vastusest ei olnud võimalik tuletada vastavat näitajat **ÜK-Šotimaa** kohta. **Ühendkuningriigi** ülejäänud kaks üksust esitasid andmed, mis omavahel suuresti erinevad ja mille kohta eksperdid oleksid rohkem teavet soovinud.

Seega tuleb eelnimetatud riikide kohta käivaid kohtute eelarve ja õigusemõistmise süsteemile eraldatud kogueelarve näitajaid vaadeldes loetletud parameetreid silmas pidada.

Tabel 2. 2004. aastal kohtutele eraldatud eelarve (küsimus 5)

Riik	Kõigi kohtute aastaeelarve (v.a prokuratuur ja õigusabi)	Kõigi kohtute aastaeelarve (v.a prokuratuur ja õigusabi) ühe elaniku kohta	Kõigi kohtute aastaeelarve (v.a prokuratuur ja õigusabi) suhtearvuna SKT-st elaniku kohta	Kõigi kohtute aastaeelarve (v.a prokuratuur ja õigusabi) ühe elaniku kohta suhtearvuna aasta keskmisest brutopalgast
Albaania	10 486 065 €	3,4 €	0,18%	0,14%
Andorra *	4 447 193 €	57,8 €	0,26%	0,39%
Aserbaidžaan	6 915 057 €	0,8 €	0,10%	0,08%
Bosnia ja Hertsegoviina	59 262 904 €	15,5 €	0,89%	0,33%
Bulgaaria	48 900 313 €	6,3 €	-	0,26%
Eesti	20 700 000 €	15,3 €	0,23%	0,27%
Georgia	7 206 338 €	1,6 €	0,17%	0,16%
Hispaania *	2 231 531 310 €	52,0 €	0,27%	0,21%
Horvaatia	159 988 552 €	36,0 €	0,58%	0,38%
Iirimaa	97 991 000 €	24,3 €	0,07%	0,09%
Island	9 400 000 €	32,0 €	0,09%	0,08%
Itaalia	2 749 944 000 €	47,0 €	0,20%	0,21%
Küpros	17 997 698 €	26,1 €	0,36%	0,22%
Leedu	38 045 065 €	11,1 €	0,21%	0,28%
Liechtenstein	8 611 142 €	248,9 €	0,23%	0,33%
Läti	21 074 355 €	9,1 €	0,19%	0,25%
Madalmaad	762 607 000 €	46,8 €	0,16%	0,15%
Malta	8 679 000 €	21,6 €	0,22%	0,19%
Moldova	26 015 100 €	7,7 €	1,34%	0,90%
Monaco *	3 020 010 €	100,6 €	-	-
Montenegro	6 791 731 €	10,9 €	0,52%	0,30%
Norra	164 000 000 €	35,6 €	0,08%	0,09%
Poola	813 729 185 €	21,3 €	0,41%	0,34%
Prantsusmaa	2 257 981 000 €	36,3 €	0,14%	0,09%
Rootsi	463 687 163 €	51,3 €	0,18%	0,16%
Rumeenia	117 961 263 €	5,4 €	0,20%	0,22%
Serbia	70 207 781 €	9,4 €	0,42%	0,27%
Slovakkia	79 339 027 €	14,7 €	0,24%	0,29%
Sloveenia	111 500 000 €	55,8 €	0,43%	0,41%
Soome	211 636 000 €	40,4 €	0,14%	0,12%
Taani	155 000 000 €	28,7 €	-	-
Tšehhi Vabariik	241 292 690 €	23,6 €	0,28%	0,35%
Ungari	276 563 900 €	27,4 €	0,34%	0,39%
Vene Föderatsioon	1 545 651 802 €	10,8 €	0,31%	0,45%
ÜK-Inglismaa ja Wales	429 000 000 €	8,1 €	0,03%	0,02%
ÜK-Šotimaa	93 301 917 €	18,4 €	0,07%	0,05%

** - hinnanguline eelarve*

Kommentaarid

Eelpool kirjeldatud põhjustel ei sisaldu tabelis **Armeenia, Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, San Marino, Saksamaa, Ukraina, Türgi** ja **ÜK-Põhja-Iirimaa**.

Summaarseid näitajaid tuleb neile tegeliku tähenduse omistamiseks tasakaalustada mitmete suhtearvudega.

Liechtenstein eristub kõigist riikidest kohtutele ühe elaniku kohta eraldatava eelarve suuruse poolest, mis tuleneb peamiselt riigi deklareeritud kõrgest elatustasemest. SKT-ga seonduv suhtearv asetab riigi Euroopa keskmiste hulka (vaata diagramm 2).

Suhtearv eurodes elaniku kohta annab aimu mõnede eelarvete võimalikust ülehindamisest. Suurt eelarvekasvu võib EL-iga värskelt ühinenud riikides, EL-i kandidaatriikides ja EL-i eriprogrammidest osa saavates riikides seletada kohtusüsteemi tehtavate spetsiifiliste investeeringutega.

Eelarve suurenemine aastatel 2002 – 2004 puudutab eelpool kirjeldatud põhjustel ja erineval määral peamiselt (kasvavas järjekorras) **Sloveeniat, Poolat, Slovakkiat, Lätit, Prantsusmaad** ja **Andorrat**. Antud küsimuse kontrollimiseks piisab, kui võrrelda nimetatud riikide andmeid 2002. aasta omadega.

Kohtutele eraldatud eelarve eurodes ühe elaniku kohta (v.a õigusabi)
(vastavalt riikide esitatud andmetele ja juhul, kui täheldati märkimisväärseid erinevusi):

	2002	**2004**
Andorra	49,58	57,8
Läti	6,70	9,1
Poola	17,33	21,3
Prantsusmaa	28,35	36,3
Slovakkia	11,24	14,7
Sloveenia	51,42	55,8

Vt eespool iga riigi kohta antud selgitusi.

Tuleb märkida, mõned tulemustest on selgitatavad ilmsete erisustega. Näiteks selgitab kohtutele eraldatava eelarve nõrkust kahes vastanud **Ühendkuningriigi** üksuses tõsiasi, et professionaalseid kohtunikke on vähe, et suure osa kohtuvaidluste puhul kasutatakse rahukohtunikke (*magistrate*) ja vabatahtlikke kodanikke. Sama kehtib ka mõnede Põhja-Euroopa riikide kohta, kus kasutatakse vaidluste lahendamisel kodanikke ja kus kohtuvaidluste arv on väiksem.

Kui suhtearv „eurodes elaniku kohta" (diagramm 1) soosib rikkamaid riike, siis kulutuste suhtearv SKT-st elaniku kohta (seda oli võimalik arvutada 34 riigi ja üksuse kohta) laseb soodsamas valguses paista vähem jõukaid riike, kes oma kohtutesse tõeliselt panustavad (diagramm 2).

Samamoodi moodustab kohtute eelarve osakaal keskmisest aastapalgast väga väikese osa kahes vastanud **Ühendkuningriigi** üksuses ja **Islandil, Aserbaidžaanis** ning **Norras**, samal ajal kui vastav osakaal on märksa suurem **Andorras, Ungaris, Sloveenias, Vene Föderatsioonis** ja **Moldovas** (oli võimalik välja arvutada 34 riigi/üksuse kohta).

Näib, et Euroopa finantsabi on mõnedes riikides mõjunud kohtusüsteemide edendamisele positiivselt.

Diagramm 1 **2004. aastal kohtutele eraldatud eelarve ühe elaniku kohta (v.a prokuratuur ja õigusabi)**

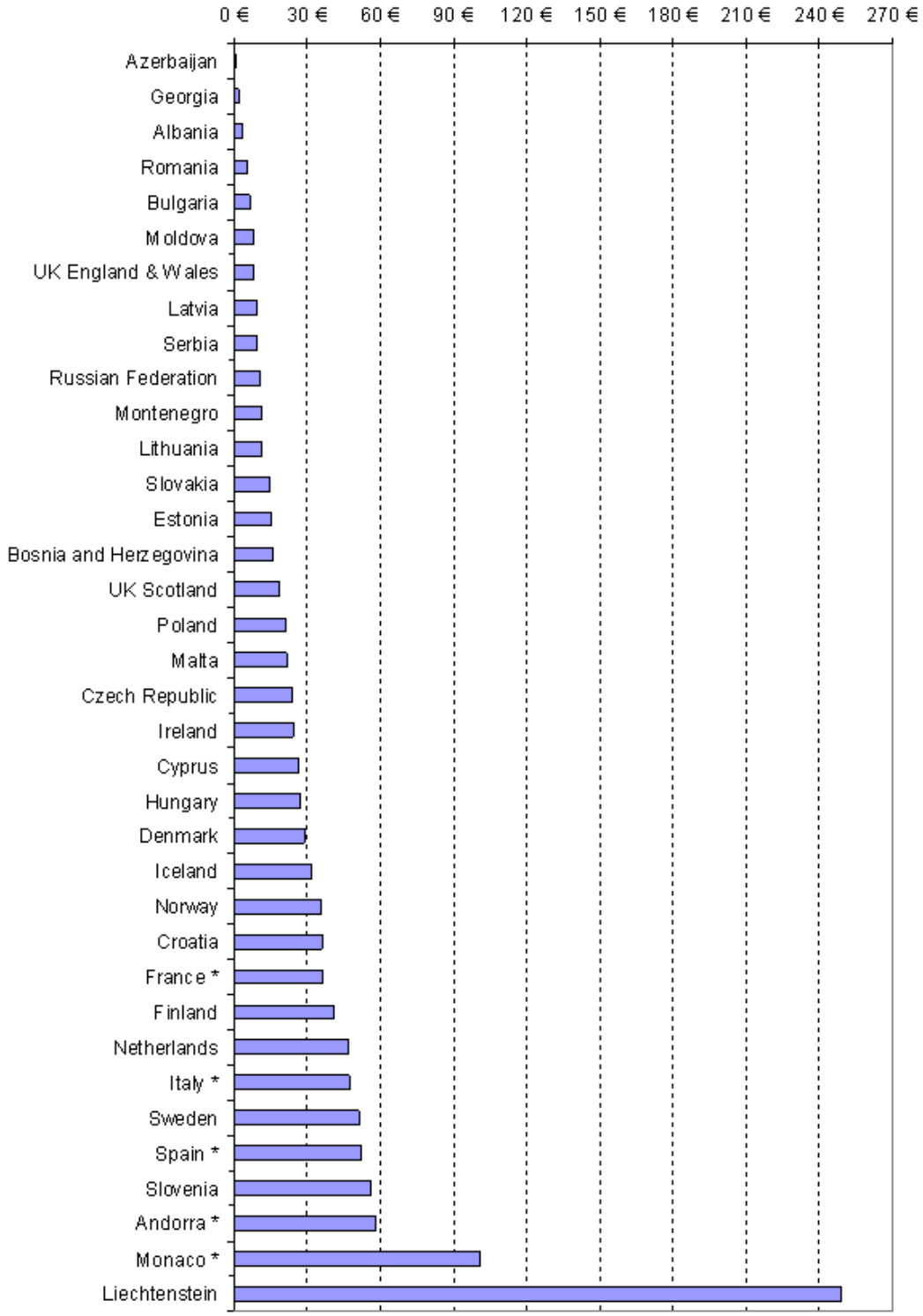

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Diagramm 2 **2004. aastal kohtutele eraldatud eelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta (v.a prokuratuur ja õigusabi)**

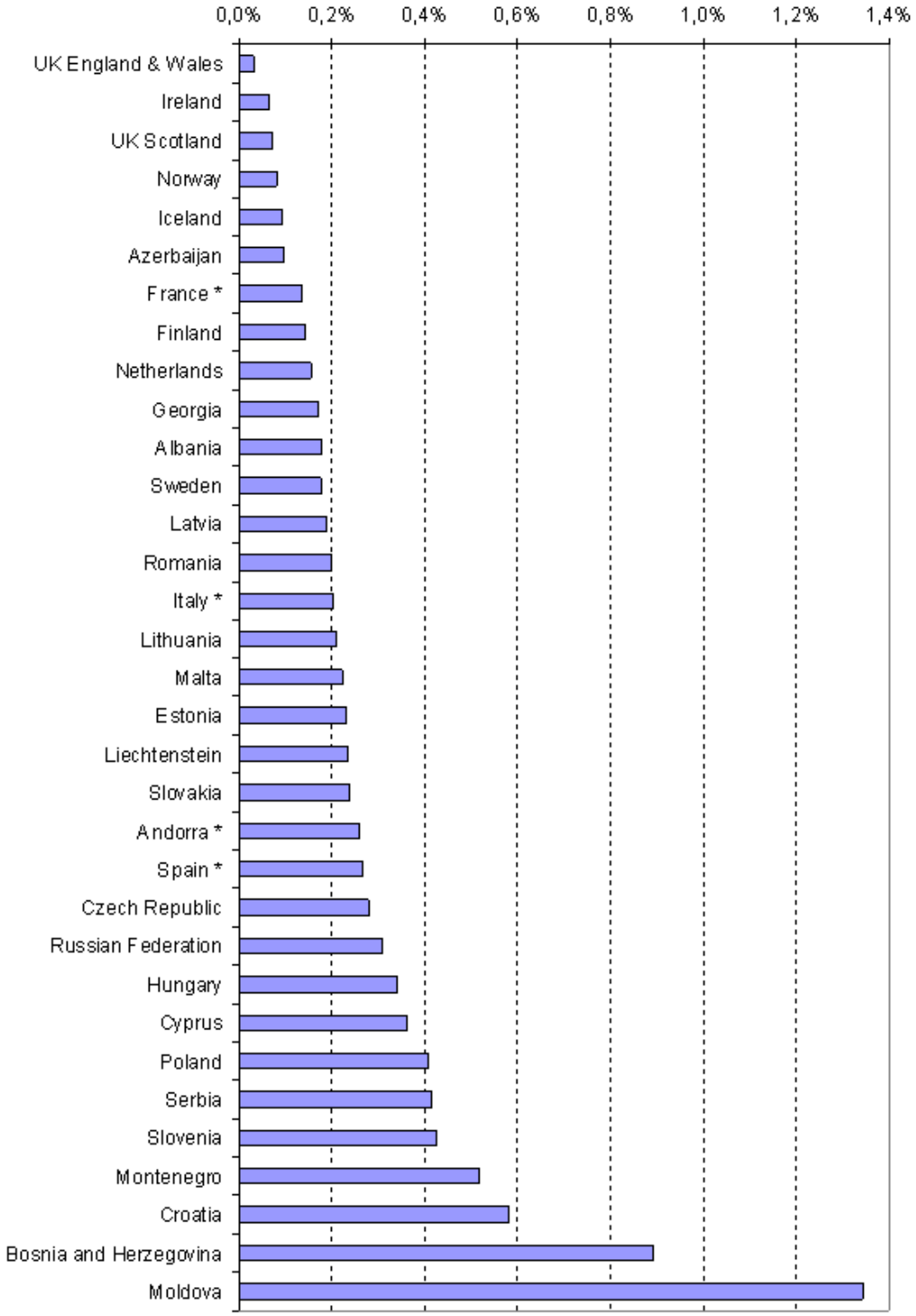

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

2.3. 2004. aastal prokuratuurisüsteemile eraldatud eelarve

Arvnäitajad ja metodoloogia

Järgmisse tabelisse võeti 47-st vaatluse all olnud riigist ja üksusest 36.

Suures enamikus riikides või üksustes on prokuratuurisüsteem kohtutest täielikult eraldiseisev ja omab oma eelarvet.

Kolmeteistkümnes riigis on kohtud ja prokuratuur ühtse juhtimise all või jagavad ühist eelarvet. Viis neist (**Andorra, Hispaania, Itaalia, Monaco** ja **Prantsusmaa**) suutsid arvutuslikult eristada kohtutele ja prokuratuurile eraldatud eelarveid. Seetõttu on nad ka tabelis esindatud. Kaheksal riigil (**Armeenia, Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Saksamaa, Türgi**) aga ei õnnestunud vastavaid eelarveid hinnanguliselt eristada ning järgnev tabel neid ei kajasta, nagu ka **Küprost, San Marinot** ega **Taanit**, kes vastavaid vastuseid ei andnud.

Tabel 3. 2004. aastal prokuratuurisüsteemile eraldatud eelarve (küsimus 9)

Riik	K 9 -- prokuratuuri aastaeelarve	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Albaania	8 498 900 €	2,8 €	0,14%	0,11%
Andorra *	426 969 €	5,6 €	0,02%	0,04%
Aserbaidžaan	10 916 740 €	1,3 €	0,15%	0,13%
Bosnia ja Hertsegoviina	16 591 370 €	4,3 €	0,25%	0,09%
Bulgaaria	22 826 626 €	2,9 €	-	0,12%
Eesti	3 500 000 €	2,6 €	0,04%	0,05%
Georgia	7 498 585 €	1,7 €	0,18%	0,17%
Hispaania *	153 158 726 €	3,6 €	0,02%	0,01%
Horvaatia	28 967 501 €	6,5 €	0,11%	0,07%
Iirimaa	28 661 000 €	7,1 €	0,02%	0,03%
Island	3 100 000 €	10,6 €	0,03%	0,03%
Itaalia	1 167 510 000 €	20,0 €	0,09%	0,09%
Leedu	24 375 087 €	7,1 €	0,14%	0,18%
Liechtenstein	1 302 339 €	37,6 €	0,04%	0,05%
Läti	12 018 365 €	5,2 €	0,11%	0,14%
Madalmaad	335 300 000 €	20,6 €	0,07%	0,07%
Malta	1 023 260 €	2,5 €	0,03%	0,02%
Moldova	18 623 700 €	5,5 €	0,96%	0,64%
Monaco *	780 740 €	26,0 €	-	-
Montenegro	1 197 047 €	1,9 €	0,09%	0,05%
Norra	10 737 €	0,0 €	0,00001%	0,00001%
Poola	226 591 855 €	5,9 €	0,11%	0,10%
Prantsusmaa	646 771 000 €	10,4 €	0,04%	0,03%
Rootsi	89 000 000 €	9,9 €	0,03%	0,03%
Rumeenia	70 989 086 €	3,3 €	0,12%	0,14%
Serbia	12 108 235 €	1,6 €	0,07%	0,05%
Slovakkia	26 289 474 €	4,9 €	0,08%	0,10%
Sloveenia	15 600 000 €	7,8 €	0,06%	0,06%
Soome	33 022 000 €	6,3 €	0,02%	0,02%
Tšehhi Vabariik	55 924 241 €	5,5 €	0,06%	0,08%
Ukraina	41 307 900 €	0,9 €	0,08%	0,08%

Riik	K 9 -- prokuratuuri aastaeelarve	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Prokuratuuri aastaeelarve ühe elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Ungari	108 000 000 €	10,7 €	0,13%	0,15%
Vene Föderatsioon	926 827 355 €	6,5 €	0,19%	0,27%
ÜK-Inglismaa ja Wales	770 000 000 €	14,5 €	0,06%	0,04%
ÜK-Põhja-Iirimaa	35 370 000 €	20,7 €	0,08%	0,07%
ÜK-Šotimaa	131 300 000 €	25,9 €	0,11%	0,08%

** hinnanguline eelarve*

Kommentaarid

Prokuratuurile eraldatud summade võrdlemisel tuleb arvestada väga suurte erinevustega prokuratuuride pädevustes ja organisatsioonilises ülesehituses. Vastav teave, nagu muud asjakohased ja olulised andmed, eeskätt personali arv ja prokuratuuri jurisdiktsioon, esitatakse raportis edaspidi.

Mõned riigid näitasid prokuratuurile eraldatavaid väga väikesi summasid. See puudutab eeskätt **Norrat**, kes oleks võinud märksa suurema summa deklareerida, kui oleks prokuratuuri eelarvesse hõlmanud ka prokuratuuri juurde kuuluvad politseitöötajad. Nimetatud näitajat tuleb seega tõlgendada ettevaatusega. **Malta** puhul aga on õigusabi eelarve (16 720 €) integreeritud prokuratuuri eelarvesse.

Kuues riigis või üksuses (**Itaalia, Liechtenstein, Madalmaad, Monaco, ÜK-Põhja-Iirimaa** ja **ÜK-Šotimaa**) kulutatakse prokuratuurile 20€ elaniku kohta või rohkem. Lähtudes SKT-st elaniku kohta on summad kõige suuremad aga **Bosnia ja Hertsegoviinas, Vene Föderatsioonis** ja **Georgias**.

Diagramm 3. 2004. aasta prokuratuuri aastaeelarve
*

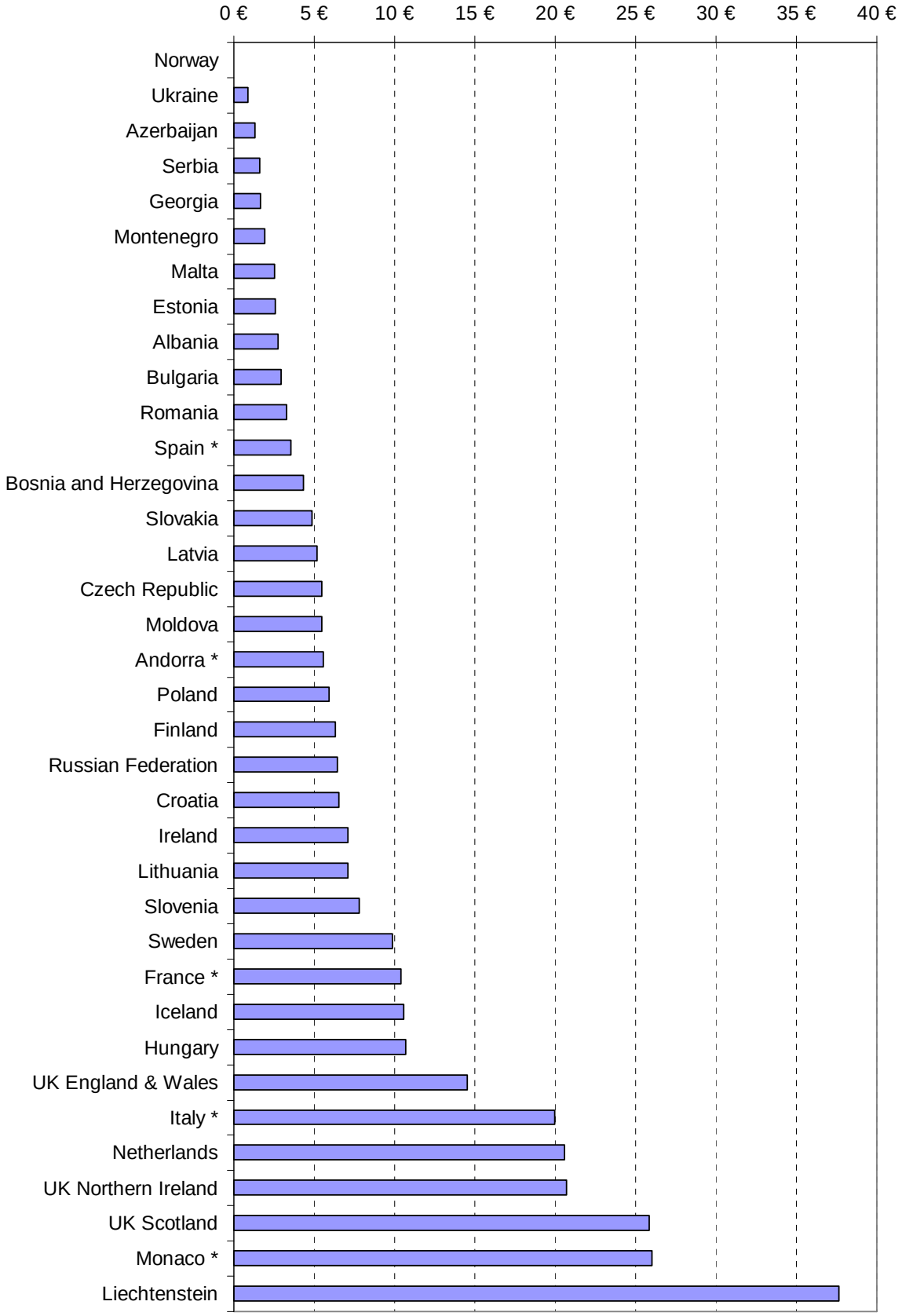

**hinnanguline eelarve*

Diagramm 4. **Aastal 2004 ühe elaniku kohta prokuratuurile kulutatud eelarve protsendina SKT-st elaniku kohta**

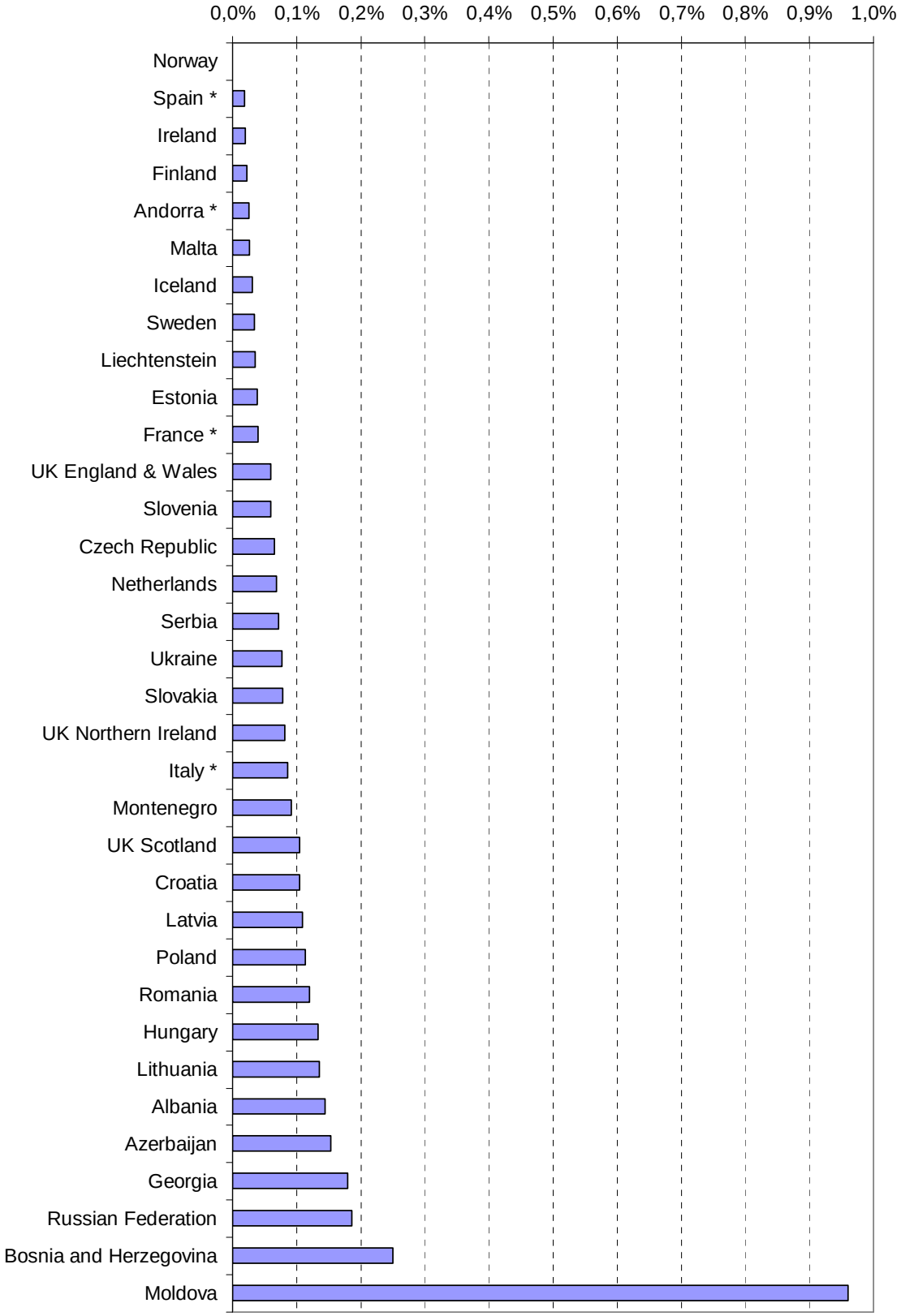

** hinnanguline eelarve*

2.4. 2004. aastal õigusabile eraldatud eelarve

Arvnäitajad ja metodoloogia

Õigusabile eraldatud üldeelarve kohta esitasid andmeid 38 riiki või üksust. Kahe riigi – **Austria** ja **Saksamaa** – puhul on tegemist hinnanguliste andmetega.

Bosnia ja Hertsegoviina kohta on tabelis toodud arvustuslik keskmine. Tingituna arvepidamise puudulikkusest ja faktist, et vaid 54% kohtutest suutsid õigusabi suuruse kohta teavet anda, polnud võimalik õigusabile eraldatud summasid täpselt välja arvutada. Hinnanguliselt jääb see 2004. aastal vahemikku 1 miljon kuni 2,5 miljonit eurot.

Ungari puhul on olukord pisut teistsugune: 2004. aasta eelarves on summa 2 554 000 eurot, kuid see summa on mõeldud õigusabi kuludeks kolme aasta jooksul, s.t kuni aastani 2006 (kaasa arvatud). Kokkuleppel riigiga jagati deklareeritud summa kolmega ja esitatakse tabelis selliselt.

Tabel ei hõlma järgmisi riike, kes õigusabile kulutatud kogusummat välja tuua ei osanud: **Horvaatia, Küpros, Montenegro, Vene Föderatsioon, San Marino, Serbia, Sloveenia** ja **Ukraina**. **Sloveenia** kohta esitatakse tabelis ainult tsiviilasjades antava õigusabi suurus, mis ei hõlma kriminaalasjades antavat õigusabi. Nimetatud andmeid analüüsitakse üksikasjalikumalt käesoleva raporti kolmandas peatükis.

Lisaks tuleb ettevaatusega suhtuda kahe riigi esitatud andmetesse, mis ei väljenda 2004. aastal õigusabile antud summasid. Nimelt sisaldab **Portugali** 2004. aasta õigusabi eelarve summasid, mida võlgneti varasematel aastatel juba antud õigusabi eest (mida hakati reguleerima alles 2004. aastal). Hispaania deklareeris summad, mis kehtestati eelarvega ja ei näidanud lisasummasid, mida 2004. aasta jooksul eraldati. Nõnda nägi (parlamendile esitatud) eelarve õigusabile ette 18 304 834 eurot, samal ajal kui tegelikult kulutati selleks 2004. aastal 29 054 112 eurot. Tuleb märkida ka, et vaatlusalusel aastal autonoomsetes piirkondades õigusabile tehtud kulutused ei ole teada.

Tabel 4. 2004. aastal õigusabile eraldatud eelarve

Riik	K 7- Õigusabile eraldatud aastaeelarve	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Albaania	130 550 €	0,043 €	0,002%	0,002%
Andorra	230 668 €	3,001 €	0,013%	0,020%
Armeenia	14 500 €	0,005 €	0,001%	0,001%
Aserbaidžaan	28 500 €	0,003 €	0,000%	0,000%
Austria *	24 100 000 €	2,937 €	0,010%	0,008%
Belgia	30 750 000 €	2,944 €	0,011%	0,009%
Bosnia ja Hertsegoviina *	1 777 399 €	0,464 €	0,027%	0,010%
Bulgaaria	1 571 358 €	0,202 €	-	0,008%
Eesti	1 700 000 €	1,258 €	0,019%	0,023%
Georgia	69 760 €	0,015 €	0,002%	0,002%
Hispaania	119 055 984 €	2,773 €	0,014%	0,011%
Iirimaa	47 649 000 €	11,794 €	0,032%	0,042%
Island	1 200 000 €	4,088 €	0,012%	0,011%
Itaalia	66 030 256 €	1,129 €	0,005%	0,005%
Kreeka	724 187 €	0,065 €	0,0004%	0,0004%
Leedu	1 636 208 €	0,478 €	0,009%	0,012%

Riik	K 7- Õigusabile eraldatud aastaeelarve	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Õigusabile eraldatud aastaeelarve elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Liechtenstein	1 292 008 €	37,341 €	0,035%	0,050%
Luksemburg	2 574 828 €	5,659 €	0,010%	0,014%
Läti	653 490 €	0,282 €	0,006%	0,008%
Madalmaad	378 358 000 €	23,224 €	0,077%	0,076%
Malta	16 720 €	0,042 €	0,0004%	0,0004%
Moldova	124 100 €	0,037 €	0,006%	0,004%
Monaco	102 950 €	3,429 €	-	-
Norra	137 528 000 €	29,856 €	0,068%	0,072%
Poola	16 775 566 €	0,439 €	0,008%	0,007%
Portugal	27 632 424 €	2,624 €	0,019%	0,019%
Prantsusmaa	291 200 000 €	4,683 €	0,018%	0,012%
Rootsi	95 455 900 €	10,565 €	0,037%	0,033%
Rumeenia	1 810 732 €	0,084 €	0,003%	0,003%
Saksamaa *	468 400 000 €	5,678 €	0,021%	0,014%
Slovakkia	1 967 026 €	0,364 €	0,006%	0,007%
Soome	52 129 000 €	9,955 €	0,035%	0,030%
Taani	3 200 000 €	0,593 €	-	-
Tšehhi Vabariik	12 273 022 €	1,201 €	0,014%	0,018%
Türgi	13 626 853 €	0,192 €	0,006%	0,002%
Ungari *	851 333 €	0,084 €	0,001%	0,001%
ÜK-Inglismaa ja Wales	3 070 000 000 €	57,874 €	0,235%	0,157%
ÜK-Põhja-Iirimaa	93 630 000 €	54,745 €	0,216%	0,176%
ÜK-Šotimaa	216 000 000 €	42,533 €	0,173%	0,127%

** hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Kommentaarid

ÜK- Inglismaa ja Walesi 2004. aasta õigusabi eelarve oli vaieldamatult suurem kui teistes riikides. Järgnevad **Saksamaa, Madalmaad** ja **Prantsusmaa**.

Elanike arvu, SKT suurust ühe elaniku kohta ja aasta keskmist brutopalka väljendavatest arvnäitajatest selgub, et kõik kolm **Ühendkuningriigi** territoriaalset üksust eraldavad õigusabieelarveks suuri summasid. Järgnevad Põhja-Euroopa riigid (eeskätt **Norra**) ning **Liechtenstein** ja **Madalmaad**.

Täpsem informatsioon õigusabi kohta sisaldub käesoleva raporti kolmandas peatükis.

Diagramm 5. 2004. aasta õigusabieelarve ühe elaniku kohta

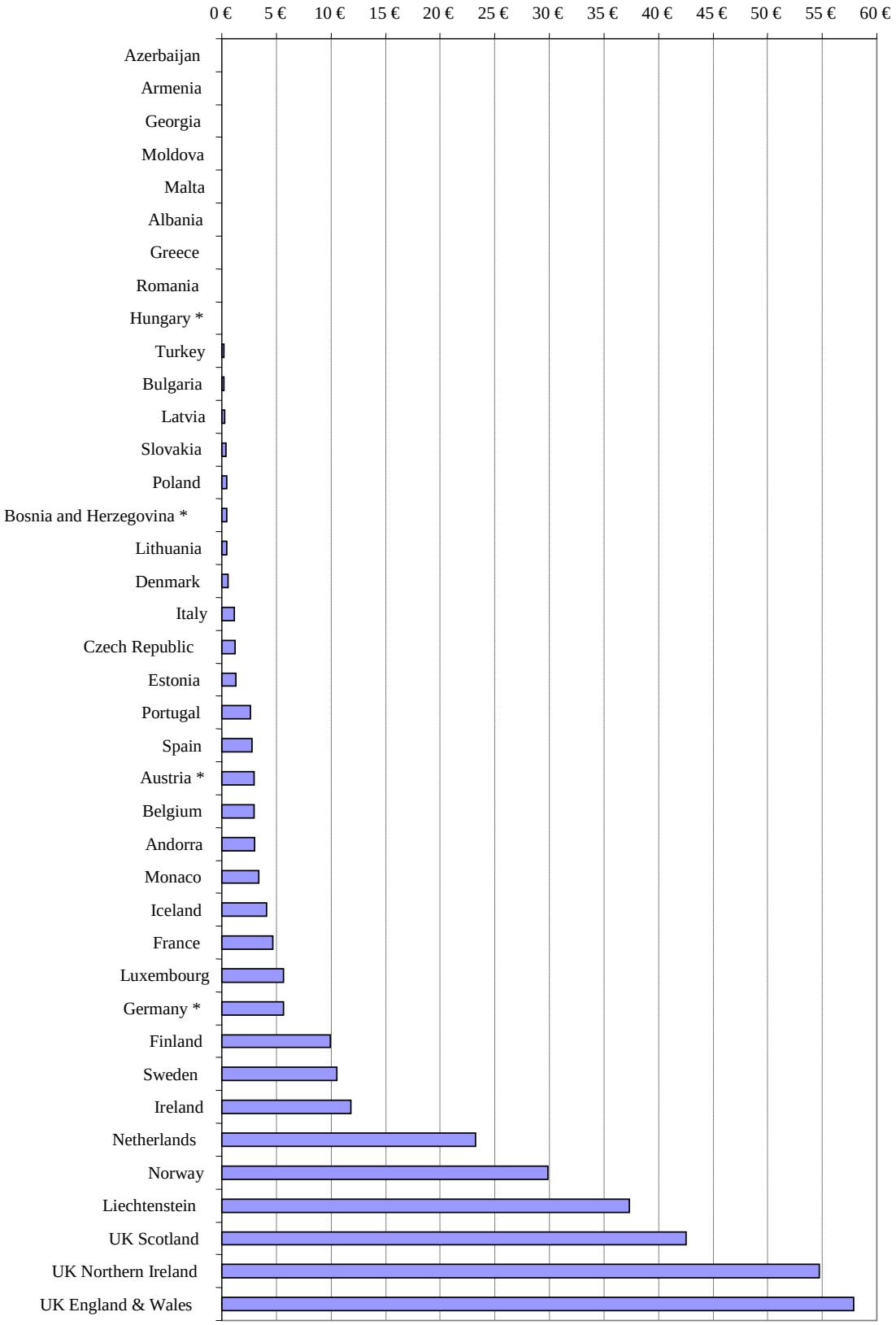

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Diagramm 6. 2004. aasta õigusabieelarve ühe elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta

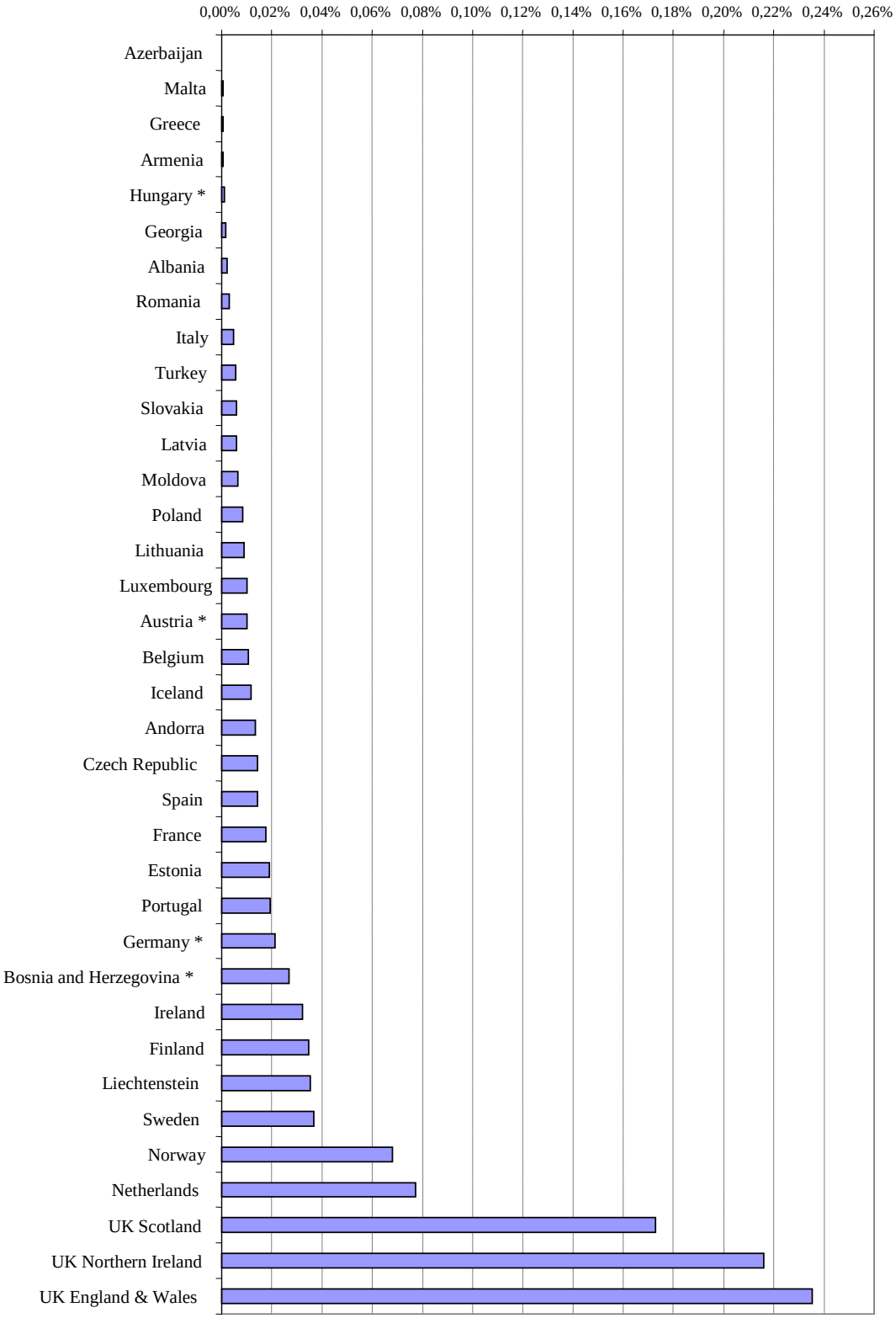

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

2.5. 2004. aastal kohtutele ja prokuratuurile (v.a õigusabi) eraldatud eelarve

Arvnäitajad ja metodoloogia

Saadud andmed võimaldasid omavahel võrrelda 47 vastanud riigist ja üksusest 45.

Riigid, kes ei suutnud täpsustada ega hinnanguliselt esitada prokuratuurisüsteemile eraldatud eelarve suurust – **Armeenia, Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Monaco, Portugal, Saksamaa** ja **Türgi** – ja jäid seetõttu välja tabelitest 2 ja 3, on järgmises tabelis esindatud.

Küpros ja **San Marino** jäeti tabelist välja seetõttu, et nad ei suutnud prokuratuurile eraldatud summat täpsustada, ehkki see summa ei ole kohtute eelarvesse arvatud. Sama kehtib **ÜK-Põhja-Iirimaa** kohta, kes ei suutnud täpsustada kohtutele eraldatud summa suurust.

Sloveenia, kes ei täpsustanud eelarves sisalduva õigusabi suurust, on tabelis esindatud seetõttu, et nimetatud summa ei ole märkimisväärne (nagu eespool selgitatud).

Kõnealune lisandus võimaldab võrrelda süüdistuse esitamiseks ja õigusemõistmiseks eraldatavaid rahalisi vahendeid hoolimata erinevustest süsteemide ülesehituses riikide vahel, kus prokuratuur on kohtutest täiesti eraldiseisev ja riikide vahel, kus mõlemad institutsioonid on ühendatud.

Tabel 5. Kohtusüsteemile, sh kohtutele ja prokuratuurile (v.a õigusabi) 2004. aastal eraldatud eelarve

Riik	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast elaniku kohta (v.a õigusabi)
Albaania	18 984 965 €	6 €	0,3%	0,3%
Andorra *	4 874 162 €	63 €	0,3%	0,4%
Armeenia	2 109 239 €	1 €	0,1%	0,1%
Aserbaidžaan	17 831 797 €	2 €	0,3%	0,2%
Austria	512 165 392 €	62 €	0,2%	0,2%
Belgia	661 850 000 €	63 €	0,2%	0,2%
Bosnia ja Hertsegoviina	75 854 274 €	20 €	1,1%	0,4%
Bulgaaria	71 726 939 €	9 €	-	0,4%
Eesti	24 200 000 €	18 €	0,3%	0,3%
Georgia	14 704 923 €	3 €	0,4%	0,3%
Hispaania	2 384 690 036 €	56 €	0,3%	0,2%
Horvaatia	188 956 053 €	43 €	0,7%	0,4%
Iirimaa	126 652 000 €	31 €	0,1%	0,1%
Island	12 500 000 €	43 €	0,1%	0,1%
Itaalia	3 917 454 000 €	67 €	0,3%	0,3%
Kreeka	309 975 813 €	28 €	0,2%	0,2%
Leedu	62 420 152 €	18 €	0,3%	0,5%
Liechtenstein	9 913 481 €	287 €	0,3%	0,4%
Luksemburg	46 019 167 €	101 €	0,2%	0,3%
Läti	33 092 720 €	14 €	0,3%	0,4%
Madalmaad	1 097 907 000 €	67 €	0,2%	0,2%
Malta	9 702 260 €	24 €	0,2%	0,2%
Moldova	44 638 800 €	13 €	2,3%	1,5%
Monaco *	3 800 750 €	127 €	-	-
Montenegro	7 988 778 €	13 €	0,6%	0,4%
Norra	164 010 737 €	36 €	0,1%	0,1%

Riik	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta (v.a õigusabi)	Kohtutele ja prokuratuurile eraldatud kogueelarve aastal 2004 elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast elaniku kohta (v.a õigusabi)
Poola	1 040 321 040 €	27 €	0,5%	0,4%
Portugal	524 830 177 €	50 €	0,4%	0,4%
Prantsusmaa	2 904 752 000 €	47 €	0,2%	0,1%
Rootsi	552 687 163 €	61 €	0,2%	0,2%
Rumeenia	188 950 349 €	9 €	0,3%	0,4%
Saksamaa	7 948 600 000 €	96 €	0,4%	0,2%
Serbia	82 316 016 €	11 €	0,5%	0,3%
Slovakkia	105 628 501 €	20 €	0,3%	0,4%
Sloveenia	127 100 000 €	64 €	0,5%	0,5%
Soome	244 658 000 €	47 €	0,2%	0,1%
Taani	155 000 000 €	29 €	-	-
Tšehhi Vabariik	297 216 931 €	29 €	0,3%	0,4%
Türgi	319 590 907 €	4 €	0,1%	0,1%
Ukraina	149 004 200 €	3 €	0,3%	0,3%
Ungari	384 464 000 €	38 €	0,5%	0,5%
Vene Föderatsioon	2 472 479 157 €	17 €	0,5%	0,7%
ÜK-Inglismaa ja Wales	1 199 000 000 €	23 €	0,1%	0,1%
ÜK-Šotimaa	224 601 917 €	44 €	0,2%	0,1%

** hinnanguline eelarve*

Kommentaarid

Suhtearv ühe elaniku kohta võimaldab 44 riigi ja üksuse võrdlust. Saadud arvnäitajad on ilmselgelt vastavuses vastava Euroopa Nõukogu liikmesriigi üldise jõukusega, kusjuures sarnase arengutasemega riikide vahel esinevad olulised erinevused.

Näitajad, mis arvutati välja lähtudes SKT-st ühe elaniku kohta, käivad 41 riigi kohta ja võimaldavad veel ühe hierarhia välja tuua. Selliselt esitatuna nähtub, et **Montenegro, Horvaatia, Bosnia ja Hertsegoviina** ning **Moldova** on need riigid, kus prokuratuuri ja kohtute tööle eraldati kõige suuremad summad.

Võrrelduna aasta keskmise brutopalgaga, mida oli võimalik välja arvutada 42 riigi kohta, on osakaal kõige suurem **Leedus, Sloveenias, Ungaris, Vene Föderatsioonis** ja **Moldovas**.

Diagramm 7. **2004. aastal kohtutele ja prokuratuurile (v.a õigusabi) eraldatud eelarve kogusumma**

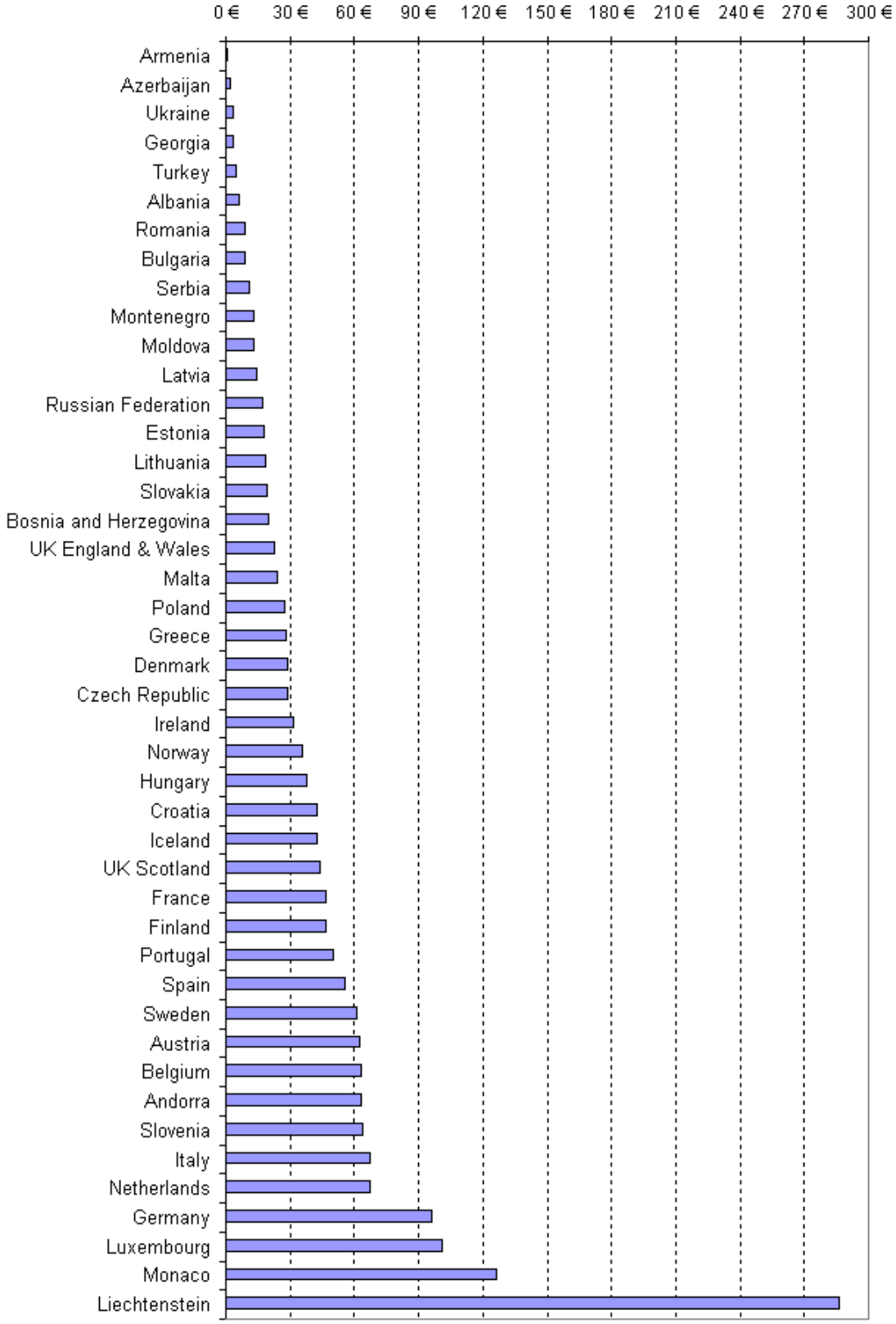

Diagramm 8. **2004. aastal kohtutele ja prokuratuurile (v.a õigusabi) eraldatud eelarve kogusumma protsendina SKT-st elaniku kohta**

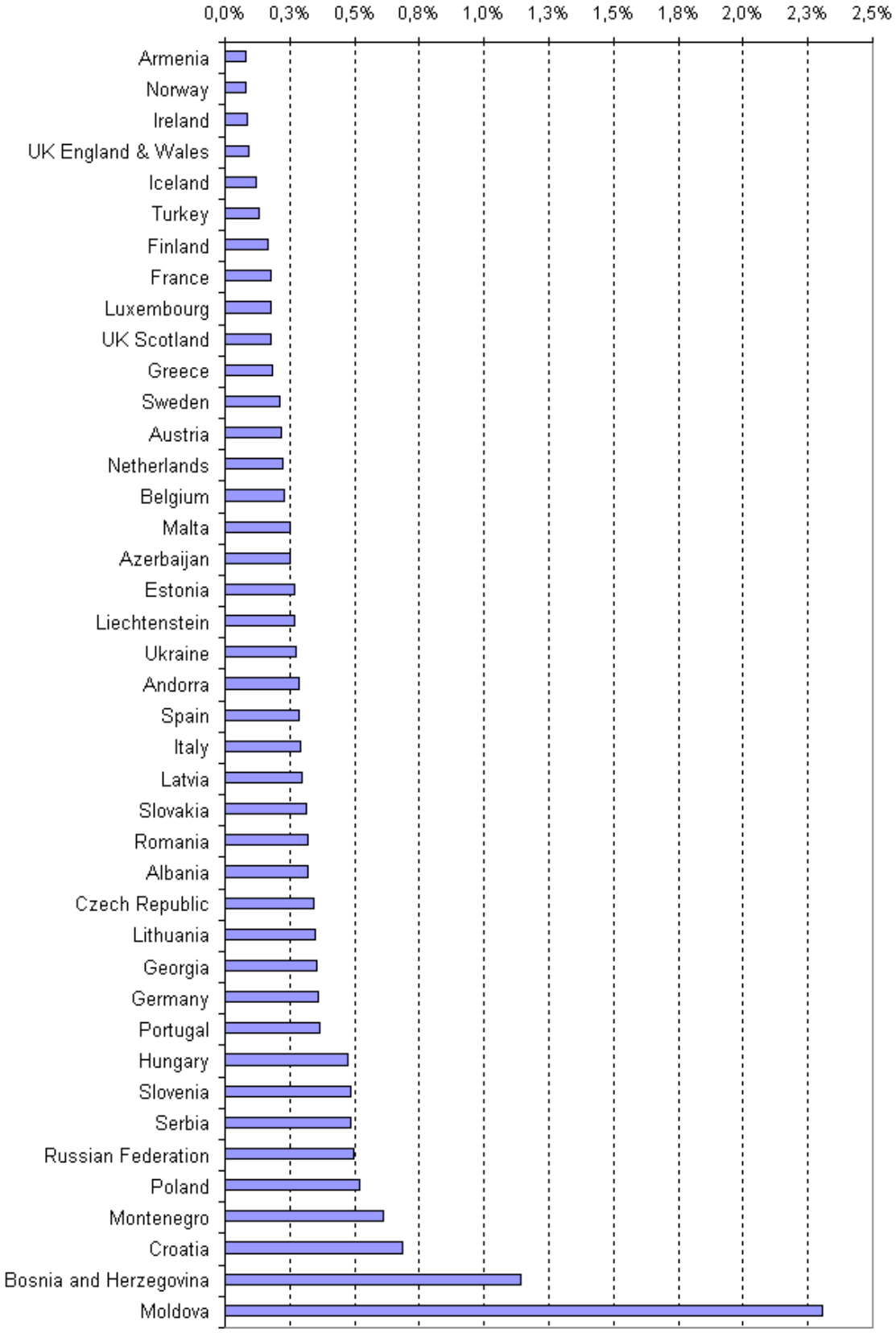

2.6. 2004. aastal kohtusüsteemile, sealhulgas kohtutele, prokuratuurile ja õigusabile eraldatud eelarve

Arvnäitajad ja metodoloogia

Olemasolevad arvandmed võimaldasid 47 vastanud riigi ja üksuse hulgas omavahel võrrelda 38.

Sarnaselt tabeliga 5 hõlmab ka see tabel neid riike, kes tabelites 2 ja 3 ei kajastunud, sest nad ei suutnud täpsustada prokuratuurile eraldatud eelarve suurust: **Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Monaco, Portugal, Saksamaa** ja **Türgi**.

Tabelist jäeti välja need riigid, kes kas eraldi või koos ei suutnud välja tuua ühelt poolt kohtute ja prokuratuuri eelarveid ja teiselt poolt õigusabi eelarvet, kui see eelnimetatud eelarvetes ei sisaldunud (**Horvaatia, Küpros, Montenegro, San Marino, Serbia, Taani, Ukraina, Vene Föderatsioon** ja **ÜK-Põhja-Iirimaa**).

Vaatlusalune lisandus võimaldab hoolimata süsteemide erinevustest võrrelda prokuratuurile ja kohtutele nende ülesannete täitmiseks eraldatud vajalikke summasid ning lisaks summeerida õiguskaitse kättesaadavusse suunatud summasid. Need andmed annavad globaalse ülevaate peaaegu kõigi Euroopa Nõukogu liikmesriikide vastavatest eelarvetest.

Tabel 6. 2004. aastal kohtusüsteemile, sealhulgas kohtutele, prokuratuurile ja õigusabile eraldatud eelarve

Riik	Kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi)	2004. a kohtusüsteemi kogueelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta	2004. a kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	2004. a kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Albaania	19 115 515 €	6,2 €	0,3%	0,3%
Andorra *	5 104 829 €	66,4 €	0,3%	0,4%
Armeenia	2 123 739 €	0,7 €	0,1%	0,1%
Aserbaidžaan	17 860 297 €	2,1 €	0,3%	0,2%
Austria *	536 265 392 €	65,3 €	0,2%	0,2%
Belgia	692 600 000 €	66,3 €	0,2%	0,2%
Bosnia ja Hertsegoviina *	77 631 673 €	20,3 €	1,2%	0,4%
Bulgaaria	73 298 297 €	9,4 €	-	0,4%
Eesti	25 900 000 €	19,2 €	0,3%	0,3%
Georgia	14 774 683 €	3,3 €	0,4%	0,3%
Hispaania *	2 503 746 020 €	58,3 €	0,3%	0,2%
Iirimaa	174 301 000 €	43,1 €	0,1%	0,2%
Island	13 700 000 €	46,7 €	0,1%	0,1%
Itaalia	3 983 484 256 €	68,1 €	0,3%	0,3%
Kreeka	310 700 000 €	28,1 €	0,2%	0,2%
Leedu	64 056 360 €	18,7 €	0,4%	0,5%
Liechtenstein	11 205 489 €	323,9 €	0,3%	0,4%
Luksemburg	48 593 995 €	106,8 €	0,2%	0,3%
Läti	33 746 210 €	14,6 €	0,3%	0,4%
Madalmaad	1 476 265 000 €	90,6 €	0,3%	0,3%
Malta	9 718 980 €	24,1 €	0,3%	0,2%
Moldova	44 762 900 €	13,2 €	2,3%	1,5%
Monaco *	3 903 700 €	130,0 €	-	-
Norra	301 538 737 €	65,5 €	0,1%	0,2%
Poola	1 057 096 606 €	27,7 €	0,5%	0,4%
Portugal	552 462 601 €	52,5 €	0,4%	0,4%
Prantsusmaa	3 195 952 000 €	51,4 €	0,2%	0,1%

Riik	Kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi)	2004. a kohtusüsteemi kogueelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta	2004. a kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	2004. a kohtusüsteemi kogu-eelarve (kohtud, prokuratuur ja õigusabi) elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Rootsi	648 143 063 €	71,7 €	0,2%	0,2%
Rumeenia	190 761 081 €	8,8 €	0,3%	0,4%
Saksamaa	8 417 000 000 €	102,0 €	0,4%	0,3%
Slovakkia	107 595 527 €	19,9 €	0,3%	0,4%
Sloveenia	127 100 000 €	63,6 €	0,5%	0,5%
Soome	296 787 000 €	56,7 €	0,2%	0,2%
Tšehhi Vabariik	309 489 953 €	30,3 €	0,4%	0,4%
Türgi	333 217 760 €	4,7 €	0,1%	0,1%
Ungari *	385 315 333 €	38,2 €	0,5%	0,5%
ÜK-Inglismaa ja Wales	4 269 000 000 €	80,5 €	0,3%	0,2%
ÜK-Šotimaa	440 601 917 €	86,8 €	0,4%	0,3%

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Kommentaarid

Suhtearv ühe elaniku kohta võimaldab võrrelda 38 riiki või üksust. Eeltoodud tabel annab võimaluse hinnata õigusabi eelarve otsest mõju õigusemõistmise süsteemi toimimiseks eraldatud kogueelarvele.

Nagu ka eelmise „ümbergrupeerimise” korral, ilmneb ka nüüd, et vastavate eelarvete suurus on vastavuses Euroopa Nõukogu liikmesriigi üldise jõukuse tasemega.

Kui kogueelarve tasakaalustada SKT-ga ühe elaniku kohta (oli võimalik arvutada 36 riigi või üksuse kohta), tekivad taas uued hierarhiad. **Moldova** ja **Bosnia ja Hertsegoviina** on jälle tipus, neile järgnevad alanevas järjestuses **Poola, Sloveenia ja Ungari**. Ja viimaks, eelarvele kulutatud osa aasta keskmisest brutopalgast, mida oli võimalik välja arvutada 37 riigi suhtes, on kõige suurem **Moldovas, Sloveenias, Ungaris** ja **Leedus**.

Diagramm 9. **Kohtusüsteemile 2004. aastal eraldatud kogueelarve ühe elaniku kohta**

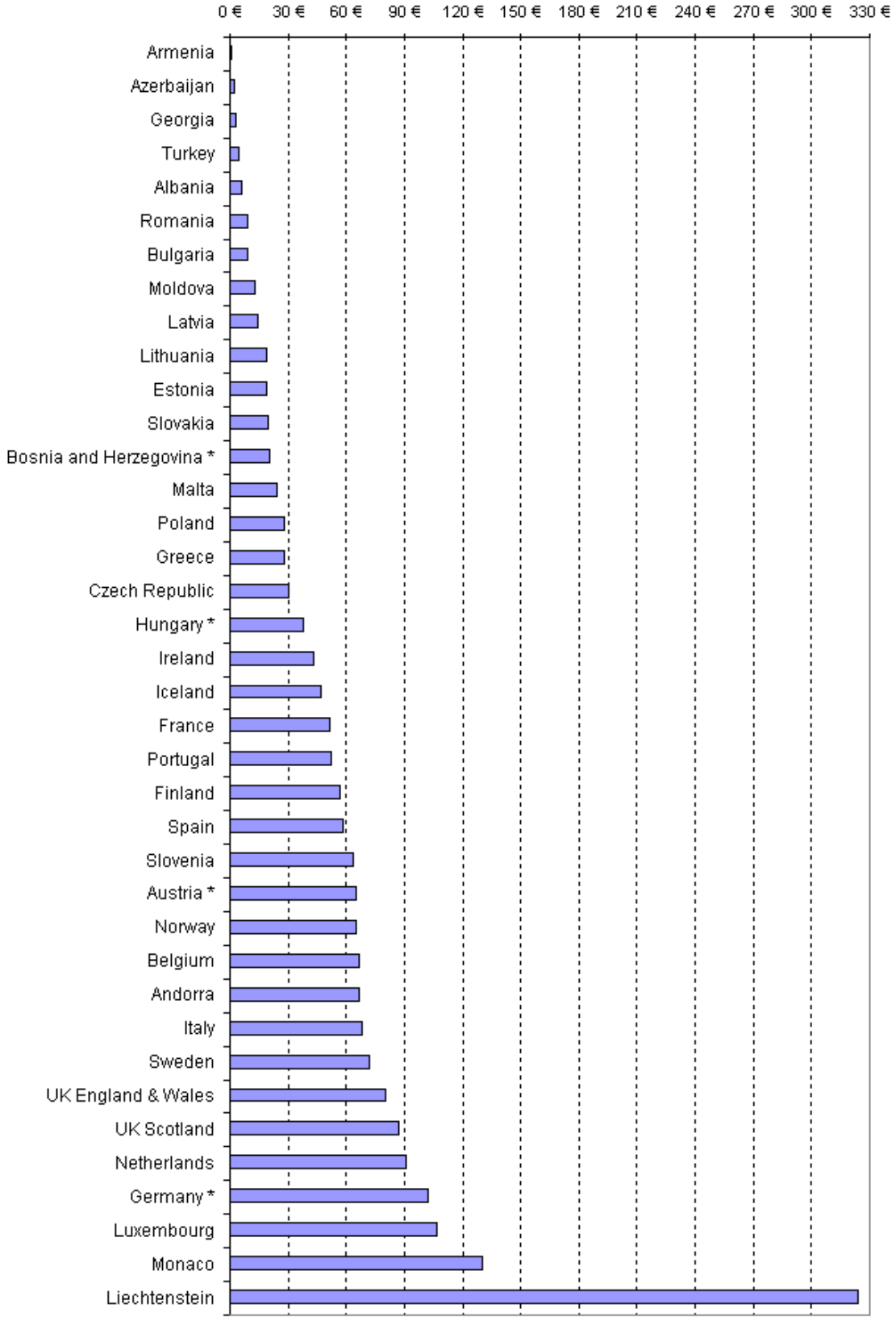

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Diagramm 10. Kohtusüsteemile 2004. aastal eraldatud kogueelarve ühe elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

2.7. Kohtutele ja õigusabile 2004. aastal eraldatud eelarved

Arvnäitajad ja metodoloogia

Vastavad näitajad võimaldavad üksnes 32 riigi või üksuse võrdlemist.

Tegelikult ei hõlma tabel prokuratuurisüsteemi eelarvet. Seetõttu ei saanud tabelisse kaasata riike, kes ei saanud kasvõi hinnanguliselt eristada kohtutele ja prokuratuurile mõeldud eelarveid: **Armeenia, Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Portugal, Saksama**a ja **Türgi**.

Tabelist jäeti välja ka need kuus riiki, kes ei näidanud õigusabi eelarve suurust: **Horvaatia, Montenegro, San Marino, Serbia, Ukraina** ja **Vene Föderatsioon**.

Tabel hõlmab **Albaaniat** ja **Bulgaariat**, kellede puhul leiti, et õigusabieelarve ei sisaldunud kohtute eelarves (vt peatükk 1).

Küpros ja **Sloveenia** vastasid, et kohtute eelarved sisaldavad õigusabi, ent nad ei suutnud selle suurust täpsustada. Hilisema teabevahetuse käigus selgus, et vastavad summad ei ole kuigi märkimisväärse suurusega ning peeti paremaks need kaks riiki kohtute eelarve tabelisse kanda (tabel 2). Sama kehtib ka praegu, kuigi tundub, et lähenemine, mis tabeli 6 puhul neid riike soosis, seab nad käesolevas tabelis mõningasse ebasoosingusse.

Tabel 7 Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) 2004. aastal eraldatud eelarve

Riik	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Albaania	10 616 615 €	3,5 €	0,18%	0,14%
Andorra	4 677 861 €	60,9 €	0,27%	0,41%
Aserbaidžaan	6 943 557 €	0,8 €	0,10%	0,08%
Bosnia ja Hertsegoviina	61 040 303 €	15,9 €	0,92%	0,34%
Bulgaaria	50 471 671 €	6,5 €	-	0,27%
Eesti	22 400 000 €	16,6 €	0,25%	0,30%
Georgia	7 276 098 €	1,6 €	0,17%	0,16%
Hispaania	2 350 587 294 €	54,7 €	0,28%	0,22%
Iirimaa	145 640 000 €	36,0 €	0,10%	0,13%
Island	10 600 000 €	36,1 €	0,10%	0,09%
Itaalia	2 815 974 256 €	48,2 €	0,21%	0,22%
Küpros	17 997 698 €	26,1 €	0,36%	0,22%
Leedu	39 681 273 €	11,6 €	0,22%	0,29%
Liechtenstein	9 903 150 €	286,2 €	0,27%	0,38%
Läti	21 727 845 €	9,4 €	0,20%	0,26%
Madalmaad	1 140 965 000 €	70,0 €	0,23%	0,23%
Malta	8 695 720 €	21,6 €	0,22%	0,19%
Moldova	26 139 200 €	7,7 €	1,35%	0,90%
Monaco	3 122 960 €	104,0 €	-	-
Norra	301 528 000 €	65,5 €	0,15%	0,16%
Poola	830 504 751 €	21,8 €	0,41%	0,35%
Prantsusmaa	2 549 181 000 €	41,0 €	0,15%	0,11%
Rootsi	559 143 063 €	61,9 €	0,21%	0,19%
Rumeenia	119 771 995 €	5,5 €	0,20%	0,23%
Slovakkia	81 306 053 €	15,1 €	0,24%	0,30%

Riik	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta	Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta protsendina aasta keskmisest brutopalgast
Sloveenia	111 500 000 €	55,8 €	0,43%	0,41%
Soome	263 765 000 €	50,4 €	0,18%	0,15%
Taani	158 200 000 €	29,3 €	-	-
Tšehhi Vabariik	253 565 712 €	24,8 €	0,29%	0,37%
Ungari	277 315 333 €	27,5 €	0,34%	0,39%
ÜK-Inglismaa ja Wales	3 499 000 000 €	66,0 €	0,27%	0,18%
ÜK-Šotimaa	309 301 917 €	60,9 €	0,25%	0,18%

Kommentaarid

Selline ümbergrupeerimine laseb võrrelda 32 riiki või üksust ning mõõta õigusabi eelarvete otsest mõju võrreldes kohtute eelarvega (rangelt võttes). Elanike arvu taustal on see mõju väga oluline **ÜK-Inglismaal ja Walesis**, **Madalmaades, Liechtensteinis** ja **Monacos**.

Suhtearvud ühe elaniku kohta protsendina SKT-st ühe elaniku kohta ja aasta keskmisest brutopalgast loovad uued hierarhiad. Esimese tipus on **Moldova, Bosnia ja Hertsegoviina, Sloveenia** ja **Poola**, teist juhivad **Moldova, Sloveenia, Andorra ja Ungari**.

Diagramm 11. Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta 2004. aastal

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Diagramm 12. Kohtutele ja õigusabile (v.a prokuratuur) eraldatud kogueelarve elaniku kohta protsendina SKT-st elaniku kohta

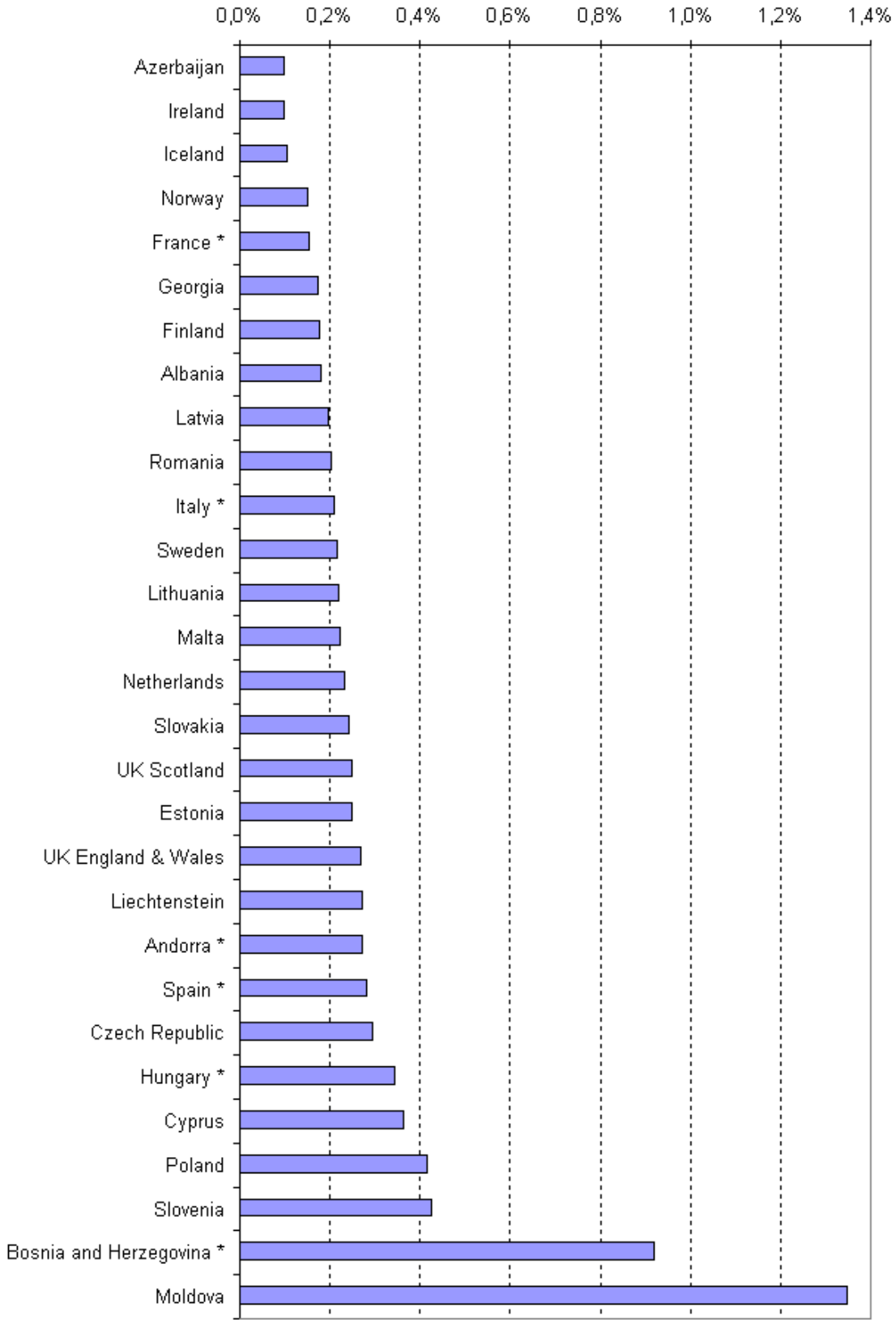

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

3. Õigusabi

3.1. Sissejuhatus

Õigusabi on Euroopa Inimõiguste Konventsioonis artikli 6 lõikes 3 ettenähtud kriminaalasjades võrdse õiguskaitse kättesaadavuse tagamise üks põhielemente. Õigusabi peaks kodanikele, kel puuduvad piisavad rahalised vahendid, võimaldama tasuta või piiratud hinnaga professionaalse abi või finantstoetuse kohtumenetluse raames.

Lisaks Euroopa Inimõiguste Konventsioonile ja Strasbourgi kohtu pretsedendiõigusele õhutab Euroopa Nõukogu oma liikmesriike õigusabisüsteeme arendama ning on selles vallas mitmeid dokumente vastu võtnud: resolutsioon 76(5) õigusabist tsiviil-, kommerts- ja haldusasjades; soovitus 78(8) õigusabist ja õigusnõustamisest; soovitus 93(1) väga vaeste inimeste jaoks õiguskaitse tõhusast kättesaadavusest ning soovitus 2005(12), milles sisaldub õigusabi taotlemise blankett, mis on mõeldud kasutamiseks õigusabi taotluste edastamise Euroopa kokkuleppe ja selle lisaprotokolli alusel.

Käesolevas raportis määratletakse õigusabi järgmiselt: see on abi, mida riik annab mittepiisavaid rahalisi vahendeid omavatele isikutele, et nad saaksid end kohtus kaitsta (või kohtumenetlust algatada). Selle määratluse järgi puudutab õigusabi eeskätt esindust kohtus. Õigusabi võib aga seisneda ka õigusnõustamises. Tegelikult ei algata mitte kõik õigusprobleemidega kokkupuutuvad isikud menetlust kohtus. Mõnedel juhtudel piisab küsimuse lahendamiseks õigusnõustamisest.

Käesolevas hindamiskavas paluti riikidel anda informatsiooni õigusabi, -- nii kohtus esindamise kui õigusnõustamise kohta. 44 riiki pakuvad õigusabi finantseerimaks esindust kriminaalmenetluses. Mitte-kriminaalasjades annavad kohtus esindamiseks õigusabi 38 riiki. Õigusnõustamise rahastamine kriminaalasjades on ette nähtud 37 riigis ja mitte-kriminaalasjades 34 riigis. Mitte alati ei pakuta kriminaalasjades õigusabi **Taanis** ja **Islandil**. Islandil maksab riik *ex officio* kaitseadvokaadi kulud välja vaid siis, kui süüalune õigeks mõistetakse. Süüdimõistmise korral kannab kulud süüdimõistetu. Vaid siis, kui viimatinimetatu selleks võimeline ei ole, võidakse kaitseadvokaadile riigieelarveliste vahendite arvelt tasuda.

Mitte-kriminaalasjades ei anta õigusabi **Albaanias** (õigusabi ei anna riik, seda teevad vabaühendused), **Armeenias** (õigusnõu antakse ainult seoses ülalpidamiskohustusega), **Bosnias ja Hertsegoviinas**, **Georgias**, **Lätis** (ainult juriidiliste dokumentide koostamiseks), **Moldovas, Montenegros** (kui isikul puuduvad piisavad rahalised vahendid kohtumenetluse kulude katmiseks võib ta kohtult taotleda kuludest vabastamist) ja **Slovakkia Vabariigis** (ainult õigusnõustamine).

Tšehhi Vabariigis käib õigusabi andmine Advokatuuri eelarve kaudu ning näib, et tegemist on ainsa riigiga vastanute seas, kus ametlikult tunnustatud õigusabi rahastab kutseorganisatsioon.

Tabel 8. Õigusabiga kaetud valdkonnad ja õigusabi liigid (küsimus 11)

Asjad	Abi liik	Jaatavate vastuste arv
Kriminaalasjad	Esindamine kohtus	44
	Õigusnõustamine	37
	Muu	15
Muud (mitte-kriminaal)asjad	Esindamine kohtus	38
	Õigusnõustamine	34
	Muu	17

3.2. Õigusabi eelarve

Käesoleva raporti peatükis 2 analüüsiti õigusabi eelarvet elanike arvu aspektist ja lähtudes selle osakaalust SKT-s ühe elaniku kohta. Sellele lisaks tuuakse järgmises tabelis välja keskmised summad, mis lähevad õigusabile kriminaalasjades, tsiviilasjades ja kokku ning asjade arv 10 000 elaniku kohta, milles 2004. aastal tegelikult abi anti. Selles tabelis on esindatud ainult need riigid, kes said anda täpset informatsiooni kasvõi ainult ühe elemendi kohta. Näiteks ei sisaldu tabelis **Bosnia ja Hertsegoviina**, sest asjade arv ei ole teada, samas leidis selle riigi antud õigusabi kogusumma kajastamist peatükis 2.

Nagu eelarvet käsitleva peatüki puhul, nii on ka nüüd lisas (vt lisas tabel 79) ära toodud kõik algandmed, nagu kriminaal- ja tsiviilasjade arv ja asjade koguarv, mille puhul õigusabi anti ning vastavad summad. Keskmised summad arvutati välja vaid nende riikide kohta, kes esitasid täpsed andmed nii asjade arvu kui vastavate summade kohta. Õigusabi kogusumma (küsimus 7) kohta leiate informatsiooni käesoleva raporti peatükis 2. Järgnevas tabelis esitatakse (kriminaal- ja tsiviil-)asjade arv, milledes 2004. aastal õigusabi anti.

Tabel 9 näitab õigusabi-asjade arvu. Võrreldes õigusabi eelarve jagunemist kriminaalasjade ja mitte-kriminaalasjade vahel võib märgata, et on riike, kus suurem osa eelarvest läheb kriminaalasjadele (**Iirimaa, Itaalia, Türgi, ÜK-Inglismaa ja Wales**, **ÜK-Šotimaa**). **Luksemburgis, Madalmaades, Monacos, Prantsusmaa, Saksamaa, Soomes** ja **ÜK-Põhja-Iirimaal** on suhteliselt suur osa õigusabi eelarvest mõeldud mitte-kriminaalasjade tarbeks.

Tšehhi Vabariigis rahastatakse õigusabi Advokatuuri eelarvest; näib, et tegemist on ainsa riigiga vastanute seas, kus ametlikult tunnustatud õigusabi rahastab kutseorganisatsioon.

Tabel 9. Asjade arv 10 000 elaniku kohta, milledes 2004. aastal õigusabi anti ja keskmine summa asja kohta (küsimused 1, 7, 8 ja 12)

Riik	Asjade arv 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa asja kohta	Kriminaalasju 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa kriminaalasja kohta	Mitte-kriminaalasjade arv 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa mitte-kriminaalasja kohta
Andorra	57	528 €	-	-	-	-
Austria	30	978 €	-	-	-	-
Belgia	95	309 €	-	-	-	-
Georgia	0,3	612 €	0,3	612 €	-	-
Horvaatia	1	-	-	-	-	-
Iirimaa	99	1 192 €	79	1 073 €	20	1 659 €
Island	13	3 061 €	-	-	-	-
Itaalia	17	675 €	12	859 €	4	137 €
Küpros	17	-	12	-	5	-
Luksemburg	79	715 €	20	-	59	-

Riik	Asjade arv 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa asja kohta	Kriminaalasju 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa kriminaalasja kohta	Mitte-kriminaalasjade arv 10 000 elaniku kohta, milles õigusabi anti	Keskmine summa mitte-kriminaalasja kohta
Madalmaad	211	1 102 €	79	1 118 €	131	1 092 €
Monaco	219	157 €	32	-	187	-
Norra	-	-	-	-	12	13 461 €
Portugal	124	212 €	-	-	-	-
Prantsusmaa	134	350 €	57	350 €	77	350 €
Rumeenia	133	6 €	-	-	-	-
Saksamaa *	-	-	-	-	70	657 €
Sloveenia *	-	-	-	-	93	48 €
Soome	152	656 €	52	-	99	-
Taani	32	185 €	-	-	32	185 €
Türgi	15	127 €	14	110 €	1	531 €
Ukraina	46	-	1	-	45	-
Ungari	52	16 €	15	-	38	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	459	1 260 €	298	1 108 €	161	1 542 €
ÜK-Põhja-Iirimaa	562	975 €	153	1 410 €	408	797 €
ÜK-Sotimaa	802	531 €	486	612 €	315	404 €

Märkused:

Saksamaa: * Kuna sellekohane föderaalstatistika puudub, on Saksamaa arvnäitajad hinnangulised ja tuletatud õigusabi normide muutmisettepanekutest. Muuhulgas tuginevad need hinnangud ka liidumaade kontrollikodade läbiviidud uurimuse andmetel. Asjade arv on > (rohkem kui) 578 853. See hõlmab tsiviilasju, sealhulgas perekonnaasju, üldhalduskohtuid ja sotsiaalasjade halduskohtuid. Ometi ei ole võimalik täpsustada töövaidlusasjade ega kriminaalasjade arvu, milles õigusabi anti.

Sloveenia: Sloveenias on kaks õigusabi andmise „süsteemi”: a) Tasuta õigusabi seadusest juhinduv süsteem, mis katab kõiki õigusvaldkondi ja b) Kriminaalmenetluse koodeksist juhinduv süsteem. Nimetatud seaduse alusel õigusabi saanud asju puudutavad andmed on olemas, koodeksi alusel õigusabi andmise kohta andmed puuduvad.

Horvaatias on õigusabi eelarve kohtute eelarve osa. Õigusabi kohta eraldi andmeid esitada ei olnud võimalik.

Järgmisesse diagrammi läksid arvesse ainult need riigid, kes esitasid andmed õigusabi kogusuuruse kohta (küsimus 7) ja õigusabi saanud asjade koguarvu kohta (küsimus 12). Diagrammil illustreeritakse ühe asja kohta antud õigusabi suurust. Metodoloogilistel põhjustel on diagramm esitatud logaritmilisel skaalal. Selle skaala kasutamine (lineaarse asemel) võimaldab esitada kõiki arvnäitajaid (väga väikesi ja väga suuri) kergemini loetavas vormis. Lineaarse skaala korral oleks diagrammi väikese finantspanusega riike ilmestav ots leheküljelt lihtsalt „haihtunud”.

Diagramm 13. 2004. aastal ühele asjale keskmiselt kulutatud õigusabi suurus (logaritmiline skaala)

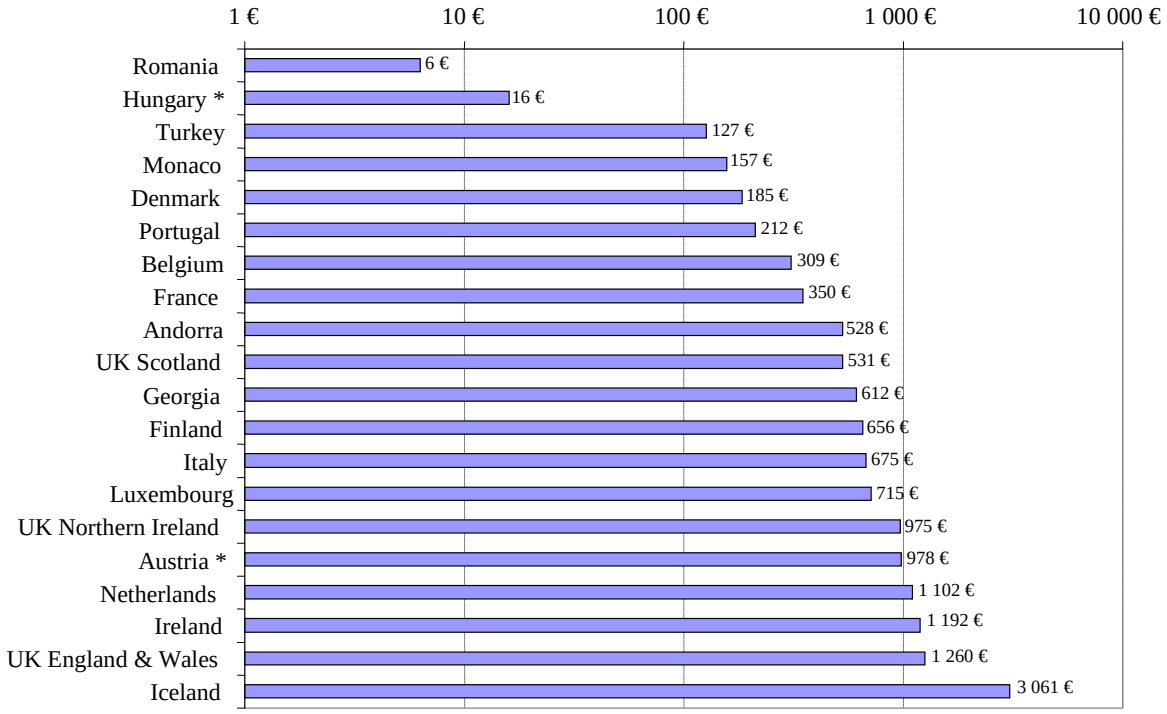

**hinnanguline või arvutuslik eelarve*

Islandil saab ühe asja koha märkimisväärselt suure summa eest õigusabi (3 061€). Järgmised riigid kulutavad õigusabile 900€ kuni 1 300€ asja kohta: **ÜK-Põhja-Iirimaa, Austria, Madalmaad, Iirimaa** ja **ÜK-Inglismaa ja Wales**. Õigusabi vahemikus 500€ kuni 800€ asja kohta annavad **Andorra, ÜK-Sotimaa, Georgia, Soome ja Luksemburg** ning sellised riigid nagu **Rumeenia, Ungari, Türgi, Monaco, Taani, Portugal, Belgia** ja **Prantsusmaa** annavad vähem kui 351€ õigusabi asja kohta.

3.3. Õigusabi andmise või sellest keeldumise tingimused

Peaaegu kõigis riikides on ebapiisavate rahaliste vahenditega isikul võimalus kriminaalasjades saada tasuta advokaadi abi. Sõltuvalt kohtuasja liigist võivad õigusabi andmisele olla seatud piirangud. Näiteks teatud asjades (väikesed kriminaalõigusrikkumised, vähese finantsmõjuga tsiviilasjad või asjad, milledes esindamine ei ole kohustuslik) ei ole kodanikul mitte iga kord tasuta õigusabi saada. Nii on see näiteks **Saksamaal**, kus õigusabi antakse vaid neis kriminaalasjades, milles on nõutav, et süüalust esindaks kohtus advokaat. Muudes olukordades (väikesed kriminaalõigusrikkumised) õigusabi ei anta.[9]

Enamikul juhtudel on tarvis õigusabi taotleva kodaniku rahaline olukord kindlaks teha. Nagu nähtub tabelist 10 rakendatakse enamikus riikides õigusabi saamise vajaduse kindlakstegemiseks sissetuleku ja varade kriteeriume.

[9] Samas annavad Saksamaal advokaadid rohkesti õigus*nõu* (“*Beratungshilfe*”).

Tabel 10. Sissetuleku ja varade kriteeriumid õigusabi andmiseks (küsimus 14)

Riik	Sissetuleku ja varade kriteeriumid õigusabi andmiseks kriminaalasjades ning arvessemineva kuusissetuleku tase		Sissetuleku ja varade kriteeriumid õigusabi andmiseks mitte-kriminaalasjades ning arvessemineva kuusissetuleku tase	
Albaania				
Andorra	jah		jah	
Armeenia	ei			
Aserbaidžaan				
Austria	jah	pole kindlat summat	jah	pole kindlat summat
Belgia	jah	750€ ühe isiku, 965€ leibkonna kohta	jah	750€ ühe isiku, 965€ leibkonna kohta
Bosnia ja Hertsegoviina	ei		ei	
Bulgaaria	jah		jah	
Eesti	jah	pole kindlat summat	ei	
Georgia	jah		jah	
Hispaania	jah	≤ 460,50€ kuus. x 2	jah	≤ 460,50€ kuus x 2
Horvaatia	jah		jah	
Iirimaa	jah	pole kindlat summat	jah	13 000€ aastas netosissetulek, 320 000€ aastas vaba kapital
Island	ei		jah	
Itaalia	jah	9 296,22€ aastas, lisaks 1 031,91€ leibkonna iga liikme kohta	jah	9 296,22€ aastas, lisaks 1 031,91€ leibkonna iga liikme kohta
Kreeka	jah	< 5600 € aastas	jah	tsiviil-kommerts
Küpros	jah		jah	
Leedu	jah		jah	
Liechtenstein	jah	individuaalne ja kohtukulude suurus	jah	individuaalne ja kohtukulude suurus
Luksemburg	jah	15 979,44€ aastas.	jah	15 979,44€ aastas.
Läti	jah	individuaalne	ei	individuaalne
Madalmaad	jah	~1 500€ kuusissetulek, varad ~7 500€	jah	~1 500€ kuusissetulek, varad ~7 500€
Malta	jah	13 950€	jah	13 950€
Moldova	ei			
Monaco	jah	ebapiisavad vahendid	jah	
Montenegro	jah			
Norra	ei		jah	<27 381€, varad <11 905€
Poola	jah	pole sissetuleku ega vara kindlaid piire	jah	pole sissetuleku ega vara kindlaid piire
Portugal	jah	pole kindlat summat	jah	pole kindlat summat
Prantsusmaa	jah	sissetulek < 1244 €	jah	sissetulek < 1244 €
Rootsi	ei		jah	27 368€
Rumeenia	ei		jah	
Saksamaa	ei		jah	
San Marino	ei		jah	
Serbia	ei		ei	
Slovakkia	ei		ei	
Sloveenia	jah		jah	vara < 20 minimaalset kuupalka (2004.aastal 9 420€ aastas)
Soome	jah	1400 €	jah	1400 €
Taani			jah	231 000 DKK üksikisikule, 291 000 DKK koos elavatele paaridele
Tšehhi Vabariik	ei		ei	
Türgi	ei		jah	
Ukraina	ei		ei	
Ungari	jah		jah	
Vene Föderatsioon	ei		ei	
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	sissetulek <134€, advokaadi abi <284€	ei	
ÜK-Põhja-Iirimaa	ei	pole kindlat summat	jah	varieerub sõltuvalt netosissetulekust, vabast kapitalist, toetustest ning kas tegemist on isikukahjuga
ÜK-Šotimaa	jah	subjektiivsed kriteeriumid	jah	netosissetulek 14 276€ aastas, vaba kapital 15 754€ , võimalikud variatsioonid

On olukordi, kus õigusabi ei anta, näiteks abi taotlemise õiguse kuritarvitamisel. Enamik riike (35) keeldub õigusabi andmast taotluse sisu alusel (hagi on põhjendamatu).

Õigusabi andmise või sellest keeldumise otsuse võib teha kohus (20 riigis või üksuses), kohtuväline organ (nt **Madalmaades** piirkondlikud õigusabi nõukogud, kes kontrollivad vajadust õigusabi järele ja otsustavad selle andmise üle) või segakoosseisuga otsustusorgan (vt tabel 11).

Tabel 11. Võimalus mitte-kriminaalasjades õigusabi andmisest keelduda ja õigusabi andmise või mitteandmise üle otsustama volitatud organ (küsimused 15 ja 16)

Riik	Mittekriminaalasjades võimalus keelduda abi andmast kuna asi on põhjendamatu	Jah, otsuse teeb		
		kohus	kohtuväline organ	segakoosseisuga otsustusorgan
Albaania				
Andorra	ei			
Armeenia	jah	jah		
Aserbaidžaan				
Austria	jah	jah		
Belgia	ei			
Bosnia ja Hertsegoviina	ei			
Bulgaaria	jah	jah		
Eesti	jah	jah		
Georgia	ei			
Hispaania	jah		jah	
Horvaatia	jah			jah
Iirimaa	jah		jah	
Island	jah		jah	
Itaalia	jah			jah
Kreeka	jah	jah		
Küpros	jah	jah		
Leedu	ei			
Liechtenstein	jah	jah	ei	ei
Luksemburg	jah	ei	jah	ei
Läti	jah	jah	jah	jah
Madalmaad	jah		jah	
Malta	jah		jah	
Moldova				
Monaco	jah	ei	ei	jah
Montenegro				
Norra	jah	jah	jah	
Poola	jah	jah		
Portugal	jah		jah	
Prantsusmaa	ei			
Rootsi	jah	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah		
Saksamaa	jah	jah		
San Marino	jah		jah	
Serbia				
Slovakkia	jah	jah		
Sloveenia	jah	jah		
Soome	jah	jah	jah	
Taani	jah		jah	
Tšehhi Vabariik	jah	jah	ei	ei
Türgi	jah	jah	ei	ei
Ukraina	jah	jah	jah	ei
Ungari	jah	jah		
Vene Föderatsioon				
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		jah	
ÜK-Šotimaa	jah	ei	jah	

3.4. Kohtukulud ja nende hüvitamine

Peaaegu kõigis riikides (44-s riigis või üksuses) tuleb tsiviil- või haldusasja algatamiseks kohtus maksta lõivu. Mõnedes riikides (10) kehtib sama ka kriminaalasjade kohta. Ainult **Hispaanias, Luksemburgis** ja **Prantsusmaal** ei pea pooled tsiviil- ega haldusasja algatamisel lõivu maksma.

Kriminaalmenetluses peab pool kohtulõivu maksma enamasti siis, kui ta (ohver) nõuab kurjategijalt (rahalist) kompensatsiooni. Nii on see näiteks **Monacos**. **Saksamaal** tuleb lõivu maksta sellistes menetlustes, kus ohver taotleb kurjategija süüdimõistmist kergemate

kriminaalasjade korral, mille puhul prokuratuur ei pea asja ülevõtmist õigustatuks („*Privatklageverfahren*”).

Tabelist 12 nähtub, et on rohkesti erandneid, mille puhul kohtulõivu maksmist ei nõuta. Need võivad seonduda poole rahaliste võimalustega, kohtuasja liigiga või sõltuda menetlust algatavast organisatsioonist. Näiteks on **Bosnia ja Hertsegoviinas, Montenegros, Serbias, Sloveenias** ja **Ungaris** kohtulõivu maksmisest vabastatud isikud, kellel puuduvad piisavad finantsvõimalused.

Itaalias ei pea pooled kohtulõivu maksma töövaidlusi, põllumajandust ja perekonda puudutavate kohtuasjade korral. **Horvaatias** ja **Ungaris** ei tule lõivu maksta töövaidluse asjades, lapse elukoha ja eestkoste asjades. Haldusasjades ei tule lõivu maksta näiteks **Bosnia ja Hertsegoviinas** ja **Vene Föderatsioonis**.

Teistes riikides sõltub kohtulõivu maksmisest vabastamine sellest, mis liiki isiku või institutsiooniga on tegemist. Näiteks on **Bosnia ja Hertsegoviinas** lõivu maksmisest vabastatud humanitaarorganisatsioonid ja riik.

Tabel 12. Kohtumenetluse algatamiseks lõivu maksmise nõue (küsimus 17)

Riik	Hageja peab üldjurisdiktsiooniga kohtus menetluse algatamiseks lõivu maksma		
	kriminaalasjades	muudes asjades peale kriminaalasjade	kui jah, kas on ka erandneid
Albaania	ei	jah	
Andorra	jah	jah	jah
Armeenia	ei	jah	jah
Aserbaidžaan	ei	jah	jah
Austria	ei	jah	
Belgia	jah	jah	
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah
Bulgaaria	ei	jah	jah
Eesti	ei	jah	jah
Georgia	ei	jah	jah
Hispaania	ei	ei	
Horvaatia	ei	jah	jah
Iirimaa	ei	jah	jah
Island	ei	jah	ei
Itaalia	ei	jah	jah
Kreeka	ei	jah	jah
Küpros	jah	jah	
Leedu	ei	jah	jah
Liechtenstein	ei	jah	jah
Luksemburg	ei	ei	
Läti	ei	jah	jah
Madalmaad	ei	jah	
Malta	ei	jah	jah
Moldova	ei	jah	jah
Monaco	jah	jah	jah
Montenegro	jah	jah	jah
Norra	ei	jah	jah
Poola	ei	jah	jah
Portugal	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	ei	
Rootsi	jah	jah	jah
Rumeenia	ei	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah
San Marino	jah	jah	jah
Serbia	jah	jah	ei
Slovakkia	ei	jah	jah
Sloveenia	ei	jah	jah
Soome	ei	jah	
Taani	ei	jah	jah
Tšehhi Vabariik	ei	jah	jah

Riik	Hageja peab üldjurisdiktsiooniga kohtus menetluse algatamiseks lõivu maksma		
	kriminaalasjades	muudes asjades peale kriminaalasjade	kui jah, kas on ka erandneid
Türgi[10]	ei	jah	jah
Ukraina	ei	jah	jah
Ungari	ei	jah	jah
Vene Föderatsioon	ei	jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	ei	jah	jah
ÜK-Põhja-Iirimaa	ei	jah	
ÜK-Šotimaa	ei	jah	jah

Õigusabi tagatakse enamasti olukordades, kus pooled rahapuudusel muidu kohtumenetlust algatada ei saaks. Praktikas tähendab see, et majanduslikus mõttes keskmise ja kõrge sissetulekuga isikud peavad kohtulõivu ise maksma. Mõnedes riikides on kõrgete kohtukulude puhuks võimalik kodanikel end nende vastu kindlustada. Selline kindlustus võimaldab poolel advokaadi palgata ja menetlust alustada ilma, et ta ise peaks kohtukulud täies mahus kandma. Sellist õiguskindlustust pakuvad 25 riigi kindlustusfirmad.

Kohtumenetlusele tehtavad kulutused ei sondu üksnes advokaadi palkamise või kohtulõivu maksmisega; olukorras, kus pool kohtus kaotajaks jääb, võivad lisanduda ka muud kulud. Enamikus riikides mõjutab kriminaalasjas tehtud kohtuotsus seda, kelle kanda jäävad kohtumenetluse kulud (lõiv, õigusnõu, esindamine, reisikulud jne). See ei ole (iga kord) nii **Georgias, Iirimaal, Kreekas, Leedus, Madalmaades, Moldovas, Monacos, Norras** ja **Slovakkia Vabariigis**. Kreekas ja Lätis ei mõjuta kohtu otsus seda, kelle kanda muudes asjades, peale kriminaalasjade, kohtukulud jäävad (vt tabel 13).

Tabel 13. Kohtukulude kindlustus ja kohtumenetluse kulude kandmine (küsimused 18 ja 19)

Riik	Eraisikute tarbeks on olemas kohtukulude erakindlustus	Kohtuotsus mõjutab seda, kes kannab poolte kohtukulud	
		kriminaalasjades	muudes asjades
Albaania	ei	jah	
Andorra	ei	jah	jah
Armeenia	ei	jah	jah
Aserbaidžaan	jah	jah	jah
Austria	jah	jah	jah
Belgia	jah	jah	jah
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah
Bulgaaria	ei	jah	jah
Eesti	jah	jah	jah
Georgia	ei	ei	jah
Hispaania	jah	jah	jah
Horvaatia	ei	jah	jah
Iirimaa	jah	ei	jah
Island	jah	jah	jah
Itaalia	jah	jah	jah
Kreeka	ei	ei	ei
Küpros	ei	jah	jah
Leedu	jah	ei	jah
Liechtenstein	jah	jah	jah
Luksemburg	jah	jah	jah
Läti	ei	jah	ei
Madalmaad	jah	ei	jah
Malta	ei	jah	jah
Moldova	ei	ei	jah
Monaco	ei	ei	jah
Montenegro	ei	jah	jah
Norra	jah	ei	jah

[10] Erandid: kui hagejale antakse õigusabi, ei pea ta üldjurisdiktsiooniga kohtus menetluse algatamisel lõivu maksma. Vastavalt süüdistusasjade seaduse (Law of Charges) nr. 492 ja eriseaduste sätetele ei pea pooled kohtulõivu maksma järgmistes olukordades: asjades, mille prokurör esitab tsiviilkohtule; asjades, mille esitab Käsitööliste ja FIEde sotsiaalkindlustuse organisatsioon ja asjades, mille esitajateks on reamehed, kapralid ja seersandid.

Riik	Eraisikute tarbeks on olemas kohtukulude erakindlustus	Kohtuotsus mõjutab seda, kes kannab poolte kohtukulud	
		kriminaalasjades	muudes asjades
Poola	ei	jah	jah
Portugal	jah	jah	jah
Prantsusmaa	jah	jah	jah
Rootsi	jah	jah	jah
Rumeenia	ei	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah
San Marino	jah	jah	jah
Serbia	ei	jah	jah
Slovakkia	ei	ei	jah
Sloveenia	jah	jah	jah
Soome	jah	jah	jah
Taani	jah	jah	jah
Tšehhi Vabariik	ei	jah	jah
Türgi	ei	jah	jah
Ukraina	jah	jah	jah
Ungari	jah	jah	jah
Vene Föderatsioon	ei	jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah

4. Kohtuteenuse kasutajad (õigused ja üldsuse usaldus)

4.1. Sissejuhatus

Käesolevas, 2006. aasta väljaandes pööratakse erilist tähelepanu kohtuteenuse kasutajatele, haavatavate inimkategooriate kaitsele ja kodanike usaldusele oma kohtusüsteemi vastu. Avalik õigusemõistmise süsteem peab toimima tõhusalt, arvestades nii vajadust tagada individuaalsed õigused ja vabadused kui ka vajadust pakkuda ühiskonna hüvanguks kvaliteetset teenust. Meie eesmärk on anda hinnang kohtusüsteemile nii üksikisikute õiguste austamise kui ka selle avaliku teenuse kasutajatele tagatava kvaliteedi aspektist.

Käesoleva peatüki esimeses osas vaadeldakse poolte teavitamise spetsiifilise vahendeid. Teises osas käsitletakse haavatavate isikute või nende gruppidega seonduvat ning viimane osa puudutab isikute usaldust.

4.2. Kohtuteenuse kasutajate teavitamist puudutavad sätted

Üks võimalustest kodanikele õigustekstide, kõrgemate kohtute praktika ja muude (praktilist laadi) tekstide kohta tasuta teabe edastamiseks on spetsiaalsete veebikohtade ja –portaalide loomine. Enamikus vastanud riikides on kodanikel võimalus kõigi nimetatud informatsioonikategooriate kohta interneti kaudu teavet saada. Ainult **Monaco** ja **Kreeka** vastasid, net neil kodanike tarbeks sellised võimalused puuduvad.[11]

Kohtumenetlust alustanud poolte jaoks on oluline ka teabe saamine menetluse oletatava kestuse kohta.[12] Mõnedes riikides sätestab seadus, et pooli tuleb menetluse kestusest teavitada. **Georgia, Kreeka, Läti, Moldova, Prantsusmaa** ja **Soome** viitasid sellise sätte olemasolule. Näiteks peab Prantsusmaal asja uuriv kohtunik teavitama pooli (kriminaal)menetluse tõenäolisest kestusest (vt Prantsuse kriminaalkoodeksi § 89-1 ja § 116).

Kuriteoohvritel kui menetluspoolte erikategooria esindajatel peab olema võimalik saada teavet oma seaduslike õiguste kohta. Nende abistamiseks ja teavitamiseks on 27 riigis või üksuses riiklik tasuta infosüsteem.

4.3. Haavatavate kategooriate kaitse

Järgnevalt äratoodud arvnäitajad võimaldavad näha, kuidas riigid kaitsevad neid inimrühmi, kes kohtumenetluse aspektist vaadatuna on kõige haavatavamad. Riigid selgitasid haavatavate isikute suhtes rakendatavaid võtteid. See ei puuduta menetluse politseiuurimise faasi.

Nimetatud kategooriate kaitseks võib rakendada mitmesuguseid võtteid. Näiteks:

---

[11] Andorra täpsustas, et ülemkohtu otsustele ja muudele dokumentidele juurdepääsu võimaldav veebisait on loomisel.

[12] Vaata CEPEJ raamprogrammi "Kohtusüsteemide uus eesmärk: asjade menetlemine optimaalse ja prognoositava aja jooksul" (CEPEJ (2004) 19 Rev).

- *Spetsiifilised teavitamismehhanismid*: näiteks riiklik tasuta ja personaliseeritud teavitamismehhanism, mida haldab kas politsei või kohtusüsteem ja mis võimaldab kuriteoohvritel saada teavet nende esitatud kaebuste menetlemise käigu kohta;
- *Spetsiifilised ärakuulamisvõtted*: näites võimalus, et lapse esimesed ütlused salvestatakse, et ta ei peaks neid menetluse edasistes faasides enam kordama;
- *Spetsiifilised menetlusõigused*: näiteks vägistamisohvrite ärakuulamine kinnisel istungil või vägistamisohvrile kurjategija vabanemisest ette teatamine.

Küsimustikus eristati järgmisi isikute kategooriaid: vägistamise ohvrid, terrorismiohvrid, laps-tunnistajad ja laps-kannatanud, koduvägivalla ohvrid, rahvusvähemuste esindajad, puudega inimesed, alaealised õigusrikkujad ja muud.

Arengutendentsid

Kogutud andmetest nähtub, et haavatavate isikute kaitse osas Euroopas eksisteerivad geograafilised erinevused. Esmalt toob tabel 14 esile mõningad vastavate sätete rakendamise arengutendentsid liikmesriikides (vt ka tabeleid lisas).

Tabel 14. Haavatavate isikute suhtes kohtumenetluse käigus rakendatavate erimeetmete olemasolu puudutavale küsimusele antud jaatavate vastuste arv (küsimus 23)

Haavatavate isikute kategooriad	Teavitamis-mehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu õigus/ vahendid
Vägistamise ohvrid	**21**	**33**	**27**	**8**
Terrorismiohvrid	**15**	**21**	**18**	**6**
Laps/tunnistaja/kannatanu	**26**	**41**	**36**	**12**
Koduvägivalla ohvrid	**22**	**25**	**27**	**11**
Vähemusrahvused	**16**	**17**	**15**	**4**
Puudega inimesed	**18**	**30**	**22**	**8**
Alaealised õigusrikkujad	**22**	**34**	**37**	**8**
Muud kategooriad	**3**	**6**	**7**	**4**

Seoses laps-tunnistajate ja laps-ohvrite ning alaealiste õigusrikkujatega näib valitsevat konsensus: nende haavatavate inimgruppide kohta teatasid pooled kuni kaks kolmandikku riikidest, et rakendavad vähemalt ühte konkreetset meedet (spetsiifiline teavitamismehhanism; ärakuulamise erimeetmed; spetsiifilised menetlusnormid). Näib, et muudele haavatavatele gruppidele ei tagata nii tugevat kaitset.

Joonistub välja ka teine haavatavate isikute kategooria: võib täheldada, et vägistamise ja koduvägivalla ohvrite, aga ka puudega isikute suhtes soodsate meetmete rakendamise kohta antud jaatavaid vastused oli vähem.

Kõige vähem positiivseid vastuseid anti haavatavate isikute kategooriate hulgas seoses terrorismiohvrite ja eeskätt rahvusvähemustesse kuuluvate isikutega. Vähemalt pooltes liikmesriikides ei ole väljapakutud meetmed nõutud ning riikide endi võetavad erimeetmed ei kompenseeri peaaegu ühelgi juhul CEPEJ ettepanekuid.

Kõigele lisaks võimaldab täiendatud uurimiskava näha, et erimeetmeid kohaldatakse ka haavatavate isikute „muude kategooriate" suhtes. Riikide vastused (vt lisa tabel 86) viitavad eeskätt tunnistajatele, kelle suhtes objektiivsetel põhjustel rakendatakse teatavaid menetluslikke erisusi: **Bosnia ja Hertsegoviinas** on sätestatud ekspertide määramine tunnistuste võtmiseks vande all, sama on võimalik ka **Türgis**; **Rumeenias** on kohustus

teavitada kohtuteenuse kasutajaid sellest, missugustel tingimustel ja kuidas enda kaitseks isikuandmete kaitsemeetmeid rakendada. Mitmetes vastustes viidatakse sellele, et õigusrikkujaid või nende lähedasi ähvardatakse või et nende suhtes kasutatakse vägivalda. Seetõttu tagab **Austria** psühholoogilise ja õigusalase toe; paljudes riikides on olemas tunnistajakaitse süsteem.

Tabel 15. Seoses väljapakutud erimeetmetega riikides valitsevad peamised arengutendentsid

Haavatavate isikute kategooriad	Eristamiskriteeriumid
Grupp 1 - laps-tunnistajad või laps-kannatanud - alaealised õigusrikkujad	Vähemalt ¾ riike (35 või +) vastasid "jah" seoses ärakuulamise erimeetmete ja menetlusõigustega **ja** rohkem kui pooled (24 või +) riigid vastasid "jah" seoses teavitamismeetmetega
Grupp 2 - vägistamisohvrid - koduvägivalla ohvrid - puudega inimesed	Pooled kuni vähem kui ¾ riikidest (24 kuni 34) vastasid "jah" seoses ärakuulamise erimeetmete ja menetlusõigustega
Grupp 3 - terrorismiohvrid - rahvusvähemused	Vähem kui poole riigid (24 või vähem) vastasid "jah" seoses ärakuulamise erimeetmete ja menetlusõigustega

Üksikute riikide positiivsete vastuste analüüs on samuti huvipakkuv.

Näib, et alaealiste kuritegevusega seoses rakendavad kõik riigid lisaks traditsioonilisele õigusemõistmisele veel erigarantiisid (vt Lisa tabel 86). Sageli kasutatakse kohtuistungite helisalvestisi. Riikide menetlusõiguses sätestatakse erinevaid meetodeid: lisaks karistatuse kustutamisele (**Prantsusmaa**) on lastekohtunikul mõnikord vabadus alaealine ajutiselt kinnipidamisasutusse määrata (**Bosnia ja Hertsegoviina**). Mõnedes riikides on juba ette nähtud „restoratiivse õiguse" protseduurid (**Iirimaa**), samas kui teised riigid viivad selles vallas läbi pilootprojekte (**Island**).

Riikide vastustest vägistamisohvreid ning laps-tunnistajaid ja laps-kannatanuid puudutavate meetmete kohta (vt lisa tabelid 80 ja 82) joonistub välja järgmine pilt: enamik riike rakendab kas kõiki soovitatud erimeetmeid või vähemalt ärakuulamise erimeetmeid ja menetlusõigusi. Sageli on ette nähtud videokonverentsi (**Iirimaa**, **Malta**) või kinnise menetluse (**Aserbaidžaan, Prantsusmaa, Vene Föderatsioon**) korraldamine. Vägistamisohvritele näevad mitmed riigid oma haiglates ette spetsiaalsed kiireloomulised teenused (**Island, Poola** jne) ja koguni ohvri taotlusel vastaspoole kohustusliku arstliku läbivaatuse sugulisel teel levivate haiguste kindlakstegemiseks (**Prantsusmaa**).

Võrdluseks olgu öeldud, et kuigi enamik riike (vt lisa tabel 83) püüab koduvägivalla ohvritele pakkuda samal määral menetlusõigusi ja ärakuulamise erimeetmeid, jääb silma, et vastavad õiguslikud abinõud on võrreldes vägistamisohvrite ning laps-tunnistajate ja laps-kannatanute suhtes kohaldatavatega märksa harvemad. Siiski on mõnedes riikides nende kannatanute kategooriate tarvis olemas „teavitamismehhanismid", ärakuulamise erisused ja menetlusõigused. Eriti huvitavad näited on järgmised: *ad hoc* telefoniliinid; kannatanute

psühholoogiline abi ja toetus; **Bosnia ja Hertsegoviinas** võidaks kannatanu ajutiselt „turvakodusse" paigutada; **Prantsusmaal** võidakse tunnustada tsiviilpoole õigusi sellega, et koduvägivallas süüdioleval abikaasal võidakse ajutiselt keelata perekonna koju siseneda. Ka **Hispaanias** pööratakse koduvägivalla ohvritele erilist tähelepanu.[13]

Võib-olla, sarnaselt eelöelduga, kutsuvad puudega isikutega seonduvatele küsimustele antud vastused (vt lisa tabel 85) üles teadlikkuse tõusule. Ainult pooltes riikides on olemas puudega inimestega seonduvad erimeetmed, mis enamasti seonduvad teavitamismehhanismidega.

Mis puudutab terrorismiohvritega seonduvaid meetmeid (vt lisa tabel 81), siis need riigid, keda terrorism juba tabanud on, sätestavad terrorismiohvritele terve kogumi erimeetmeid (eeskätt **Hispaania, Vene Föderatsioon, ÜK-Inglismaa ja Wales** ning **ÜK-Põhja-Iirimaa**), kuigi mõnedes neist võiks sätestada lisameetmeid (nt **Itaalias ja Prantsusmaal**). Näib, et ka neis riikides, mida terrorioht vähem ähvardab, mõeldakse vastavate meetmete peale (**Austria, Madalmaad** ja **Küpros**).

Vähemusrahvustesse kuuluvate isikutega seoses anti üksikuid jaatavaid vastuseid (vt lisa tabel 84). Teatud riigid, kellel kuni viimase ajani oli ühine ajalugu ja kus erinevad rahvusgrupid elasid külg külje kõrval, ei anna vähemusrahvusi puudutavate erimeetmete osas ühesuguseid vastuseid (**Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, Serbia, Sloveenia**). Tuleb märkida ka, et mitte alati ei tehta vahet kohtuteenuse kasutajal, kes kuulub rahvusvähemusse – ja on riigi kodanik – ja välismaalasest menetlusosalisel. Tulevikus võiks CEPEJ seda aspekti lähemalt uurida. Loogiliselt võttes hakkab kohtumenetlustes kannatanuna, tunnistajana või kolmanda poolena osalevate välismaalaste arv Euroopa Nõukogu territooriumil suurenema (tööalane liikumine, puhkused, ränne jne). Näiteks on **Iirimaal** välismaalastest kannatanute jaoks loodud tugiteenus (tõlkimine, psühholoogiline abi, majutus, transport, arstiabi jne).

4.4. Hüvitamisprotseduurid

Kriminaalmenetluse raames (ja ka väljaspool kriminaalõigussfääri) saab rääkida kannatanutele rahalise kompensatsiooni maksmisest. Enamasti peab süüdimõistetud kurjategija maksma oma tegudega tekitatud materiaalse ja moraalse kahju hüvitamiseks mingi summa. Mõnikord peab kannatanu hüvitise taotlemiseks algatama tsiviilasja (ja maksma seejuures lõivu: vt peatükk 3). Muudel juhtudel on hüvitise taotlemine kriminaalmenetluse osa või siis on kannatanul spetsiifiline seaduslik õigus taotleda kompensatsiooni mõne riikliku fondi kaudu.

40 riiki kinnitasid, et neil on kuriteoohvritele hüvitise maksmise protseduur olemas. Kuues riigis (**Andorra, Bulgaaria, Liechtenstein, Leedu, Moldova** ja **Poola**) ei ole seda ette nähtud. **Leedus** ja **Poolas** on kuriteoohvritele kompensatsiooni maksmine kavas: **Leedus** jõustus 2005. aastal uus, ohvritele hüvitise maksmise seadus (tsiviilmenetlus) ja ka **Poolas** hakati 2005. aastal ohvritele hüvitise maksmise menetlust rakendama (kriminaalseadus).

[13] Lisaks koduvägivallaohvrite kaitsekorralduse seadusele 27/2003 seab 18. detsembri 2004 konstitutsiooniline seadus 1/2004 koduvägivalla ohvrite kaitsemeetmete kohta eesmärgiks nimetatud ohvrite kaitse arvestades institutsioonilisi, sotsiaalseid, hariduslikke, preventiivseid ja õiguslikke aspekte. Sätestatakse erimeetmed, nagu näiteks ohvrite tervisekaitse, sotsiaalteenused, õigusabi, rahaline toetus ning erikohtute ja-prokuratuuride moodustamine. Kaitsekorraldus (*protection order*) võimaldab kohtunikul rakendada väga mitmesuguseid, nii tsiviil- kui kriminaalõiguslikke kaitsemeetmeid (nt võidakse süüdistatav sundida perekonna elupaigast lahkuma, vanemlikud õigused võidakse peatada jne).

Tabel 16. Kuriteoohvritele hüvitise maksmise menetlus (küsimused 24-25)

Riik	Kuriteoohvritele hüvitise maksmise menetlus	Kui jah, kas see käib	
		riiklikust fondist	kohtu korraldusel
Albaania	jah	jah	
Andorra			
Armeenia	jah		jah
Aserbaidžaan	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah
Belgia	jah	jah	
Bosnia ja Hertsegoviina	jah		jah
Bulgaaria			
Eesti	jah	jah	
Georgia	jah		jah
Hispaania	jah	jah	jah
Horvaatia	jah	jah	jah
Iirimaa	jah	jah	
Island	jah	jah	
Itaalia	jah	jah	
Kreeka	jah		jah
Küpros	jah	jah	jah
Leedu			
Liechtenstein			
Luksemburg	jah	jah	jah
Läti	jah		jah
Madalmaad	jah	jah	jah
Malta	jah		jah
Moldova			
Monaco	jah	jah	jah
Montenegro	jah		jah
Norra	jah	jah	jah
Poola			
Portugal	jah	jah	
Prantsusmaa	jah	jah	jah
Rootsi	jah	jah	jah
Rumeenia	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	
San Marino	jah		jah
Serbia			
Slovakkia	jah	jah	
Sloveenia	jah		jah
Soome	jah	jah	
Taani	jah	jah	jah
Tšehhi Vabariik	jah	jah	
Türgi	jah	jah	
Ukraina	jah	jah	
Ungari	jah	jah	
Vene Föderatsioon	jah		jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	
ÜK-Šotimaa	jah	jah	

Enamikul juhtudel on ohvritele finantskompensatsiooni saamise võimaldamiseks loodud riiklik fond. Üheski riigis ei ole ei selline finantskompensatsiooni fond erakätes (küsimus 25). Rahalise hüvitise saamiseks on 22 riigis tarvis kohtu korraldust.

Kui ohvri rahaline hüvitamine on osa kriminaalmenetlusest, võib kohtunikul olla vabadus rahalist hüvitist määrata või selle määramisest keelduda. Ka hüvitise suuruse määramine võib kuuluda kohtuniku kompetentsi. Teatud riikides viiakse kompensatsiooni osas läbi eriuuringuid. **Luksemburg, Malta, Norra, Prantsusmaa, Vene Föderatsioon** ning **ÜK-Inglismaa ja Wales** vastasid, et selles vallas teostatakse hindavaid uuringuid. Näiteks viidi Prantsusmaal läbi telefoniküsitlus, et saada ülevaadet ohvrite rahalise kompenseerimise tasemest. Norras annab Norra Riiklik Inkasseerimisamet regulaarset teavet kuriteoohvrite kompenseerimist puudutava statistika kohta – üldjuhul saadakse Norras kätte 90%.

4.5. Kohtute väärtalituste ja kaebuste kompenseerimine kohtuteenuse kasutajatele

CEPEJ on juba alustanud ja kavatseb ka tulevikus jätkata kohtusüsteemi väärtalituste käsitlemist. CEPEJ tegevuskava raames tõstatatud spetsiifilised küsimused sisaldusid juba käesolevas, täiendatud küsimustikus, kus toodi esile kolm väärtalituse näidet: menetluse ülemäärane pikkus, isikute põhjendamatu vahistamine ja aluseta süüdimõistmine.

44 riigis või üksuses on olemas kompensatsiooni maksmise süsteem ebaseadusliku kinnipidamise korral ja 43 riigis või üksuses aluseta süüdimõistmise korral. Enamikul juhtudel põhineb ebaseadusliku süüdimõistmise (ja ka kinnipidamise) eest maksatava rahalise hüvitise suurus kinnipidamisasutuses veedetud päevade/kuude arvul. Vähemal määral on kompensatsioonimenetlused ette nähtud menetluse ülemäärase pikkuse juhtudeks. Vähem kui pooled riigid (22 riiki või üksust: **Andorra, Austria, Aserbaidžaan, Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Island, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Slovakkia Vabariik, Sloveenia, Taani, Ungari, ÜK-Inglismaa ja Wales**) väidavad, et neil on vastav süsteem olemas. Konkreetseid näiteid võiks tuua **Itaaliast** (nn „Pinto seadus”) või **Sloveeniast**, kus on loodud fond, millest saavad hüvitist isikud, kelle menetlus on ülemäära pikk olnud ja **Poolast**, kus pooled võivad kõrgemalt kohtult rahalist hüvitist nõuda (maksimaalselt 2 262 eurot).

Tabel 17. Kohtusüsteemi väärtalituste kompenseerimine (küsimus 28)

Riik	Kohtuteenuse kasutajatele hüvitise maksmise süsteem		
	menetluse ülemäärase pikkuse korral	ebaseadusliku kinnipidamise korral	alusetu süüdimõistmise korral
Albaania		jah	jah
Andorra	jah		
Armeenia		jah	jah
Aserbaidžaan	jah	jah	jah
Austria	jah	jah	jah
Belgia		jah	jah
Bosnia ja Hertsegoviina		jah	jah
Bulgaaria	jah	jah	jah
Eesti		jah	jah
Georgia		jah	jah
Hispaania	jah	jah	jah
Horvaatia	jah	jah	jah
Iirimaa		jah	jah
Island	jah	jah	jah
Itaalia	jah	jah	jah
Kreeka	jah	jah	jah
Küpros		jah	jah
Leedu		jah	jah
Liechtenstein		jah	jah
Luksemburg	jah	jah	jah
Läti		jah	jah
Madalmaad		jah	jah
Malta			
Moldova		jah	jah
Monaco		jah	jah
Montenegro		jah	jah
Norra	jah	jah	jah
Poola	jah	jah	jah
Portugal	jah	jah	jah
Prantsusmaa	jah	jah	jah
Rootsi	jah	jah	jah
Rumeenia		jah	jah
Saksamaa		jah	jah
San Marino			
Serbia		jah	jah
Slovakkia	jah	jah	jah
Sloveenia	jah	jah	jah
Soome		jah	jah

Riik	Kohtuteenuse kasutajatele hüvitise maksmise süsteem		
	menetluse ülemäärase pikkuse korral	ebaseadusliku kinnipidamise korral	alusetu süüdimõistmise korral
Taani	jah	jah	jah
Tšehhi Vabariik		jah	jah
Türgi		jah	jah
Ukraina		jah	
Ungari	jah	jah	jah
Vene Föderatsioon		jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah

Üks meede kohtusüsteemi väärtalituste kompenseerimise süsteemis võib olla õigus algatada kaebemenetlus. Enamikus vastanud riikides saab kodanik rahulolematuse korral esitada kohtu või kohtuniku peale kaebuse. Kaebuse esitamise võimalust ei ole ainult **Armeenias, Kreekas** ja **Ungaris**.

Kaebuse kohtusüsteemi väärtalituse peale võib esitada erinevatele organitele: kohus, kõrgem kohus, kõrgem kohtunike nõukogu, justiitsministeerium või kohtuväline organisatsioon. Jaatavalt vastanud riikides kehtivad enamikul juhtudel kaebustele vastamiseks ja nende lahendamiseks konkreetsed tähtajad (vt tabel 18).

Tabel 18. Kaebustele vastamise ja nende lahendamise tähtaegade olemasolule jaatavalt vastanute arv (küsimus 32)

Asjaomane organ	Vastamise tähtaeg	Kaebuse lahendamise tähtaeg
Kohus	20	16
Kõrgem kohus	23	20
Justiitsministeerium	19	14
Kõrgem kohtunike nõukogu	11	11
Muu kohtuväline organ	10	8

4.6. Kohtuteenuse kasutajate rahulolu hindamine

Mõnedes riikides tehakse perioodilisi ülevaateid kohtuteenuste kasutajate kohtutega rahulolust, mis on Euroopa riikidele uus arengutendents, mida lähiaastatel tõenäoliselt edasi arendatakse. Sellised mõõtmised võiksid olla kohtunike ja kohtute töö kvaliteedi hindamise programmi osaks. Kvaliteedi hindamise programmi raames hinnatakse süstemaatiliselt kohtute tegevusega seonduvaid erinevaid elemente. Hindamise objektiks ei ole mitte üksnes sisemised protseduurid, töömeetodid, finantsprotseduurid, info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia kasutamine, vaid ka poolte kohtlemine menetluse käigus ja nende rahulolu tase.

Kohtuteenuse kasutajate rahulolu võib mõõta erinevatel tasanditel. Riigi tasandil saab uurida „üldsuse usaldust" kohtute vastu (näiteks arvamusküsitluste kaudu). Kohaliku geograafilise piirkonna või ka konkreetse kohtu tasandil on samuti võimalik kohtuteenuse kasutajate rahulolu mõõta. Näiteks Madalmaades kasutatakse regulaarselt „kliendi rahulolu-uuringuid", mõõtmaks kohtuteenuse kasutajate (kodanike, advokaatide, prokuröride, „korduvkaebajate" jne) rahulolu taset. Neil palutakse kohtistungi (või lõpliku kohtuotsuse kättesaamise) järel täita vastav küsimustik. Kohtute osutatud teenuste kvaliteedi mõõtmise üks võimalusi on erajuristide (advokaatide) läbiviidud uuringud.

Tabelis 19 esitatakse üldsuse rahulolu mõõtmist puudutavale küsimusele antud vastused.

Tabelist nähtub, et paljudes riikides tehakse üldisi uuringuid üldsuse usalduse mõõtmiseks. Enamasti viiakse neid riigi tasandil läbi süstemaatiliselt või siis sihtuuringutena. Kohtu tasandil viiakse (süstemaatilisi või sihtotstarbelisi) uuringuid läbi harvem.

Tabel 19. Üldsuse rahulolu mõõtmine (küsimused 29 ja 30)

Riik	Üldsuse usalduse ja rahulolu uuringud	Kui jah, kas süstemaatiliselt		Kui jah, kas sihtuuringud	
		riigi tasandil	kohtu tasandil	riigi tasandil	kohtu tasandil
Albaania	jah				jah
Andorra					
Armeenia	jah				jah
Aserbaidžaan	jah			jah	
Austria	jah	jah	jah	jah	jah
Belgia	jah	jah	jah	jah	jah
Bosnia ja Hertsegoviina					
Bulgaaria	jah				
Eesti					
Georgia	jah			jah	
Hispaania	jah	jah	jah		
Horvaatia					
Iirimaa					
Island	jah	jah			
Itaalia	jah				
Kreeka					
Küpros					
Leedu	jah				
Liechtenstein					
Luksemburg					
Läti					
Madalmaad	jah	jah	jah		
Malta					
Moldova					
Monaco					
Montenegro					
Norra					
Poola					
Portugal	jah			jah	
Prantsusmaa	jah	jah			
Rootsi	jah				jah
Rumeenia	jah			jah	jah
Saksamaa					
San Marino					
Serbia	jah		jah		jah
Slovakkia					
Sloveenia	jah	jah			jah
Soome	jah	jah			jah
Taani	jah				
Tšehhi Vabariik					
Türgi					
Ukraina					
Ungari	jah	jah			
Vene Föderatsioon	jah	jah		jah	
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		jah		jah
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah				jah
ÜK-Šotimaa	jah			jah	jah

5. Kohtud

5.1. Sissejuhatus

Käesolevas peatükis kirjeldatakse erinevate riikide kohtute koosseisu. Samas antakse teavet info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise kohta. Peatüki eraldi osas keskendutakse kohtusisese juhtimise eesmärgil või üldsusele ja sh järelevalveorganitele vajaliku teabe andmiseks rakendatavatele hindamise ja jälgimise meetoditele.

5.2. Kohtusüsteemi ülesehitus

Mitmed küsimused puudutasid üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtute arvu, erikohtute arvu ja kohtute geograafilist asukohta. Pilootprojekti vigadest õppides tuleb selgelt eristada esimese astme kohtute üldarvu (üldine jurisdiktsioon) ja kohtute arvu *geograafilise asukoha* järgi.

Mõnedes riikides ei vasta kohtute arv kohtumajade või kohtute asukohtade arvule, vaid kohtuistungil osalevate kohtukoosseisude või kohtunike arvule (nt **Hispaanias**), sest iga kohtunik kujutab endast eraldiseisvat jurisdiktsiooni. Mõnede riikide puhul tähistab esitatud arvnäitaja kohtumajade arvu. Kohtute geograafilisest levikust ülevaate saamiseks tuleb esitada arvnäitajad ka kohtute geograafilise asukoha kohta.

Vaatamata sellele, et täiendatud hindamiskavas on tehtud lisatäpsustusi, tuleb arvnäitajaid tõlgendada ettevaatusega, kuna erinevad nii õigussüsteemid ise kui ka sõna „kohus” tähendus. Arvnäitajate tõlgendamisel ja riikide võrdlemisel arvestati ka sellega, et mõnedes riikides ei finantseeri kohtuid mitte justiitsministeerium (ega mingi muu kohtuasutus), vaid muud ministeeriumid (mis ei pruugi üldarvus kajastuda). Näiteks **Saksamaal** finantseerivad töövaidluskohtuid ja maksukohtuid vastavalt sotsiaal- ja finantsministeeriumid.

Riikide võrdlemisel on tarvis arvesse võtta ka kohtute erinevaid ülesandeid ja pädevust. Mõnedes riikides ei pea kohtud mitte üksnes tsiviil-ja haldusvaidlusi ning kriminaalasju lahendama, vaid ka äriregistreid ja kinnistusraamatuid pidama. Näiteks on **Albaanias, Belgias, Horvaatias, Poolas, Prantsusmaal, Saksamaal, Sloveenias, Tšehhi Vabariigis** (ja mõnedes teistes riikides) äriregistri pidamine kohtute ülesanne, samal ajal kui muudes riikides tegeleb sellega kaubanduskoda (**Itaalia, Kreeka, Madalmaad, Türgi**) või mingi haldusasutus (nt **Hispaania, Norra, Portugal, Rootsi, Soome, Taani, Vene Föderatsioon** või **Ühendkuningriik**). Kinnistusosakond on üks kohtu osakondi näiteks **Austrias, Horvaatias** ja **Saksamaal**. Teistes riikides võib see ülesanne olla pandud mõnele muule avalik-õiguslikule (või eraõiguslikule) asutusele.

Diagrammid 14 ja 15 toovad esile erinevused kohtute arvu ja kohtute asukoha arvu vahel 100 000 elaniku kohta

Diagramm 14. Kohtute arv 100 000 elaniku kohta aastal 2004

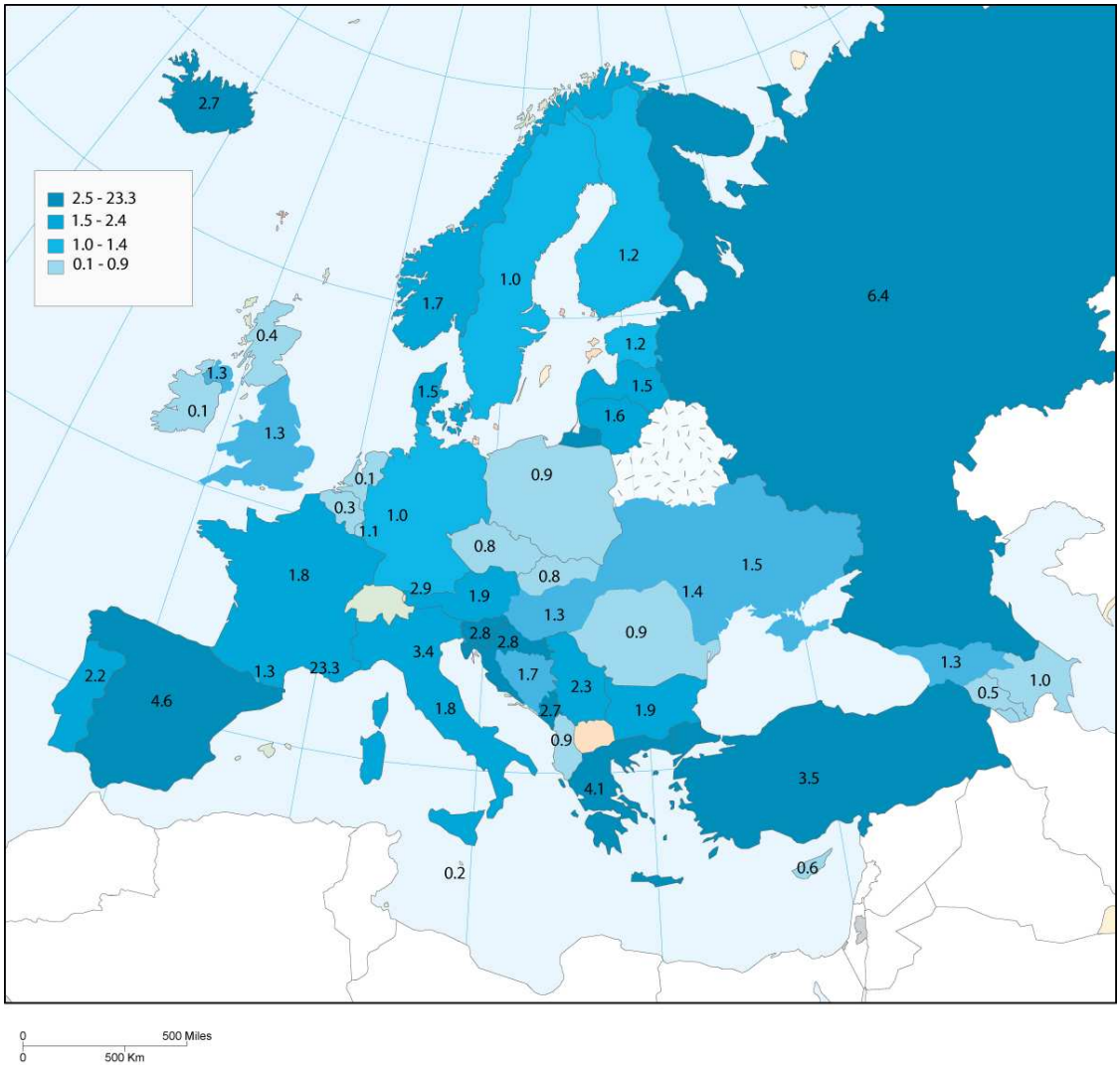

Esimese astme kohtute arv 100 000 elaniku kohta on esitatud sinise erinevate varjunditega. Nagu diagrammist nähtub, on suurima arvu esimese astme kohtutega riigid **Horvaatia, Hispaania, Island, Kreeka, Montenegro, Sloveenia, Vene Föderatsioon** ja **Türgi**.[14]

Nagu eespool mainitud, ei pruugi riigid sõna „kohus" ühtmoodi defineerida. Kohtute geograafilist asukohta vaadeldes võib pilt seetõttu muutuda. **Belgias, Horvaatias, Iirimaal, Islandil, Kreekas, Montenegros, Portugalis, Sloveenias** ja **Soomes** on 100 000 elaniku kohta arvukalt kohtute asukohti. **Hispaanias** ja **Vene Föderatsioonis** on palju kohtuid (vt diagramm 14), kuid sama ei kehti kohtute asukohtade suhtes (100 000 elaniku kohta). See sõltub riigiti „kohtule" antud õiguslikust definitsioonist.

[14] Arvesse ei läinud väikeriigid, kelle rahvaarv on alla 100 000 elaniku (San Marino, Monaco ja Liechtenstein).

Diagramm 15. Kohtute asukohti 100 000 elaniku kohta 2004. aastal

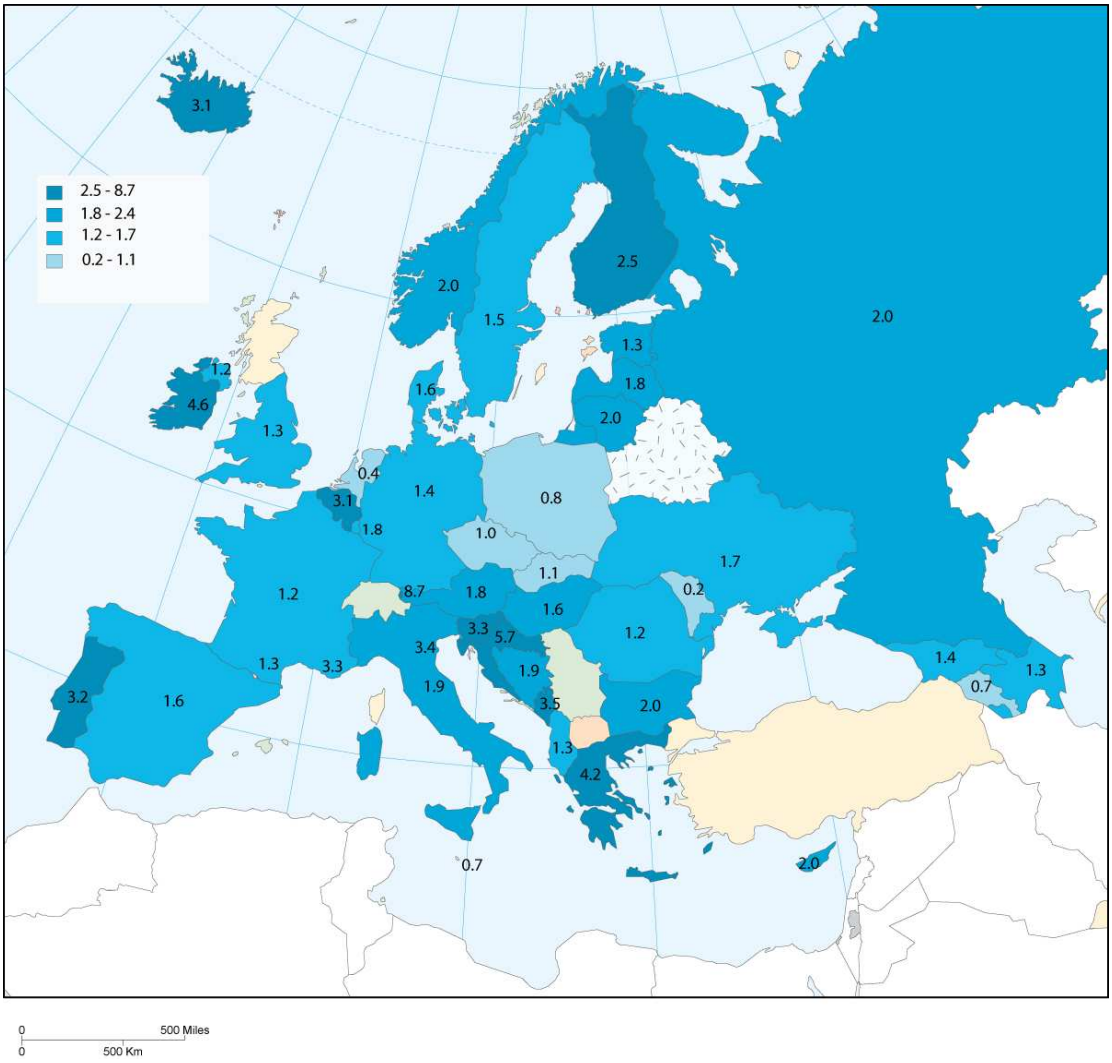

Mõnede riikide kohtusüsteem on üles ehitatud lähtudes põhimõttest, et peab olema arvukalt üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtuid, kes on pädevad lahendama vaidlusi ja otsustama asju nii kriminaal-, tsiviil- kui haldusõiguse valdkondades ning neile lisanduvad väga üksikud spetsialiseerunud kohtud (näiteks **Madalmaades**), samas kui teistes riikides võib kohtusüsteemi kuuluda arvukalt spetsialiseerunud kohtuid.

Rohkesti on spetsialiseerunud kohtuid **Belgias** (enamik kohtuid on rahukohtunikud (187), politseitribunalid (31), töökohtud (21), kaubanduskohtud (23)), **Hispaanias** (176 halduskohut, 300 töövaidluskohut, 72 alaealiste kohut ja 24 kaubanduskohut), **Horvaatias** (väikeste kriminaalõigusrikkumistega tegelevad väärteokohtud (110)), **Itaalias** (peamiselt provintside maksukomisjonid (103), regionaalsed halduskohtud (29) ja regionaalsed audiitorkomisjonid (21)), **Portugalis** (peamiselt perekonna ja alaealiste kohtud (18), töökohtud (47), haldus- ja maksukohtud (16), aga ka spetsialiseerunud tsiviil- ja kriminaalkohtud (21)), **Prantsusmaal** (enamik spetsialiseerunud kohtuid on töövaidluste lahendamise komisjonid (töövaidlused: 271 + 6 *tribunaux de travail*), *tribunaux de commerce* (kaubandusasjad: 184), *tribunaux pour enfants* (alaealiste kohtud; 154), *tribunaux des affaires de securité s*ociale (sotsiaalkindlustuse asjad: 116) ja *tribunaux paritaires des baux ruraux*: 450), **Saksamaal** (spetsialiseerunud kohtud (sõltumatute) regioonide (liidumaad) tasandil: 815 liidumaade kohut (üldjurisdiktsioon), 67 liidumaade halduskohut, 19 liidumaade maksukohut, 140 liidumaade

töövaidluskohut ja 84 liidumaade sotsiaalkohut) ja **Türgis** (raskete kuritegude arutamiseks (17), alaealiste raskete kuritegude arutamiseks (19), intellektuaalomandi kriminaalkohtud (5), täitevkohtud (10), intellektuaalomandi tsiviilkohtud (3), kaubanduskohtud (52), töövaidluskohtud (80), tarbijakohtud (11), perekonnakohtud (131), mereõigusele spetsialiseerunud kohus (1)).

Spetsialiseerunud kohtutega riike uurides ilmneb, et need tegelevad eeskätt haldusõigusega (sh sotsiaalkindlustuse ja finantsasjad), perekonna- ja tööõigusega, kaubandusasjadega ja spetsiifiliste kriminaalasjadega (väikesed rikkumised või alaealised õigusrikkujad).

Tabelisse 20 on summeritud kohtute ja nende geograafiliste asukohtade arv.

Tabel 20. Kohtute ja nende geograafiliste asukohtade arv aastal 2004 (küsimused 33 ja 34)

Riik	K33 üld-jurisdiktsiooniga esimese astme kohtuid	Üldjuris-diktsiooniga esimese astme kohtuid 100 000 elaniku kohta	K33 Spetsiali-seerunud esimese astme kohtuid	Spetsiali-seerunud esimese astme kohtuid 100 000 elaniku kohta	K34 Kohtute üldarv (geograafilised asukohad)	Geograafiliste asukohtade arv 100 000 elaniku kohta
Albaania	29	0,9	1	0,03	39	1,3
Andorra	1	1,3	-	-	1	1,3
Armeenia	17	0,5	1	0,03	21	0,7
Aserbaidžaan	85	1,0	16	0,19	106	1,3
Austria	153	1,9	7	0,09	149	1,8
Belgia	27	0,3	262	2,51	320	3,1
Bosnia ja Hertsegoviina	66	1,7	-	-	72	1,9
Bulgaaria	145	1,9	-	-	153	2,0
Eesti	16	1,2	4	0,30	17	1,3
Georgia	60	1,3	-	-	65	1,4
Hispaania	1976	4,6	572	1,33	683	1,6
Horvaatia	126	2,8	123	2,77	252	5,7
Iirimaa	4	0,1	3	0,07	187	4,6
Island	8	2,7	2	0,68	9	3,1
Itaalia	1072	1,8	153	0,26	1101	1,9
Kreeka	455	4,1	4	0,04	460	4,2
Küpros	4	0,6	10	1,45	14	2,0
Leedu	54	1,6	5	0,15	67	2,0
Liechtenstein	1	2,9	1	2,89	3	8,7
Luksemburg	5	1,1	5	1,10	8	1,8
Läti	34	1,5	1	0,04	41	1,8
Madalmaad	19	0,1	2	0,01	61	0,4
Malta	1	0,2	1	0,25	3	0,7
Moldova	46	1,4	2	0,06	6	0,2
Monaco	7	23,3	6	19,99	1	3,3
Montenegro	17	2,7	3	0,48	22	3,5
Norra	79	1,7	7	0,15	93	2,0
Poola	353	0,9	29	0,08	301	0,8
Portugal	229	2,2	116	1,10	333	3,2
Prantsusmaa	1143	1,8	1207	1,94	773	1,2
Rootsi	91	1,0	15	0,17	132	1,5
Rumeenia	188	0,9	4	0,02	250	1,2
Saksamaa	791	1,0	262	0,32	1147	1,4
San Marino	1	3,4	-	-	1	3,4
Serbia	169	2,3	18	0,24	p.k.	-
Slovakkia	45	0,8	3	0,06	58	1,1
Sloveenia	55	2,8	5	0,25	66	3,3
Soome	63	1,2	11	0,21	130	2,5
Taani	82	1,5	1	0,02	86	1,6
Tšehhi Vabariik	86	0,8	-	-	98	1,0
Türgi	2502	3,5	1135	1,60	p.k.	-
Ukraina	722	1,5	54	0,11	790	1,7
Ungari	131	1,3	20	0,20	157	1,6
Vene Föderatsioon	9170	6,4	82	0,06	2812	2,0
ÜK-Inglismaa ja Wales	710	1,3	18	0,03	711	1,3
ÜK-Põhja-Iirimaa	22	1,3	2	0,12	21	1,2
ÜK-Šotimaa	22	0,4	22	0,43	e.v.	-

Märkus: **Bosnia ja Hertsegoviina**: 48 munitsipaalkohut, 15 maakonnakohut (esimeseks astmeks vaid mõnel juhul), 2 ülemkohut (esimese astme kohtuks mõnedes asjades), 1 üleriigiline kohus (esimeseks astmeks mõnel juhul).
Küpros: 1 ülemkohus ja 4 ringkonnakohut.
Poola: 353 üldjurisdiktsiooniga kohut; 310 ringkonnakohut ja 43 esimese astme kohut.
Prantsusmaa: 181 Trubune de Grande Instance; 5 TPI-d ja 476 Tribunaux de Instance. Lisaks eksisteerib 476 jurisdictions de proximité (kokku = 1143 kohut).
Rumeenia: 188 esimese astme kohut (hetkel tegutseb 177), 41 tribunali, 15 apellatsioonikohut (mõnedes asjades esimeseks astmeks). Lisaks on Rumeenias 5 spetsialiseerunud kohut (1 perekonnakohus ja 3 kaubanduskohut).
Serbia: munitsipaalkohtud, ringkonnakohtud ja Serbia Ülemkohus.
Vene Föderatsioon: 2479 ringkonnakohut, 133 garnisoni sõjaväekohut ja 6558 rahukohtunikku (kokku = 9170).
ÜK-Inglismaa ja Wales: 710 kohut (220 maakonnakohut, 90 riiklikku kohtukeskust, 400 magistraadikohut).

5.3. Väikesed nõuded, töölt vallandamise ja röövimise asjad

Paljud riigid on teatud liiki vaidluste jaoks võtnud tarvitusele spetsiaalsed menetlused nende asjade kiireks lahendamiseks. Enamikus riikides on sellised menetlused olemas töölt vallandamise ja röövimise juhtudeks. Viimatinimetatud kategooria puhul on oluline, et kurjategija suhtes kohaldataks mõjutusvahendeid võimalikult kiiresti pärast teo toimepanemist (uute kuritegude ärahoidmiseks). Tööõiguses on tähtis, et tööandja ja töövõtja jõuaksid kiiresti otsusele vallandamise ja sellega kaasneva rahalise hüvitise osas. Samas on viimasel ajal paljudes riikides hakatud rakendama (lühikesi) erimenetlusi ka väikeste rahaliste nõuete korral. Mõnikord on tegemist lihtsustatud menetlusega, milles kohtuniku roll on piiratud. Teistel puhkudel on väikeste nõuete kiireks ja tõhusaks lahendamiseks kasutusele võetud uued infotehnoloogilised võtted. Kirjeldatud arengutendentsi rõhutamiseks lisati küsimustikku spetsiifiline, väikese nõude definitsiooni ja neid lahendama volitatud kohtute arvu puudutav küsimus (küsimus 35).

Väikesi nõudeid võivad lahendada spetsialiseerunud kohtud (nt munitsipaalkohtud), spetsialiseerunud kohtunikud (nt rahukohtunikud) või üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtu spetsialiseerunud osakonnad. Tabelis 21 esitatakse informatsioon üldjurisdiktsiooniga esimese astmete kohtute arvu ja väikesi nõudeid lahendama pädevate kohtute arvu kohta.[15]

Oluline on rõhutada, et erinevates riikides on tsiviil- ja kaubandusasjades tegemist erinevate summadega. Teistes riikides sõltub väike nõue kodaniku sissetuleku tasemest, tema perekonnaseisust (abielus või vallaline) ja nõude liigist.

Mõnedes riikides on tulbas 2 (väikesi nõudeid lahendama pädevad kohtud) esindatud kohtud tegelikult üldjurisdiktsiooniga kohtu spetsialiseerunud osakonnad (nt **Madalmaades**), samas kui teistes riikides on vastav pädevus antud erikohtunikule (enamasti rahukohtunik: **Belgias, Itaalias** ja **Luksemburgis**) või erikohtule (kui tehakse vahet tsiviilkohtutel ja kaubanduskohtutel: nt **Horvaatias, Montenegros**). Suhteliselt suur hulk väikesi nõudeid lahendama pädevaid kohtuid on **Austrias**, **Belgias, Hispaanias, Itaalias, Poolas, Portugalis, Prantsusmaal, Saksamaal, Türgis, Vene Föderatsioonis** ning **ÜK-Inglismaal ja Walesis**.

[15] Väikesi kaebusi lahendama pädevate kohtute või kohtunike liigi kohta eraldi küsimust ei esitatud.

Tabel 21. Väikesi nõudeid, töölt vallandamise ja röövimise asju lahendama pädevad kohtud aastal 2004 (küsimus 35)

Riik	K35 Väikesi võlgu sisse nõudma pädevate esimese astme kohtute arv	100 000 elaniku kohta	K35 Vallandamise asjus pädevate esimese astme kohtute arv	100 000 elaniku kohta	K35 Röövimise asjus pädevate esimese astme kohtute arv	100 000 elaniku kohta
Albaania	29	0,9	29	0,94	29	0,94
Andorra	1	1,3	1	1,30	1	1,30
Armeenia	18	0,6	17	0,53	17	0,53
Aserbaidžaan	90	1,1	85	1,02	3	0,04
Austria	140	1,7	16	0,19	16	0,19
Belgia	187	1,8	21	0,20	27	0,26
Bosnia ja Hertsegoviina	48	1,3	48	1,25	48	1,25
Bulgaaria	112	1,4	112	1,44	145	1,87
Eesti	16	1,2	16	1,18	16	1,18
Georgia	p.k.	-	e.v.	-	e.v.	-
Hispaania	1513	3,5	303	0,71	1480	3,45
Horvaatia	117	2,6	e.v.	-	e.v.	-
Iirimaa	44	1,1	p.k.	-	187	4,63
Island	8	2,7	8	2,73	8	2,73
Itaalia	848	1,5	165	0,28	165	0,28
Kreeka	e.v.	-	1	0,01	3	0,03
Küpros	4	0,6	5	0,73	5	0,73
Leedu	54	1,6	59	1,72	59	1,72
Liechtenstein	1	2,9	1	2,89	1	2,89
Luksemburg	3	0,7	3	0,66	2	0,44
Läti	34	1,5	34	1,47	41	1,77
Madalmaad	61	0,4	19	0,12	19	0,12
Malta	9	2,2	e.v.	-	e.v.	-
Moldova	46	1,4	46	1,36	46	1,36
Monaco	2	6,7	1	3,33	1	3,33
Montenegro	15	2,4	15	2,42	15	2,42
Norra	79	1,7	24	0,52	79	1,72
Poola	310	0,8	269	0,70	353	0,92
Portugal	233	2,2	59	0,56	233	2,21
Prantsusmaa	476	0,8	277	0,45	186	0,30
Rootsi	68	0,8	68	0,75	68	0,75
Rumeenia	p.k.[16]	-	41	0,19	229	1,06
Saksamaa	675	0,8	121	0,15	116	0,14
San Marino	p.k.	-	e.v.	-	e.v.	-
Serbia	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-
Slovakkia	45	0,8	45	0,83	45	0,83
Sloveenia	44	2,2	4	0,20	11	0,55
Soome	63	1,2	63	1,20	63	1,20
Taani	82	1,5	82	1,52	82	1,52
Tšehhi Vabariik	86	0,8	86	0,84	86	0,84
Türgi	479[17]	0,7	e.v.	-	e.v.	-
Ukraina	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-
Ungari	111	1,1	20	0,20	131	1,30
Vene Föderatsioon	6558	4,6	2479	1,73	2479	1,73
ÜK-Inglismaa ja Wales	220	0,4	34	0,06	500	0,94
ÜK-Põhja-Iirimaa	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-
ÜK-Šotimaa	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-

Tabelis 21 on samuti ära toodud vallandamise ja röövimise asju lahendama pädevate kohtute arv. Kuna ei tehta vahet vallandamise ja röövimise asjus pädevatel spetsialiseerunud kohtutel ja/või üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtu vastavatel osakondadel, pole antud teemat üksikasjalikumalt lahti seletada võimalik.

Mis puutub sellesse, mida täpselt väike nõue erinevates riikides tähendab, siis sellega seoses paluti, et riigid annaksid vastava definitsiooni või näitaksid ära väikese nõude rahalise suuruse. Nagu nähtub tabelist 22, valitsevad väikese nõude rahalise suuruse osas suured erinevused. Riikides kasutatavate väikese nõude määratluste selgitused leiate lisa tabelist 89.

[16] Rumeenias kohaldatakse lihtsustatud menetlust, mis ei sõltu nõude suurusest.
[17] Andmed aastast 2005.

Tabel 22. Väikese nõude määratluse (rahalise väärtuse) täpsustused (küsimus 35)

Riik	K35 väikese nõude definitsioon	Riik	K35 väikese nõude definitsioon
Albaania	definitsioon puudub	*Monaco*	≤ 1 800 €
Andorra	≤ 1 200 €	*Montenegro*	≤ 500 €
Armeenia	definitsioon puudub	*Norra*	≤ 2 500 €
Austria	≤ 10 000 €	*Poola*	≤ 2 262 €
Aserbaidžaan	-	*Portugal*	< 3 740,98 €
Belgia	≤ 1 860 €	*Prantsusmaa*	≤ 4 000 €
Bosnia ja Hertsegoviina	≤ 1500 €	*Rootsi*	< 2 074 €
Bulgaaria	-	*Rumeenia*	n.a.p
Eesti	definitsioon puudub	*San Marino*	
Georgia	-	*Saksamaa*	< 600 €
Hispaania	< 3000 €	*Serbia*	
Horvaatia	≤ 672 €	*Slovakkia*	definitsioon puudub
Iirimaa	≤ 1 270 €	*Sloveenia*	≤ 845 €
Island	definitsioon puudub	*Soome*	definitsioon puudub
Itaalia	≤ 15 494 €	*Taani*	≤ 50 000 DKK
Kreeka	≤ 800 €	*Tšehhi Vabariik*	≤ 63 €
Küpros	≤ 50 000 £	*Türgi*	< 2828€
Liechtenstein	≤ 645 €	*Ukraina*	
Leedu	≤ 290 €	*Ungari*	< 800 €
Luksemburg	≤ 10 000 €	*Vene Föderatsioon*	≤ 1 470 €
Läti	-	*ÜK-Inglismaa ja Wales*	< 7 297 €
Madalmaad	< 5 000 €	*ÜK-Põhja-Iirimaa*	
Malta	≤ 3 488 €	*ÜK-Šotimaa*	≤ 750 £
Moldova			

5.4. Eelarvepädevus kohtute tasandil

Kohtute ja õigusemõistmise eelarvega seonduvad volitused ei eksisteeri mitte üksnes riigi tasandil (enamasti justiitsministeerium, kohtunike nõukogu või muu pädev organ), vaid ka üksikute kohtute tasandil. Konkreetse kohtu eelarve kokkupanemine on erinevates riikides pandud erinevate isikute õlule. Enamasti peab kohtu üldeelarve ja selle jagunemise kohtu osakondade vahele ette valmistama kohtu esimees. Enamikus riikides on just kohtu esimees see, kes kohtu igapäevase juhtimise ja kohtu töötulemuste hindamise[18] eest vastutab (töötulemuslikkust mõõdetakse selliste näitajatega, nagu tööviljakus, menetluse pikkuse ja sissetulevate asjade arvu suhe, pooleliolevate asjade arv, kohtuotsused, inim- ja materiaalsed ressursid, osutatud kohtuteenuste kvaliteet jne). Harvem on see ülesanne usaldatud kohtu haldusdirektorile (nt **Madalmaades**) või kohtu kantselei ülemale. Tabelis 23 on erinevad võimalused esitatud summaarselt.

Tabel 23. Isikud, kellele on pandud kohtu eelarvega seonduvad ülesanded (küsimus 47)

Volitatud isik	Ettevalmistamine	Vahendamine ja eraldiste tegemine	Igapäevane haldamine	Hindamine
Juhatus	5	5	4	6
Kohtu esimees	30	25	22	26
Kohtu haldusdirektor	15	15	17	15
Kohtu kantseleiülem	12	7	12	10
Muu	16	14	14	18

Seda valdkonda puudutav üksikasjalikum teave on kättesaadav CEPEJ veebilehel: www.coe.int/CEPEJ.

[18] Kohtu töötulemuste all tuleb silmas pidada otsuseid, mida kohus teeb ning asjade sissetuleku, personali ja materiaalsete ressurssidega seonduvate muude tulemuste kvaliteeti.

5.5. IT rakendused kohtus

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) rakendamine on üks võimalusi kohtute ja teiste õigusalade esindajate või ühiskonna vahelise suhtlemise parandamiseks. Kohtute veebilehtedel saab esitada praktilist teavet kohtu vastuvõtuaegade, kohtu asukoha, kohtu tehtud oluliste otsuste, otsuste täitmise jne kohta. Veelgi eesrindlikum on kasutada veebikohti, mis võimaldavad õiguselukutsete esindajatel ja klientidel jälgida kohtuasjade kulgu, pääseda ligi elektroonilistele failidele või vahetada andmeid.

IKT rakendamine ei ole asjakohane mitte ainult väljapoole suhtlemisel, vaid ka kohtunike endi, kohtupersonali ja juhtkonna töös. Kohtunikud saavad IT abil kätte kohtupraktikat puudutavaid materjale, koostavad tekstitöötlusprogrammidega elektronikirju või kohtuotsuste eelnõusid. Kohtu juhtkond saab kasutada kohtuasjade infosüsteemi asjade registreerimiseks ning menetluse pikkuse jälgimiseks.

Kõik riigid vastasid, et kohtutel on olemas arvutibaas. Arvutiseerimise tegeliku taseme väljaselgitamiseks paluti täiendatud küsimustikus anda teavet spetsiifiliste arvutivõimaluste kasutamise kohta kohtuniku, haldusaparaadi ja juhtkonna töös ning (kohtuvälises) suhtluses.

Kohtuniku ja kohtutöötaja tööks otseselt vajalike arvutivõimaluste osas (tekstitöötlus, kohtulahendid, elektroonilised toimikud, elektronpost, internetiühendus) vastas enamik riike, et kõik kohtud kasutavad tekstitöötlusvõimalusi. Rohkem kui pooled (kuid vähem kui 100%) kohtud **Armeenias, Bosnia ja Hertsegoviinas, Horvaatias, Kreekas** ja **Montenegros** kasutavad tekstitöötlusprogramme. 45-st vastanud riigist või üksusest 33 teatasid, et kõigil kohtutel on võimalik kasutada kohtulahendite andmebaasi. **Armeenias, Belgias, Georgias, Horvaatias ja Küprosel** on see võimalus rohkem kui 50%-l (kuid vähem kui 100%-l) kohtutest.

Vähemal määral on elektrooniliste toimikute kasutamise võimalus olemas järgmistes riikides: **Bosnia ja Hertsegoviina, Georgia, Horvaatia, Küpros, Madalmaad, Montenegro, Poola, Portugal, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia** ja **Vabariik** (alla 10%). Elektronposti võimalused on oma kohtutes (enamas kui 50%-s, vähemas kui 100%-s) loonud **Aserbaidžaan, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küpros, Saksamaa** ja **Vene Föderatsioon**. Elektronposti saatmise võimalus on vähem kui pooltes kohtutes olemas **Bosnia ja Hertsegoviinas** (<50%), **Georgias** (<10%), **Montenegros** (<10%), **Poolas** (<50%) ja **Rumeenias** (<50%).

Kohtuasjade registreerimise süsteem, juhtkonna infosüsteem ja finantssüsteem on võrreldes eelpool kirjeldatud võimalustega kohtutes vähem levinud. Järgmistes riikides on kohtuasjade elektroonilise registreerimise võimalus vähem kui 10%-l kohtutest: **Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, Küpros, Poola, Rumeenia** ja **Serbia**. Nende riikide ülejäänud kohtutes toimub asjade registreerimine käsitsi. Kohtutöö juhtimiseks vajalike infosüsteemidega on hästi (100%) varustatud järgmiste riikide kohtud: **Austria, Eesti, Georgia, Hispaania, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Monaco, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Soome, Taani, Ukraina** ja **Ühendkuningriik** (Inglismaa ja Wales, Põhja-Iirimaa ning Šotimaa). Vastanud 41-st riigist 22 teatasid, et kõigil kohtutel on olemas spetsiaalsed finantsinfosüsteemid. Seitsmes riigis on need olemas vähemalt 50%-l kohtutest (aga mitte 100%-l).

17 riigis on elektrooniliste blankettide kasutamise tase madal (alla 9% kohtutest). Neljas riigis jääb see näitaja 9 ja 49% vahele. 13 riiki vastasid, et elektroonilisi blankette kasutavad *kõik* nende kohtud: **Austria, Eesti, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Ukraina ja Ühendkuningriik** (Inglismaa ja Wales, Põhja-Iirimaa, Šotimaa).

Austrias, Hispaanias, Iirimaal, Islandil, Lätis, Maltal, Monacos, Portugalis, Rootsis, Rumeenias, Sloveenias, Soomes, Taanis, Tšehhi Vabariigis, Ukrainas ja **Ühendkuningriigis** (Inglismaa ja Wales, Põhja-Iirimaa, Šotimaa) on *kõigil* kohtutel spetsiaalne veebikoht.

Tabelisse 24 on koondatud kõik eelkirjeldatu.

Tabel 24. Kohtute arvutibaas (küsimus 49)

Ülesanded	Võimalused	100% kohtutest	+ 50% kohtutest	- 50% kohtutest	- 10% kohtutest	*Ei vastanud*
Otsene abi kohtunikule/nõunikule	Tekstitöötlus	40	5	1	-	*1*
	Kohtulahendite elektrooniline andmebaas	33	5	1	3	*5*
	Elektroonilised toimikud	20	6	1	14	*6*
	Elektronpost	31	7	4	3	*2*
	Internetiühendus	33	5	5	2	*2*
Haldus-ja juhtimisülesanded	Asjade registreerimise süsteem	25	9	4	6	*3*
	Kohtujuhtimise infosüsteem	17	12	4	8	*6*
	Finantsinfosüsteem	23	7	3	8	*6*
Kohtu ja poolte vaheline suhtlemine	Elektroonilised blanketid	13	1	4	21	*8*
	Spetsiaalne veebikoht	18	5	7	13	*4*
	Muud elektroonilised suhtlusvahendid	*12*	*4*	*1*	*14*	*16*

Järgmine diagramm illustreerib IKT kasutamist kohtutes otseselt kohtuniku/nõuniku abistamiseks (tekstitöötlus, kohtulahendite elektrooniline andmebaas, elektroonilised toimikud, elektronpost ja internetiühendus). Tumesinine tähistab väga kõrget varustatust, helesinine aga madalat. Riikide klassifitseerimiseks „gradueeriti" nende antud vastused järgmiselt. Vastus 100% sai 4 pügalat, rohkem kui 50% - 3 pügalat, alla 50% - 2 pügalat ja vähem kui 10% - üks pügal. Riigid kategoriseeriti lähtuvalt pügalate kogusummast. Näiteks **Austrias** on olemas kõik kohtuniku või nõuniku tööd otseselt toetavad võimalused kõigis kohtutes (100%). See annab kogusummaks 20 pügalat (maksimum). Kõrge IKT tasemega riik on näiteks **Tšehhi Vabariik** (kogusumma 17 pügalat), keskmisel tasemel on näiteks Horvaatia (kogusumma 14 pügalat) ja madal IKT tase on näiteks **Serbias** (kogusumma 6 pügalat).

Diagrammist nähtub, et näiteks **Bulgaarias, Eestis, Hispaanias, Iirimaal, Islandil, Itaalias, Leedus, Lätis, Norras, Soomes, Ukrainas** ja **Ühendkuningriigis** on kõigis kohtutes olemas kohtuniku või nõuniku tööd otseselt toetavad IKT võimalused. Riigid, kus vastavad võimalused on olemas *peaaegu* kõigis kohtutes (kõrge tase), on näiteks **Madalmaad, Portugal, Rootsi Saksamaa** ja **Tšehhi Vabariik**. Vähemal määral on need võimalused olemas näiteks **Armeenias, Aserbaidžaanis, Horvaatias, Kreekas, Poolas** ja **Rumeenias**. Riigid, kus kohtuniku või nõuniku otseseks abistamiseks pole peaaegu mingeid elektroonilisi võimalusi on **Bosnia ja Hertsegoviina, Georgia, Montenegro, Moldova, Serbia** ja **Vene Föderatsioon**.

Diagramm 16. IKT kohtutes aastal 2004 (kohtuniku või nõuniku otseseks abistamiseks mõeldud võimaluste rakendamise tase)

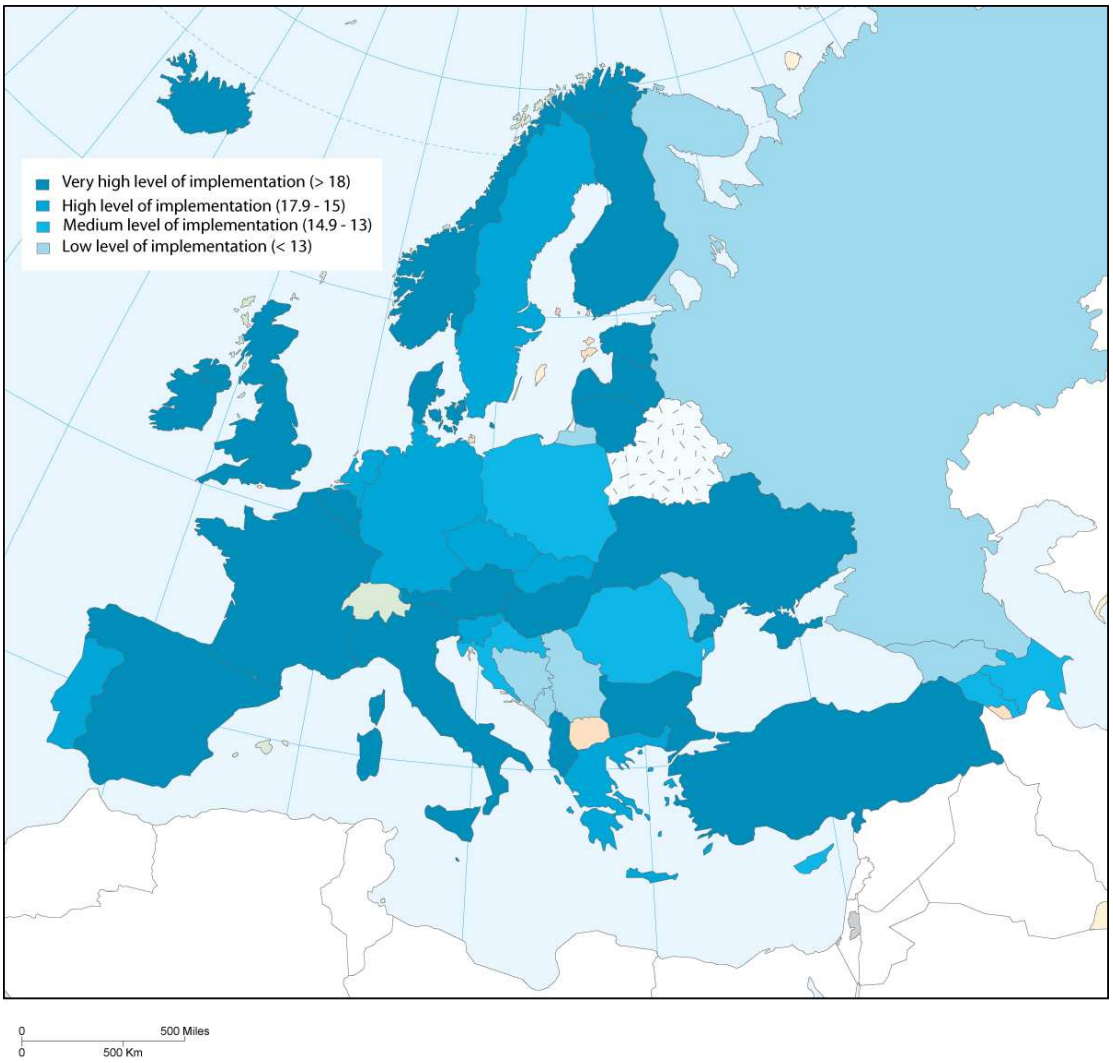

5.6. Hindamine ja seire

Õigusemõistmise tõhususe või kohtute töö kvaliteedi tõstmiseks on tarvis rakendada seire ja/või hindamise süsteeme. Seire all tuleks mõista kohtu tööd iseloomustavate arvnäitajate kogumist, mida saab kasutada kohtute või kohtu erinevate osakondade üle järelevalve ja kontrolli teostamisel (nt sissetulevate asjade arv, menetluse pikkus, lahendamata asjade arv, otsuste arv jne), samal ajal kui hindamine tähendab konkreetsete normidega seonduvate andmete kogumist ja analüüsi. Hindamine võib olla kvantitatiivne või kvalitatiivne. Kvalitatiivset laadi hindamise näideteks on „raportid parima praktika kohta" ja pilootprojektide ülevaated (nt pilootprojektidest, mille eesmärgiks on menetlusele kuluva aja vähendamine).

Üldsusele või järelevalveorganile (parlament, justiitsministeerium, kohtunike nõukogu, muud ministeeriumid) kohtute töötulemustest ja töö kvaliteedist ülevaate andmiseks on kasulik

koostada aastaaruandeid. CEPEJ palus riikidel esitada informatsiooni selle kohta, kas koostatakse aastaaruandeid ja kasutatakse seire ning hindamise süsteeme.

Tuleb märkida, et paljudel riikidel tekkis seoses „seire" ja „hindamisega" tõlgendamise probleeme. Neid kahte võidi mõista sünonüümidena.

Seire

43-s riigis või üksuses esitatakse aastaaruandeid. **Eestis** on see justiitsministeeriumi ülesanne. **Kreekas** ja **Saksamaal** kohtute aastaaruandeid ei tehta. Samas kasutavad need riigid kohtute tööst ülevaate andmiseks muid võtteid.

Seiresüsteemid on riigiti erinevad. Erinevused tulenevad informatsiooni esitamise sagedusest, selle kogumise eest vastutavast asutusest ja informatsiooni liigist. Näiteks **Küprosel** tuleb aastaaruanded esitada Ülemkohtule, samal ajal kui **Islandil** tuleb need koostöös justiitsministeeriumiga esitada Ülemkohtule ja ringkonnakohtute haldusnõukogule. **Prantsusmaal** nõuab justiitsministeerium kohtute kohta teavet regulaarselt (iga kolme kuu tagant pluss aastaaruanne). **Itaalias** koostab kohtu esimees aastaaruande justiitsministeeriumi statistikaosakonnast saadud andmete põhjal.

Tabelisse 25 on summeritud sellekohased andmed.

Tabel 25. Regulaarsete seiresüsteemide olemasolu (küsimus 52)

Regulaarsed kohtute tegevuse seiresüsteemid:	Riikide arv
Sissetulevate asjade kohta	46
Otsuste kohta	46
Edasilükatud asjade kohta	43
Menetluse pikkuse kohta	35
Muud	23

Tabel 26 täpsustab, mida riigid kohtute tegevuse juures jälgivad.

Tabel 26. Regulaarsete seiresüsteemide sisu (küsimus 52)

Riik	Kohtute tegevuse regulaarsed seiresüsteemid				
	sissetulevate asjade arv	otsuste arv	edasilükatud asjade arv	menetluse pikkus	muu
Albaania	jah	jah		jah	
Andorra	jah	jah	jah		
Armeenia	jah	jah	jah	jah	
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	jah	jah
Austria	jah	jah	jah	jah	jah
Belgia	jah	jah	jah		
Bosnia ja Hertsegoviina	jah	jah	jah		
Bulgaaria	jah	jah	jah	jah	jah
Eesti	jah	jah	jah	jah	
Georgia					
Hispaania	jah	jah	jah	jah	jah
Horvaatia	jah	jah	jah	jah	jah
Iirimaa	jah	jah	jah	jah	
Island	jah	jah		jah	
Itaalia	jah	jah	jah	jah	
Kreeka	jah	jah	jah		

Riik	Kohtute tegevuse regulaarsed seiresüsteemid				
	sissetulevate asjade arv	otsuste arv	edasilükatud asjade arv	menetluse pikkus	muu
Küpros	jah	jah	jah	jah	jah
Leedu	jah	jah	jah		jah
Liechtenstein	jah	jah	jah		
Luksemburg	jah	jah	jah		jah
Läti	jah	jah	jah		jah
Madalmaad	jah	jah	jah	jah	
Malta	jah	jah	jah	jah	
Moldova	jah	jah	jah	jah	jah
Monaco	jah	jah	jah		
Montenegro	jah	jah	jah		jah
Norra	jah	jah	jah	jah	jah
Poola	jah	jah	jah	jah	jah
Portugal	jah	jah	jah	jah	jah
Prantsusmaa	jah	jah	jah	jah	jah
Rootsi	jah	jah	jah	jah	jah
Rumeenia	jah	jah	jah	jah	
Saksamaa	jah	jah	jah	jah	jah
San Marino	jah	jah	jah	jah	
Serbia	jah	jah			jah
Slovakkia	jah	jah	jah	jah	
Sloveenia	jah	jah	jah	jah	jah
Soome	jah	jah	jah	jah	
Taani	jah	jah	jah	jah	jah
Tšehhi Vabariik	jah	jah	jah	jah	
Türgi	jah	jah	jah	jah	jah
Ukraina	jah	jah	jah	jah	
Ungari	jah	jah	jah	jah	jah
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah	
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah	

Mõned riigid, kes vastasid, et kasutavad regulaarset seiret, täpsustasid ka, missuguseid tegevusnäitajaid nad kasutavad. Üldisemas plaanis võib öelda, et tegemist on „kvantiteedile" ja „kvaliteedile" orienteeritud näitajate seguga. Järgmine loetelu kätkeb kõige sagedamini nimetatud näitajaid (küsimus 54):

- sissetulevate asjade arv (kaalutud)
- menetluse pikkus (esimeses astmes, teises astmes ja/või kokku)
- edasilükatud asjade arv
- pooleliolevate asjade arv (sealhulgas teatud menetlusaja ületanud asjad)
- otsuste arv
- kohtuniku ja kohtute koormus
- kohtu eelarvelised vahendid ja eelarve kasutamine
- kvaliteedinäitajad (kohtunike sõltumatus ja erapooletus, asja õiglane arutamine, põhistatud otsused, kohtuniku tehtud vigade parandamised, kohtumenetluse ettevalmistamise kvaliteet, kohtu osakondade töö kvaliteet, kohtutoimikute kvaliteet, kohtunike/kohtuametnike/töötajate käitumise väärikus, kaebuste lahendamise efektiivsus).

Hindamine

Järgnevas tabelis esitatakse vastused küsimusele regulaarse hindamismehhanismi olemasolu kohta (küsimus 53) ning küsimusele selle kohta, kellele on hindamispädevus antud (küsimus 55). Selles plaanis ilmnevad mõningad lahknevused, kuna mõned riigid, kes esialgu vastasid, et neil hindamissüsteem puudub, väitsid edaspidi, et neil on olemas hindamist teostav asutus ja vastupidi.

Tabel 27. Kohtute tegevuse regulaarse hindamise süsteemid ja hindamist teostavad organid (küsimus 53)

Riik	Kohtute tegevuse regulaarse hindamise süsteem[19]	Kohtute tegevust hindama pädev organ					
		Kõrgem kohtunike kõukogu	Justiits-ministeerium	Järelevalve-asutus	Ülemkohus	Väline auditeerimis-asutus	Muu
Albaania	jah	jah					
Andorra		jah					
Armeenia							jah
Aserbaidžaan	jah	jah					
Austria	jah		jah	jah			
Belgia		jah	jah				
Bosnia ja Hertsegoviina		jah					jah
Bulgaaria	jah		jah				
Eesti	jah		jah				
Georgia							
Hispaania	jah	jah					
Horvaatia	jah		jah		jah		
Iirimaa							jah
Island		jah	jah		jah	jah	
Itaalia	jah	jah	jah				
Kreeka	jah			jah			
Küpros	jah				jah		
Leedu	jah						
Liechtenstein							jah
Luksemburg							
Läti	jah						jah
Madalmaad	jah	jah					
Malta	jah		jah				
Moldova	jah	jah					
Monaco	jah						jah
Montenegro	jah	jah			jah		
Norra	jah		jah				jah
Poola	jah		jah				jah
Portugal	jah	jah					
Prantsusmaa	jah		jah	jah			jah
Rootsi	jah		jah				
Rumeenia	jah	jah	jah				
Saksamaa	jah		jah				jah
San Marino		jah					
Serbia	jah		jah		jah		
Slovakkia	jah		jah				
Sloveenia	jah	jah	jah		jah		jah
Soome	jah		jah				jah
Taani	jah						jah
Tšehhi Vabariik			jah				jah
Türgi	jah	jah	jah		jah		
Ukraina							jah
Ungari	jah	jah					
Vene Föderatsioon	jah				jah		
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		jah		jah		jah
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		jah		jah		jah
ÜK-Šotimaa	jah		jah		jah		jah

Kohtute tegevuse hindamise ülesanne võib olla pandud kohtunike nõukogule, justiitsministeeriumile, mingile järelevalveasutusele, riigi kõrgemale kohtule, kohtusüsteemi välisele auditeerimisasutusele või mõnele muule instantsile. 17 riiki või üksust ütlesid, et kohtute tegevuse hindamisel mängib keskset rolli (kõrgem) kohtunike nõukogu. 22 riigis või üksuses on see justiitsministeeriumi ülesanne. **Austrias, Kreekas** ja **Prantsusmaal** on kohtute töö hindamiseks spetsiaalsed järelevalveorganisatsioonid. **Horvaatias, Islandil, Küprosel, Montenegros, Sloveenias, Serbias, Türgis, Vene Föderatsioonis, ÜK-Inglismaal ja Walesis** tegeleb sellega konstitutsiooniasjade ministeerium/Tema Majesteedi

[19] Teatud riikides regulaarset (kord kuus, kvartalis, aastas) hindamissüsteemi ei rakendata, ent kohtuid hinnatakse, kui selleks on vajadus. Nii on see näiteks **Bosnia ja Hertsegoviinas**. Töötulemust defineeritakse kui «mis tahes tunnustatud saavutust».

kohtuteenistus, **ÜK-Põhja-Iirimaal ja ÜK-Šotimaal** tegeleb kohtute tegevuse hindamisega Ülemkohus.

Eesmärgipüstitust puudutavale küsimusele vastasid 22 riiki, et nad rakendavad eesmärgipüstitust. Samas ei toonud paljud riigid eesmärkide kohta konkreetseid näiteid (25 riiki või üksust vastasid, et neil spetsiifilisi eesmärke ei ole).

Eesmärke püstitama volitatud asutused toimivad erinevates kombinatsioonides. Võtmefiguurideks näivad selles vallas olevat kas täitevvõim (enamasti justiitsministeerium), seadusandja või kohtuvõim, samas on riike, kus need kolm seda vastutust jagavad. Sarnaselt eelarvetemaatikaga võib ka eesmärkide püstitamist käsitleda erinevatel tasanditel. Kohtu tasandil võib kohtu eesmärkide püstitamise eest vastutav olla kohtu esimees või koguni mõne kohtu osakonna juht. Teisel, üldisemal tasandil, lasub see ülesanne kas justiitsministeeriumil, parlamendil või kohtunike nõukogul. Erandlikult võivad üksikutele kohtutele eesmärke püstitada ka süsteemivälised institutsioonid (nagu parlament), kuna eesmärgid on seotud neile eraldatava aastaeelarvega. Teisiti väljendudes hinnatakse nende eesmärkide saavutamise taset.

Riikide poolt kvaliteedistandardite kohta antud täpsustustest selgub, et vaatluse all on tõhususe ja kvaliteedi tasakaal. Tasakaal kiire ja odavama õigusemõistmise vajaduse ning kohtunike otsuste tegemise sõltumatuse garantiide vahel, tagades seejuures tõhusa õiguskaitse kõrgemas astmes, kui esimese astme lahend ei ole rahuldav (kvaliteedinäitajate näited on loetletud tabeli 26 all). Antud küsimus võib näida pisut ebamäärane, ent tegemist on delikaatse probleemiga, nagu nähtub ka mõnede vastuste väga ettevaatlikust toonist.

Kvaliteedi mõõtmise tähtsust rõhutatakse Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) arvamuses (2004) 6. Selles soovitatakse kohtute tegevuse kvaliteeti hinnata ka sotsiaalse ja majandusliku efektiivsuse aspektidest, rakendades kriteeriume, mis mõneti sarnanevad teiste avalike teenistuste hindamiseks kasutatavatele (CCJE arvamus (2004) 6: 32).

19 riiki või üksust on kindlaks määranud kvaliteedistandardid (küsimus 56). Küsimustikule lisatud selgitavate märkuste kohaselt oli küsimus selles, et kas on olemas nt kohtulahendi vormilist külge (sõnastus, põhistamine) või kohtuasja esitamisest kuni lahendini kuluvat aega puudutavad standardid. Mõnede riikide antud üksikasjalike vastuste põhjal võib kinnitada, et menetlusstandarditest kinnipidamine moodustab mõiste „kvaliteet" põhisisu. **Armeenias** tähistab kvaliteet seda, et kohtunik materiaalõiguslikke standardeid nõuetekohaselt kohaldab, aga ka kohtuotsuste ja kõigi kohtudokumentide asjakohasust. **Portugalis** hoolitseb kõrgem kohtunike nõukogu menetluse seaduslikkuse, täpsemalt öeldes kriminaalasjade ja alaealisi õigusrikkujaid puudutavate asjade ettenähtud aja jooksul menetlemise eest. Nõnda võib täheldada kvaliteedi kahe erineva mõõtme kombinatsiooni: menetluse seaduslikkus ja efektiivsus (tähtaegade mõttes). **Montenegros**, kus kohus peab otsuseid langetama rangelt sätestatud tähtaja jooksul, võetakse kvaliteedi all arvesse ka menetlusaktide arvu. Kvaliteedistandardite kohaldamisel lähtuvad mitmed riigid tegelikult arvestussüsteemidest ja/või statistikast. **Bosnia ja Hertsegoviinas** koguvad kohtud statistilisi andmeid tühistatud, kehtima jäänud ja muudetud otsuste arvu kohta ning seda informatsiooni kasutatakse kohtunike töö hindamisel. Samuti toimitakse **Hispaanias, Lätis, Poolas, Türgis, Ukrainas** ja **Vene Föderatsioonis**. Selline arvestus seondub kohtute siseinformatsiooniga; samal ajal eksisteerivad teised hindamismehhanismid, mille puhul võetakse arvesse kohtuteenuse tarbijate rahulolu taset. Nii näiteks algab **Madalmaades** üleriigilise kohtunike nõukogu väljatöötatud kvaliteedi hindamise protsess kohtuteenuse kasutajate ja juristide seas läbiviidavate uuringute ja küsitlustega.

Riikide vastuseid vaata tabelist.

Tabel 28. Tulemuslikkuse näitajad, eesmärgid ja nende püstitajad (küsimused 53 ja 56)

Riik	Kas kohtute tegevuse osas on määratletud		Kes on pädev eesmärke püstitama			
	tulemuslikkuse näitajad?	eesmärgid?	täitevvõim	seadusandja	kohtuvõim	muu
Albaania						
Andorra	ei	ei				
Armeenia	jah	jah			jah	
Aserbaidžaan		jah		jah		
Austria	jah	ei				
Belgia	ei	ei				
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	ei			jah	jah
Bulgaaria	jah	jah			jah	
Eesti	jah	ei				
Georgia	ei					
Hispaania	jah				jah	
Horvaatia	ei	ei				
Iirimaa	ei	ei				
Island	ei	jah	jah			
Itaalia	jah	ei	jah		jah	
Kreeka	ei	ei				
Küpros	jah	jah			jah	
Leedu	jah	ei				
Liechtenstein	ei					
Luksemburg	ei	ei				
Läti	ei	ei				
Madalmaad	jah	jah			jah	
Malta	ei	ei				
Moldova	ei					
Monaco	ei	jah	ei	ei	jah	jah
Montenegro	jah	jah			jah	
Norra	jah	jah		jah		jah
Poola	jah	jah				jah
Portugal	ei					
Prantsusmaa	jah	jah		jah		
Rootsi	jah	jah	jah			
Rumeenia	ei	jah			jah	
Saksamaa	ei	jah	jah			
San Marino						
Serbia	ei	ei				
Slovakkia	jah	jah	jah			
Sloveenia	jah	jah	jah		jah	jah
Soome	jah	jah	jah			
Taani	jah	ei	jah			
Tšehhi Vabariik	ei	ei				
Türgi	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Ukraina						
Ungari	jah				jah	
Vene Föderatsioon	jah	jah	ei	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	jah		
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah		
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah		

Üks oluline kohtute töö tulemuslikkuse näitaja (produktiivsuse, menetluse pikkuse, sissetulevate ja lahendamata asjade suhtearvu ning inim- ja materiaalsete ressursside mõttes) on lahendamata asjade arv. Suur lahendamata asjade hulk võib olla üks põhjuseid, mis tingib menetluste ülemäärase pikkuse. Lahendamata asjade arvu mõõtmine on üks kohtute tegevuse hindamise ja jälgimise vahendeid. Enamik riike vastas, et nad mõõdavad kuhjunud asjade

arvu (küsimus 57). Samas märkisid ainult 18 riiki, et neil on olemas meetod kohtumenetluste ooteaja pikkuse analüüsimiseks. Ooteaja analüüs on eriti oluline kombinatsioonis menetluse pikkust puudutava teabega. Üks põhjusi, miks kohtumenetlused kaua kestavad, võib seisneda selles, et toimikuid tuleb registreerida või et toimikud ootavad kohtumenetluseks ja otsuse tegemiseks ettevalmistamist.

Tabel 29. Riigid, kus on olemas asjade ooteaja analüüsimise meetodid (küsimus 58)

Riigid	
Albaania	Läti
Andorra	Madalmaad
Armeenia	Monaco
Bulgaaria	Sloveenia
Hispaania	Soome
Iirimaa	Šotimaa (Ühendkuningriik
Küpros	Türgi
Leedu	Ungari
Luksemburg	Vene Föderatsioon

Asjade jäägi ja ooteaegade mõõtmise kohta esitatud küsimused (57 ja 58) võimaldavad täpselt näha tehniliste võimaluste ja hindamistegevuse kattuvust. Kohtuasjade arvestuse ja mõõtmise vahendite (nt andmebaasid) osas tuleb anda üks selgitus. Üldiselt võimaldavad need vahendid konkreetsel ajahetkel konkreetses struktuuriüksuses (kohtus) või õigussüsteemis tervikuna sisestada asjade arvu ja nende menetlemise aja. Täiendatud hindamiskavas kasutatav termin „jälgima" ei vasta kohtuasjade liikumise mõõtmise võtetele ja on oma olemuselt märksa laiem: tegevuse jälgimise (arvestuse) protseduuri eesmärgiks on kontroll kohtute igapäevase tegevuse ja konkreetsemalt lahendite üle. Teisest küljest kasutatakse „asjade jääki" just nimelt tehnilises tähenduses: parasjagu töös olevate asjade jääk seisneb kohtuasjades, mis otsust ootavad. **ÜK-Inglismaal ja Walesis** võimaldavad kohaliku tasandi arvestussüsteemid tuvastada kohtuasju, mille menetlemine ületab lubatud aja. Sama kehtib **Läti** kohta, kus riiklik kohtuadministratsioon kogub ja koondab infot kohtuasjade kohta, mis on kestnud kauem kui 6 kuud, samuti menetluse kestuse põhjuste kohta; sellisest arvestusest tulenevad järeldused esitatakse riiklikule kohtunike nõukogule. **Portugali** kõrgem kohtunike nõukogu jälgib pooleliolevate asjade arvu kohtunike ja kohtute töö inspekteerimise käigus, st kohtuteenuse kasutajate esitatud kaebuste alusel.

Kõigis eelnimetatud riikides on arvestuse pidamine hindamise aluseks. Ei saa väita, et teistes riikides see nii ei oleks, neis lihtsalt rakendatakse asjade arvu mõõtmiseks teistsuguseid võtteid. Näiteks **Austrias** kantakse iga asi elektroonilisse andmebaasi, registreeritakse ka menetluse olulised etapid ja iga asja staatust saab perioodiliste päringutega välja selgitada. **Bosnia ja Hertsegoviina** ei oma tsentraliseeritud üleriigilist süsteemi, ometi peavad kohtud kõigi asjade suhtes arvestust ühe aasta jooksul ning eelmisest aastast ületulnud pooleliolevad asjad on samuti võimalik kindlaks teha.

Tsiviil- ja haldusasjade kohta on kohtutes olemas sarnane süsteem. Rumeenia esitatud täpsustustest tuleb hästi esile mitmetele riikidele ühine keskne probleem. Kohtuasjade üle statistilise arvestuse pidamise süsteem peaks Rumeenias aastal 2006 välja vahetatama. Praegune süsteem võimaldab fikseeritud kontrollperioodide kaupa (kvartal, poolaasta, aasta) täpsustada pooleliolevate ja uute asjade arvu. Juba lõpuleviidud asjade arvu mõõdetakse samuti, ent nende puhul on kontrollvahemik teistsugune (0-6 kuud, 6-12 kuud, 1—2 aastat, 2-3 aastat, üle 3 aasta). Samas väljendavad arvnäitajaid üksnes jurisdiktsiooni erinevates astmetes (esimeses astmes, teises astmes, apellatsioonikohtus)registreeritud asju. Selline süsteem ei peegelda menetluse täpset pikkust asja süsteemis registreerimise hetkest kuni menetluse lõpuni. Uus süsteem võimaldab hakata kohtuasja käiku jälgima kogu menetluse vältel ning sellest tulenev menetluse pikkust puudutav statistika saab olema usaldusväärne.

6. Kohtunikud, *Rechtspfleger*'id ja kohtupersonal

6.1. Sissejuhatus

CEPEJ hindamiskavas eristatakse kolme liiki kohtunikke. Üldiselt defineeritakse kohtunikku kui *isikut, kellele on usaldatud kohtuotsuse tegemine või selle tegemises osalemine.* Nimetatud definitsiooni tuleb vaadelda Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa Inimõiguste Kohtu pretsedendiõiguse kontekstis. Konkreetsemalt öeldes, „kohtunik otsustab, vastavalt seadusele ja organiseeritud menetlust järgides, kõigi tema jurisdiktsiooni all olevate küsimuste üle."

Professionaalne kohtunik on hindamiskava selgitavate märkuste kohaselt „kohtunik, kes on saanud vastava väljaõppe ja kellele makstakse kohtuniku töö eest palka (ja kelle põhitöö on kohtunikutöö)". Lisaks kutselistele kohtunikele nimetatakse hindamiskavas veel kahte liiki kohtunikke, nimelt *professionaalsed kohtunikud, kes tegutsevad kohtus episoodiliselt* (ja kelle makstakse kohtunikupalka) ja *mitteprofessionaalsed kohtunikud*.

Mõnedes riikides nimetatakse episoodiliselt tegutsevaid kutselisi kohtunikke „asekohtunikeks". Näiteks on mõnedes riikides advokaadil võimalik kohtuniku volitustes üksikuid asju lahendada. Enamasti on selle kategooria kohtunikel õigusteadlase kraad ja nad on saanud spetsiaalse väljaõppe. See ei kehti aga alati „*mitteprofessionaalsete*" kohtunike kohta, st kohtunike kohta, kellel õiguslik taust puudub. Kohtukaasistujaid võidakse palgata (enamasti konkreetseteks asjadeks) spetsiifiliste ekspertteadmiste tõttu. Teiseks kohtukaasistujate palkamise ajendiks võib olla kodanike kaasamine õigusemõistmisse. Enamasti on kohtukaasistujad kolleegiumis koos kohtunikega (kellest üks on kutseline kohtunik). Näiteks lahendavad **Ühendkuningriigi** „magistraadikohtutes" kriminaalasju kohtukaasistujatest koosnevad kolleegiumid. On ka olukordi, kus kohtukaasistuja lahendab asju üksi. Teine mittekutseliste kohtunike liik on „rahukohtunikud". Nemad tegelevad tavaliselt väikeste tsiviilnõuetega (aga ka kriminaalõigusrikkumistega). Mõnedes riikides loetakse „rahukohtunikke" kutselisteks kohtunikeks, kellele makstakse episoodiliselt; samas on riike, kus neid loetakse mitteprofessionaalseteks kohtunikeks. Eelöeldut tuleb kohtute kohtunikega varustatuse võrdlemisel silmas pidada.

Kohtukaasistujaid kasutatakse enamasti kriminaalasjade lahendamisel. Teine valdkond, milles neid aktiivselt rakendatakse, on töövaidluskohtud ja kaubanduskohtud. Mõnedes riikides (nt **Prantsusmaa**) töötavad kohtukaasistujad mitmetes erinevates spetsialiseerunud kohtutes.

Tabel 30 illustreerib erinevaid kohtunike liike.

Tabel 30. Kohtunike liik ja arv aastal 2004 (küsimused 36-38)

Riik	Täistööajaga kutselised kohtunikud (ttt)		Episoodiliselt töötavad kutselised kohtunikud		Mittekutselised kohtunikud (kohtukaasistujad)		Kaasistujaid kutselise kohtuniku kohta
	arv	el. 100 000 kohta	arv	el. 100 000 kohta	arv	el. 100 000 kohta	
Albaania	383	12,5	p.k.	-	p.k.	-	-
Andorra	22	28,6	2	2,6	p.k.	-	-
Armeenia	179	5,6	p.k.	-	p.k.	-	-
Aserbaidžaan	338	4,0	e.v.	-	e.v.	-	-
Austria	1696,5	20,7	p.k.	-	e.v.	-	-
Belgia	2500	23,9	p.k.	-	3749	35,9	1,50
Bosnia ja Hertsegoviina	690	18,0	12	0,3	362	9,4	0,52

Riik	Täistööajaga kutselised kohtunikud (ttt)		Episoodiliselt töötavad kutselised kohtunikud		Mittekutselised kohtunikud (kohtukaasistujad)		Kaasistujaid kutselise kohtuniku kohta
	arv	100 000 el. kohta	arv	100 000 el. kohta	arv	100 000 el. kohta	
Bulgaaria	e.v.	-	1751	22,6	e.v.	-	-
Eesti	245	18,1	e.v.	-	1955	144,7	7,98
Georgia	406	9,0	e.v	-	e.v.	-	-
Hispaania	4201	9,8	1181	2,8	7681	17,9	1,83
Horvaatia	1907	42,9	p.k.	-	6272	141,1	3,29
Iirimaa	130	3,2	p.k.	-	p.k.	-	-
Island	47	16,0	p.k.	-	e.v.	-	-
Itaalia	6105	10,4	e.v.	-	8077	13,8	1,32
Kreeka	2200	19,9	p.k.	-	p.k.	-	-
Küpros	96	13,9	e.v.	-	e.v.	-	-
Leedu	693	20,2	p.k.	-	p.k.	-	-
Liechtenstein	17	49,1	1	2,9	16	46,2	0,94
Luksemburg	162	35,6	e.v.	-	127	27,9	0,78
Läti	384	16,6	e.v.	-	4058	175,0	10,57
Madalmaad	2004	12,3	900	5,5	a.p.	-	-
Malta	35	8,7	p.k.	-	p.k.	-	-
Moldova	415	12,3	e.v.	-	e.v.	-	-
Monaco	18	60,0	14	46,6	118	393,1	6,56
Montenegro	242	39,0	p.k.	-	544	87,7	2,25
Norra	501	10,9	e.v.	-	a.p.	-	-
Poola	9766	25,6	p.k.	-	43613	114,2	4,47
Portugal	1754	16,7	p.k.	-	676	6,4	0,39
Prantsusmaa	6278	10,1	213	0,3	3299	5,3	0,53
Rootsi	1618	17,9	a.p.	-	7556	83,6	4,67
Rumeenia	4030	18,6	p.k.	-	170	0,8	0,04
Saksamaa	20395	24,7	e.v.	-	100 000	121,2	4,90
San Marino	16	53,9	4	13,5	p.k.	-	-
Serbia	2418	32,2	e.v.	-	a.p.	-	-
Slovakkia	1208	22,4	p.k.	-	2747	50,9	2,27
Sloveenia	780	39,0	p.k.	-	4065	203,5	5,21
Soome	875	16,7	e.v.	-	3700	70,7	4,23
Taani	368	6,8	p.k.	-	p.k.	-	-
Tšehhi Vabariik	2878	28,2	p.k.	-	7872	77,0	2,74
Türgi	5304	7,5	p.k.	-	e.v.	-	-
Ukraina	6999	14,8	e.v.	-	e.v.	-	-
Ungari	2757	27,3	p.k.	-	2921	28,9	1,06
Vene Föderatsioon	29685	20,7	p.k.	-	p.k.	-	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	1305	2,5	2370	4,5	28029	52,8	21,48
ÜK-Põhja-Iirimaa	62	3,6	e.v.	-	p.k.	-	-
ÜK-Šotimaa	227	4,5	57	1,1	749	14,7	3,30

Märkused:

Kutselised kohtunikud:

Norra: esimese astme kohtutes tegutsevad ka asekohtunikud, kelle kohtu esimees nimetab maksimaalselt kolmeks aastaks.
Poola: arvnäitaja hõlmab 1 704 kaasistujat.
Saksamaa: Täiskohaga ja osalise tööajaga töötavate kohtunike absoluutarv ei ole teada. Seetõttu väljendab vastav arvnäitaja täistööajale taandatud kohtunike arvu. Nii ei pruugi see näitaja olla teiste riikide omadega otseselt võrreldav.
Serbia: 2 418 kutselist kohtunikku.
Vene Föderatsioon: föderaalkohtud (23 127 kohtunikku), rahukohtunikud (6 558). Kokku: 29 685 kohtunikku. Pensionil föderaalkohtunikke 196 ja rahukohtunikke 16.

Kutselised kohtunikud (episoodiliselt töötavad):

Eesti: 1955 kohtunikku (palka ei saa, saavad hüvitist). Õigusalane haridus puudub.
Hispaania: asenduskohtunikud.
Island: asenduskohtunikke kasutatakse vaid siis, kui Ülemkohtu põhikohaga kohtunik puudub.
Madalmaad: 900 asenduskohtunikku.
Monaco: 12 kohtunikku ja 2 asekohtunikku.
Prantsusmaa: 2004. aastal 213 *judge de proximité*'d. Nad töötavad maksimaalselt neli kuud aastas.

ÜK-Inglismaa ja Wales: 1 396 isikut, kes töötavad vähemalt 15 päeva ja maksimaalselt 30 päeva (makstakse honorari)- kohtuametnikud. Ringkonna asekohtunikud: 801 kohtunikku (15-30 päeva aastas) magistraadikohtutes.

Kohtukaasistujad:

Belgia: apellatsioonikohtutes on „conseillers suppléants" (160), „judges suppléants" (2 544) ja „juges consulaires" (1 035).
Eesti: kohtukaasistujad on olemas, ent nad osalevad kohtumenetluses harva.
Hispaania: kohalikes omavalitsustes tegelevad rahukohtunikud väikeste kriminaalõiguserikkumistega.
Horvaatia: munitsipaalkohtutes tegutseb 4 058 mittekutselist kohtunikku, maakonnakohtutes on neid 1 508, kõrgemas kaubanduskohtus on 81 mittekutselist kohtunikku ja kaubanduskohtutes 625 mittekutselist kohtunikku.
Itaalia: 3 686 rahukohtunikku, 440 mittekutselist kohtunikku kohtute juures ja 2 233 aukohtunikku kohtute juures, kellel ei ole püsiv töökoht.
Luksemburg: 12 rahukohtunikku (suppléant), 13 kohtunikku (suppléant) ringkonnakohtutes, töökohtutes (18 asseseurs patronaux, 12 assesseurs private employers, 12 assesseurs „ouvriers"), sotsiaalkindlustuskohtutes (30 assesseurs assures ja 30 asseseurs employers).
Läti: 4058 kohtukaasistuja kohta.
Monaco: mittekutselised kohtunikud töötavad kommertsrendi arbitraažikomisjonides, rendiasjade arbitraažikomisjonides, töökohtutes, autonoomse pensionikassa vaidlusi lahendavates halduskomisjonides.
Norra: kohtukaasisujad osalevad ringkonna- ja apellatsioonikohtutes kriminaalasjade lahendamises. Reeglina otsustab suurtes kriminaalasjades süü küsimuse 10-liikmeline vandekohus. Kohtukaasistujad võivad osaleda ka tsiviilasjades.
Poola: kohtukaasistujad on kutselise kohtuniku eesistumisel tegutseva kolleegiumi liikmed (nad määratakse konkreetseks asjaks ja neil on kohustus töötada maksimaalselt 12 päeva).
Portugal: See arv näitab nende inimest arvu, keda ametlikus teatajas nimetatakse ühiskondlikeks kohtunikeks. Selles nimekirjas olemine ei tähenda otsuste tegemises tegelikku osalemist, vaid ainult võimalust, et inimest võidakse kustuda osalema spetsiifilistes protsessides, mis on ette nähtud seaduses nr 166/99 14. septembrist (§ 30(2) – Konsultatsioonilise õppetöö seadus) ja seaduses nr 147/99 1. septembrist (§ 115 – Alaealiste ja noorukite ohu eest kaitsmise seadus) ning nad teevad otsuseid koos kutselise kohtunikuga, kes on eesistujaks. 2004. aastal tegelikult osalenud mittekutseliste kohtunike arvu on võimatu kindlaks teha.
Prantsusmaa: 14 610 töövaidluste vahekohtuniku nõunikku, 1 800 (tegelikku, eelarve järgi 2 412) lastekohtute kaasistujat, 3 800 sotsiaalkindlustuskohtute kaasistujat, 2 800 puudega isikute vaidluste lahendamise kohtute kaasistujat ja maarendilepingute võrdõiguslikkuse kohtute kaasistujad (konkreetsed arvud teadmata).
Rumeenia: töökohtutes tegutsevad kohtukaasistujad kõrvuti kutseliste kohtunikega.
Saksamaa: selle näitaja all käivad kodanikud, kes erinevates kohtutes koos kutseliste kohtunikega kohtunikuna tegutsevad. Kriminaalasjade lahendamisega oli seotud 36 029 kodanikku, muude menetlusliikide puhul on antud hinnangulised näitajad.
Slovakkia Vabariik: mittekutseline kohtunik tohib kohtunikuülesandeid täita mitte rohkem kui 12 päeva aastas.
Sloveenia: kohtukaasistujad kuuluvad kolleegiumidesse (koos kutseliste kohtunikega).
Soome: ringkonnakohtutes on 3 689 kohtukaasistujat ning mõned ekspert- või kvalifitseeritud liikmed halduskohtutes või spetsialiseerunud kohtutes.
Taani: andmed puuduvad (olemas ainult detsentraliseeritud tasandil). Kohtuasja lahendamisel abiks olemine on ühiskondlik kohustus, mida see, kellele see pannakse, peab täitma.
Tšehhi Vabariik: kohtukaasistujaid kasutatakse piirkonna- ja regioonikohtutes. Kohtukaasistuja valib kohaliku omavalitsuse volikogu. Kolleegiumisse kuulub üks kutseline kohtunik ja kaks kohtukaasistujat (kaasistuja tegutseb kohtus 20 päeva aastas).
ÜK-Inglismaa ja Wales: 28 029 magistraadi abi (nad peavad esitama avalduse ja läbima range valikuprotsessi. Nad peavad osalema vähemalt 26-l istungil (st 13 päeva) ja maksimaalselt 70-l istungil (st 35 päeva). Magistraadikohtunikud lahendavad asju lihtmenetluse korras, st juhtudel, mil kriminaalkaristuseks on vabaduse võtmine vähem kui kuueks kuuks või trahv alla £5 000. 95% kriminaalasjadest algab ja lõpeb magistraadikohtutes.
ÜK-Põhja-Iirimaa: kohtunike abistamiseks on 78 asekohtunikku, 879 rahukohtunikku ja 143 kohtukaasistujat.

Riigid, kus 100 000 elaniku kohta on kutselisi kohtunikke palju, on **Horvaatia, Montenegro, Poola Serbia, Sloveenia** ja **Tšehhi Vabariik**. Riigid, kus kutselisi kohtunikke on arvukalt, on **Belgia, Luksemburg, Rumeenia, Saksamaa** ja **Ungari**. Lisaks on **Bulgaarias,**

Madalmaades ning **ÜK-Inglismaal ja Walesi**s (absoluutarvudes) rohkesti episoodiliselt töötavaid kutselisi kohtunikke. Neid tuleks kohtunike üldarvu juures silmas pidada.

Osalise koormusega töötavad kutselised kohtunikud on olemas **Armeenias, Horvaatias, Kreekas, Montenegros, Poolas, Portugalis, Slovakkia Vabariigis, Sloveenias, Türgis, Ungaris** ja **Vene Föderatsioonis**.

Diagramm 17 kujutab endast kutseliste kohtunike arvu 100 000 elaniku kohta geograafilist esitlust.

Diagramm 17. Kutselisi kohtunikke 2004. aastal (100 000 elaniku kohta)

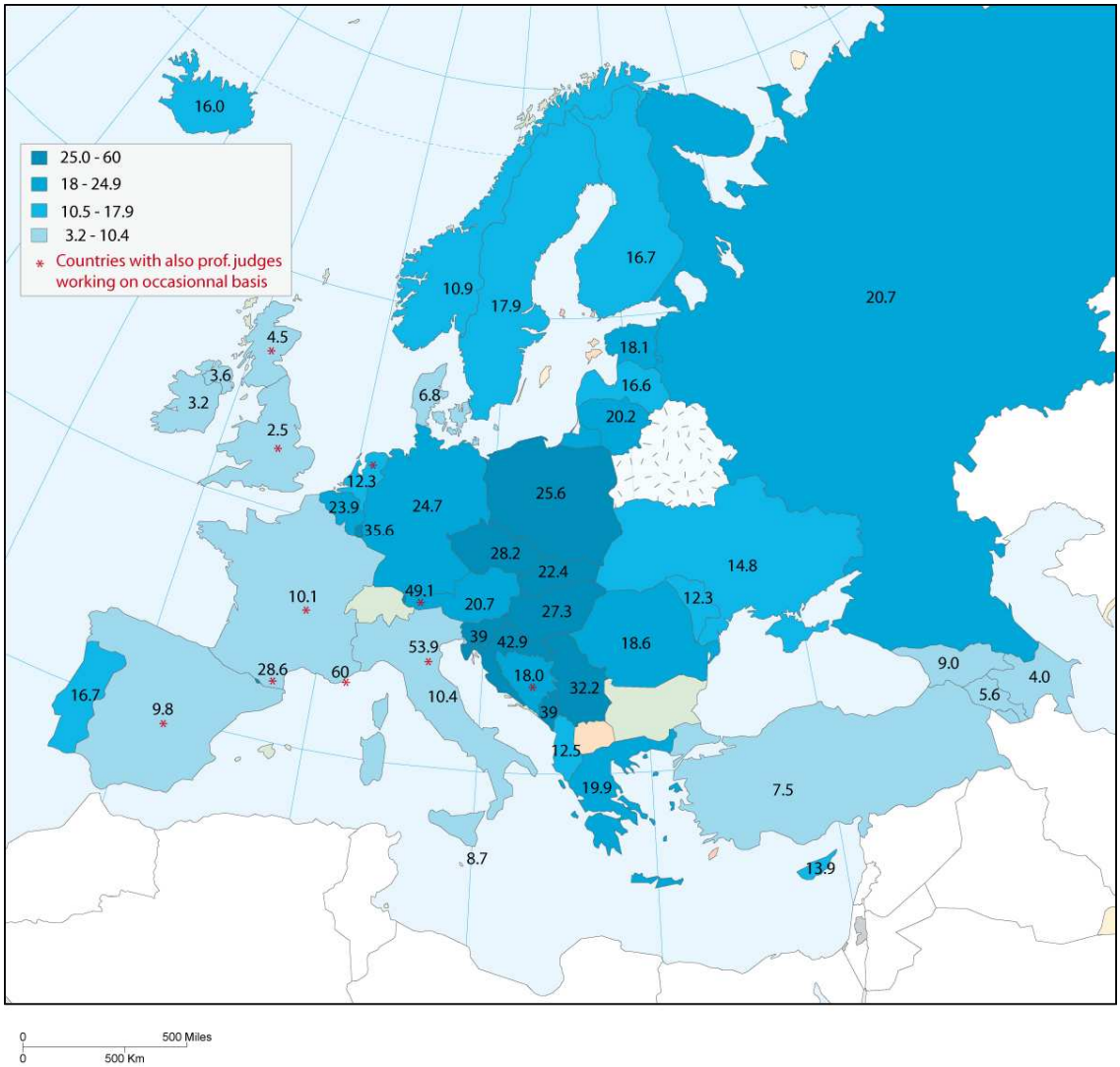

*- tärniga on märgistatud riigid, kus kutselised kohtunikud ka episoodiliselt töötavad.

Armeenias ega **Vene Föderatsioonis** ei ole mittekutselisi kohtunikke ega kohtunikke, kellele palka ei maksta (sealhulgas „kohtukaasistujaid”).

On riike, kus kohtusüsteemi toimimine sõltub lisaks kutselistele kohtunikele ka mittekutselistest (sh kohtukaasistujatest ja „kohtunik-nõuandjatest”). Eeskätt **Eestis, Horvaatias, Lätis** ja **Sloveenias** tegutseb palju mittekutselisi kohtunikke. Vähemal määral

kehtib see **Belgia, Prantsusmaa, Poola, Saksamaa, Soome, Tšehhi Vabariigi** ning **ÜK-Inglismaa ja Walesi kohta**.

Järgmine diagramm näitab mittekutseliste kohtunike arv 100 000 elanike kohta.

Diagramm 18. Mittekutselisi kohtunikke 2004. aastal (100 000 elaniku kohta)

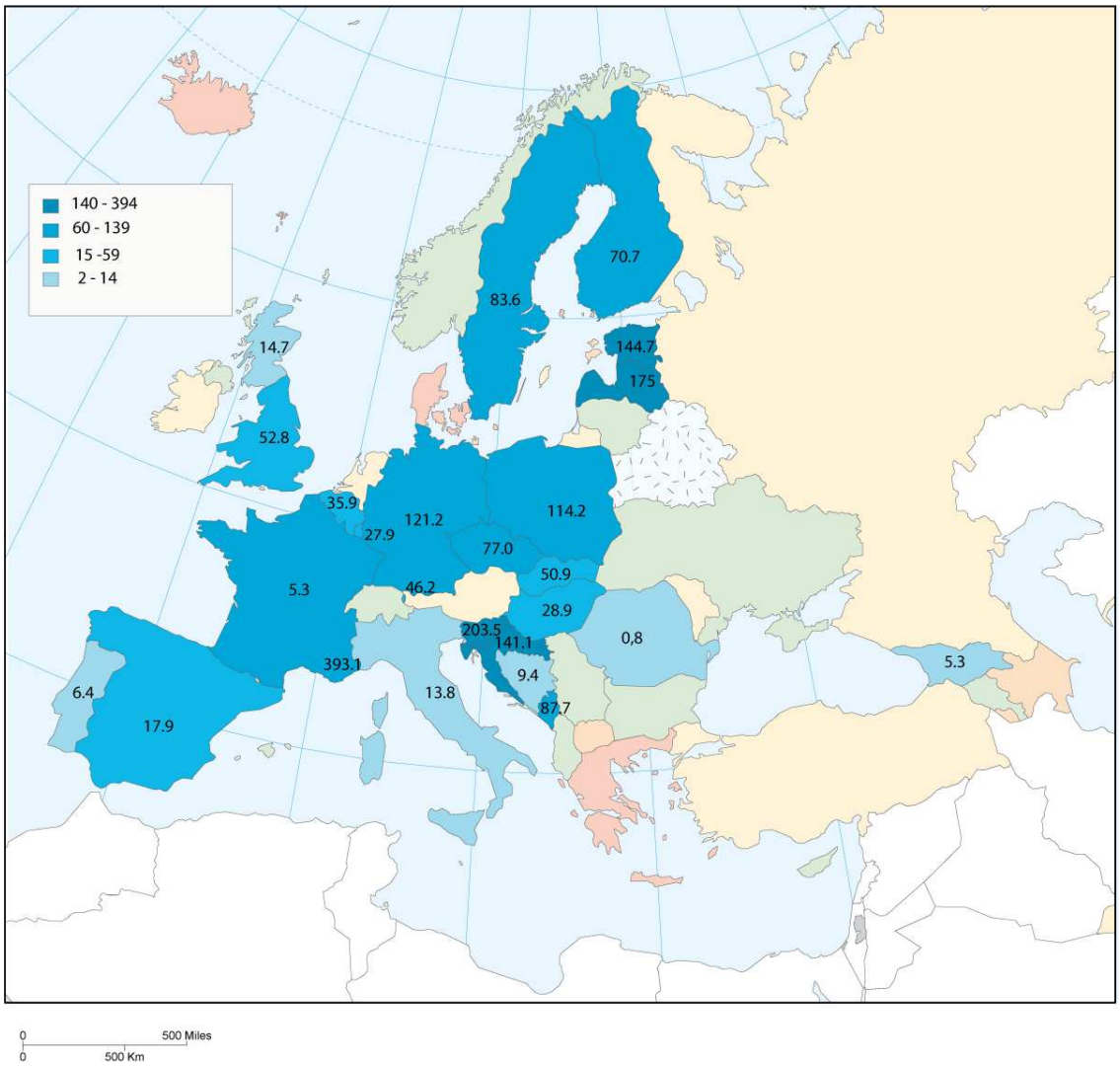

Nagu juba rõhutatud, võib mittekutseliste kohtunike kasutamist õigustada soov stimuleerida ühiskonda õigusemõistmises osalema. Võimalikud on ka muud variandid, nt õigusemõistmine vandekohtus.

21 riiki või üksust vastasid, et neil on olemas kodanike osalusega vandekohtud. Ainult 6 neist esitasid kodanike arvu, kes 2004. aastal kohtuprotsessides osalesid (**Iirimaa, Liechtenstein, Malta, Monaco, Saksamaa** ning **ÜK-Inglismaa ja Wales**). Rahvaarvuga võrreldes kõige tugevam kodanike esindatus kohtutes on **Maltal**, järgneb **ÜK-Inglismaa ja Wales** (vt tabel 31).

Tabel 31. Kodanike osalemine vandekohtute töös aastal 2004 (küsimus 39)

Riik	K39 Arutamine vandekohtus kodanike osalusel	K39 2004. aastal vandekohtus osalenud kodanike arv	100 000 elaniku kohta
Aserbaidžaan	jah		
Austria	jah		
Belgia	jah		
Bulgaaria	jah		
Hispaania	jah		
Iirimaa	jah	5 184	128
Itaalia	jah		
Kreeka	jah		
Liechtenstein	jah	23	66
Malta	jah	2 180	541
Monaco	jah	12	40
Montenegro	jah		
Norra	jah		
Portugal	jah		
Prantsusmaa	jah		
Rootsi	jah		
Saksamaa	jah	36 029	44
Taani	jah		
Ukraina	jah		
Vene Föderatsioon	jah		
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	200 000	377

Kodanike osalust ja vandekohtus asjade otsustamist väljendavatesse arvudes tuleb suhtuda ettevaatusega, kuna mõned riigid arvasid kaasa ka kohtukaasistujad (nt **Saksamaa** arvas kaasa ka kriminaalasjade kohtukaasistujad) või kolleegiumi kuuluvad mittekutselised kohtunikud (**Kreeka, Montenegro, Portugal, Sloveenia**). Riigid, kes selgesõnaliselt rääkisid asjade arutamisest vandekohtus on **Belgia** (raskeid asju arutavates kriminaalkohtutes), **Hispaania** (isikuvastaste, ametikohustusi täitvate ametnike vastu, inimese au ning vabaduse ja turvalisuse vastu suunatud kuritegude puhul), **Itaalia, Norra** (rasketes kriminaalasjades kus karistus on rohkem kui 6 aastat vabadusekaotust), **Portugal** (kultuurilise identiteedi ja isikupuutumatuse vastased kuriteod, riigi julgeoleku vastased kuriteod või kuriteod, mille eest on ette nähtud rohkem kui 8 aastat vabadusekaotust), **Prantsusmaa** (rasketes kriminaalasjades), **Rootsi** (ajakirjandust ja sõnavabadust puudutavates asjades), **Taani, Vene Föderatsioon** (esimese astme kohtud, mille koosseisus on kriminaalasjade arutamiseks üks föderaalkohtunik ja 12 vandekohtunikku) ning **ÜK-Inglismaa ja Wales** (kriminaalasjades).

6.3. Rechtspfleger'id

Spetsiifilise kategooria mittekohtunikest kohtupersonali moodustavad saksa süsteemist inspireeritud Rechtspfleger'id (kohtu vanemametnikud). Euroopa Rechtspfleger'ite Liidu Statuudis defineeritakse teda järgmiselt: „Temale delegeeritud ülesannete piires sõltumatu jurisdiktsiooniga organ. Jurisdiktsiooniorganina on Rechtspfleger kinnistunud riikide põhiseaduslikus korras/põhiseadustes". Tuleb siiski täheldada, et mõnedes liikmesriikides ei pruugi Rechtspfleger'ile sarnane elukutse olla põhiseaduslikus korras kinnistunud (nt **Saksamaal**).

Rechtspfleger võib täita mitmesuguseid ülesandeid. Näiteks perekonna- ja eestkosteõiguse vallas, pärimisõiguse vallas, kinnistusraamatuõiguse vallas, äriregistrite vallas, kodakondsuse andmise asjades, karistusasjades, karistuste täideviimise asjades (nt tagaotsitavaks

kuulutamine), asenduskaristusena määratud vanglakaristuse täideviimise otsuste vallas või vanglakaristuse ühiskondliku tööga asendamise asjades, õigusabi küsimustes jne.

Rechtspfleger'id tegutsevad 16-s riigis: **Armeenia, Austria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Liechtenstein, Malta, Norra, Poola, Saksamaa, Slovakkia Vabariik, Sloveenia, Taani, Tšehhi Vabariik** ja **Ungari**. Üksnes **Taani, Norra** ja **Sloveenia** ei suutnud välja tuua nimetatud ülesandeid täitvate isikute arvu (vt tabel 32).

Tabel 32. Mittekohtunikest personal, kelle on usaldatud pool-kohtulikud ülesanded (Rechtspfleger) aastal 2004 (küsimus 42)

Riik	K42 kas kohtute juures on mittekohtunikke, kellele on pandud kohtulikke või pool-kohtulikke ülesandeid ja kelle otsuste peale saab edasi kaevata (*Rechtspfleger*)?	K42 Mittekohtunike (*Rechtspfleger*) arv	100 000 elaniku kohta
Armeenia	jah	327	10
Austria	jah	574	7
Eesti	jah	78	6
Hispaania	jah	3 536	8
Horvaatia	jah	220	5
Iirimaa	jah	27	1
Liechtenstein	jah	2	4
Malta	jah	7	2
Norra	jah	p.k.	-
Poola	jah	1 175	-
Saksamaa	jah	11 906	14
Slovakkia	jah	582	-
Sloveenia	jah	p.k.	-
Taani	jah	p.k.	-
Tšehhi Vabariik	jah	1 840	18
Ungari	jah	430	4

Riigi elanike arvuga võrreldes on Rechtspfleger'eid kõige rohkem **Armeenias, Tšehhi Vabariigis** ja **Saksamaal**.

6.4. Mittekohtunikest personal (sh Rechtspfleger'id, kui on olemas)

Tabelis 32 antakse ülevaade kohtutes töötavate mitte-kohtunike arvu kohta. Nimetatud tabelis eristatakse kolme liiki mittekohtunikest töötajaid. Esiteks need mittekohtunikud, kelle ülesanne on kohtunikku otseselt abistada. Neid ametnikke võiks nimetada nõunikeks ja kohtusekretärideks *(registrar*). Enamasti seisneb nende roll kohtuniku või kohtukolleegiumi abistamises; nad aitavad otsuseid kirjutada või kohtupraktika kohta teavet koguda.

Teise kategooria muudustavad need mittekohtunikud, kes täidavad erinevaid haldus- ja kohtu juhtimise ülesandeid. Näiteks kohtu haldusüksuste juhid, finantsosakondade või infotehnoloogia osakondade juhid. See kategooria hõlmab ka personali, kes kohtuasju registreerib ja toimikuid hooldab.

Kolmas kategooria on kohtute tehniline personal. Näiteks IT-seadmete, turvalisuse ja koristamise eest vastutavad inimesed. Umbes pooltel riikidel oli võimalik esitada täpsed andmed kõigi kolme kategooria kohta, samas kui 5 riiki (**Austria, Eesti, Liechtenstein,**

Poola ja **Saksamaa**) arvasid kaasa ka Rechtspfleger'id (küsimus 42). Viimased moodustavad tabelis neljanda kategooria.

Andmete kvaliteediga seoses on siinkohal mõistlik teha mõned täpsustused.

- **Kreeka** andmed käivad 2006. aasta kohta; riik ise väidab, et võrreldes 2004. aastaga ei ole karv märkimisväärne.
- **Bosnia-Hertsegoviina** puhul on tegemist 2005. aasta detsembri hinnangulise näitajaga. Eeskirjeldatud kolm kategooriat täpselt samal kujul ei eksisteeri, kuna üleriigiliselt ei ole tööülesannete jaotus veel standardiseeritud.
- **Taani** ei saa kolme erineva kategooria kohta täpseid andmeid esitada seetõttu, et sellisel kujul spetsialiseerumist neil ei ole.

Tabel annab ülevaate spetsialiseerumise tasemest kohtutes. Tabelit tuleb tõlgendada ettevaatusega, sest riigid on nimetatud kolme kategooria puhul kaasa (või välja) arvanud erinevaid gruppe. Näiteks jättis **Prantsusmaa** välja halduskohtutes töötavad mittekohtunikud (need on juurde lisatud). **Türgi** ja **Hispaania** on kaasa haaranud mitte-prokurörid ja seda seetõttu, et need ametnikud töötavad ka kohtute heaks ning personalil, kes töötavad kohtute ja prokuratuuri heaks, ei ole võimalik vahet teha. **Eesti** esitas andmed, mis hõlmavad muid pool-kohtulikke ülesandeid täitvaid ametnikke, näiteks kriminaalhooldusametnikke, samal ajal kui **Austria** jättis need välja.

ÜK-Inglismaa ja Walesi andmed hõlmavad kõiki kohtus töötavaid inimesi, sealhulgas magistraadikohtunikke.

Tabel 33. Mittekohtunikest personal aastal 2004 (küsimused 40, 41 ja osaliselt 42).

Riik	K40 kohtus töötavate mittekohtunike koguarv	K41 kohtunikke abistavad mittekohtunikud(nt ametnikud)		K41 Erinevaid haldus- ja kohtu juhtimise ülesandeid täitev personal		K41 Tehniline personal		K42 *Rechtspfleger'id*, kui need on mittekohtunike koguarvu hulgas	
		arv	%	arv	%	arv	%	arv	%
Albaania	808	388	48,0	276	34,2	144	17,8	-	-
Andorra	68	18	26,5	14	20,6	2	2,9	-	-
Armeenia	966	179	18,5	451	46,7	336	34,8	-	-
Aserbaidžaan	1 524	267	17,5	495	32,5	762	50,0	-	-
Austria	4 320	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	574	13,3
Belgia	5 618	4 566	81,3	e.v.	-	1 052	18,7	-	-
Bosnia ja Hertsegoviina	1 998	1 025	51,3	758	37,9	215	10,8	-	-
Bulgaaria	e.v.	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Eesti	1 016	646	63,6	74	7,3	213	21,0	78	7,7
Georgia	1 155	359	31,1	413	35,8	64	5,5	-	-
Hispaania	37 744	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Horvaatia	6 473	451	7,0	6 022	93,0	p.k.	-	-	-
Iirimaa	1 084	200	18,5	865	79,8	19	1,8	-	-
Island	57	29	51,1	28	48,9	0	0,0	-	-
Itaalia	24 952	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Kreeka	6 827	5 712	83,7	1 105	16,2	10	0,1	-	-
Küpros	425	137	32,2	46	10,8	125	29,4	-	-
Leedu	2 350	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Liechtenstein	39	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	2	3,8
Luksemburg	240	120	50,0	109	45,4	10	4,2	-	-
Läti	1 371	746	54,4	425	31,0	200	14,6	-	-
Madalmaad	5 217	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Malta	346	136	39,3	160	46,2	50	14,5	-	-
Moldova	e.v.	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Monaco	41	13	31,7	4	9,8	6	14,6	-	-
Montenegro	830	77	9,3	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Norra	961	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Poola	33 878	19 189	56,6	8 790	25,9	3 691	10,9	1 175	3,5
Portugal	7 506	6 670	88,9	425	5,7	343	4,6	-	-
Prantsusmaa	16 646	6 658	40,0	1 931	11,6	8 057	48,4	-	-
Rootsi	1 337	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Rumeenia	8 975	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Saksamaa	58 922	38 143	64,7	12 048	20,4	p.k.	-	11 906	20,2
San Marino	45	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Serbia	18171	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Slovakkia	4 070	2 775	68,2	857	21,1	438	10,8	-	-
Sloveenia	2 257	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Soome	2 586	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Taani	1 422	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
Tšehhi Vabariik	9 093	1 919	21,1	6 145	67,6	1 029	11,3	-	-
Türgi	18 276	12 674	69,3	5 419	29,7	183	1,0	-	-
Ukraina	23304	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
Ungari	6 770	2 700	39,9	2 800	41,4	1 270	18,8	-	-
Vene Föderatsioon	65 237	35 819	54,9	6 019	9,2	2 480	3,8	-	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	23 000	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	-	-
ÜK-Põhja-Iirimaa	537	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-
ÜK-Šotimaa	1 231	e.v.	-	e.v.	-	e.v.	-	-	-

7. Asja õiglane arutamine mõistliku aja jooksul

7.1. Sissejuhatus

Üks olulisemaid kohtute nõuetekohase toimimisega seotud aspekte seondub asja õiglase arutamisega mõistliku aja jooksul ja eeskätt Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 6 sätestatud põhimõtetega. Asja õiglane arutamine mõistliku aja jooksul tuleb suhestada kohtu töökoormusega, menetluse pikkusega, menetluse lühendamise erimeetmetega ja meetmetega tõhususe ja efektiivsuse suurendamiseks. Hindamiskavas paluti riikidelt informatsiooni seoses Euroopa Inimõiguste Kohtusse artikli 6 alusel antud asjadega, teavet riigi kohtutes lahendatavate asjade kohta ning meetmete kohta, millega kohtumenetluse efektiivsust suurendada.

Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 6 sätestab järgmist:

„ 1. Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Kohtuotsus kuulutatakse avalikult, kuid ajakirjanikke ja üldsust võidakse demokraatlikus ühiskonnas eemaldada kas kogu või osast protsessist kõlbluse, avaliku korra või riigi julgeoleku huvides või kui seda nõuavad alaealise huvid või osapoolte eraelu kaitse või erilistel asjaoludel, kus avalikkus võib kahjustada õigusemõistmise huve, ulatuses, mis on kohtu arvates vältimatult vajalik.

2. Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.

3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

a) saada kiires korras talle arusaadavas keeles üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja põhjustest;
b) saada piisavalt aega ja võimalusi enda kaitse ettevalmistamiseks;
c) kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks;
d) küsitleda ise või lasta küsitleda süüdistuse tunnistajaid, saavutada omapoolsete tunnistajate kohalekutsumine ja nende küsitlemine süüdistuse tunnistajatega võrdsetel tingimustel;
e) kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt.”

Küsimustikus paluti riikidel selgitada, kas nad on oma süsteemi kõik artikli 6 elemendid inkorporeerinud. Seoses õigusega tõlgi abile (artikkel 6 lg 3 p a), aga ka seoses õigusega saada sõnaselged põhjendused (nõuetekohane motiveerimine) tema vangistamiseks ning tõhusa edasikaebamise võimalusega ütlesid peaaegu kõik riigid, et nad on minetatud põhimõtted oma süsteemi integreerinud. Õigus kõrgemale kohtule edasi kaevata ei ole täiel

määral tagatud kahes riigis: **Armeenias** (vastust ei antud) ja **Türgis** (eitav vastus)[20]. Teatud tsiviilasjades (sõltuvalt asja rahalisest väärtusest) võib **Portugalis** tekkida olukord, kus ei ole võimalik kõrgemale kohtuinstantsile edasi kaevata.

Enamikus riikides (33) puuduvad andmed selle kohta, mitmel protsendil otsustest ei olnud kahtlusalune kas kohal või esindatud.[21] **Armeenias** ja **Leedus** ei luba seadus teha tagaseljaotsust, sama kehtib ka **Bosnia ja Hertsegoviinas** alates 2003. aastast, mil võeti vastu uus kriminaalmenetluse seadustik.

Teisalt on kõigis riikides olemas võimalus kohtuniku vastu taandus esitada. Küsimusele antud väheste vastuste tõttu ei ole vastavate näitajate kvantitatiivne analüüs võimaik.

7.2. EIÕK artiklit 6 puudutavad asjad Euroopa Inimõiguste Kohtus

Enamik liikmesriike ei saanud anda üksikasjalikku statistilist teavet oma riigis artikliga 6 kaitstud erinevaid õigusi puudutavate kohtuasjade kohta (küsimus 63). Ometi on sellekohane informatsioon Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste riiklikul tasandil hindamise ja juhtimise mehhanismiks, eeskätt Konventsiooni rikkumiste heastamisel. Need vähesed riigid, kes vastavaid andmeid koguvad või kes seda hindamiskava raames tegid, omavad nüüd Konventsioonist tulenevate kohustuste täitmiseks väärtuslikku abimaterjali. Seetõttu jääb CEPEJ-l vaid üle innustada liikmesriikide vastavaid asutusi rakendama statistika kogumise meetodeid, mis annaksid neile võimaluse – Kohtu otsuste nõuetekohase täitmise nimel – samale küsimusele tulevikus vastata.

Kuna riikidelt vastavaid andmeid ei saadud, otsustas CEPEJ avaldada Euroopa Inimõiguste Kohtu ametlikud andmed seoses artikliga 6. Liikmesriikidest saadud vastused on informatsiooni mõttes ära toodud lisas (tabel 91). Nimetatud vastused ei ole Inimõiguste Kohtus seda probleemi puudutavate kohtuasjade arvu suhtes representatiivsed.

Tabelis 34 on esitatud Euroopa Inimõiguste Kohtule adresseeritud kaebuste arv, Kohtus menetletud asjade arv ja sedastatud rikkumiste arv. Tabelist nähtub, et suur osa 2004. a Kohtus läbivaadatud (artiklit 6) puudutavatest asjadest seondub *kohtumenetluse pikkusega* (enamus asju on kriminaalasjad, vähemal määral ka tsiviilasju).

---

[20] **Türgi** vastas eitavalt. Siiski on enamikul juhtudel võimalik kõrgemasse kohtusse edasi kaevata: seega on õigus tõhusale edasikaebamisele suures osas tagatud. Sellest üldreeglist on ka erandeid, mis on sätestatud erinevates seadustikes. Näiteks teatud kindlatel asjaoludel, kui tsiviilasja arutab tsiviilasjade rahukohus (esimese astme kohtuna) ja nõue on väike, st et tsiviilvaidluse rahaline väärtus on alla 226.24€ (2004.a), siis otsuse peale edasi kaevata ei saa. Esimese astme tsiviilkohtutesse esitatavates asjades on see summa 565.61€. Teiseks on tsiviilasjade rahukohtutel õigus lahendada hooldusõiguse asju. Kuigi pooled võivad need otsused esimese astme tsiviilkohtusse edasi kaevata, ei saa neid edasi kaevata kassatsioonikohtusse, mis kujutab endast tsiviil-, kaubandus- ja kriminaalasjade kõrgeimat kohtuinstantsi. Seda seetõttu, et Türgi tsiviilseadustiku järgi on esimese astme tsiviilkohtu otsused teatud hooldusõiguse asjades lõplikud ja nende peale kõrgemalseisvatele kohtutele edasi kaevata ei saa. Sama kehtis ka kriminaalasjades tehtud otsuste kohta, millega määrati väikesi trahve. Selliseid otsuseid 2004. aastal edasi kaevata ei saanud.

[21] Mõnedes riikides ei ole see lubatud. Näiteks Saksamaal. Selles riigis on see vastuvõetav üksnes erandjuhtudel, kõige asjakohasemaks näiteks võiksid olla kergemad rikkumised, mille puhul sanktsioonid on väikesed (väike trahv).

Tabel 34. EIÕK artiklit 6 (lg 1-3) puudutavate kaebuste/kohtuasjade arv (Euroopa Inimõiguste Kohtu andmetel)

		Kohtu poolt vastuvõetamatuks tunnistatud asjad 2004[22]	Kohtuväline lahend 2004	Rikkumist sedastavad otsused 2004	Rikkumist mittesedastavad otsused 2004
Kriminaalmenetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus)	1	6	105	10
	Artikkel 6 lg 1 (kestus)	3	3	49	7
	Artikkel 6 lg 2	1	2	2	1
	Artikkel 6 lg 3 a	0	0	2	0
	Artikkel 6 lg 3 b	0	0	0	0
	Artikkel 6 lg 3 c	1	1	6	1
	Artikkel 6 lg 3 d	1	0	3	2
	Artikkel 6 lg 3 e	0	0	0	0
Tsiviilmenetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus)	28	32	79	19
	Artikkel 6 lg 1 (kestus)	9	5	211	6

7.3. Lihtsustatud menetlused ja kiireloomuliste asjade menetlemine

Kohtumenetluse efektiivsust saab suurendada vähemalt kahe meetmega. Esimene neist seondub kiireloomuliste asjade lahendamisega, näiteks kohtuniku õigusega teha esialgseid otsuseid (nt lapse hooldusõiguse osas), et säilitada tõendusmaterjali või hoida ära ähvardava ja raskesti heastatava kahju tekkimine (küsimus 64). Teine meede seondub lihtsustatud (ja seeläbi odavama ja kiirema) menetluse rakendamisega teatud liiki asjades: väikestes ja lihtsates tsiviilasjades ja tühiste õigusrikkumiste korral (nt liiklussüüteod või poevargused). Mõnedes riikides ei arutata väikesi liiklussüütegusid (kiiruse ületamine või ebaseaduslik parkimine) mitte kriminaal- vaid lihtsustatud haldusmenetluse raames („õigusrikkuja" saab valitsuse täitevametilt postiga trahviteate ja peab trahvi tasuma ettenähtud aja jooksul).

Tsiviilasjade puhul rakendatakse lihtsustatud menetlusi 40 riigis. Üheks lihtsustatud menetluse näiteks on vaidlustamata rahaliste nõuete täitemenetlused. Mõnedes riikides on kohtuniku roll sellises menetluses väga väike ning menetlus ise lühike (nt *Mahnverfahren* menetluses **Saksamaal** ja *money claim online* menetluses **Ühendkuningriigis**). Lihtsustatud menetlus kriminaalasjades eksisteerib 35 riigis või üksuses. Vähemal määral on lihtsustatud menetlused levinud haldusasjades (21 riigis või üksuses). Viimatinimetatuga seoses tuleb silmas pidada, et mõnedes riikides on haldusõigus üks tsiviilõiguse haru.

Sama mudel kehtib kiireloomuliste menetluste kohta, näiteks olukorras, kus kohtunikul on edasilükkamatute asjaolude tõttu vaja langetada (ajutine) otsus. Paljudes riikides on kiirmenetlused olemas tsiviil-, kriminaal- ja haldusasjade tarbeks. Kiirmenetluse koondnäiteks on „référé" menetlus (hollandi keeles *kort geding*). Niisuguses tsiviilmenetluses võib kohtunik, olles pooled ära kuulanud ja lähtudes (piiratud) tõenditest, mille pooled väga lühikese aja jooksul esitada suudavad, teha otsuse mis tahes asjas. Otsus kuulutatakse kas vahetult või väga lühikese aja jooksul pärast istungit. Otsus on vahetult täitmisele pööratav, ent ei oma lõpliku kohtuotsuse (*res judicata*) mõju (vt tabel 35).

[22] Lisaks neile, mille kohtunike komiteed on juba vastuvõetamatuks tunnistanud.

Tabel 35. Lihtsustatud menetlused ja menetlused kiireloomulisteks asjadeks (küsimused 64 ja 65)

	Tsiviilasjades	Kriminaalasjades	Haldusasjades
Erimenetlused edasilükkamatute asjade jaoks	41	37	31
Lihtsustatud menetlused	40	35	21

7.4. Muud võimalused kohtumenetluse efektiivsuse suurendamiseks: edasikaebega seotud erisused ja vaidluste ennetähtaegse lahendamise soodustamine

Menetluse efektiivsuse suurendamise ja selle kestuse lühendamise üheks võimaluseks on advokaatide ja kohtute vaheliste kokkulepete kasutamine. Need soodustavad menetluse peaosaliste vahelist dialoogi ja menetluse raames rangete kuupäevade paikapanemist. Kokku võib leppida selles, millal pooled oma toimikud esitavad, asja lõpliku lahendamise tähtajas, kohtuistungite kuupäevades jne (küsimus 67). Niisugune võimalus on ette nähtud ainult pooltes riikides (21 riigis ja üksuses). Konkreetseks näiteks kohtu ja poolte vaheliste kokkulepete kohta on olukord, kus kohus võib eelistungil pooltega kokku leppida asja edasise menetlemise käigus (**Taani**) ja/või kohtuistungite kuupäevades (nt **Albaania, Eesti, Soome**).

Viimasena küsiti hindamiskavas, kas teise astme kohtutel on võimalus asi madalama astme kohtule uuesti läbivaatamiseks tagasi saata (küsimus 66). Nimetatud võimalus on eriti oluline vältimaks asja lahendamise takerdumist kõrgemas astmes ning kaebeõiguse kuritarvitamist.

Selline võimalus eksisteerib suures enamuses riikides (40 riigis või üksuses). **Bosnia ja Hertsegoviinas** ning **Saksamaal** on selline võimalus olemas üksnes tsiviilasjades (Saksamaal ka haldusasjades). Kriminaalasjade puhul on see välistatud.

7.5. Tsiviil- (ja haldus)asjade lahendamine

39 riiki esitasid hagiga ja hagita tsiviilasjade koguarvu (küsimus 68). **Leedu** esitas üksnes hagiga asjade arvu; hagita asjade arvu 2004. aastal polnud võimalik kindlaks teha. **Kreeka** esitas selgitused, miks ta piiratud aja jooksul kõiki arvnäitajaid esitada ei suutnud. **Rumeenia** ja **Ühendkuningriik** andmeid ei esitanud, ent andsid teavet asjassepuutuvate kohtuasjade liikide kohta. **Montenegro** ei vastanud sellele küsimusele üldse.

Kõik riigid vastasid kasvõi osaliselt hagiga tsiviilasju, haldusasju, lahutuse ja vallandamise asju puudutavale küsimusele (küsimus 69). Ainsaks erandiks oli **San Marino**, kes esitas hagiga ja hagita tsiviilasjade arvu (küsimus 68), ent lisas, et kohtuasjade liikide kohta täpsed andmed pole kättesaadavad. Ainult kolm riiki ei esitanud mingeid andmeid. **Bosnia ja Hertsegoviina** teatas, et uus süsteem, mis võimaldab asjade jäägist ja menetluse kestusest ülevaadet saada, viidi sisse alles hiljuti. 2004. aasta kohta nad andmeid esitada ei saanud. **Georgia** selgitas, et neil puuduvad võimalused kohtuasjade seireks. **ÜK-Šotimaa** ei saanud teavet anda seetõttu, et Šoti kohtuteenistus polnud neid veel avaldanud.

Järgmine tabel annab üldise ülevaate tsiviil-, haldus-, lahutus- ja vallandamisasjade arvu puudutavatele alaküsimustele vastanute arvust.

Tabel 36. Tsiviilasju puudutavatele küsimustele (68 ja 69) saadud vastuste arv

	K69 Tsiviilasjad	KQ69 Haldusasjad	K69 Lahutusasjad	K69 Vallandamise asjad
Esimesse astmesse sissetulnud asjad	43	31	35	22

Enamik riike arvas kaasa hagiga ja hagita tsiviilasjad (küsimus 68), perekonnaasjad, vallandamise asjad ja finantsnõuetega asjad. Ometi esines keerulisi erandeid ja kombinatsioone, millest järgnev loetelu ülevaate annab:

- Riigid, kes arvasid kaasa ka kaubandusasjad: Albaania, Austria, Poola, Prantsusmaa, Ungari.
- Vastupidi eelnevatele arvas Sloveenia kaubandusasjad tsiviilasjade koguarvust välja.
- Riigid või üksused, kes arvasid välja haldusasjad: Armeenia, Bulgaaria, Prantsusmaa, Soome, ÜK-Põhja-Iirimaa ja Poola (sotsiaalkindlustusasjad).
- Riigid, kes arvasid kaasa maad ja ehitisi (ja kinnistusraamatuid) puudutavad asjad; ettevõtetevahelised vaidlused, nt seoses äriühingu lõppemisega ning õiguslikku tähtsust omavate faktide registreerimise asjad: Austria, Leedu, Türgi (äriregistrid), Vene Föderatsioon.
- Monaco arvas kaasa teatud kriminaalasjad.
- Riigid, kes arvasid kaasa täitemenetlused: Austria, Leedu, Tšehhi Vabariik.
- Sloveenia arvas viimatinimetatu sõnaselgelt välja.

Küsimusele 68 antud vastustes näidatud tsiviilasjade koguarv on selgelt sõltuvuses eeltoodud määratlustest, sõltudes sellest, kas arvatakse kaasa maavaidlused, kaubandusvaidlused jne. Seetõttu tundub nimetatud arvnäitajate edasine töötlemine sobimatu. Tsiviilasja kui niisuguse definitsioon sõltub iga riigi õiguslikust mõtlemisest ja ajaloost ning vastuseid moonutamata ei saa nende kallale minna. Teisisõnu tähendab säärane erinevuste hulk, et riikide antud vastustesse hagiga asjade kohta tuleb suhtuda suure ettevaatusega, sest arvnäitajad ei ole rangelt võttes võrreldavad. Tabelid ja diagrammid seega üksnes vihjavad iga riigi kohtul lahendada tulevate hagiga asjade üldmahule. Tulevikus õnnestub ehk analüüsida niisuguseid andmeid, mis võimaldavad riigiti võrrelda iga liiki kohtuasjade arvu ja kestust.

Bosnia ja Hertsegoviina, Georgia ja **ÜK-Šotimaa** ei ole tabelisse arvatud. Tabeli lugemise lihtsustamiseks ei kasutata selles lühendit „a.p.” (andmed puuduvad).

Tabelis 37 esitatakse kohtutesse saabunud tsiviilasjade koguarv, otsuste arv, pooleliolevate asjade arv, menetluse pikkus ja edasikaebamiste arv. Ometi *ei ole* tabelis toodud näitajad hõlpsasti võrreldavad, sest riigiti defineeritakse „tsiviilasja” erinevalt.

Tabel 37. Tsiviil- ja haldusmenetluse asjad 2004. a (küsimused 68 ja 69)

Riik	K68 Tsiviilasjade koguarv kohtutes (hagiga ja hagita asjad)	K69-1 Sissetulevad tsiviil- ja haldusasjad (hagiga) (esimeses astmes)	*100 000 elaniku kohta*	K 69-2 Sisulised otsused	K 69-3 kõrgemasse kohtusse edasi-kaevatud asjade %	K 69-4 1. jaanuari 2005 seisuga pooleliolevad asjad	K 69-5 Üle kolme aasta väldanud menetluste %
Albaania	41 755	24 960	813		9,0	3 386	0
Andorra	3 765	3 070	3 993	1 100	1,9	1 426	1,3
Armeenia	101 703	101 703	3 168	84 851	4,6	5 927	
Aserbaidžaan	53 249	53 249	638	38 252	21,9	4 616	

Riik	K68 Tsiviilasjade koguarv kohtutes (hagiga ja hagita asjad)	K69-1 Sissetulevad tsiviil- ja haldusasjad (hagiga) (esimeses astmes)	*100 000 elaniku kohta*	K 69-2 Sisulised otsused	K 69-3 kõrgemasse kohtusse edasi-kaevatud asjade %	K 69-4 1. jaanuari 2005 seisuga pooleliolevad asjad	K 69-5 Üle kolme aasta väldanud menetluste %
Austria	4 807 881	818 213	9 970	44 169	32,2	177 106	1,5
Belgia	700 709	694 986	6 653	733 890	5,1		
Bulgaaria	680 742	573 399	7 388	542 417		68 852	
Eesti	37 781	25 301	1 873	25 682	9,3	11 826	7,6
Hispaania	1 862 966	826 835	1 926	188 246	17,5	578 209	
Horvaatia	417 223	160 790	3 618			237 749	
Iirimaa	135 510	130 391	3 228	7 716	19,0		
Island	25 664	1 296	441		0,9	728	0
Itaalia	3 944 961	3 600 526	6 159	1 156 045	21,8	4 087 311	
Kreeka	e.v.	168 651	1 525	113 748	100,0	34 087	
Küpros	338 159	29 043	4 212	31 220	1,0	32 679	20,0
Leedu	152 132	152 132	4 441	149 646	5,0	1 779	
Liechtenstein	831	416	1 202	89		154	
Luksemburg	12 079	4 315	948	8 931	a.p.	a.p.	a.p.
Läti	116 808	59 156	2 551	44 491	6,6	20 720	1,4
Madalmaad	1 131 810	902 980	5 542	896 700			
Malta	5 858	5 858	1 455			14 277	33,0
Moldova	56 401	52 414	1 548	42 124	15,7	6 692	a.p.
Monaco	950	748	2 492	860	20,0	1 091	
Montenegro	e.v.	15 462	2 492	11 996	21,7	3 466	8,4
Norra	13 450	13 450	292	13 944	12,0	7 751	0
Poola	7 602 495	1 162 480	3 045	1 201 149	17,8	498 955	
Portugal	628 170	628 170	5 966	524 684		1 325 662	
Prantsusmaa	3 390 413	1 779 344	2 862	1 368 181	12,8	1 490 000	12,0
Rootsi	69 721	43 539	482		4,8	26 151	3,9
Rumeenia	1 353 749	1 153 187	5 321	933 854		247 337	
Saksamaa	13 755 061	3 083 980	3 738	1 375 938	23,4	1 510 916	
Serbia	756 758	687431	9 168	461589	23,7	225 555	a.p.
Slovakkia	228 755	238 662	4 420		12,0	226 462	15,2
Sloveenia	550 470	25 335	1 268	18 971	21,2	44 418	31,8
Soome	176 171	9 460	181	9 715	24,6	5 682	4,0
Taani	141 486	126 696	2 347		2,0	35 308	
Tšehhi Vabariik	1 209 659	285 469	2 793	316 367		171 454	5,9
Türgi	2 116 746	1 391 095	1 955	1 081 777		671 915	
Ukraina	1 873 438	2031123	4 296			224 325	
Ungari	635 000	165 027	1 634	86 965	25,2	76 203	1,4
Vene Föderatsioon	6 334 000	5 852 000	4 079	5 019 000	5,9	485 000	0,8
ÜK-Inglismaa ja Wales	1 770 056	1 597 123	3 011	61 824			0
ÜK-Põhja-Iirimaa	e.v.	28 062	1 641	24 407	2,0	9 364	

- **Aserbaidžaan**: näitajad on üksnes sisuliste otsuste kohta (ei hõlm kohtukulude väljamõistmise ega hagi läbivaatamata jätmise otsuseid).
- **Belgia**: näitaja ei hõlma (haldusõiguse) asju riiginõukogus (*Conseil d'Etat*).
- **Itaalia**: K-69-3 – hinnangulised andmed.
- **Kreeka**: sissetulevate tsiviilasjade koguarv on 168 651; tehtud otsuse koguarv 113 748, kõik kaevati edasi. 34 087 sissetuleva asja suhtes tehti otsus pärast 2004. aastat. Üle kolme aasta seisnud asju ei ole, see ei ole seadusega lubatud. Keskmist pikkust pole võimalik hinnata. Tsiviil-, kriminaal- ja haldusasjade arv hõlmab ainult Ateena esimese astme kohtu prokuratuuriosakonna ja Ateena esimese astme halduskohtu esitatud andmeid.
- **Luksemburg**: K-69-3: apellatsioonikohus sai 397 kaebust (tsiviilasjades) kahe kohtu otsuste peale. Olemasolev statistika ei võimalda eristada piirkonnakohtutesse saabuvaid uusi asju rahukohtunikele esitatud apellatsioonikaebustest.

K-69-4: 1. jaanuari 2005 seisuga pooleliolevate asjade arvu kohta teave puudub, sest kohtuaasta algab 16. septembril ja lõpeb järgmise aasta 15. septembril.

- **Moldova**: K-69-1 hõlmab üksnes neid asju, mille kohus on läbi vaadanud ja milles ta on otsuse kuulutanud.
- **Monaco**: hagiga tsiviilasjade alla käivad tsiviilasjad, haldusasjad, lahutusasjad 1. oktoobri 2004 seisuga.
- **Prantsusmaa**:
  K 69-1: hõlmab hagiga tsiviilasju järgmistes kohtutes: ringkonnakohtud, esimese astme kohtud, *juges de proximité*, töövaidluste lepituskomisjonides, kaubanduskohtutes ja sotsiaalkindlustuskohtutes; arvesse ei lähe kiirmenetluse ja esialgse õiguskaitse otsused. Alaealiste osas arvati kaasa juhtumid, mil ohustatud laps on kohtu ees ja sotsiaalse järelevalve all olevate perede juhtumid.
  K-69-2: sisuliste otsuste all käivad kõik otsused, millega asi sisuliselt lahendatakse (v.a esialgne õiguskaitse ja kiirmenetluses tehtud otsused, kohtuasjade nimekirjast kustutamise, asjade liitmise jms otsused.)
  K-69-3: keskmist edasikaebamise määra pole kunagi arvutatud ja see kõigub alates 4,6%-st esimese astme kohtute puhul kuni 56,9%-ni töövaidluste lepituskomisjonide puhul.
  K 69-5: rohkem kui kolm aastat jäägis olnud asjade kohta oli võimalik andmeid anda üksnes ringkonnakohtute kohta.
- **Rumeenia**:
  K-69-1: esimese astme kohtu asjade arv (895 408) + tribunalidesse sissetulnud asjad (3 153 250) + apellatsioonikohtute asjad (sh asjad, mida lahendati esimeses astmes, apellatsiooni korras ja teistkordse edasikaebe korras) 142 911 = 1 353 569.
  K-69-2: hõlmab ainult esimese astme kohtutes (746 532) + tribunalides (175 965) + apellatsioonikohtutes (11 357) esimese astme asjadena lahendatud asju = 933 854.
  K-69-3: 10,54% esimese astme kohtu otsustest kaevati tribunalidesse edasi; 27,45% esimese astme tribunalide otsustest kaevati edasi apellatsioonikohtutesse.
  K-69-4: esimese astme kohtu asjade arv (148 876) + tribunali asjade arv (64 526) + apellatsioonikohtute arv (33 935) = 247 337.
  K-69-5: andmed puuduvad.
- **Saksamaa**: asjade koguarv hõlmab ka 9 100 000 kiirendatud menetlust vaidlustamata rahaliste nõuete osas, milledega enamasti tegeldakse elektroonilise andmetöötluse käigus automatiseeritult („*automatisiertes Mahnverfahren*”).
- **Sloveenia**: K-69-1: 25 335 (tsiviilasja definitsioon on veelgi kitsam, hõlmates ainult neid asju, mida esimeses raportis nimetati hagiga asjadeks; vastasel korral ei olnud võimalik menetluse pikkuse kohta teavet anda).
- **Tsehhi Vabariik**: sisuliste otsuste all on lõpetatud asjade arv.

Diagramm 19. Sissetulnud hagiga tsiviilasjad ja haldusasjad 2004. aastal (100 000 elaniku kohta)

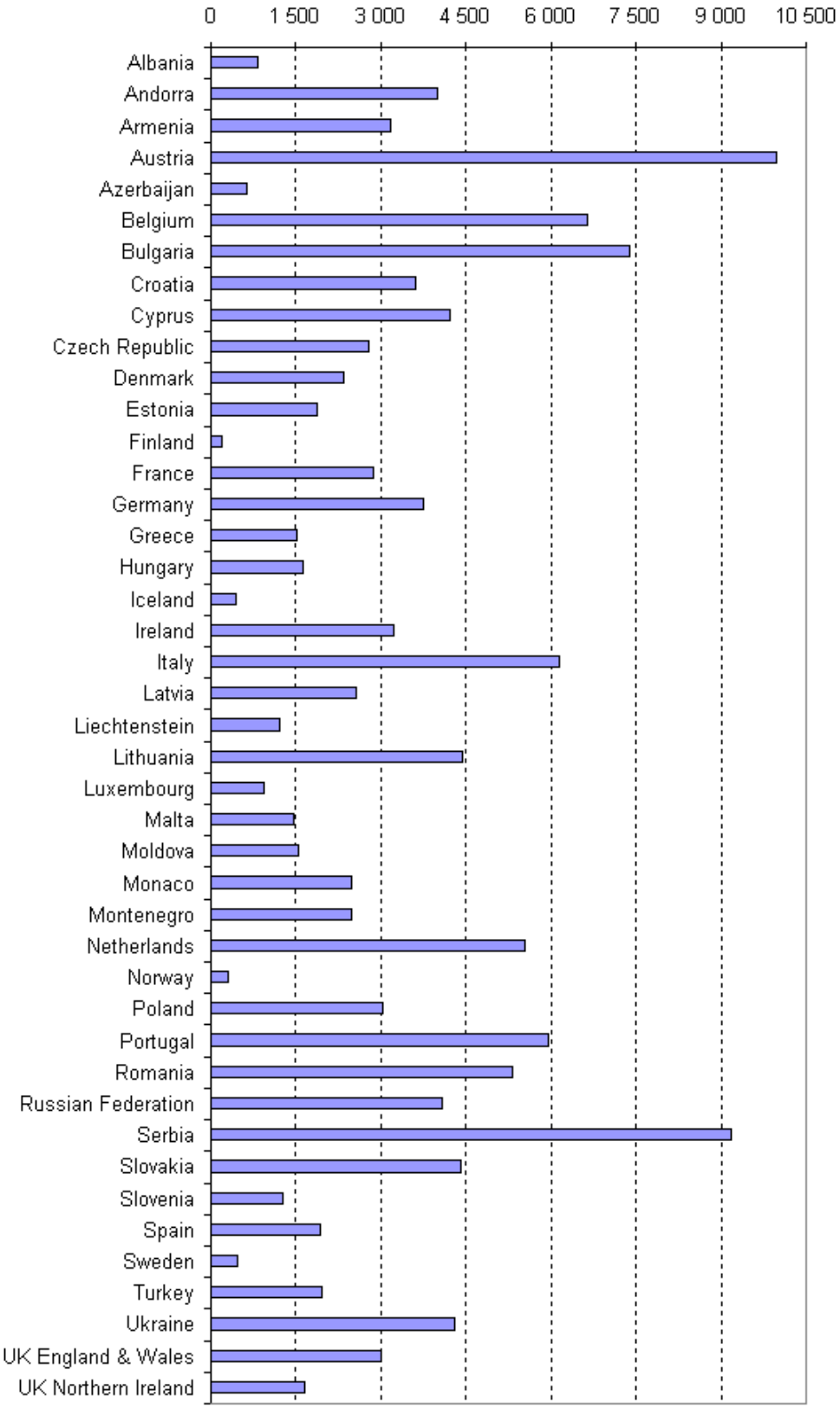

Järgmine diagramm ilmestab kohtutesse tulevat kolme spetsiifilist tsiviil- (ja haldus)asjade liiki: lahutusasjad (v.a vastastikusel nõusolekul), vallandamise ja haldusõiguse asjad.

Diagramm 20. Hagiga haldusõiguse asjad, lahutusasjad ja vallandamise asjad 2004. aastal (100 000 elaniku kohta)

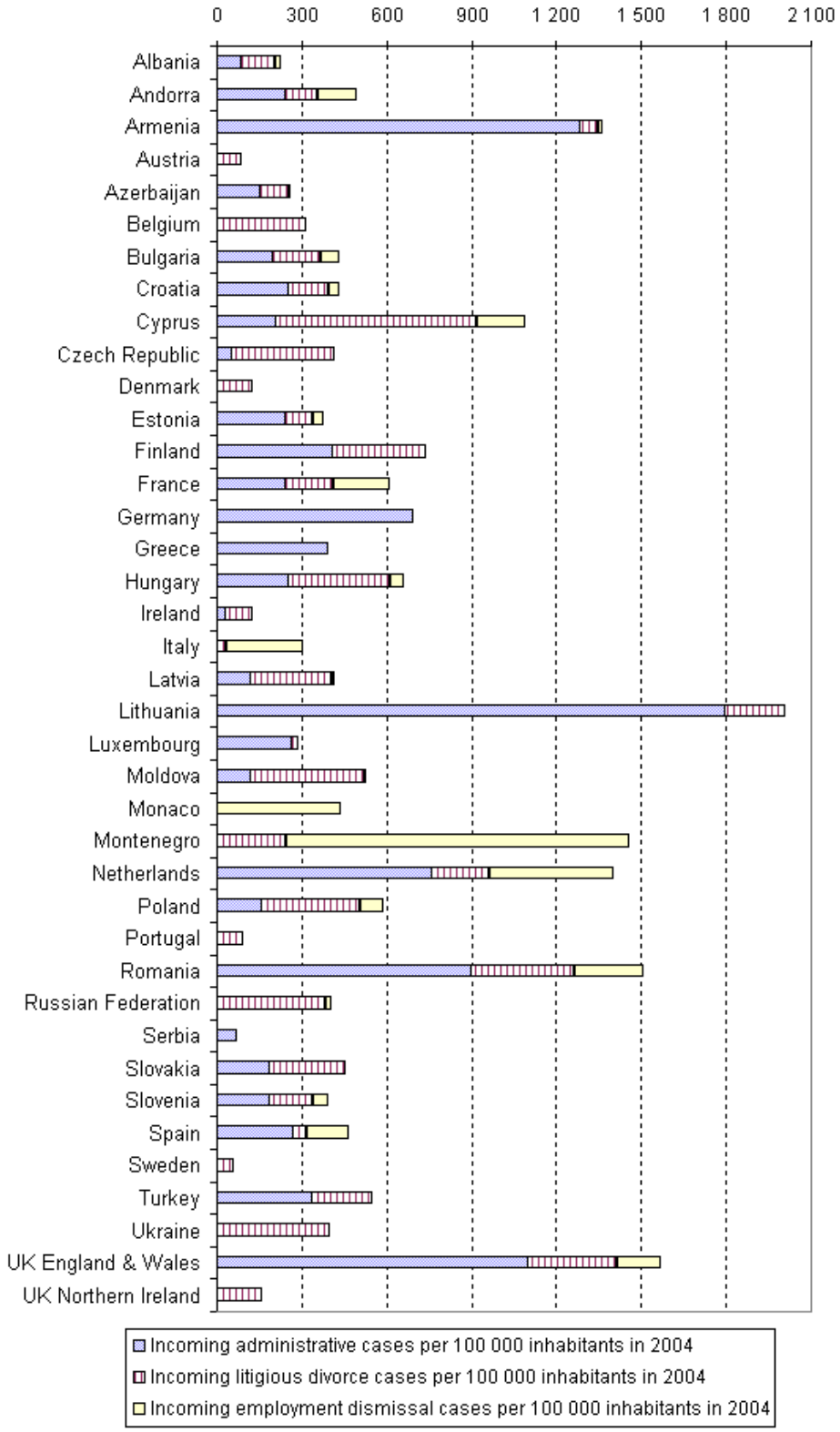

- *sissetulnud haldusasjad sinisega; hagiga lahutusasjad triipudega; vallandamisasjad kollasega*

7.6. Tsiviilmenetluse tähtajad (lahutus ja vallandamine)

Menetluse pikkuse mõõtmine on üks vahendeid, mis nii kohtu kui riigi tasandil annab teavet kohtute tegevuse ühe põhinäitaja kohta. Lühikesed menetlusajad võivad olla märgiks sellest, et kohtud kasutavad oma inimressurssi optimaalselt ning neil on rakendada tõhusad menetlused. Pikad menetlusajad võivad aga viidata probleemidele ja puudustele kohtute töös.

Praegu on vaid üksikutel riikidel võimalik anda (usaldusväärseid) andmeid menetluse pikkuse kohta (vt tabel 36). Menetluste pikkust puudutavate konkreetsete andmete puudumisele tuleb tähelepanu juhtida, kuna vastavate üksikasjalike andmete alusel saaks välja töötada efektiivseid lahendusi tähtaegade prognoositavamaks ja optimaalsemaks muutmiseks, nagu seda soovitatakse CEPEJ raamkavas „Kohtusüsteemide uus eesmärk: asjade lahendamine optimaalse ja prognoositava aja jooksul”[23]. Seetõttu tuleks liikmesriike õhutada tegutsema selles suunas, et konkreetselt mõõta kohtumenetluste pikkust, kasutades selleks eeskätt CEPEJ väljatöötatud spetsiifilisi meetodeid, nagu näiteks „Kohtumenetluse pikkuse analüüsiks vajalike näitajate loend”[24].

Kuna paljud riigid esitasid üksikasjalike andmete asemel ainult üldised andmed, siis erinevate kohtuinstantside menetluse keskmise pikkuse arvutamiseks tehti põhjendatud liitmisi, kui see võimalikuks osutus.

Menetluse kestus on ümber arvestatud päevadesse ning seda tehti järgmise mudeli järgi:

- 1 nädal = 7 päeva
- 1 kuu = 30 päeva
- 6 kuud = 182,5 päeva
- 1 aasta = 365 päeva

Eespool rõhutatud tsiviilasja definitsioonide erinevusest tingitud erinevuste tõttu otsustati lahata üksnes hagiga lahutuste ja vallandamisasjade, mitte kõigi tsiviilasjade pikkust.

Vallandamisasjade menetlemise pikkus on esitatud kohtuastmeti (esimeses astmes ja teises astmes).

[23] Vt dokument CEPEJ (2004) 19 Rev.
[24] Vt dokument CEPEJ (2005) 12 Rev.

Diagramm 21. Vallandamisasjade menetlemise aeg esimeses ja teises astmes 2004. aastal (küsimus 69)

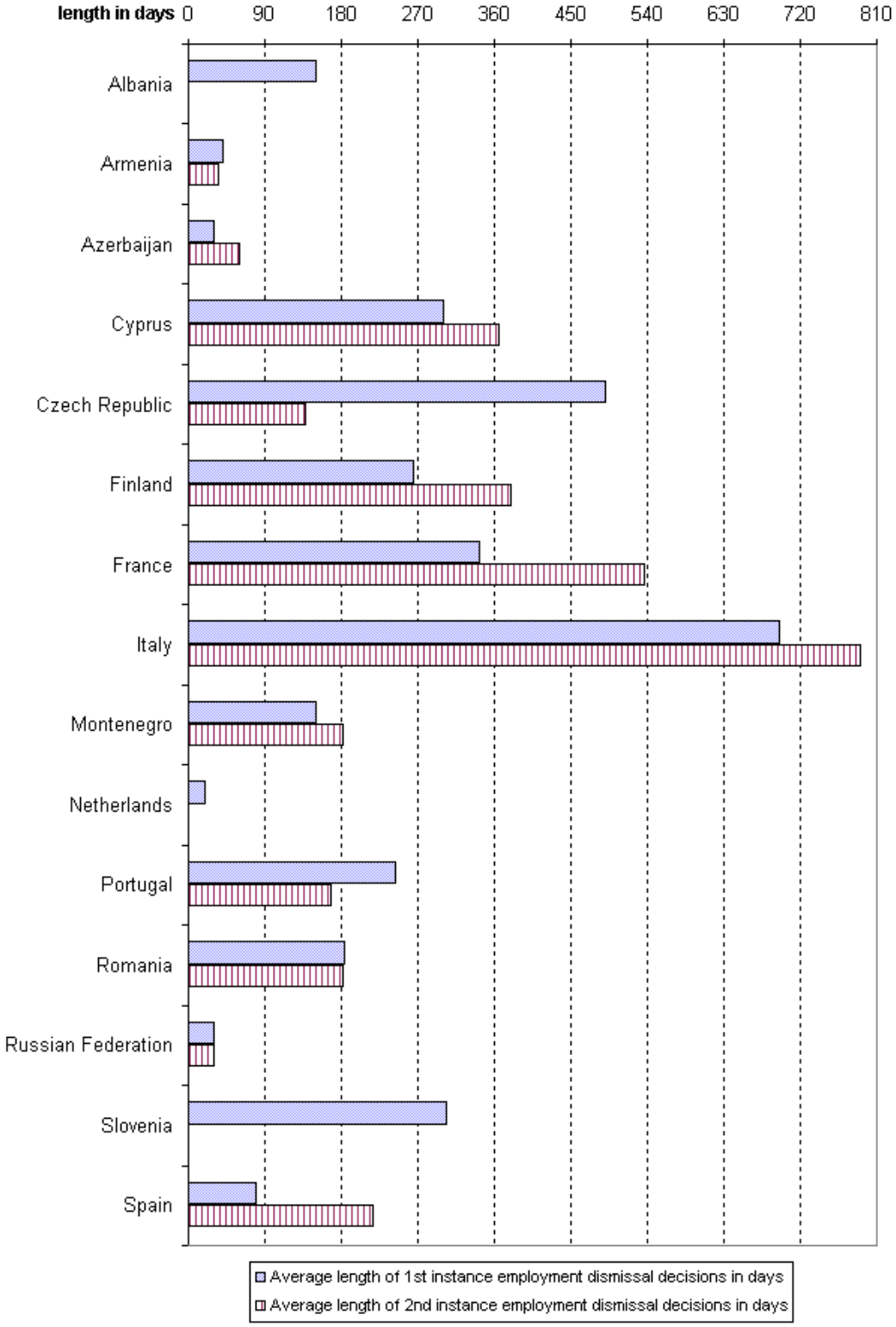

- vallandamisotsuse tegemisele kuluv keskmine aeg esimeses astmes sinisega, teises astmes triipudega

Mõnedes riikides võib kohtus lahutamise korral olla ette nähtud teatud järelemõtlemisaeg. Lahutuse kohta andsid üksikasjalikumat teavet 15 riiki. **Andorras** on lahutusmenetlus võrreldav deklareerimismenetlusega („*abreujat*"), nagu väikese nõude taotluse esitamine (1 200 kuni 12 000 eurot). Menetluse käigus, üleminekuperioodiks kuni lõpliku lahutusotsuse tegemiseni, on võiamlik taotleda erakorraliste meetmete võtmist. **Aserbaidžaanis** on järelemõtlemisaeg 3 kuud (olukorras, kus üks pooltest lahutustega nõus ei ole, võib kohtunik seda kuue kuuni pikendada). Apellatsiooni võib esitada ühe kuu jooksul ja järelemõtlemisaeg apellatsiooniastmes on kaks kuud. **Eestis** on võimalik lahutust taotleda perekonnaseisuasutuses (lahutus poolte kokkuleppel) või kohtus (vaidluste korral). **Horvaatias** ei ole lahutus võimalik, kui naine on rase (raseduse ajal) ja olukorras, kus laps on noorem kui üks aasta. Horvaatias on lahutuse korral järelemõtlemisaeg kohustuslik siis, kui abikaasadel on väikesed lapsed või adopteeritud lapsed või lapsed, kelle suhtes nad vanemlikke kohustusi täidavad. **Küprosel** esitatakse abielulahutuse avaldus perekonnakohtule ja apellatsioonkaebus Ülemkohtule. **Maltal** ei ole abielulahutus seadusega lubatud. **Montenegro** puhul on menetluse iseärasuseks kohustuslik kohtistung, kus püütakse pooli lepitada. **Poolas** on abielu lõpetamiseks kaks võimalust: abielulahutus või lahuselu (separation). Kohus teeb lahuselu otsuse, kui abieluline kooselu on täielikult (kuid mitte pöördumatult) purunenud. Kohtuotsus lahuselu kohta on põhimõtteliselt sama mõjuga, kui abielulahutuse otsus. Kõige olulisem erinevus on, et lahus elavad abikaasad ei tohi uuesti abielluda. Abielu lõpetamise menetlus algab abielulahutuse või lahuselu avalduse esitamisega kohtule. Advokaadi osavõtt ei ole kohustuslik. Pool võib ise pöörduda pädevasse kohtusse, astuda menetluses ettenähtud samme, esitada taotlusi, valida advokaati või taotleda, et kohus advokaadi määraks (õigusabi taotlus). Abielulahutus jõustub siis, kui kohtuotsus muutub lõplikuks, st kui selle peale ei saa edasi kaevata kas edasikaebetähtaja möödumise või edasikaebemenetluse ammendumise tõttu. **Portugalis** võib abielulahutust kohtus nõuda kumbki pool, kui teine pool on rikub abielulisi õigusi. On võimalik rakendada abikaasade lahuselu poolte kokkuleppel üheks aastaks, kui üks abikaasadest on esitanud abielulahutuse taotluse ja teine poole sellele vastu ei vaidle, kui teise abikaasa vaimne tervis on halvenenud ja see on kestnud juba üle kolme aasta, ohustades abielu säilimist ning kui üks abikaasadest on vähemalt kaks aastat kadunud olnud. Lahutushagi esitab üks abikaasa teise vastu. Lahutusmenetluse käigus püütakse alati abikaasasid lepitada. **Soomes** kuulutab lahutuse välja samuti kohus. Abielu lahutatakse pärast kuuekuulist järelemõtlemisaega või kui abikaasad on viimased kaks aastat pidevalt lahus elanud. Lahutusmenetlus algab vastava avalduse esitamisega kohtule. Kohus annab lahutuse pärast kuuekuulise järelemõtlemisaja möödumist, kui mõlemad abikaasad (või üks neist) seda endiselt soovib. Abikaasad saavad lahutusmenetluse algatada ilma kuuekuulise mõtlemisajata, kui nad on viimased kaks aastat lahus elanud. **Tšehhi Vabariigis** kehtivad lahutuse suhtes järgmised reeglid: kui abielu on kestnud vähemalt aasta, abikaasad pole juba vähemalt kuus kuud koos elanud ja abikaasad on lahutusega nõus, ei hakka kohus abielu purunemist tuvastama ja teeb lahutusotsuse, kui pooled esitavad a) ametlikult tõendatud allkirjadega kirjaliku kokkuleppe vara jagamise, ühises elupaigas poolte õiguste ja kohustuste ning vajadusel abikaasa ülalpidamiskohutuse kohta pärast lahutust ja b) lõpliku ning juriidilist jõudu omava kohtuotsuse, millega kinnitatakse abikaasade vaheline alaealisi lapsi puudutav kokkulepe. Kui paaril on väike laps (lapsed), siis enne lahutusotsuse tegemist teeb kohus otsuse selle kohta, missugused on vanemate õigused ja kohustused lapse või laste suhtes, eeskätt selle kohta, kelle hoolde laps(ed) jääb(vad) ja missugused on laste ülalpidamisega seotud (finants)kohustused. Abielu ei saa lahutatuks kuulutada enne, kui on jõustunud lahutuse järgset laste olukorda puudutav otsus. Vanemate vastutust puudutava kohtuotsuse võib asendada vanemate kokkuleppega, mille kohus peab kehtivaks tunnistama.

Hagiga abielulahutusasjade menetluste pikkus on välja toodud kohtuastmeti (esimeses ja teises astmes).

Diagramm 22. Hagiga abielulahutusasjade menetlusaeg esimeses ja teises kohtuinstantsis 2004. aastal

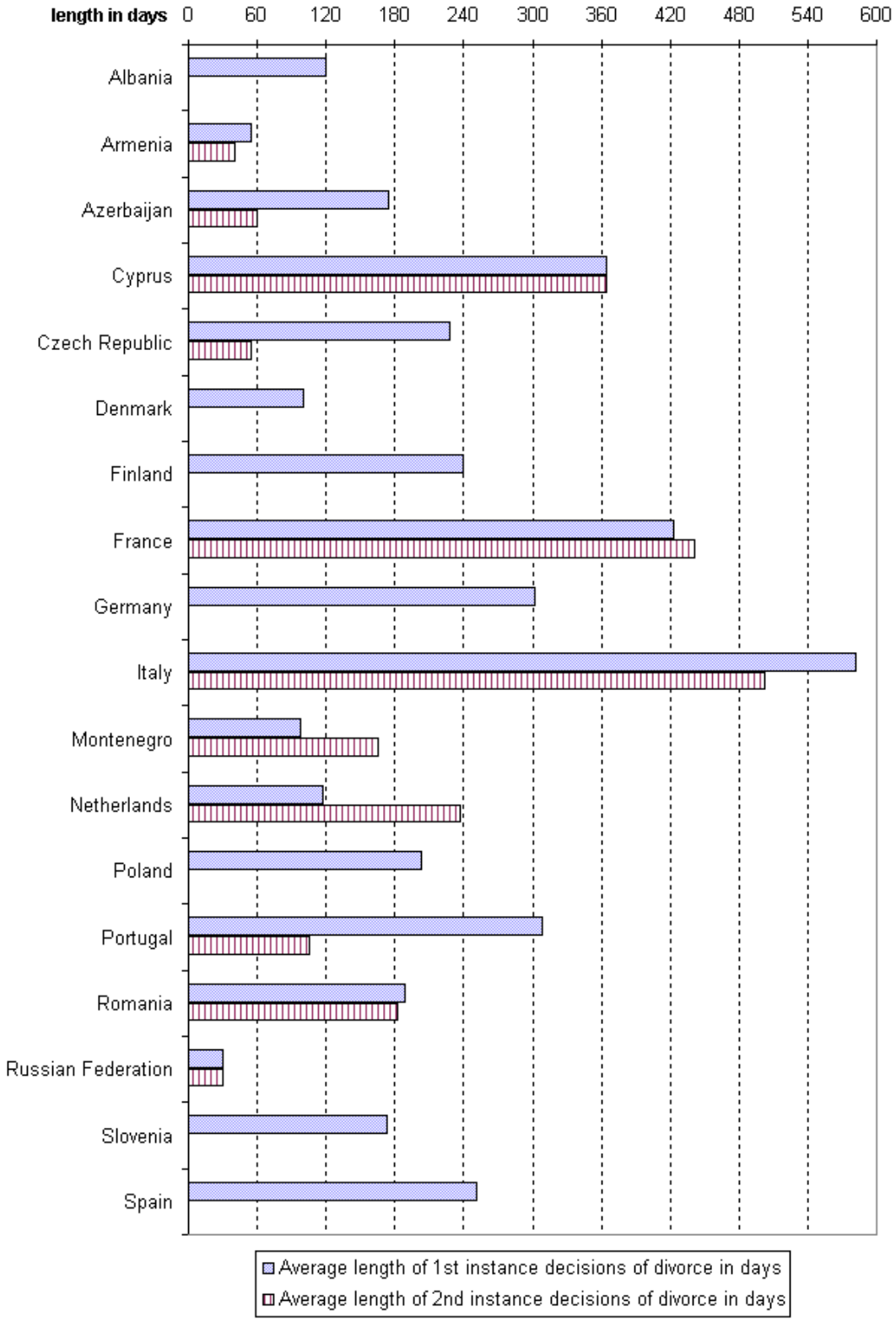

-- lahutusasja menetlemise keskmine pikkus esimeses astmes sinisega, teises astmes triipudega

7.7. Kriminaalasjade menetlemine prokuratuuris

Nagu tsiviilasjade, nii ka kriminaalasjade puhul oli mitmel riigil raskusi soovitud täpsete andmete esitamisega. Järgnevasse tabelisse on summeeritud prokuratuuris menetletavate uute asjade ja kohtutes menetletavate röövimise ja tahtliku tapmise asjade kohta esitatud küsimustele saadud vastuste arv.

Tabel 38. Kriminaalasju puudutavatele küsimustele (72 ja 73) saadud vastuste arv

Prokuratuuri sissetulnud kriminaalasjad		kriminaalasjad	röövimised	tahtlikud tapmised
37	Esimesse astmesse sissetulnud asjad	38	21	19

Tsiviilasjadega võrreldes anti kriminaalasjade kohta rohkem (usaldusväärsemat) teavet.[25] 40 riiki või üksust andsid kuritegevuse kohta väärtuslikku informatsiooni lähtudes samadest definitsioonidest ja kogumikust European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics. Vastavaid näitajaid saab tulevikus põhjalikumalt analüüsida.

Tabel 39 esitab esimeses astmes prokuratuuri sissetulnud kriminaalasjade koguarvu.

Enamikus riikides antakse kriminaaltoimik pärast politseiuurimist prokuratuurile. Prokuröril on kolm võimalust: 1) asja menetlemine lõpetada (üldistel alustel, kurjategija isik tuvastamata, õiguslikel alustel nagu tõendite puudumine), 2) määrata karistus või selle üle läbi rääkida või 3) esitada süüdistusasi kohtusse. Järgmine tabel esitab kõik kolm võimalust. Tabelist nähtub, et mõnedes riikides on (üldistel alustel või kurjategija isiku tuvastamatuse tõttu) lõpetatud menetluste hulk suur. Suhteliselt väike protsent asju jõuab kohtusse.

Tabel 39. 2004. aastal prokuratuuris menetletud kriminaalasjad (küsimus 72)

Riik	K72 Esimeses astmes prokuratuuri sissetulnud kriminaalasjade koguarv	100 000 elaniku kohta	Prokurör lõpetas asja menetlemise			Asi lõppes prokuratuuris karistuse määramisega või selle üle läbi rääkimisega	Prokurör saatis süüdistusasja kohtusse
			üldistel alustel	kurjategija tuvastamata	puudus kuriteokoosseis või muu spetsiifilise õigusliku olukorra tõttu		
Albaania	14 204	463	2 175	-	-	-	3 779
Andorra	2 343	3 048	10	-	-	-	14
Armeenia	3 481	108	1 485	1 345	403	-	-
Aserbaidžaan	-	-	145	75	39	443	11 452
Austria	631 619	7 697	126 717	-	107 064	32 765	67 002
Belgia	821 392	7 863	624 880	294 386	133 751	8 390	19 331
Eesti	34 078	2 522	29 474	20 987	2 336	2 096	-
Georgia	43 071	950	7 016	792	6 224	-	7 291
Hispaania	3 956 078	9 214	-	2 305 225	424 819	91 562	514 741
Horvaatia	96 915	2 181	-	41 679	15 075	-	-
Island	8 782	2 991	2 794	-	455	-	5 944
Itaalia	3 188 511	5 454	2 223 721	1 339 369	-	-	568 515
Kreeka	148 556	1 344	2 257	50 700	-	-	-
Leedu	17 358	507	61 696	-	20 401	-	18 827
Liechtenstein	2 787	8 055	1 407	208	1 199	0	1 158
Luksemburg	48 365	10 630	9 749	-	-	618	11 477
Läti	15 511	669	1 639	54	213	1 282	13 322
Madalmaad	273 974	1 682	36 743	-	36 743	78 613	160 000
Monaco	2 714	9 041	1 680	240	-	0	617

[25] Vt European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics -2003, 2kd, Boom Juridische Uitgevers, WODC,2003. http://www.wodc.nl/onderzoeken/onerzoek_212.asp?loc=/onderwerp.

Riik	K72 Esimeses astmes prokuratuuri sissetulnud kriminaalasjade koguarv	100 000 elaniku kohta	Prokurör lõpetas asja menetlemise			Asi lõppes prokuratuuris karistuse määramisega või selle üle läbi rääkimisega	Prokurör saatis süüdistusasja kohtusse
			üldistel alustel	kurjategija tuvastamata	puudus kuriteokoosseis või muu spetsiifilise õigusliku olukorra tõttu		
Montenegro	10 535	1 698	-	6 458	554	-	8 503
Norra	426 053	9 249	241 046	183 762	-	185 007	87 466
Poola	1 816 335	4 758	1 040 125	681 860	294 198	0	425 048
Portugal	498 935	4 739	406 151	-	-	2 116	85 563
Prantsusmaa	5 004 678	8 049	366 382	3 147 897	401 184	414 693	674 522
Rootsi	185 710	2 055	71 944	-	-	24 488	92 900
Rumeenia	661 355	3 051	321 219	-	-	96 976	49 185
Saksamaa	4 988 450	6 047	4 997 579	-	1 313 576	265 319	1 211 875
Serbia	88 453	1 180	-	-	-	-	44881
Slovakkia	139 384	2 581	65 727	63 234	-	-	32 682
Sloveenia	91 956	4 603	15 472	-	-	3 007	14 721
Soome	88 000	1 680	26 000	-	-	3 700	67 000
Taani	892 288	16 531	-	-	-	-	194 926
Tšehhi Vabariik	111 694	1 093	294	0	184	0	79 012
Türgi	2 300 954	3 234	919 158	-	-	-	872 875
Ungari	137 886	1 366	16 934	-	-	5 254	78 850
Vene Föderatsioon	978 371	682	1 435 830	1 369 326	65 904	-	65 123
ÜK-Inglismaa ja Wales	1 570 000	2 960	172 848	72 195	32 832	1 060 619	1 330 767
ÜK-Põhja-lirimaa	70 000	4 093	-	-	-	-	-

Märkused:

Madalmaade esitatud andmed käivad ainult kriminaalasjade kohta, välja on arvatud väikesed õigusrikkumised ja peaaegu kõik liiklussüüteod (viimased käivad haldusmenetluse alla). **Belgia** andmed hõlmavad kriminaalasju esimeses astmes, välja on arvatud föderaalkohtus menetletavad asjad. **Prantsusmaa** ja **Island** arvasid liiklussüüteod kaasa. **Norra** näitajad ei hõlma asja tagasivõtmise (õigeksmõistmise) juhtumeid. **Rumeenia** arvas viimatinimetatud asjad lõpetatud asjade hulka ning isikud, kelle suhtes kohaldati haldussanktsioone, on hõlmatud läbirääkimistega lõpetatud asjade hulka. **Sloveenia** näitajad sisaldavad alaealiste asju.

Eeltoodud liigendus ei ole ainuvõimalik süsteem, kuna riikide kriminaalmenetluste erinevuste tõttu on ka prokuratuuri roll ja pädevus riigiti erinev (vt edaspidi peatükk 8). See seletab ka mitmeid lünki, -- meie pakutud võimalused ei ole vastava prokuratuuri käsutuses, näiteks asja lõpetamine ilma kohtumääruseta. Sama kehtib riikide kohta, kes ei saanud esitada asjade arvu, mille menetlemise prokurör lõpetas olukorras, kus kurjategijat ei olnud võimalik kindlaks teha, kuna neis riikides ei näe süsteem ette, et prokurör seda teeks (**Armeenia, Madalmaad**); mõnikord menetleb politsei selliseid asju kuni kurjategija väljaselgitamiseni (**Horvaatia**), mis ei ole samaväärne menetluse lõpetamisega prokuröri poolt. **Tšehhi Vabariigis** on politsei pädev menetlust või asja lõpetama. Siinkohal tuleb rõhutada **Iirimaa** eripära – sealne süüdistussüsteem teeb raskeks asja edastamise prokurörile siis, kui kurjategija isik on välja selgitamata ja tema tabamise tõenäosus on väike. Tuleb möönda ka, et mõnikord olid meie väljapakutud kategooriad ja riigi õiguslik regulatsioon väikeses nihkes. Näiteks **Madalmaades** ei ole sõna „sanktsioon" tähenduselt ekvivalentne olukorraga, kus asi lõpetatakse prokuröri määratud või temaga läbi räägitud karistuse määramisega.

Suurusjärkude erinevus tingis vajaduse järgmises diagrammis logaritmilist skaalat kasutada, nimelt **Armeenias** on prokuratuuri sissetulnud asjade hulk 100 000 elaniku kohta (108) tervelt 150 korda madalam kui **Taanis** (16 531).

Diagramm 23. **Esimeses astmes prokuratuuri sissetulnud asjad 2004. a (100 000 elaniku kohta) (küsimus 72)**

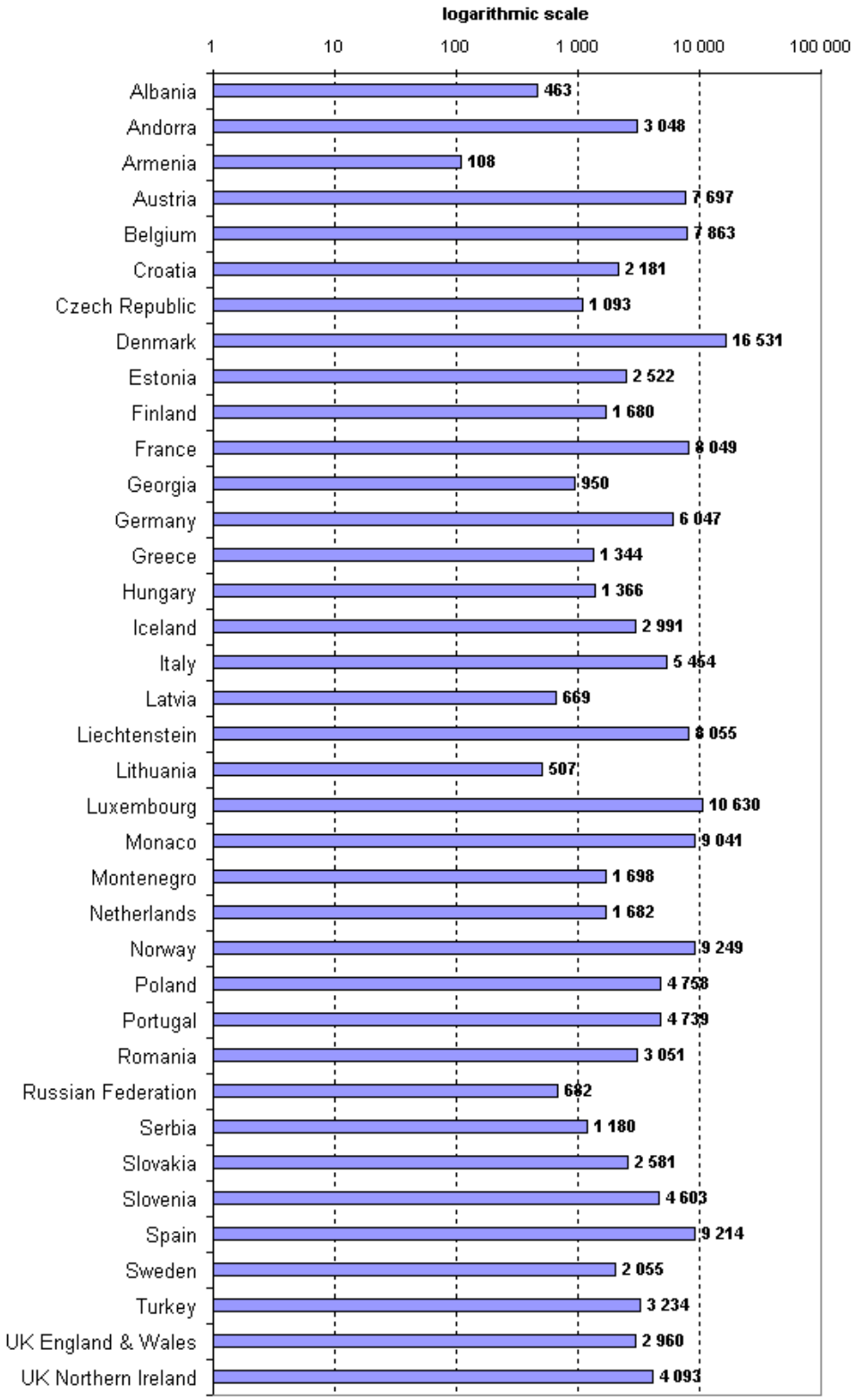

7.8. Kohtutes menetletud kriminaalasjad

Nagu juba eespool mainitud, jõuab prokuröri süüdistusega kohtusse vaid suhteliselt väike hulk kriminaalasju. Tabelis 40 esitatakse kohtutesse tulnud kriminaalasjade arv, tehtud otsuste arv ja menetluse pikkus. Vastavatesse arvnäitajatesse tuleb suhtuda ettevaatusega ning need on mõeldud üksnes illustreerima kohtute töökoormust.

Tuleb rõhutada, et kuna menetluse pikkuse hulka arvatavad perioodid on riigiti erinevad, on ka vastavad näitajad pigem illustreerivad ning neid ei saa kasutada võrdlevaks analüüsiks.

Tabel 40. Kriminaalasjad kohtutes aastal 2004 (küsimus 73)

Riik	K73-1 Sissetulnud kriminaalasjad	100 000 elaniku kohta	K 73-2 kohtuotsused	K73-3 süüdimõistetud isikud	KQ 73-4 õigeks mõistetud isikud	K 73-5 kõrgemasse kohtusse edasikaevatud otsuste %	K 73-6 pooleliolevad asjad seisuga 1.01.2005	K 73-7 Kauem kui 3 aastat väldanud menetluste %
Albaania	9 181	299	7068	6379	303	38,0	2113	-
Andorra	2 319	3 017	911	1656	420	-	-	-
Armeenia	4 651	145	3780	4881	6	33,3	547	-
Aserbaidžaan	13 838	166	10 775	13 353	6	18,6	1305	-
Austria	91 152	1 111	50 723	-	-	8,8	15695	2,4
Belgia	32 437	311	-	-	-	-	-	-
Bulgaaria	67 537	870	58377	57383	2953	-	28117	-
Eesti	8 622	638	8412	10060	248	21,0	2181	3,8
Hispaania	5 184 126	12 074	415 313	-	-	7,0	751 472	-
Horvaatia	33 931	764	-	-	-	-	-	-
Iirimaa	360 334	8 919	-	-	-	-	-	-
Island	8 563	2 917	8 105	2 612	81	2,0	761	0
Itaalia	1 433 260	2 452	1 311 549	-	-	-	1 254 003	-
Kreeka	205 534	1 859	-	-	-	-	-	-
Küpros	81 948	11 884	80608	68536	13412	0,3	32058	0
Leedu	17 592	514	17 364	17 882	458	26,0	3 493	-
Liechtenstein	1 429	4 130	1 293	-	-	-	321	-
Luksemburg	-	-	11477	-	-	-	2956	-
Läti	12 167	525	12 295	13 222	209	17,2	4 475	1,9
Madalmaad	-	-	133218	126174	6353	-	-	-
Moldova	12 774	377	13046	12751	338	4,6	2799	-
Monaco	617	2 055	700	796	30	10,0	40	-
Montenegro	5 190	836	3 459	3 000	585	32,3	1 731	5,1
Norra	16 896	367	16 343	-	-	8,0	5 264	-
Poola	548 136	1 436	564 196	500 799	13 070	18,4	213 277	2,8
Portugal	116 344	1 105	99 747	69 798	35 105	-	170 008	-
Prantsusmaa	962 917	1 549	1086651	1115823	47800	-	368818	-
Rootsi	68 555	759	-	-	-	12,9	25 827	2,6
Rumeenia	416 581	1 922	353 945	76 198	27 816	-	60 633	-
Saksamaa	910 548	1 104	433 406	442 356	37 243	14,0	313989	0,63
Serbia	105389	1 406	56824	-	-	25,0	48565	-
Slovakkia	26 939	499	26 446	26 804	1 223	17,0	17 330	9
Sloveenia	14 529	727	16 008	7 974	1 713	-	20 904	26,5
Soome	67 298	1 285	66 533	54 018	3 486	12,4	17 380	6
Taani	134 647	2 495	131298	131298	-	3,0	42780	-
Tšehhi Vabariik	79 012	773	94024	68443	7456	-	5403	10,86
Türgi	1 778 875	2 500	2 337 748	1 091 358	485 253	-	1 056 754	-
Ungari	138 433	1 371	103041	98976	4490	10,6	51761	1,61
Vene Föderatsioon	1 059 000	738	677 000	816 000	9 000	19,8	155 000	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	2 022 604	3 813	1 599 448	1 548 500	50 948	12,7	28 198	0

Kommentaarid:

- **Albaania**: K-73-3: 772 isiku suhtes asi lõpetati.
  K-73-5: edasikaevatud otsused – arvesse võeti ainult apellatsioonikohtusse (teine instants) edasi kaevatud asjad.

- **Eesti**: K-73-3,4: isikute, (mitte kohtuasjade) arv.
- **Island**: K-73-5: 170 asja.
- **Itaalia**: K-73-1: 1 343 481 kohtuasja, 89 779 rahukohtu asja (kokku 1 433 260).
  K-73-2: 1 231 499 kohtuasja, 80 010 rahukohtu asja (kokku 1 311 549).
  K-73-6: 1 196 156 kohtuasja, 57 847 rahukohtu asja (kokku 1 254 003).
- **Kreeka**: ainult Ateena esimese astme kohtu prokuratuuri esitatud andmed.
- **Luksemburg**: K-73-1: arvet peetakse tehtud otsuste kohta. Tuleb märkida, et kriminaalasjades on kohtule sisuliseks lahendamiseks antud asjade arv enam-vähem sama, mis tehtud otsuste arv. K-73-3, 4: otsuste arv, mitte isikute arv, keda otsus puudutab.
- **Monaco**: K-73-5: umbes +10%.
- **Montenegro**: üldjurisdiktsiooniga kohtud.
- **Prantsusmaa**: K-73-1: 517 245 kuritegu ja kriminaalõiguserikkumist, 445 672 rikkumist, sealhulgas 119 622 viienda kategooria oma.
  K-73-2: kohtuotsused (lahendid ja asjade lõpetamine) 1 086 651, sealhulgas 518 699 kuritegu ja kriminaalõiguserikkumist, 567 952 rikkumist, sealhulgas 149 789 viienda kategooria oma.
  K-73-3: 566 919 kuritegu ja kriminaalõiguserikkumist, 548 904 rikkumist, sealhulgas 143 953 viienda kategooria oma.
  K-73-4: sealhulgas 31 110 kuritegu ja kriminaalõiguserikkumist, 16 690 rikkumist, sealhulgas 4 403 viienda kategooria oma.
  K-73-5: pooleliolevaid asju seisuga 1. jaanuar 2005 (v.a alaealiste kohtutes) 368 818, politseikohtutes ja *jurisdictions de proximité*'s 221 917 (v.a alaealiste kohtutes).
- **Rumeenia**: K-73-1: esimese astme kohtute asjad (280 313) + tribunalide asjad (sh esimeses, astmes, teises astmes ja teistkordse apellatsiooni korras läbi vaadatud asjad) (102 088) + apellatsioonikohtute asjad (sh esimeses, astmes, teises astmes ja teistkordse apellatsiooni korras läbi vaadatud asjad) (34 180) = 416 581.
  K-73-2: esimese astme kohtu asjad (231 056) + tribunalide asjad (sh esimeses astmes, apellatsiooni ja teistkordse apellatsiooni korras tehtud otsused) (90 712) + apellatsioonikohtu asjad (sh esimeses astmes, apellatsiooni ja teistkordse apellatsiooni korral tehtud otsused) (32 177) = 353 945.
  K-73-3: esimese astme kohtu asjad (sh esimese astme kohtus süüdimõistetud – otsused ei ole lõplikud) (68 101) + tribunalide asjad (esimeses astmes 7 327; apellatsiooniastmes 287; teistkordse apellatsiooni astmes 281) + apellatsioonikohtute asjad (esimeses astmes 43; apellatsiooni astmes 47; teistkordse apellatsiooni astmes 112) = 76 198.
  K-73-4: esimese astme kohtute asjad (sh esimese astme kohtutes süüdimõistetud – otsused ei ole lõplikud) (26 358) + tribunalide asjad (esimeses astmes 222; apellatsiooni astmes 271; teistkordse apellatsiooni astmes 760) + apellatsioonikohtute asjad (esimeses astmes 18; apellatsiooni astmes 30; teistkordse apellatsiooni astmes 157)= 27 816.
  K-73-5: 23,78% esimese astme kohtu otsustest kaevati edasi tribunalidesse; 24,39% tribunalis kui esimeses astmes tehtud otsustest kaevati edasi apellatsioonikohtutesse.
  K-73-6: esimese astme kohtute asjad (49 257) + tribunalide asjad (sh esimeses astmes, apellatsiooni ja teistkordse apellatsiooni korras tehtud otsused) (11 376) + apellatsioonikohtute asjad (2 003) = 60 633.
  Taani: K-73-1,2,3,6: linnakohtud.
  K-73-5: ümardus.
- **Tšehhi Vabariik**: K-73-2: lõpetatud asjad.
  K-73-7: rohkem kui 2 aastat väldanud menetluste %.
- **Vene Föderatsioon**: K-73-5: isikud, kelle suhtes tehtud otsus edasi kaevati.
  K-73-7: 2,8% lõpetatud asjade koguarvust, 8,3% pooleliolevate asjade koguarvust.
- **ÜK-Inglismaa ja Wales**: K-73-5: *Crown Court*'ist apellatsioonikohtusse.

Näitlikustamise eesmärgil on järgmistes diagrammides esitatud kohtutesse sissetulnud kriminaalasjade ning röövimise ja tahtliku tapmise asjade arv 100 000 elaniku kohta.

Diagramm 24. **Sissetulnud kriminaalasjad 2004. aastal (100 000 elaniku kohta) (küsimus 73)**

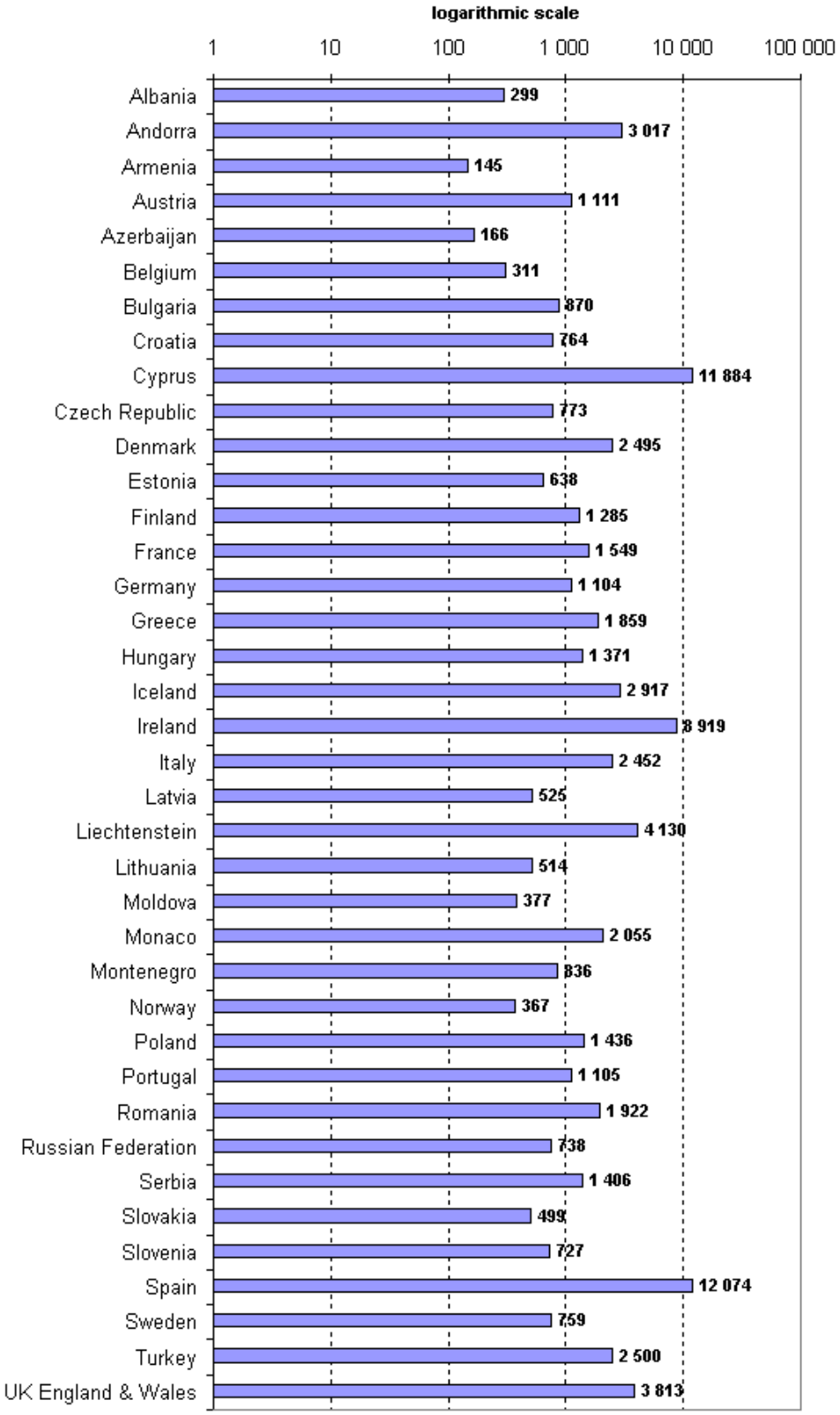

Diagramm 25. **Sissetulnud röövimise ja tahtliku tapmise asjad 2004. aastal (100 000 elaniku kohta) (küsimus 73)**

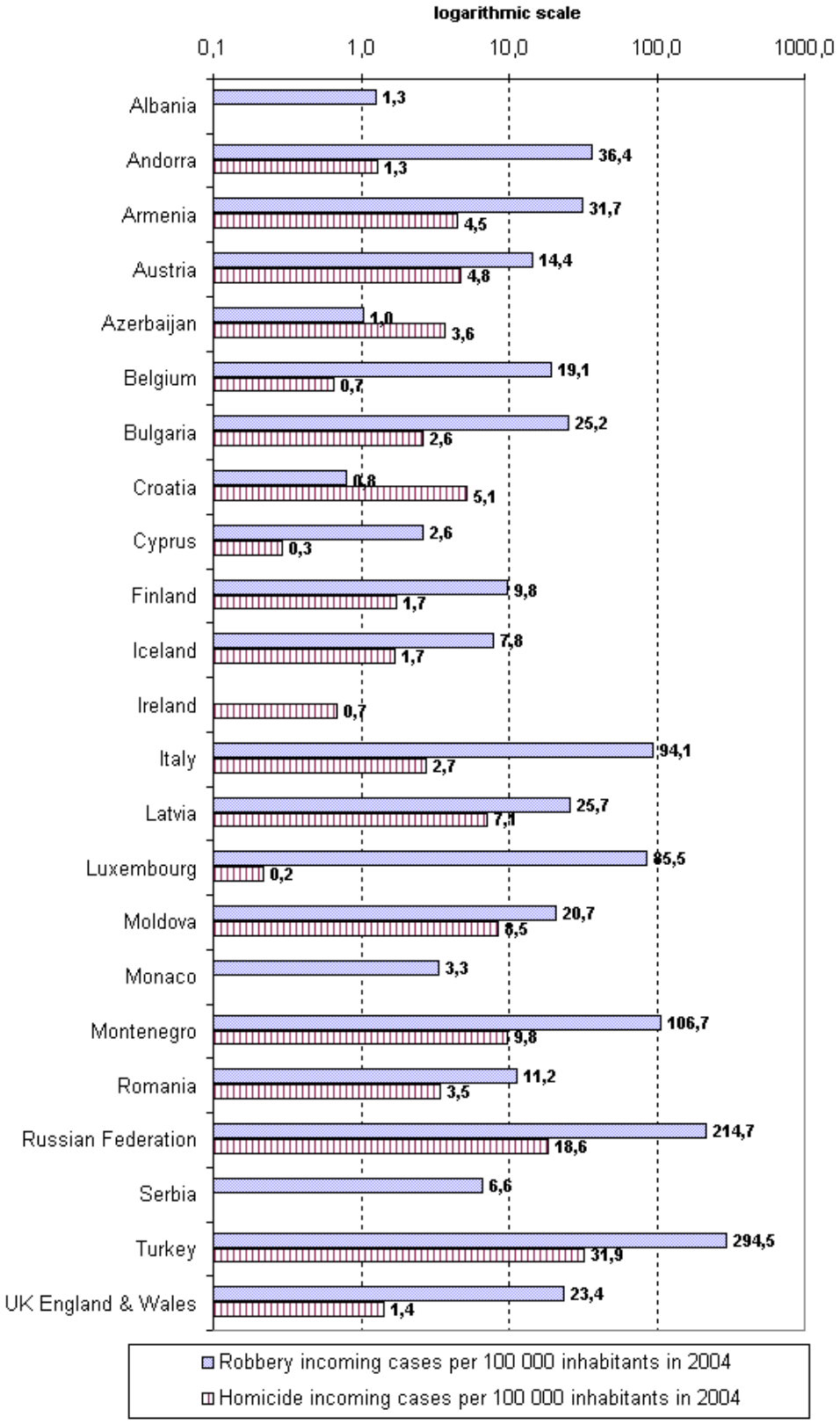

- sinisega on tähistatud röövimise asjad, triipudega – tahtliku tapmise asjad

7.9. Röövimise ja tahtliku tapmise asjade menetlemise pikkus

Nagu tsiviilasjade puhul, nii ka nüüd, on menetluse pikkus riigiti ära toodud näitlikustamiseks ja seda ei saa kasutada võrdlemiseks. CEPEJ otsustas põhjalikumaks analüüsiks valida kahte liiki kriminaalasjad – röövimise ja tahtliku tapmise. Vaatamata sellele, et kohtumenetluse pikkuse mõõtmine on oluline, ei olnud paljudel riikidel võimalik meile kvantitatiivset teavet anda. Ainult 8 riiki andsid teavet röövimise asjade menetlemise pikkuse kohta, tahtliku tapmise asjade menetlemise pikkuse kohta andsid teavet ainult 6 riiki.[26]

Röövimise asjad

Röövimise asjade kohtus menetlemise pikkuse kohta andsid teavet **Albaania, Island, Madalmaad, Montenegro, Portugal, Prantsusmaa, Soome** ja **Tšehhi Vabariik**. Menetlus on väga lühike Albaanias (keskmine pikkus esimeses astmes on 60 päeva).Teistes riikides on menetluse pikkus esimese astme kohtus järgmine: **Island** (107 päeva), **Soome** (147 päeva), **Madalmaad** (150 päeva), **Montenegro** (158 päeva), **Prantsusmaa** (240 päeva), **Portugal** (346 päeva) ja **Tšehhi Vabariik** (373 päeva).

Keskmine menetluse pikkus teises kohtuastmes on järgmine: **Albaania** (60 päeva), **Montenegro** (163 päeva), **Portugal** (102 päeva), **Prantsusmaa** (552 päeva), **Soome** (215 päeva) ja **Tšehhi Vabariik** (52 päeva).

Esimesest astmest kuni kõrgeima kohtuastmeni vältava menetluse kogupikkuse kohta andsid teavet **Montenegro** (315 päeva), **Slovakkia Vabariik** (284 päeva) ja **Tšehhi Vabariik** (409 päeva).

Tahtliku tapmise asjad

Võrdlemaks homogeenseid ja selgeltmääratletavaid kriminaalasju paluti riikidel anda informatsiooni tahtliku tapmise (v.a tapmiskatsed) menetlemise aegade kohta. Kahjuks oli vaid üksikutel riikidel võimalik anda kvantitatiivset teavet.

Esimese astme kohtutes varieerub tahtliku tapmise asjade menetluse pikkus 63 päevast (**Island**) kuni 1179 päevani (**Prantsusmaa**). Teistes riikides olid näitajad järgmised: 210 päeva (**Tšehhi Vabariik**), 126 päeva (**Soome**), 536 päeva (**Montenegro**) ja 293 päeva (**Portugal**).

Teise instantsi kohtutes oli keskmine menetlusaeg järgmine: 53 päeva (**Tšehhi Vabariik**), 272 päeva (**Soome**), 205 päeva (**Montenegro**) ja 115 päeva (**Portugal**). Kogupikkuse kohta andsid informatsiooni **Montenegro** (715 päeva), **Tšehhi Vabariik**) (285 päeva) ja **Slovakkia Vabariik** (150 päeva).

[26] CEPEJ kohtu menetlusaegade töörühm tegeleb vastavate definitsioonide ja menetluse pikkuse mõõtmise metoodika väljatöötamisega. Selle töö viljadest on nimetatud oluliste küsimuste analüüsiks palju kasu.

8. Prokurörid

8.1. Sissejuhatus

Selles peatükis kirjeldatakse prokuröride pädevust, ülesandeid ja tegevust. Soovituses 2000 (19) defineeritakse prokuröri lähtudes tema rollist kriminaalõigussüsteemis järgmiselt: prokurör on „avaliku võimu kandja, kes ühiskonna nimel ja avalikes huvides tagab seaduse kohaldamise juhtudel, mil seaduserikkumisega kaasneb kriminaalsanktsioon, võttes arvesse nii indiviidi huve kui kriminaalõigussüsteemi tõhusa toimimise vajadust”.

8.2. Prokuröri roll ja volitused

Prokuröride üldlevinud ülesanded ja pädevus on järgmised: otsustada süüdistuse esitamise üle, süüasja esitamine kohtus ja kohtuotsuste edasikaebamine. Mõnedel juhtudel võib prokuröril olla teatav roll tsiviiltäitemenetluses, kriminaaluurimise üle järelevalve teostamisel, kannatanute abistamisel, alternatiivsete sanktsioonide üle otsustamisel jne.

Prokuröri roll ja volitused võivad riigiti erineda. Kõigis riikides on prokuröril oma roll kriminaalsüüdistuse esitamisel ja selle esindamisel kohtus (ainsaks erandiks on **Ukraina**). Küll vähemal määral, ent siiski paljudes riikides saab prokurör kriminaalasjade peale edasi kaevata või taotleda kohtunikult teatud uurimismeetmete võtmist. Tuleb märkida, et vähem kui pooltes riikides on prokuröril võimalik karistuse määramise või selle üle läbi rääkimisega asi lõpetada ilma kohtuotsuseta (vt tabel 41).

Tabel 41. Kohtuniku rolli ja volitusi puudutavate jaatavate vastuste arv (küsimused 70 ja 71)

Prokuröri roll ja volitused	Politseiuurimise juhtimine või järelevalve selle üle	39
	Uurimise läbiviimine	32
	Kohtunikult uurimismeetmete määramise taotlemine	42
	Süüdistuse esitamine	**47**
	Süüdistuse esindamine kohtus	46
	Kohtule karistusettepaneku tegemine	41
	Edasikaebamine	44
	Täitemenetluse üle järelevalve teostamine	27
	Asja lõpetamine ilma kohtuotsuseta	40
	Karistuse määramine või selle üle läbi rääkimine ilma kohtuotsuseta	15
	Muud olulised volitused	16
	Teatav roll tsiviil- ja/või haldusasjades	31

Tuleb täheldada, et kategooriat „muud olulised volitused” täpsemalt lahti ei seletatud.

31 riiki vastasid, et prokuröril on teatav roll seoses tsiviil- ja/või haldusasjadega. Enamasti seondub see kohtuotsuste täitmisele pööramisega. Muudes riikides täidab samu ülesandeid kohtutäitur.

Seire ja hindamine

Riikliku süüdistuse seire ja hindamise süsteemid (küsimus 59) eksisteerivad ainult kuues riigis 47-st: **Armeenia, Küpros, San Marino, Taani, Ukraina** ja **Vene Föderatsioon**.

8.3. Prokurörid ja prokuratuuri personal

Mõnedes riikides on teatud spetsiifilised ülesanded pandud mitte prokuröridele, vaid teistele ametiisikutele või lepingu alusel advokaatidele. Näiteks **Austrias** on prokuratuuri teatud ametnikel („*Bezirksanwälte*") – õigusalase väljaõppega kohtuametnikel – lubatud prokuröri järelevalve all prokuröri nimel tegutseda (üsna sarnane „*Rechtspfleger'iga*", ent väiksema pädevuse ja nõutava kvalifikatsiooniga). Nimetatud 145 ametnikku (täistööajale taandatult) ei ole tabelis 41 esitatud prokuröride arvu hulka arvatud. **Iirimaal** tegeleb riikliku süüdistusega 66 täistööajaga advokaati, lisaks neile 34 isikut, kes on samuti kutselised advokaadid ja kellele on pandud samad ülesanded (*state solicitors*), ent lepingulistel alustel. Tabelisse on nad kaasa arvatud, sest nende ülesanded on täpselt samad ning vastasel korral oleks need 34 prokuröri lihtsalt statistikas kajastamata jäänud.

Tuleb taas rõhutada, et teatud riikides oli ka antud teemaga seoses kategoriseerimisraskusi, sest nende kohtusüsteemi ülesehitus ei ole täpses vastavuses hindamisküsimustiku kriteeriumidega. Nõnda näiteks **ÜK-Põhja-Iirimaal** on 300 prokuröri hulgas 100 kohtunikku. **Norra** rõhutab, et toodud arvnäitaja hõlmab mitmeid ametiisikuid: „Süüdistuse ametnikud on (1) Riigiprokuratuuri peadirektor, riigiprokuratuuri asedirektor, (2) riiklikud süüdistajad, aseprokurörid ja prokuröriabid, (3) politseiülemad, nende asetäitjad, kaitsepolitsei ülem, politseiülemate abid, politseisüüdistajad, politseiintendandid I ja II – kui neil on õigusalane haridus ja nad teenivad ametikohal, millega kaasneb süüdistuse esitamise õigus." **Rootsi** arvas kaasa 79 majanduskuritegude talituses töötavat isikut.

Tabel 42. Prokuröride arv 2004. aastal (küsimused 43 ja 44)

Riik	K43 Prokuröride arv (ttt)	100 000 elaniku kohta	K44 Kas on prokuröriga sarnaseid ülesandeid täitvaid isikuid	K44 Kui jah, siis mitu?	100 000 elaniku kohta
Albaania	267	8,7	jah		
Andorra	4	5,2	ei		
Armeenia	605	18,9	ei		
Aserbaidžaan	360	4,3	p.k.		
Austria	216	2,6	jah	145	1,8
Belgia	893	8,5	ei		
Bosnia ja Hertsegoviina	274	7,2	ei		
Bulgaaria	e.v.		ei		
Eesti	186	13,8	ei		
Georgia	532	11,7	ei		
Hispaania	1 740	4,1	ei		
Horvaatia	558	12,6	ei		
Iirimaa	100	2,5	jah	16	0,4
Island	7	2,4	jah	26	8,9
Itaalia	2 146	3,7	jah	1 506	2,6
Kreeka	520	4,7	ei		
Küpros	107	15,5	ei		
Leedu	850	24,8	ei		
Liechtenstein	7	18,8	ei		
Luksemburg	39	8,6	ei		
Läti	604	26,0	ei		
Madalmaad	598	3,7	ei		
Malta	6	1,5	jah	85	21,1
Moldova	766	22,6	ei		
Monaco	4	13,3	ei		
Montenegro	83	13,4	ei		
Norra	705	15,3	jah	628	13,6
Poola	5 393	14,1	jah		
Portugal	1 217	11,6	ei		
Prantsusmaa	1 848	3,0	jah		

Riik	K43 Prokuröride arv (ttt)	100 000 elaniku kohta	K44 Kas on prokuröriga sarnaseid ülesandeid täitvaid isikuid	K44 Kui jah, siis mitu?	100 000 elaniku kohta
Rootsi	767	8,5	ei		
Rumeenia	2 784	12,8	ei		
Saksamaa	5 106	6,2	jah		
San Marino	1	3,4	jah		
Serbia	800	10,7	ei		
Slovakkia	697	12,9	ei		
Sloveenia	171	8,6	jah	22	1,1
Soome	330	6,3	jah		
Taani	564	10,4	jah		
Tšehhi Vabariik	1 066	10,4	ei		
Türgi	3 006	4,2	ei		
Ukraina	e.v.		ei		
Ungari	1 453	14,4	ei		
Vene Föderatsioon	55 021	38,3	ei		
ÜK-Inglismaa ja Wales	2 819	5,3	jah		
ÜK-Põhja-Iirimaa	300	17,5	ei		
ÜK-Šotimaa	1 428	28,1	e.v.		

Ranges tähenduses „prokuröride" arv elaniku kohta varieerub väga suurel määral. Keskmine näitaja kõigi vastanud riikide kohta on natuke rohkem kui 11 prokuröri 100 000 elaniku kohta (**Bulgaaria** ja **Ukraina** ei lähe arvesse, sest nad ei andnud informatsiooni). Kõige väiksem on see näitaja **Maltal**, kus 100 000 elaniku kohta on umbes 1,5 prokuröri ja kõige suurem **Vene Föderatsioonis**, kus 100 000 elaniku kohta on umbes 38 prokuröri.

Diagrammil 26 on erinevused prokuröride arvus 100 000 elaniku kohta esitatud graafiliselt. Diagrammist nähtub, et eriti Ida-Euroopas tegutseb 100 000 elaniku kohta rohkesti prokuröre.

Diagramm 26. Prokuröre aastal 2004 (100 000 elaniku kohta) – geograafiline kaart

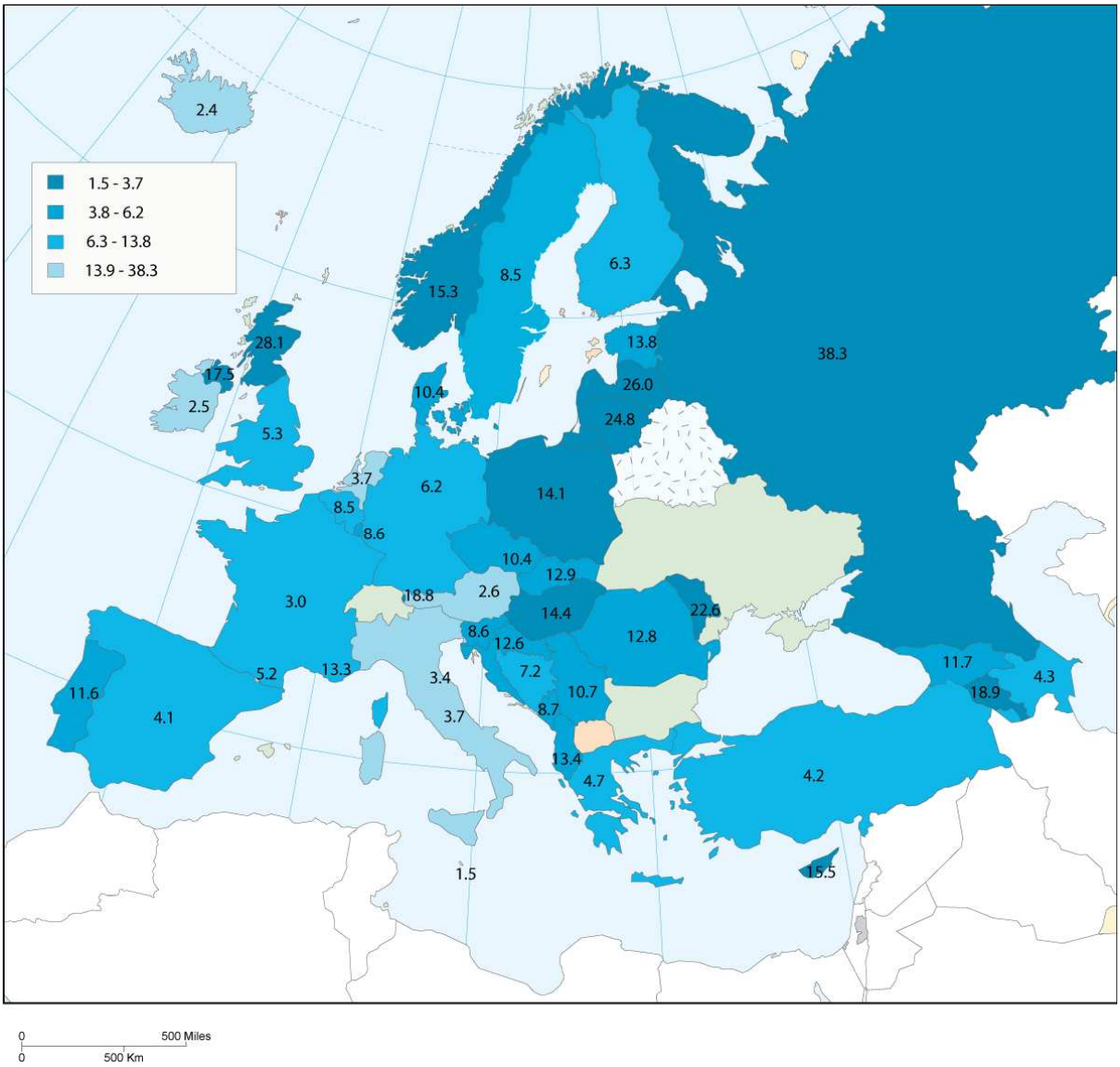

Selgitavates märkustes täpsustati, et mitteprokuröridest personal tähendab ametnikke, kes prokuratuurisüsteemis töötavad. Sellest tulenevalt arvasid erinevad riigid koguarvu hulka erinevaid asju. Näiteks **Horvaatia** arvas kaasa inspektorid, praktikandid ja eksperdid. **Norra** ei arvanud kaasa politseipersonali, samas kui sarnase süsteemiga **Rootsi** seda tegi. **Türgi** selgitas juba varem, et mitte-prokurörid ja mitte-kohtunikud on kõik kokku arvatud (seetõttu, et abipersonali osas ei tehta kohtu ja riikliku süüdistuse vahel vahet).

Tabelis 43 on esitatud kõikide riikide prokuratuurides töötavad mitte-prokurörid. Samuti on välja toodud mitte-prokuröride ja prokuröride ning kohtunike ja prokuröride suhtearvud.

Tabel 43. Mitte-prokuröre 2004. aastal ja suhtearvud (küsimused 36, 40, 43 ja 46)

Riik	K46 Prokuratuuri mitte-prokuröridest personal (ttt)	K43 Prokuröride arv (ttt)	Mitte-prokuröre prokuröri kohta	K40 Kohtutes töötavaid mitte-kohtunikke (ttt)	K36 Kutselisi kohtunikke kohtutes (ttt)	Mitte-kohtunikke kohtuniku kohta
Albaania	497	267	1,9	808	383	2,1
Andorra	4	4	1,0	68	22	3,1
Armeenia	273	605	0,5	966	179	5,4
Aserbaidžaan	700	360	1,9	1 524	338	4,5
Austria	171,6	216	0,8	4 320	1 697	2,5
Belgia	2304	893	2,6	5 618	2 500	2,2
Bosnia ja Hertsegoviina	427	274	1,6	1 998	690	2,9
Bulgaaria	e.v.	e.v.		e.v.	e.v.	
Eesti	74	186	0,4	1 016	245	4,1
Georgia	290	532	0,5	1 155	406	2,8
Hispaania	1751	1 740	1,0	37 744	4 201	9,0
Horvaatia	885	558	1,6	6 473	1 907	3,4
Iirimaa	102	100	1,0	1 084	130	8,3
Island	57	7	8,1	57	47	1,2
Itaalia	10852	2 146	5,1	24 952	6 105	4,1
Kreeka	p.k.	520		6 827	2 200	3,1
Küpros	190	107	1,8	425	96	4,4
Leedu	585	850	0,7	2 350	693	3,4
Liechtenstein	3,8	7	0,6	39	17	2,3
Luksemburg	36	39	0,9	240	162	1,5
Läti	372	604	0,6	1 371	384	3,6
Madalmaad	3382	598	5,7	5 217	2 004	2,6
Malta	7	6	1,2	346	35	9,9
Moldova	790	766	1,0	a.p.	415	
Monaco	5	4	1,3	41	18	2,3
Montenegro	116	83	1,4	830	242	3,4
Norra	51	705	0,1	961	501	1,9
Poola	4213	5 393	0,8	33 878	9 766	3,5
Portugal	1696	1 217	1,4	7 506	1 754	4,3
Prantsusmaa	4077,64	1 848	2,2	17 376	6 278	2,8
Rootsi	620	767	0,8	1 337	1 618	0,8
Rumeenia	e.v.	2 784		8 975	4 030	2,2
Saksamaa	12304,65	5 106	2,4	58 922	20 395	2,9
San Marino	e.v.	1		45	16	2,8
Serbia	e.v.	800		18 171	2 418	7,5
Slovakkia	756	697	1,1	4 070	1 208	3,4
Sloveenia	174	171	1,0	2 257	780	2,9
Soome	210	330	0,6	2 586	875	3,0
Taani	a.p.	564		1 422	368	3,9
Tšehhi Vabariik	1580	1 066	1,5	9 093	2 878	3,2
Türgi	p.k.	3 006		18 276	5 304	3,4
Ukraina	e.v.	e.v.		23 304	6 999	3,3
Ungari	2295	1 453	1,6	6 770	2 757	2,5
Vene Föderatsioon	16902	55 021	0,3	65 237	29 685	2,2
ÜK-Inglismaa ja Wales	8011	2 819	2,8	23 000	1 305	17,6
ÜK-Põhja-Iirimaa	300	300	1,0	537	62	8,7
ÜK-Šotimaa	1428	1 428	1,0	1 231	227	5,4

Märkus: **Islandi** prokuröride hulka ei ole arvatud 26 politseikomissari, kellel on samuti süüdistuse esitamise pädevus.

Kui võrrelda suhtearve mitte-prokuröre prokuröri kohta ning mitte-kohtunikke kohtuniku kohta, siis selgub, et keskmisel kohtunikul on käsutada rohkem abilisi kui prokuröril, välja arvatud **Islandil, Itaalias, Madalmaades, Ühendkuningriigis** (**Inglismaal ja Walesis**, **Põhja-Iirimaal** ja **Šotimaal**).

Riikidevahelised erinevused on selgelt näha ka kohtunike ja prokuröride suhtearvus. Esimeses riikide rühmas on prokuröre rohkem kui kohtunikke, kuna vastav suhtearv on alla ühe (kasvavas järjestuses): **Ühendkuningriigi** kaks üksust (**Šotimaa** ja **Põhja-Iirimaa**), **Armeenia, Vene Föderatsioon, Moldova, Läti, Taani, Norra, Georgia, ÜK-Inglismaa ja Wales, Leedu, Küpros** ja **Aserbaidžaan**. Teises riikide rühmas on kohtunikke pisut rohkem

kui prokuröre (vähem kui kaks): **Iirimaa, Eesti, Albaania, Portugal, Poola, Slovakkia Vabariik, Türgi** ja **Ungari**.

Viimases riikide rühmas on kohtunikke palju rohkem kui prokuröre (rohkem kui kaks): **Rootsi, Hispaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Liechtenstein, Soome, Tšehhi Vabariik, Belgia, Itaalia, Montenegro, Malta, Madalmaad, Horvaatia, Saksamaa, Prantsusmaa, Luksemburg, Kreeka, Monaco, Sloveenia, Andorra, Island, Austria** ja **San Marino**.

9. Kohtunike ja prokuröride staatus

9.1. Sisejuhatus

Käesoleva peatüki fookuses on kohtunike ja prokuröride tegevus ning eraldi vaadeldakse kuut teemat. Jaotises 9.2. käsitletakse kohtunike ja prokuröride värbamist ja ametissenimetamist. See hõlmab ka nende ametiaega. Jaotises 9.3. käsitletakse nende koolitust. Järgmises kahes alajaotises näidatakse, missugune on kohtunike ja prokuröride palk ja lisasoodustused ning võimalus oma tegevust muude ametitega ühitada. Peatüki lõpus esitatakse distsiplinaarmenetluste ja –sanktsioonidega seonduvad faktid ja arvnäitajad.

9.2. Värbamine ja ametissenimetamine

Kohtunike värbamise ja ametissenimetamisega seoses peaks huvi pakkuma Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogu (CCJE) arvamus nr 1 (2001). CCJE leiab, et kohtunikke tuleks ametisse nimetada objektiivsete kriteeriumide alusel ja vastavaid otsuseid peaks tegema sõltumatu asutus. „CCJE leiab, et kõik kohtunike ametissenimetamist ja karjääri puudutavad otsused tuleb teha lähtudes objektiivsetest kriteeriumidest ja neid otsuseid peab tegema kas mingi sõltumatu võim või tuleb nende tegemiseks ette näha garantiid, mis tagaksid, et otsuseid tehease üksnes viidatud kriteeriumide alusel” (CCJE arvamus (2001) 1, punkt 37).

Ametissenimetamist otsustava võimu osas soovitab CCJE süsteemi, milles vastavas organis oleksid kohtunikud suurel määral esindatud. Arvamuses nr 1 soovitatakse, et *kohtunike* ametissenimetamisi otsustaks „teiste kohtunike poolt demokraatlikult valitud kohtunike piisava esindatusega organ” (CCJE arvamus (2001) 1, punkt 45).

Prokuröride ametissenimetamisega seoses näeb soovitus Rec(2000) 19 prokuröri rolli kohta kriminaalõigussüsteemis ette, et „[…] prokuröride värbamine toimuks õiglase ja erapooletu menetlusega, milles on ette nähtud garantiid mis tahes spetsiifiliste gruppide huvide eelistamise vastu ja mis välistavad diskrimineerimise mis tahes alusel […]”.

Praktikas toimub kohtunike *ja* prokuröride värbamine kolme erineva organi kaudu: (1) kohtunikest koosnev organ, (2) kohtuvälistest liikmetest koosnev organ või (3) kohtunikest ja kohtuvälistest liikmetest koosnev organ.

Järgmine tabel näitab jaatavate vastuste arvu.

Tabel 44. Kohtunike ja prokuröride värbamine (küsimused 74 ja 75)

Kohtunike värbamine	Kohtunikest koosnev organ	6
	Kohtusüsteemi välistest isikutest koosnev organ	7
	Segakoosseisuga organ	35
Prokuröride värbamine	Prokuratuuri liikmetest koosnev organ	16
	Prokuratuurisüsteemi välistest liikmetest koosnev organ	10
	Segakoosseisuga organ	22

Enamikus riikides toimub kohtunike ja prokuröride värbamine ja ametissenimetamine organis, mis koosneb kohtunikest ja kohtusüsteemi välistest isikutest (segakoosseisuga

organ). Paljudes riikides mängib kohtunike ametissenimetamisel keskset rolli (kõrgem) kohtunike nõukogu; **Aserbaidžaanis** (kohtunike õigusnõukogu), **Bosnia ja Hertsegoviinas** (kohtunike ja prokuröride kõrgem nõukogu), **Bulgaarias** (kõrgem kohtunike nõukogu), Prantsusmaal (*Conseil Supérieur de la Magistrature*), **Georgias** (kõrgem kohtunõukogu), **Leedus** (kohtunike nõukogu), **Moldovas** (*Conseil Supérieur de la Magistrature*), **Sloveenias** (kohtunike nõukogu) ja **Türgis** (kohtunike ja prokuröride kõrgem nõukogu). Enamik kohtunõukogusid koosneb kohtunikest ja kohtuvälistest liikmetest (õigusteadlased, advokaadid ja mõnikord ka justiitsministeeriumi esindajad). Tavaliselt annavad need nõukogud arvamusi (mis võivad aga ei pruugi olla kohustuslikud) kohtunike ja prokuröride ametissenimetamise kohta. Formaalne ametissenimetamine on enamasti riigi- või valitsusjuhi pädevuses (nt **Prantsusmaal, Leedus, Moldovas, Rumeenias**).

Mõnedes riikides on olemas kohtunike ametissenimetamise komisjonid või nõuandvad komisjonid. Nii on see järgmistes riikides: **Iirimaa** (Kohtunike ametissenimetamise nõuandev nõukogu), **Läti** (kohtunike kvalifikatsiooninõukogu), **Norra** (kohtunike ametissenimetamise nõukogu), **Poola** (kohtunike ametissenimetamise riiklikud nõukogud), **Soome** (kohtunike ametissenimetamise nõukogu), **ÜK-Inglismaa ja Wales** (kohtunike ametissenimetamise komisjon), **ÜK-Põhja-Iirimaa** (kohtunike ametissenimetamise komisjon), **ÜK-Šotimaa** (kohtunike ametissenimetamise nõukogu). Enamik eelnimetatutest koosneb kohtunikest ja õiguselukutsete esindajatest (advokaadid). Enamasti teevad nad oma ettepanekud justiitsministrile või parlamendile. Seejärel nimetab parlament kohtuniku formaalselt ametisse.

Saksamaa täpsustab, et kohtunike värbamine on liidumaades erinevalt reguleeritud.

Tuleb märkida, et mõnedes riikides ei toimu prokuröride värbamine ja ametissenimetamine mitte täpselt samasugustes organistes, nagu kohtunike puhul, kuigi väliselt on need organid samade tunnustega. Näiteks **ÜK-Šotimaal** tegeleb sellega *Crown Office* (prokuratuur), **Horvaatias** segakoosseisuga organ (prokuröri nõukogu). Viimatinimetatu koosneb riikliku süüdistaja esindajatest ja kohtusüsteemi välistest liikmetest. **Islandil** on värbamine ja ametissenimetamine justiitsministeeriumi pädevuses.

Tabel 45. Kohtunike ja prokuröride värbamine (küsimused 74 ja 75)

Riik	K74 Kohtunike värbamine			K75 Prokuröride värbamine		
	Kohtunikest koosnev organ	Kohtusüsteemi välistest liikmetest koosnev organ	Segakoosseisuga organ	Prokuratuuri liikmetest koosnev organ	Prokuratuurisüsteemi välistest liikmetest koosnev organ	Segakoosseisuga organ
Albaania			jah			jah
Andorra			jah		jah	
Armeenia			jah	jah		
Aserbaidžaan			jah	jah	jah	
Austria			jah			jah
Belgia			jah			jah
Bosnia ja Hertsegoviina			jah			jah
Bulgaaria		jah				jah
Eesti			jah			jah
Georgia		jah		jah		
Hispaania			jah			jah
Horvaatia			jah			jah
Iirimaa			jah			jah

Riik	K74 Kohtunike värbamine			K75 Prokuröride värbamine		
	Kohtunikest koosnev organ	Kohtusüsteemi välistest liikmetest koosnev organ	Segakoosseisuga organ	Prokuratuuri liikmetest koosnev organ	Prokuratuurisüsteemi välistest liikmetest koosnev organ	Segakoosseisuga organ
Island			jah		jah	
Itaalia			jah			jah
Kreeka			jah			jah
Küpros	jah				jah	
Leedu		jah		jah		
Liechtenstein		jah			jah	
Luksemburg			jah			jah
Läti	jah			jah		
Madalmaad			jah			jah
Malta			jah			jah
Moldova			jah			jah
Monaco		jah			jah	
Montenegro			jah			jah
Norra			jah	jah		
Poola	jah			jah		
Portugal			jah			jah
Prantsusmaa			jah			jah
Rootsi	jah			jah		
Rumeenia			jah			jah
Saksamaa		jah	jah		jah	
San Marino			jah		jah	
Serbia	ei	ei	jah			jah
Slovakkia			jah			jah
Sloveenia		jah			jah	
Soome			jah	jah		
Taani	jah		jah	jah		
Tšehhi Vabariik	jah			jah		
Türgi			jah			jah
Ukraina				jah		
Ungari			jah	jah		
Vene Föderatsioon			jah	jah		
ÜK-Inglismaa ja Wales			jah		jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa			jah	jah		
ÜK-Šotimaa			Jah	jah		

Kohtunike ja prokuröride „ametiaja” andmetega seoses on vaja anda mõned selgitused. **Armeenia** sellele küsimusele ei vastanud. Mõnedes riikides antakse kohtunikule või prokurörile kindlaks perioodiks mandaat, mida saab uuendada. Näiteks **Andorras** nimetatakse kohtunikud ja prokurörid kindlaks perioodiks ja mandaati saab pikendada veel kuueks aastaks. **Georgias** võib kohtunikumandaat olla 10 aastaks ja prokuröri oma 5 aastaks. Ka **Bulgaaria** ja **Moldova** vastasid, et mandaat on kindlaks perioodiks ja seda saab uuendada (kuid selle pikkust nad ei teatanud). Kindlaks perioodiks antud prokurörimandaati kasutatakse veel järgmistes riikides: **Bulgaaria** (uuendatav, ent pikkust ei täpsustatud), **Island** (uuendatav, kestus 5 aastat), **Liechtenstein**, **Malta** (uuendatav, 3 aastat), **Montenegro** (uuendatav, 5 aastat), **Ühendkuningriik** (uuendatav, pikkus määratakse individuaalselt) (vt tabel 46).

Tabel 46. Kohtunikele ja prokuröridele antuavad mandaadid (küsimus 76)

Riik	K76 Kohtunike mandaat			K76 Prokuröride mandaat			Kas on erandeid?
	antakse määramata ajaks	kui EI, kas on uuendatav?	kui uuendatav, siis pikkus	antakse määramata ajaks	kui EI, kas on uuendatav?	kui uuendatav, siis pikkus	
Albaania	jah			jah			
Andorra		jah	6 aastat		jah	6 aastat	
Armeenia							
Aserbaidžaan	jah				jah	5 aastat	jah
Austria	jah			jah			
Belgia	jah			jah			jah
Bosnia ja Hertsegoviina	jah			jah			jah
Bulgaaria	jah	jah		jah	jah		
Eesti	jah			jah			
Georgia		jah	10 aastat		jah	5 aastat	
Hispaania	jah			jah			jah
Horvaatia	jah			jah			
Iirimaa	jah			jah			
Island	jah				jah	5 aastat	jah
Itaalia	jah			jah			
Kreeka	jah			jah			
Küpros	jah			jah			
Leedu	jah			jah			jah
Liechtenstein	jah				jah		
Luksemburg	jah			jah			jah
Läti	jah			jah			jah
Madalmaad	jah						
Malta	jah				jah	3 aastat	jah
Moldova		jah	5 aastat	jah			
Monaco	jah			jah			jah
Montenegro	jah				jah	5 aastat	
Norra	jah			jah			jah
Poola	jah			jah			jah
Portugal	jah			jah			
Prantsusmaa	jah			jah			jah
Rootsi	jah			jah			
Rumeenia	jah			jah			
Saksamaa	jah			jah			jah
San Marino	jah			jah			
Serbia	jah			jah			jah
Slovakkia	jah			jah			
Sloveenia	jah			jah			jah
Soome	jah			jah			jah
Taani	jah			jah			
Tšehhi Vabariik	jah			jah			
Türgi	jah			jah			
Ukraina				jah			
Ungari	jah			jah			
Vene Föderatsioon							jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah				jah	individuaalne	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah				jah	Individuaalne	
ÜK-Šotimaa	jah				jah	individuaalne	

9.3. Koolitus

Paljudes Euroopa riikides on kohtunike ja prokuröride koolitamiseks spetsiaalsed õppeasutused. *Kohtunike* osas leiab Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogu (CCJE), et koolitusprogrammi ja selle kvaliteedi eest vastutav instants peaks olema täitevvõimust ja seadusandjast sõltumatu ja vähemalt pooled selle liikmetest peaksid olema kohtunikud (CCJE arvamus nr 4 (2003), punktid 13 ja 16). CCJE soovitab ka, et koolitamise eesmärgil tuleks luua sõltumatu organ, kellel on oma eelarve ja kes ise õppekavasid koostab.

Seoses *kohtuniku*ametiks ettevalmistamisega soovitab CCJE, et seda tuleb teha arvestades ametitaotleja erialast haridust. See tähendab, et kogenud advokaadil on vähem spetsiaalset väljaõpet vaja kui värskelt ülikoolist tulnud kohtunikukandidaadil (vt CCJE arvamus

nr 4 (2003), punkt 24 jj). Täiendõppe osas soovitab CCJE, et kohtunike osalus täiendõppes oleks üldjuhul vabatahtlik ja et kohustuslik täiendõpe toimuks vaid erandjuhtudel (CCJE arvamus 4 (2003), punkt 37).

Prokuröride koolituse osas näeb soovitus Rec (2000) 19 prokuröri rollist kriminaalõigussüsteemis ette, et „väljaõpe on prokuröri kohustus ja õigus nii enne ametissenimetamist kui pidevalt. Seetõttu peaksid riigid võtma tõhusaid meetmeid tagamaks, et prokurörid saaksid nõuetekohast väljaõpet ja täiendkoolitust nii enne kui pärast ametisse nimetamist".

Enamikus riikides on kohtunike (32 riiki või üksust) ja prokuröride (37 riiki või üksust) ametialane väljaõpe kohustuslik. Ühes riigis on see vabatahtlik (**Island**). Kohtunike ja prokuröride koolitust viivad läbi riiklikud kohtunike ja prokuröride õppekeskused. Teiseks võimaluseks on täiendkoolitus. 17 riigis või üksuses on täiendkoolitus kohustuslik kohtunikele ja 19 riigis prokuröridele. Samas on arvukalt riike, kus seda tungivalt soovitatakse (22 riiki või üksust vastasid, et see on tungivalt soovitatav kohtunikele ja 19, et prokuröridele). Täiendkoolituse toimumissageduse osas vastas enamik riike, et see toimub regulaarselt.

Üldiselt võib öelda, et spetsialiseeritud ülesannete täitmise korral (spetsialiseerunud kohtunikud või prokurörid) on täiendkoolitus enamikus riikides tungivalt soovitatav. 10 riiki (kohtunikud) ja 13 riiki (prokurörid) väitsid, et see on lausa kohustuslik. Sarnaselt täiendkoolitusega toimub selline erikoolitus regulaarselt.

Eritäiendõpet korraldatakse ka kohtute esimeestele, osakonnajuhatajatele, kohtudirektoritele jne. Kohtutes või prokuratuuris spetsiifilisi ülesandeid täitvatele isikutele on täiendkoolitus samuti tungivalt soovitatav. Kuues riigis on see teatud ametiisikute puhul kohustuslik. Täiendõpe toimub enamikus riikides regulaarselt.

Tabelid 47 ja 48 võtavad kokku vastavalt kohtunikke ja prokuröre puudutavad vastused.

Tabel 47. Kohtunike koolituse iseloom ja sagedus (küsimus 77)

Kohtunike koolitus	Kohustuslik (jah)		Sagedus	
Väljaõpe	Kohustuslik	32		
	Tungivalt soovitatav	6		
	Vabatahtlik	2		
	Ei vastanud -	7		
Üldine täiendõpe	Kohustuslik	17	Igal aastal	13
	Tungivalt soovitatav	22	Regulaarselt	22
	Vabatahtlik	5	Vahel	7
	Ei vastanud -	3	Ei vastanud	5
Täiendõpe spetsialiseerumise korral	Kohustuslik	10	Igal aastal	6
	Tungivalt soovitatav	22	Regulaarselt	23
	Vabatahtlik	10	Vahel	12
	Ei vastanud	5	Ei vastanud	6
Täiendõpe eriülesannete korral	Kohustuslik	6	Igal aastal	4
	Tungivalt soovitatav	18	Regulaarselt	13
	Vabatahtlik	13	Vahel	17
	Ei vastanud	10	Ei vastanud	13

Tabel 48. Prokuröride koolituse iseloom ja sagedus (küsimus 78)

Prokuröride koolitus	Kohustuslik (jah)		Sagedus	
Väljaõpe	Kohustuslik	37		
	Tungivalt soovitatav	4		
	Vabatahtlik	2		
	Ei vastanud -	4		
Üldine täiendõpe	Kohustuslik	19	Igal aastal	12
	Tungivalt soovitatav	19	Regulaarselt	22
	Vabatahtlik	5	Vahel	6
	Ei vastanud -	4	Ei vastanud	7
Eritäiendõpe	Kohustuslik	13	Igal aastal	5
	Tungivalt soovitatav	16	Regulaarselt	20
	Vabatahtlik	12	Vahel	13
	Ei vastanud	6	Ei vastanud	9

9.4. Palgad

Soovitus 94(12) kohtunike sõltumatuse, töö tõhususe ja rolli kohta ütleb, et kohtuniku töötasu peaks olema ette nähtud seadusega ja „oleks nende ametiväärikusele ja vastutusekoormale vastav". Samaväärse sätte leiame soovitusest 2000 (19) prokuröride rolli kohta kriminaalõigussüsteemis: „Prokuröridel on mõistlikud teenistustingimused, nagu nende otsustava tähtsusega rolliga vastavuses oleva palk, ametiaeg ja positsioon ning sobiv pensionile jäämise iga ning nimetatud tingimused on reguleeritud seadusega." Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogu arvamus nr 1 (2001) toetas seisukohta, et tagamaks kohtuniku tegutsemise vabana tema otsuseid või käitumist mõjutavatest surveavaldustest, on tarvis, et tema palk oleks adekvaatne (CCJE arvamus (2001) 1, punkt 61).

Kohtunike ja prokuröride palga küsimust (küsimused 79, 80, 81 ja 82) tuleb lahata tähelepanelikult. Vastuste suurt hulka ja kvaliteeti silmas pidades otsustas CEPEJ kõik arvnäitajad avaldada. Ometi tuleb taas rõhutada, et ka selles plaanis on riike raske võrrelda.

Hindamiskavas nõuti, et näidataks ära kohtunike ja prokuröride keskmine brutopalk aastas karjääri alguses ja lõpus. Puudustele vaatamata on aastane keskmine brutopalk ainus näitaja, mis võimaldab tuvastada kohtunikule makstava töötasu tegeliku suuruse, mis hõlmab ka sotsiaalkindlustusmakseid ja makseid pensionifondi, jättes samas – netosissetulekuga võrreldes – välja tulumaksu mahaarvestused. Nii et siinkohal ei käsitleta seda, kui palju kohtunik kätte saab, vaid kui palju riik talle maksab. Palgatase näitab ka kohustuslike pensioni- ja sotsiaalkindlustusmaksete määra.

Edaspidistes hindamiskavades oleks ekspertidel vaja teada nii bruto- kui netopalka ja tulumaksu suurust, et kohtuniku tegelikku sissetulekut hinnata.

Kohtunike puhul tähendab palk karjääri algsus esimese astme kohtuniku palka. Palk karjääri lõpus tähendab kohtunikule kas ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu kohtuniku palka ja prokurörile ülemkohtu juures tööava prokuröri või kõrgeima prokuratuuriasutuse prokuröri palka. Mõlema puhul on küsimustikus täpsustus:„ […] täiskohaga". Kui [kohtunikule või prokurörile] makstavad preemiad suurendavad palka märkimisväärselt, siis täpsustage palun nende suurus ja võimalusel näidake ära selliste preemiate aastane kogusumma või kui suure protsendi [kohtuniku või prokuröri] palgast nad moodustavad. Preemiate hulka ei arvata neid, mida käsitleti küsimuses 85 (tulemuspalk). Aastane brutopalk tähendab palka enne maksude ja sotsiaalkindlustusmaksete mahaarvamist."

Kõik riigid peale **Montenegro** ja **Serbia** esitasid palutud andmed. Monaco antud vastust ei olnud võimalik kasutada, kuna viidatakse indeksile, mille suurust ei täpsustata. **Bulgaaria**, **Kreeka** ja **Vene Föderatsioon** teatasid summad, mis saavad olla üksnes kuupalgad. Täpsemate andmete puudumisel ja selleks, et nimetatud riike saaks tabelisse kaasa haarata, otsustas CEPEJ nende riikide esitatud kuupalganäidud aastanäitudeks „konverteerida".

9.4.1. Kohtunike palgad

Mitmed riigid esitasid palga kohta mitte ühe vaid kaks arvu. Neil puhkudel arvutas CEPEJ ise välja keskmise.

Kohtunik karjääri alguses

Spetsiifilisi arvutusi tuli teha järgmiste riikide puhul:

Bosnia ja Hertsegoviina: arvutati kahe näitaja keskmine – kolmeaastase töökogemusega esimese astme kohtuniku keskmine palk Bosnia ja Hertsegoviina föderatsioonis tervikuna (26 153 €) ja Srpska vabariigi kohtuniku palk (22 148 €).
Eesti: kohtuniku palk= riigi aasta keskmine palk korrutatud neljaga.
Iirimaa: keskmine arvutati kahest näitajast – *District Court* kohtuniku (114 147 €) palk ja *Circuit Court* kohtuniku palk (136 978 €).
Luksemburg: toodud arv on karjääri alustava piirkonnakohtuniku (aste m2) aasta keskmine brutopalk.
Prantsusmaa: esialgselt esitatud netopalkade ümberarvutamine brutopalkadeks muutis keskmist palgataset märkimisväärselt. Nagu kohtute eelarve puhul, nii ka siin on kaasa arvatud riigiteenistujate pensionifondi maksed.
Vene Föderatsioon: ligikaudne arvutus.
ÜK-Inglismaa ja Wales andis *Circuit Court* kohtuniku (167 270 €) ja *High Court* kohtuniku (223 000 €) palgad. Arvesse läks esimene.
ÜK-Põhja-Iirimaa puhul läks arvesse *County Court'is* resideeriva magistraadi palk 93 483 £, konverteerituna eurodeks (arvesse ei läinud *County Court* kohtuniku palk 125 803 £ ega *Hight Court* kohtuniku palk 155 404 £)
ÜK-Šotimaa puhul läks arvesse *Circuit Court* kohtuniku palk (167 270 €), kuigi kahtlemata on seal veel üks vähemtasustatud kategooria.

Riigid tegid esitatud summade kohta järgmisi täpsustusi:

Saksamaa: sarnaselt avalike teenistujatega on ka kohtunikel ja prokuröridel sotsiaalsete tagatiste osas eristaatus. Nad on vabastatud kohustuslikest töötuskindlustuse, pensionifondi ja tervisekindlustuse maksetest. Teiseks saavad nad sotsiaalsest olukorrast (perekonnaseis, laste arv) ja konkreetsest kohtust sõltuvat lisatasu (ülemkohtu kohtunik saab lisa). Neist elementidest lähtuvalt on võimatu määratleda kohtunike ja prokuröride tegelikku täpset sissetulekut.

ÜK-Inglismaa ja Wales: kohtunikud ei tee pensionifondi sisemakseid.

Kohtunik karjääri lõpus

Belgia: kõrgeima kohtuastme kohtunik: 15-aastase tööstaažiga apellatsioonikohtunik 93 657,9 €, vastava indeksi alusel maksimaalselt 103 287,05 €.
Bosnia ja Hertsegoviina: valitud summa on kõrgeima kohtuastme 20-aastase staažiga kohtuniku palk; tegemist on kogu Bosnia ja Hertsegoviinat (47 617 €) ja Srpska Vabariiki (33 605 €) hõlmava keskmisega.
Eesti: riigi keskmine palk korrutatud 5,5-ga.
Iirimaa: *High Court* kohtuniku palk (187 529 €) jäeti välja ning arvesse läks ainult Ülemkohtu (*Supreme Court*) kohtuniku palk (198 942 €).
Luksemburg: kõrgeimas kohtuastmes on kohtunike palgad erinevad; need sõltuvad kohtuniku ametiastmest ja vanemuse indeksist (400 kuni 700). See kehtib nii kohtunike kui prokuröride kohta.
Prantsusmaa: kassatsioonikohtu kohtuniku palk.
Taani saatis järgmise vastuse: „ Ülemkohtu madalaima palgaga alalise kohtuniku puhul on see umbes 91 000 €”.
Vene Föderatsioon: tegemist on ligikaudsete arvutustega.
ÜK-Põhja-Iirimaa: eurodesse konverteeriti *Lord Justice of Appeal in Ordinary* palk (175 671 £ x 1,44020 = 253 001,37 €).

Esitatud summadesse ei arvanud ükski riik sisse preemiaid. Keegi peale **Kreeka** ei arvanud kaasa ka eripensione ega soodustusi.

Mõned riigid maksavad kohtunikele kas kompensatsiooni või tasu kohtuasjade pealt. Need on väikesed riigid, kus oluliste kohtuasjade vähest hulka arvestades elab kohtunik tavaliselt mõnes teises riigis ja saab siis oma riigis lisatöö eest kohtuasjade pealt palka:
Andorra: kohtunik saab palka lepingu alusel sõltumata kohtuasjade arvust.
Liechtenstein: kohtunik ei ole alaline; talle makstakse kohtuasjade pealt (mingi konkreetne summa pluss tasu asja kohta); seega sõltub kogusumma töökoormusest.
San Marino: kõrgeima apellatsioonikohtu kohtunik saab palka 1 178 € iga menetluse pealt, mille lõpus ta otsuse langetab.

Tabel 49. Kohtuniku keskmine aasta brutopalk 2004. aastal (küsimused 79 ja 80)

Riik	K4 aasta keskmine brutopalk	K79 karjääri alustava esimese astme kohtuniku aasta keskmine brutopalk	suhe riigi keskmisesse brutopalka	K80 ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu kohtuniku aasta keskmine brutopalk	suhe riigi keskmisesse brutopalka
Albaania	2 440 €	7 750 €	3,2 korda	18 600 €	7,6 korda
Andorra	14 846 €	63 425 €	4,3 korda	34 189 €	2,3 korda
Armeenia	756 €	4 884 €	6,5 korda	5 868 €	7,8 korda
Aserbaidžaan	994 €	6 860 €	6,9 korda	11 440 €	11,5 korda
Austria	38 640 €	41 301 €	1,1 korda	100 180 €	2,6 korda
Belgia	31 992 €	51 187 €	1,6 korda	93 658 €	2,9 korda
Bosnia ja Hertsegoviina	4 634 €	24 151 €	5,2 korda	40 611 €	8,8 korda
Bulgaaria	2 417 €	4 140 €	1,7 korda	10 644 €	4,4 korda
Eesti	5 588 €	20 620 €	3,7 korda	28 353 €	5,1 korda
Georgia	992 €	4 800 €	4,8 korda	9 248 €	9,3 korda
Hispaania	25 060 €	46 412 €	1,9 korda	108 549 €	4,3 korda
Horvaatia	9 582 €	22 837 €	2,4 korda	51 845 €	5,4 korda
Iirimaa	27 780 €	125 563 €	4,5 korda	198 942 €	7,2 korda
Island	38 700 €	100 500 €	2,6 korda	125 000 €	3,2 korda
Itaalia	22 254 €	34 582 €	1,6 korda	112 903 €	5,1 korda
Kreeka	16 776 €	e.v.	-	56 400 €	3,4 korda
Küpros	11 700 €	30 449 €	2,6 korda	54 123 €	4,6 korda
Leedu	4 024 €	14 316 €	3,6 korda	32 449 €	8,1 korda
Liechtenstein	74 592 €	100 000 €	1,3 korda	a.p.	-

Riik	K4 aasta keskmine brutopalk	K79 karjääri alustava esimese astme kohtuniku aasta keskmine brutopalk	suhe riigi keskmisesse brutopalka	K80 ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu kohtuniku aasta keskmine brutopalk	suhe riigi keskmisesse brutopalka
Luksemburg	39 587 €	68 880 €	1,7 korda	113 285 €	2,9 korda
Läti	3 600 €	8 552 €	2,4 korda	16 740 €	4,7 korda
Madalmaad	30 642 €	65 000 €	2,1 korda	110 000 €	3,6 korda
Malta	11 644 €	26 548 €	2,3 korda	31 235 €	2,7 korda
Moldova	853 €	851 €	1, korda	2 663 €	3,1 korda
Monaco	a.p.	38 905 €	-	-	-
Montenegro	3 636 €	-	-	-	-
Norra	41 219 €	70 477 €	1,7 korda	111 688 €	2,7 korda
Poola	6 218 €	11 633 €	1,9 korda	37 217 €	6, korda
Portugal	13 492 €	32 272 €	2,4 korda	77 583 €	5,8 korda
Prantsusmaa	38 921 €	49 095 €	1,3 korda	158 561 €	4,1 korda
Rootsi	31 906 €	23 364 €	,7 korda	88 416 €	2,8 korda
Rumeenia	2 423 €	4 056 €	1,7 korda	18 894 €	7,8 korda
Saksamaa	39 815 €	38 829 €	1, korda	86 478 €	2,2 korda
San Marino	23 609 €	70 000 €	3, korda	-	-
Serbia	3 420 €	-	-	-	-
Slovakkia	4 997 €	17 632 €	3,5 korda	24 132 €	4,8 korda
Sloveenia	13 565 €	22 260 €	1,6 korda	48 260 €	3,6 korda
Soome	33 000 €	50 000 €	1,5 korda	105 000 €	3,2 korda
Taani	a.p.	83 000 €	-	118 000 €	-
Tšehhi Vabariik	6 783 €	16 344 €	2,4 korda	37 464 €	5,5 korda
Türgi	7 783 €	12 637 €	1,6 korda	27 158 €	3,5 korda
Ukraina	1 105 €	7 679 €	6,9 korda	19 705 €	17,8 korda
Ungari	6 984 €	20 729 €	3, korda	34 426 €	4,9 korda
Vene Föderatsioon	2 379 €	10 428 €	4,4 korda	24 600 €	10,3 korda
ÜK-Inglismaa ja Wales	36 900 €	150 135 €	4,1 korda	265 390 €	7,2 korda
ÜK-Põhja-Iirimaa	31 061 €	181 181 €	5,8 korda	253 001 €	8,1 korda
ÜK-Šotimaa	33 500 €	167 275 €	5, korda	253 559 €	7,6 korda

Kommentaarid

Tabelit tuleks tõlgendada suure ettevaatusega ja diagrammi vormis võrdlust sellele ka ei järgne. Kõik tabelis toodud näitajad on pigem indikatiivsed ja igaühe puhul on soovitatav tutvuda riikide endi esitatud täpsustustega, mis on esitatud eespool.

Kohtunike keskmist aasta brutopalka ei saa riigiti täpselt võrrelda, sest erinevad on sotsiaal(kindlustus)süsteemid ning maksude ja soodustuste määrad. Tabelist nähtub üksnes, kui palju üks kohtunik riigi sotsiaalkoolekande süsteemi silmas pidades maksma läheb. Seega saab üksteisega võrrelda vaid võrreldavate maksumäärade ja soodustustega riike.

Edaspidi püütakse hindamiskavas koguda netosissetuleku kohta lisateavet.

Tuleb märkida, et ülemkohtute kohtunike palku on lihtsam võrrelda, kui esimeses astmes töötavate algajate kohtunike omi. Kõigis riikides on olemas ülemkohus ning vastamisel soovitati välja jätta üks komistuskivi – ülemkohtu esimehe palk – ning süsteemist sõltumatult lähtuda kõrgeima hierarhia vanima kohtuniku palgast.

Samas mõjutab õigussüsteemide erinevus tugevasti karjääri alustavate kohtunike palka. Selgelt eristuvad kaks suurt süsteemi:

-- süsteemid, milles noor kohtunik võetakse algul üldise konkursi korras tööle õpilasena, tagades talle väljaõppe riiklikus kohtunike õppeasutuses, nagu näiteks **Hispaanias, Itaalias, Portugalis** või **Prantsusmaal**. Seega saab nendes riikides makstavat tasu võrrelda omavahel ja ka riigi keskmise palgaga või mis tahes muu elatustaset näitava indikaatoriga;

-- süsteemid, kus kohtunik võetakse tööle juba kõrgemal tasemel, enamasti pärast töötamist advokaadina, nagu **Ühendkuningriigis**. Sellisel puhul on loogiline, et seal makstavat kõrgemat palka ei saa võrrelda palkadega, mida makstakse teistsuguse värbamissüsteemiga riikides.

Kategooriates, mis on omavahel võrreldavad, näitab suhe riigi keskmisse palka seda, kuidas riik kohtunikke tasustades neid positsioneerib.

Selles mõttes tuleb juhtida tähelepanu **Prantsusmaa** ja **Poola** arvnäitajate suurele erinevusele, ehkki mõneti on need seletatavad. Samal ajal on teiste võrreldavate riikide näitajad üsna stabiilsed, eriti riigi kõrgema kohtu kohtunike brutopalga näitajad (**Austria, Hispaania, Itaalia, Madalmaad, Portugal, Saksamaa, Taani, Ungari** ja **Ühendkuningriik**). Järgmises hindamiskavas tuleb see metodoloogiline probleem lahendada.

Tõsiasja, et **Andorra** näib oma kõrgema astme kohtunikele maksvat vähem kui noortele kohtunikele, saab seletada sellega, et Andorra kohtunikele makstakse fikseeritud palka sõltumata lahendatud asjade arvust ning et kõrgemas astmes käivad prantsuse ja hispaania kohtunikud lahendavad asju episoodiliselt ja saavad kompensatsiooni vastavalt asjade arvule.

Kohtuniku tööviljakusega seonduvad preemiad

Küsimusega 85 taheti teada, kas kohtunikele makstakse lisatasu otsustega seonduvate kvantitatiivsete eesmärkide täitmise eest. Selgitavates märkustes tuuakse näide lisatasust tööviljakuse eest vastavalt konkreetse perioodi vältel tehtud otsuste arvule. Nelja erandiga vastasid kõik riigid eitavalt.

Ainult kahes süsteemis on ette nähtud kohtuniku palga suurenemine sõltuvalt kvantiteedist:

- Bulgaaria: eelarveaasta lõpul materiaalne lisastimuleerimine sõltuvalt tegelikust töö hulgast ja otsuste kvaliteedist.
- Hispaania: kohtunikud[27] saavad erinevat palka sõltuvalt sellest, kas nad täidavad 120% nõutud tulemuslikkusest [Hiljuti seati ühes Ülemkohtu otsuses see süsteem kahtluse alla].

Prantsusmaa vastas küll eitavalt, ent täpsustas seejuures, et kohtunikele ja prokuröridele masktakse paindlikku preemiat. Selle määr on 0—15% ettenähtud asjade arvust (keskmiseks on alates 1. oktoobrist 2005 fikseeritud 9%). Seda makstakse igakuiselt. Individuaalse määra otsustab kohtu esimees ja see sõltub kohtuniku panusest kohtu töösse nii kvaliteedi kui kvantiteedi mõttes.

9.4.2. Prokuröride palgad

Kohtunike palkade kohta tehtud üldised märkused ja tähelepanekud kehtivad ka prokuröride palkade osas. Käesolevas alajaotises täpsustatakse vaid üksikuid aspekte.

Prokurör karjääri alguses

Bosnia ja Hertsegoviina: nagu kohtunike puhul, nii ka prokuröride puhul esitati kolmeaastase töökogemusega tavalise prokuröri keskmine palk Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni (26 153 €) ja Srpska Vabariigi (22 148 €) peale kokku.

[27] Võrreldavat preemiat saavad ka prokurörid.

Island: hinnangulised näitajad.
Liechtenstein: hinnangulised näitajad.
Luksemburg: teoreetiliselt on karjääri alustava prokuröri (tase m2) aastane keskmine brutopalk kohtuniku omaga võrdne. Samas võivad prokurörid teenistuses oleku aja jooksul saada spetsiaalset lisatasu.
Monaco: ei andnud infot.
Taani: esitatud näitajad (DK 300 000) konverteeriti eurodeks (x 0,133969 = 40 190,7 €).
Saksamaa: samad märkused, mis kohtunike puhul.
ÜK-Inglismaa ja Wales: vahemikus 38 320 £ kuni 91 740 £, sõltuvalt ametiastmest ja vanemusest. Valisime arvutamise ja võrdlemise aluseks 38 320 £.
ÜK-Põhja-Iirimaa: vahemikus 35 660 £ kuni 74 852 £, sõltuvalt ametiastmest ja vanemusest. Valisime esimese näitaja. Kõrgeimas astmes töötava prokuröri palga puhul tegime sama.

Prokurör karjääri lõpus

Andorra kordas karjääri lõpul olevate kohtunikega seoses öeldut: makstavad honorarid on fikseeritud, nagu kohtunikelgi, ja ei sõltu läbivaadatud asjade arvust.
Belgia täpsustas, et aastapalk on fikseeritud seadusega ja seda kohandatakse igal aastal automaatselt seoses elukalliduse muutumisega (indeksite süsteem). Aastal 2004 korrutati vastavad summad 1,3195-ga. Seega oli kõrgeima apellatsiooniastme 15-aastase staažiga prokuröri palk 95 476,36 eurot. Peaprokuröri maksimaalne palk on 105 178,05 eurot. Võtsime lähtekohaks esimese näitaja, sest see vastab selgitavas märkuses antud määratlusele.
Bosnia ja Hertsegoviina: arvutati Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni (47 617 €) ja Srpska Vabariigi (33 605 €) 20-aastase staažiga prokuröri keskmine palk.
Horvaatias on eraldiseisev ja sõltumatu Horvaatia Vabariigi Prokuratuur.
Island: hinnangulised näitajad.
Iirimaa: sellist positsiooni ei ole; prokuratuuri direktor on sõltumatu; andmed siiski esitati.
Kreeka: karjääri lõpul oleva prokuröri kohta esitati Ülemkohtu kohtuniku kuupalk (4 700 €, sh lisatasud) (korrutatuna 12-ga).
Liechtenstein: kõrgemas kohtus ei ole eraldi prokuröre. Tavalise prokuröri maksimaalne palk on umbes 160 000 €.
Leedu: Riikliku Prokuratuuri riikliku süüdistuse osakonna prokuröri, kes tohib süüditusega esineda Ülemkohtus, palgad on järgmised: madalaim - 16 503 €; keskmine – 20 431 €; kõrgeim – 23 278 €. Me kasutasime viimast näitajat.
Luksemburg: aluseks võeti *First attorney-general*'i (ametiaste M 5) palk, s.o karjääri tipus olevast *Prosecution General*'ist (625 indekseerimispunkti) järgmine aste.
Madalmaad: ligikaudsed arvud.
Montenegro: riigi peaprokuröri ja tema kuue asetäitja kohta.
Prantsusmaa: Ülemkohtu peasüüdistaja.
Taani: näitajad (DK 600 000 – 1 100 000) konverteeriti eurodeks (850 000 x 0,133969= 113 873,65).
ÜK-Põhja-Iirimaa: (sõltuvalt ametiastmest ja vanemusest) vahemikus 35 660 – 74 852 €. Lähtuti viimasest näitajast.

Kõik esitatud näitajad ümardati täiskohani.

Tabel 50. Prokuröride keskmine aasta brutopalk 2004. aastal (küsimused 81 ja 82)

Riik	K4 aasta keskmine brutopalk	K81 Karjääri alustava prokuröri aasta keskmine brutopalk	Suhe riigi keskmisesse brutopalka	K82 Ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu prokuröri aasta keskmine brutopalk	Suhe riigi keskmisesse brutopalka
Albaania	2 440 €	7 750 €	3,2 korda	18 600 €	7,6 korda
Andorra	14 846 €	63 425 €	4,3 korda	34 189 €	2,3 korda
Armeenia	756 €	2 022 €	2,7 korda	4 800 €	6,3 korda
Aserbaidžaan	994 €	3 000 €	3, korda	6 635 €	6,7 korda

Austria	38 640 €	43 854 €	1,1 korda	100 180 €	2,6 korda
Belgia	31 992 €	51 187 €	1,6 korda	95 476 €	3, korda
Bosnia ja Hertsegoviina	4 634 €	24 151 €	5,2 korda	40 611 €	8,8 korda
Bulgaaria	2 417 €	4 140 €	1,7 korda	10 644 €	4,4 korda
Eesti	5 588 €	11 505 €	2,1 korda	21 450 €	3,8 korda
Georgia	992 €	3 576 €	3,6 korda	6 816 €	6,9 korda
Hispaania	25 060 €	49 413 €	2, korda	111 449 €	4,4 korda
Horvaatia	9 582 €	22 788 €	2,4 korda	68 029 €	7,1 korda
Iirimaa	27 780 €	57 630 €	2,1 korda	177 637 €	6,4 korda
Island	38 700 €	97 000 €	2,5 korda	130 000 €	3,4 korda
Itaalia	22 254 €	34 582 €	1,6 korda	112 903 €	5,1 korda
Kreeka	16 776 €	-	-	64 800 €	3,9 korda
Küpros	11 700 €	a.p.	-	a.p.	-
Leedu	4 024 €	8 945 €	2,2 korda	20 431 €	5,1 korda
Liechtenstein	74 592 €	100 000 €	1,3 korda	160 000 €	2,1 korda
Luksemburg	39 587 €	68 880 €	1,7 korda	113 285 €	2,9 korda
Läti	3 600 €	7 263 €	2, korda	14 124 €	3,9 korda
Madalmaad	30 642 €	80 000 €	2,6 korda	110 000 €	3,6 korda
Malta	11 644 €	22 735 €	2, korda	22 735 €	2, korda
Moldova	853 €	700 €	,8 korda	2 183 €	2,6 korda
Monaco	a.p.	38 905 €	-	125 581 €	-
Montenegro	3 636 €	6 842 €	1,9 korda	64 289 €	17,7 korda
Norra	41 219 €	60 622 €	1,5 korda	a.p.	-
Poola	6 218 €	11 633 €	1,9 korda	37 217 €	6, korda
Portugal	13 492 €	32 272 €	2,4 korda	75 329 €	5,6 korda
Prantsusmaa	38 921 €	50 923 €	1,3 korda	158 561 €	4,1 korda
Rootsi	31 906 €	38 000 €	1,2 korda	70 000 €	2,2 korda
Rumeenia	2 423 €	4 056 €	1,7 korda	-	-
Saksamaa	39 815 €	38 829 €	1, korda	86 478 €	2,2 korda
San Marino	23 609 €	45 700 €	1,9 korda	-	-
Serbia	3 420 €	-	-	-	-
Slovakkia	4 997 €	12 750 €	2,6 korda	19 263 €	3,9 korda
Sloveenia	13 565 €	26 583 €	2, korda	48 632 €	3,6 korda
Soome	33 000 €	35 000 €	1,1 korda	62 000 €	1,9 korda
Taani	a.p.	40 191 €	-	113 874 €	-
Tšehhi Vabariik	6 783 €	11 904 €	1,8 korda	28 776 €	4,2 korda
Türgi	7 783 €	12 637 €	1,6 korda	27 158 €	3,5 korda
Ukraina	1 105 €	2 656 €	2,4 korda	-	-
Ungari	6 984 €	17 285 €	2,5 korda	32 191 €	4,6 korda
Vene Föderatsioon	2 379 €	6 324 €	2,7 korda	11 388 €	4,8 korda
ÜK-Inglismaa ja Wales	36 900 €	65 030 €	1,8 korda	91 740 €	2,5 korda
ÜK-Põhja-Iirimaa	31 061 €	35 660 €	1,1 korda	74 852 €	2,4 korda
ÜK-Šotimaa	33 500 €	-	-	-	-

Prokuröride osas kehtivad täpselt samad metodoloogilised tähelepanekud, mis kohtunikegi puhul. Suuremal või vähemal määral puudutab see eeskätt järgmisi riike: **Aserbaidžaan, Georgia, Iirimaa, Leedu, Malta, Moldova, Rootsi, Sloveenia, Tšehhi Vabariik** ja **Vene Föderatsioon**.

Horvaatia ja **Islandi** puhul on täheldatav vastupidine tendents, tõsi küll, märksa vähemal määral.

Kohtunike ja prokuröride võrdlus

Karjääri alguses on kohtunike ja prokuröride palgad enam-vähem võrreldavad, kuna 17 riigis on mõlema kutse esindajate palgad ühesugused. Viies riigis on kohtuniku palk pisut madalam. 20 riigis on esimese astme kohtunikud paremini tasustatud kui sama astme prokurörid. 7 riigis on kohtuniku palk prokuröri omast rohkem kui kaks korda suurem. Kohtuniku märkimisväärselt suurem palk **Ühendkuningriigis** prokuröriga võrreldes on ilmselt selgitatav nende erineva staatusega selles riigis. Samasugust erinevust võib täheldada ka **Armeenias, Aserbaidžaanis, Iirimaal, Taanis** ja **Ukrainas**.

18 riigis on kohtunike ja prokuröride palgad karjääri lõpul samasugused. Üleüldine võrdsustumise tendents on hästi märgatav. Ainult kolmes riigis või üksuses (**Vene Föderatsioon, ÜK-Inglismaa ja Wales** ning **ÜK-Põhja-Iirimaa**) saavad kohtunikud prokuröridest enam kui kaks korda rohkem palka.

Tabel 51. Kohtunike ja prokuröride 2004. aasta keskmise brutopalga võrdlus

Riik	K79 karjääri alustava esimese astme kohtuniku aasta keskmine brutopalk	K81 Karjääri alustava prokuröri aasta keskmine brutopalk	Kohtuniku palk võrrelduna prokuröri omaga karjääri alguses	K80 Ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu kohtuniku aasta keskmine brutopalk	K82 Ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu prokuröri aasta keskmine brutopalk	Kohtuniku palk võrrelduna prokuröri omaga karjääri lõpul
Albaania	7 750 €	7 750 €	1,0	18 600 €	18 600 €	1,0
Andorra	63 425 €	63 425 €	1,0	34 189 €	34 189 €	1,0
Armeenia	4 884 €	2 022 €	2,4	5 868 €	4 800 €	1,2
Aserbaidžaan	6 860 €	3 000 €	2,3	11 440 €	6 635 €	1,7
Austria	41 301 €	43 854 €	0,9	100 180 €	100 180 €	1,0
Belgia	51 187 €	51 187 €	1,0	93 658 €	95 476 €	1,0
Bosnia aja Hertsegoviina	24 151 €	24 151 €	1,0	40 611 €	40 611 €	1,0
Bulgaaria	4 140 €	4 140 €	1,0	10 644 €	10 644 €	1,0
Eesti	20 620 €	11 505 €	1,8	28 353 €	21 450 €	1,3
Georgia	4 800 €	3 576 €	1,3	9 248 €	6 816 €	1,4
Hispaania	46 412 €	49 413 €	0,9	108 549 €	111 449 €	1,0
Horvaatia	22 837 €	22 788 €	1,0	51 845 €	68 029 €	0,8
Iirimaa	125 563 €	57 630 €	2,2	198 942 €	177 637 €	1,1
Island	100 500 €	97 000 €	1,0	125 000 €	130 000 €	1,0
Itaalia	34 582 €	34 582 €	1,0	112 903 €	112 903 €	1,0
Kreeka			-	56 400 €	64 800 €	0,9
Küpros	30 449 €	a.p.	-	54 123 €	a.p.	-
Leedu	14 316 €	8 945 €	1,6	32 449 €	20 431 €	1,6
Liechtenstein	100 000 €	100 000 €	1,0	a.p.	160 000 €	-
Luksemburg	68 880 €	68 880 €	1,0	113 285 €	113 285 €	1,0
Läti	8 552 €	7 263 €	1,2	16 740 €	14 124 €	1,2
Madalmaad	65 000 €	80 000 €	0,8	110 000 €	110 000 €	1,0
Malta	26 548 €	22 735 €	1,2	31 235 €	22 735 €	1,4
Moldova	851 €	700 €	1,2	2 663 €	2 183 €	1,2
Monaco	38 905 €	38 905 €	1,0		125 581 €	-
Montenegro	-	6 842 €	-		64 289 €	-
Norra	70 477 €	60 622 €	1,2	111 688 €	a.p.	-
Poola	11 633 €	11 633 €	1,0	37 217 €	37 217 €	1,0
Portugal	32 272 €	32 272 €	1,0	77 583 €	75 329 €	1,0
Prantsusmaa	49 095 €	50 923 €	1,0	158 561 €	158 561 €	1,0
Rootsi	23 364 €	38 000 €	0,6	88 416 €	70 000 €	1,3
Rumeenia	4 056 €	4 056 €	1,0	18 894 €	-	-
Saksamaa	38 829 €	38 829 €	1,0	86 478 €	86 478 €	1,0
San Marino	70 000 €	45 700 €	1,5			-
Serbia			-			-
Slovakkia	17 632 €	12 750 €	1,4	24 132 €	19 263 €	1,3
Sloveenia	22 260 €	26 583 €	0,8	48 260 €	48 632 €	1,0
Soome	50 000 €	35 000 €	1,4	105 000 €	62 000 €	1,7
Taani	83 000 €	40 191 €	2,1	118 000 €	113 874 €	1,0
Tšehhi Vabariik	16 344 €	11 904 €	1,4	37 464 €	28 776 €	1,3
Türgi	12 637 €	12 637 €	1,0	27 158 €	27 158 €	1,0
Ukraina	7 679 €	2 656 €	2,9	19 705 €		-
Ungari	20 729 €	17 285 €	1,2	34 426 €	32 191 €	1,1
Vene Föderatsioon	10 428 €	6 324 €	1,6	24 600 €	11 388 €	2,2
ÜK-Inglismaa ja Wales	150 135 €	65 030 €	2,3	265 390 €	91 740 €	2,9
ÜK-Põhja-Iirimaa	181 181 €	35 660 €	5,1	253 001 €	74 852 €	3,4
ÜK-Šotimaa	167 275 €		-	253 559 €		-

9.4.3. Lisasoodustused

Erinevate riikide kohtunike ja prokuröride palkade võrdlemine on keeruline, sest elatustasemed on erinevad. On ka muid tegureid, mis muudavad palkade võrdlemise riigiti keeruliseks, nimelt mõnedes riikides saavad kohtunikud ja prokurörid lisasoodustusi, nagu eripension, elamispinnaga seotud soodustused, soodushinnaga terviseteenused, ametiauto kasutamine, tasuta transport tööle ja koju jne.

Ükski liikmesriik ei rakenda palgast mahaarvatavate maksumäärade alandamist.

Tabel 52. Kohtunike ja prokuröride lisasoodustused (küsimus 83)

	Kohtunikud	Prokurörid
Maksuvähendus	0	0
Eripensionid	11	11
Eluasemesoodustused	10	10
Muud finantssoodustused	16	16

Lisaks spetsiifilistele pensioni- ja eluasemesoodustustele eksisteerib muidki eeliseid. Need on näiteks vanuse ja vanemusega seonduvad puhkusetoetused, spetsiifiline elukindlustus, tervisekindlustus ja/või transpordisoodustused (ametiauto) ning mõnikord ka esinduskulud. Mõned riigid sätestavad eluasemesoodustused erandjuhtudeks, mil kohtunik või prokurör määratakse tööle väljapoole tema elukohalinna või eluasemesoodustused kohtu või prokuratuuri kõrgematele liikmetele (nt **Prantsusmaal** kohtute esimeestele). **Islandi** Ülemkohtu kohtunike suhtes kehtib soodustusega pensioniskeem.

Lisasoodustusi saavad järgmiste riikide kohtunikud: **Aserbaidžaan, Eesti, Georgia, Hispaania, Küpros, Läti, Luksemburg, Malta, Montenegro, Norra, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Tšehhi Vabariik, Türgi, Vene Föderatsioon, Ukraina** ja **Ungari**. Need võivad varieeruda alates spetsiifilisest elukindlustusest, sooduslaenust elamispinna soetamiseks, lisatasudest rõivaste soetamiseks, toidurahast, eluasemesoodustustest kuni ametiauto kasutamise ja palgalisadeni.

9.5. Töö ja muude tegevuste kombineerimise võimalused

Kohtuniku või prokuröri põhitöö ja muude tegevuste kombineerimise juures tuleb silmas pidada mõlema sõltumatuse kaitsmise vajadust. Tuleb leida tasakaal kohtuniku ja prokuröri ühiskonna elus kaasalöömise määra ning sõltumatuse ja erapooletuse säilitamise vahel. Kohtunike osas soovitab Euroopa kohtunike konsultatiivnõukogu, et „kohtunikud hoiduksid mis tahes kutselisest tegevusest, mis võib neid kohtunikukohustuste täitmisest kõrvale kallutada või sundida neid kohustusi täitma erapoolikult" (CCJE arvamus nr 3(2002), punkt 37). See ei tähenda, et kohtunikel ei oleks lubatud millegi muuga tegelda, sest kohtunikku ei tohi isoleerida ühiskonnast, milles ta elab.

Raportis käsitletavaid erinevaid ülesandneid täpsustati selgitavates märkustes järgmiselt:

- *Õpetamine* tähendab näiteks tegevust ülikooli professorina, konverentsidest osavõttu, osalemist koolide pedagoogilises tegevuses jne;
- *Teadustöö ja publikatsioonide avaldamine* tähendab näiteks ajaleheartiklite avaldamist, õigusnormide väljatöötamises osalemist;

- *Kultuurialane tegevus* tähendab näiteks ülesastumist kontsertidel, teatrietendustes, oma maalide müümist jne.

Peaaegu kõikides riikides peetakse õpetamist ning õigusaktide väljatöötamises ja teadustöös osalemist normaalseteks tegevusteks. Ometi tuleb täheldada, et kümnes riigis ei ole lubatud nende tegevuste eest töötasu võtta. Muud liiki tegevused võivad eetikareegleid silmas pidades problemaatilisteks osutuda, eeskätt sellised tegevused, mis konkureerivad kohtuniku igapäevatööga, nagu vahekohtuniku ja konsultandina tegutsemine.

Tabel 53. Kohtuniku ja prokuröri põhitöö kombineerimine teiste tegevustega (küsimus 84)

	K84 Kohtunikud			K84 Prokurörid		
Tegevus	**Jah, tasu eest**	**Jah, tasuta**	**Ei**	**Jah, tasu eest**	**Jah, tasuta**	**Ei**
Õpetamine	39	12	1	41	10	2
Teadustöö ja publikatsioonid	40	12	1	41	10	2
Vahekohtunik	10	4	32	8	3	35
Konsultant	7	4	33	7	3	34
Kultuurialane tegevus	19	16	14	20	15	13
Muu tegevus	11	3	13	6	3	14

Riike, kes lubavad mudi tegevusi ilma tasu võtmata on rohkem kui riike, kes lubavad muid tegevusi ja selle eest tasu võtta.

Enamikus riikides tohib kohtunik lisaks põhitööle õpetada (ainult **Küprosel** on see keelatud). **Iirimaal, Maltal** ja **ÜK-Inglismaal ja Walesis** tohib õpetada ilma tasu võtmata. Samuti tohivad kohtunikud enamikus riikides tegelda teadustöö ja publikatsioonide avaldamisega.

Vahekohtunikuna tegutsemine on enamikus vastanud riikides keelatud. See on võimalik üksnes **Horvaatias, Islandil, Kreekas, Norras, Rootsis, Sloveenias, Soomes, Taanis** ja **ÜK-Šotimaal**.

Enamikus riikides ei tohi kohtunik konsultandina tegutseda. Ainsad erandid on **Austria, Montenegro, Rootsi, Saksamaa** (ilma tasuta), **Soome, Taani, Tšehhi Vabariik** (ainult justiitsiministeeriumi, valitsuse ja parlamendi juures) ja **ÜK-Šotimaa**.

Prokurörid

Enamikus riikides, välja arvatud **Küpros**, tohivad prokurörid tegelda õpetamisega (kas tasu eest või ilma).

Prokuröril on peaaegu kõigis riikides keelatud olla vahekohtunikuks (v.a **Horvaatia, Iirimaa**, **Island, Kreeka, Saksamaa, Sloveenia** ja **Taani**) või konsultandiks (v.a **Austria, Iirimaa, Leedu, Montenegro, Saksamaa** (ilma tasuta)**, Taani** ja **Tšehhi Vabariik**. Konsultandina tegutsemine on enamasti lubatud, kui see tähendab nõu andmist justiitsministeeriumile või parlamendi seaduseelnõude koostajatele. Prokuröril ei ole lubatud kultuuriliste tegevustega tegeleda **Albaanias, Aserbaidžaanis, Bosnia ja Hertsegoviinas, Eestis, Küprosel, Moldovas, Montenegros, Rumeenias, Serbias, Soomes, Türgis, Ukrainas** ja **Vene Föderatsioonis**.

9.6. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid

Prokuröride suhtes algatatud distsiplinaarmenetluste arv on palju suurem kui kohtunike vastu algatatud menetluste arv. Neisse näitajatesse tuleb taas suhtuda ettevaatusega, sest kvantitatiivset informatsiooni andsid vaid vähesed riigid. Järgmised neli tabelit on mõeldud ilmestama kohtunike ja prokuröride vastu algatatud distsiplinaarmenetluste mitmepalgelisust, nende aluseks olevaid põhjusi ja sanktsioonide liike. Kohtunike puhul näib peamiseks distsiplinaarmenetluse ajendiks olevat kutse-eetika rikkumine või ametikohustuste mittenõuetekohane täitmine. Prokuröride puhul on ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine peamine distsiplinaarmenetluse algatamise põhjus. Vähemal määral on kohtunike ja prokuröride vastu algatatud distsiplinaarmenetlused seotud kriminaalkuritegudega.

Riikide vastustest nähtub, et 2004. aastal registreeriti arvukalt menetlusi **Norras** (107), **Poolas** (111), **Saksamaal** (50), **Slovakkia Vabariigis** (54) ja **Vene Föderatsioonis** (417). Vastavaid näitajaid on vaja kõrvutada konkreetses riigis tegutsevate kohtunike arvuga. 17 riigis võib distsiplinaarmenetluse algatamise aluseks olla ka kriminaalkuritegu (vt tabel 54).

Tabel 54. Kutseliste kohtunike vastu 2004. aastal algatatud distsiplinaarmenetlused (küsimus 86)

Riik	K86 Algatatud distsiplinaarmenetluste koguarv	Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Albaania	9	jah	1		-		-	jah	8
Andorra	0		-		-		-		-
Armeenia	-	jah	-	jah	-		-		-
Aserbaidžaan	13		-		-		-	jah	13
Austria	37	jah	13	jah	21	jah	3	ei	-
Belgia	p.k.		-		-		-		-
Bosnia ja Hertsegoviina	9	jah	5	jah	4		0		0
Bulgaaria	-	jah	-	jah	-	jah	-		-
Eesti	7	jah	1	jah	7	ei	-		-
Georgia	-	jah	1	ei	-	jah	2	jah	-
Hispaania	39	jah	6	jah	33	jah	-		-
Horvaatia	1	ei	-	ei	-	jah	1	ei	-
Iirimaa	-		-		-		-		-
Island	0		-		-		-		-
Itaalia	-		-		-		-		-
Kreeka	-	jah	-	jah	-	jah	-		-
Küpros	-	jah	-	jah	-	jah	-	jah	4
Leedu	3	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-	p.k.	-
Liechtenstein	0		-		-		-		-
Luksemburg	0		-		-		-		-
Läti	11		0		0		0	jah	11
Madalmaad	-		-		-		-		-
Malta	0		-		-		-		-
Moldova	-	jah	1	jah	8	jah	4	ei	-
Monaco	0		-		-		-		-
Montenegro	-		-		-		-		-
Norra	107	jah	3	jah	9	ei	-	ei	-
Poola	111	jah	47	jah	48	jah	13	jah	3
Portugal	18	jah	13	jah	1		-	jah	4
Prantsusmaa	4	jah	4	jah	1	jah	3	ei	-
Rootsi	-		-		-		-		-
Rumeenia	-		-		-		-		-
Saksamaa	50	jah	12	jah	25	jah	12		-
San Marino	0		-		-		-		-
Serbia	-		-		-		-		-
Slovakkia	54	jah	3	jah	14	ei	-	jah	37
Sloveenia	1	p.k.	-	p.k.	-	ei	-		-
Soome	4	ei	-	ei	-	ei	-	jah	4
Taani	1		-		-	jah	1		-
Tšehhi Vabariik	24	jah	7	jah	15	ei	-	jah	2
Türgi	-	jah	60	jah	63	jah	4	jah	26
Ukraina	-	ei	-	ei	-	ei	-	jah	-
Ungari	21	jah	17		-	jah	4		-

Riik	K86 Algatatud distsiplinaarmenetluste koguarv	Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Vene Föderatsioon	417	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	-		-		-		-		-
ÜK-Põhja-Iirimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
ÜK-Šotimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-

Järgmises tabelis esitatakse kohtunike suhtes rakendatud sanktsioonide liigid ja arv. Enamikus vastanud riikides on kõige levinumaks sanktsiooniks noomitus. 2004. aastal algatatud menetluste arv ja samal aastal kohaldatud sanktsioonide arv ei pruugi ühtida seetõttu, et menetlus ei päädi alati süüdimõistmisega ja seetõttu, et ühel aastal algatatud menetlus võidakse lõpule viia järgmisel aastal.

Suurest hulgast prokuröride vastu algatatud distsiplinaarmenetlustest teatas **Vene Föderatsioon**. Taas tuleb meenutada, et seda näitajat tuleb tasakaalustada riigis tegutsevate prokuröride koguarvuga. Mõnevõrra vähem distsiplinaarmenetlusi prokuröride vastu algatati **Aserbaidžaanis** (63), **Georgias** (74), **Poolas** (52) ja **Portugalis** (47). Enamik neist seondub ametikohustuste nõuetele mittevastava täitmisega. Distsiplinaarmenetluse aluseks võib olla ka kutse-eetika rikkumine. Ometi teatasid ainult **Moldiva** ja **Türgi**, et sellega oli seotud vastavalt 31 ja 33 distsiplinaarmenetlust (tabel 56).

Tabel 55. 2004. aastal kohtunike suhtes rakendatud sanktsioonide arv ja liigid (küsimus 86)

Riik	K86 Sanktsioonide koguarv	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muud sanktsioonid	
Albaania	9	jah	4		-	jah	5		-		-
Andorra	0		-		-		-		-		-
Armeenia	-		-		-		-		-		-
Aserbaidžaan	13	jah	10		-		-		-	jah	3
Austria	16	jah	9	jah	2	jah	1	jah	4	ei	-
Belgia	5	jah	1		-		-		1	jah	3
Bosnia ja Hertsegoviina	13	jah	5		0	jah	2	jah	5	jah	-
Bulgaaria	-	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-		-
Eesti	5	jah	3	ei	-	ei	0	jah	1	jah	1
Georgia	116	jah	35	jah	0	jah	15	ei	-	jah	35
Hispaania	24	jah	14	jah	-	jah	-	jah	10		-
Horvaatia	11	jah	1	ei	-	jah	4	jah	6	ei	-
Iirimaa	-		-		-		-		-		-
Island	0		-		-		-		-		-
Itaalia	a.p.		-		-		-		-		-
Kreeka	-	jah	-	jah	-	jah	-	jah	-		-
Küpros	0	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-	ei	-
Leedu	3	jah	3	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Liechtenstein	0		-		-		-		-		-
Luksemburg	0		-		-		-		-		-
Läti	11	jah	4		0	jah	1		0	jah	6
Madalmaad	-		-		-		-		-		-
Malta	0		-		-		-		-		-
Moldova	-	jah	7	ei	-	jah	3	ei	-	jah	3
Monaco	0		-		-		-		-		-
Montenegro	-		-		-		-		-		-
Norra	12	jah	12	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Poola	50	jah	28	jah	11	jah	4	ei	-	jah	7
Portugal	15	jah	2	jah	7		-	jah	5	jah	1
Prantsusmaa	5	ei	-	jah	2	ei	-		-	jah	3
Rootsi	-	jah	3	ei	-	jah	1	ei	-	jah	4
Rumeenia	-		-	jah	3		-		-		-
Saksamaa	20	jah	10	jah	2	ei	-	jah	4	jah	4
San Marino	0		-		-		-		-		-
Serbia	-		-		-		-		-		-
Slovakkia	17	jah	9		-		-	jah	8		-
Sloveenia	1	jah	1		-		-		-		-

Riik	K86 Sanktsioonide koguarv	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muud sanktsioonid	
Soome	4	jah	4	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Taani	-	jah	1		-		-		-		-
Tšehhi Vabariik	12	jah	5	ei	-	jah	1	ei	-	jah	17
Türgi	-	jah	34	jah	2	jah	4	jah	5	jah	52
Ukraina	-	jah	-	ei	-	jah	-	ei	-	jah	-
Ungari	5	jah	5		-		-		-	jah	4
Vene Föderatsioon	417	ei	-	ei	-	jah	94	ei	-	jah	323
ÜK-Inglismaa ja Wales	-		-		-		-		-		-
ÜK-Põhja-Iirimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
ÜK-Šotimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-

„Muud sanktsioonid" tunduvad sageli olevat eelpool kirjeldatud sanktsioonide spetsiifilised vormid, mida vastavad riigid on pidanud vajalikuks eristada. Näiteks võib noomitus sarnaneda hukkamõistu (**Aserbaidžaan**), lihtsalt laituse, hoiatuse (**Belgia, Vene Föderatsioon**) või eraviisiliste nõuannetega (**Georgia**). Lisaks võivad nimetatud „muud sanktsioonid" seisneda ajutises töötasu vähendamises (**Tšehhi Vabariik**) aga ei pruugi (**Eesti**), enneaegses ametist lahkumises (**Portugal, Prantsusmaa**), palgaastme või ametiastme alandamises (**Georgia, Läti, Poola, Prantsusmaa**). Tuleb märkida ka, et kohtunik võib sanktsiooni ette nähes juba enne distsiplinaarmenetlust või selle ajal tagasi astuda (**Bosnia ja Hertsegoviina, Ungari**).

Tabel 56. 2004. aastal prokuröride vastu algatatud distsiplinaarmenetluste arv (küsimus 86

Riik	K86 Distsiplinaarmenetluste koguarv	Kutse-eetika rikkumised		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Albaania	13	jah	0	jah	0	jah	0	jah	13
Andorra	0		-				-		-
Armeenia	7		-	jah	3		-	jah	4
Aserbaidžaan	63	jah	2	jah	2		-	jah	59
Austria	0	ei	-	ei		ei	-	ei	-
Belgia	n/a		-				-		-
Bosnia ja Hertsegoviina	4	jah	3	jah	1		0		0
Bulgaaria	-	jah	-	jah		jah	-		-
Eesti	3	jah	2	jah	1	ei	-	ei	-
Georgia	74	jah	3	jah	71	ei	-		-
Hispaania	32	jah	-	jah	-	jah	-		-
Horvaatia	17	ei	-	jah		ei	-	ei	-
Iirimaa	-		-		-		-		-
Island	0		-		-		-		-
Itaalia	a.p.		-		-		-		-
Kreeka	-	jah		jah		jah	-		-
Küpros	a.p.		-		-		-		-
Leedu	10	jah	1	ei		ei		jah	9
Liechtenstein	1		-	jah	1		-		-
Luksemburg	0		-		-		-		-
Läti	27	jah	4		0	jah	-	jah	27
Madalmaad	-		-		-		-		-
Malta	0		-		-		-		-
Moldova	-	jah	31	ei	-	ei	-	ei	-
Monaco	0		-		-		-		-
Montenegro	-		-		-		-		-
Norra	a.p.	a.p.		a.p.		a.p.		a.p.	-
Poola	52	jah	16	jah	19	jah	17		-
Portugal	47		-	jah	12		-	jah	35
Prantsusmaa	3	jah	3	ei	-	jah	2	ei	-
Rootsi	4	jah	-	jah	1	jah	3		-
Rumeenia	-		-		-		-		-
Saksamaa	12	jah	4	jah	4	jah	4		-
San Marino	0		-		-		-		-
Serbia	-		-		-		-		-
Slovakkia	9		-	jah	7		-	jah	2
Sloveenia	1		-	jah	1		-		-
Soome	8	ei	-	ei	-	ei		jah	8
Taani	0		-		-		-		-

Riik	K86 Distsiplinaarmenetluste koguarv	Kutse-eetika rikkumised		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Tšehhi Vabariik	12	jah	7	jah	5	ei	-	ei	-
Türgi	-	jah	33	jah	38	jah	3	jah	19
Ukraina	-	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-
Ungari	4		-		-		-	jah	1
Vene Föderatsioon	4790	jah	-	jah	-	jah	-	a.p.	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	-		-		-	-	-		-
ÜK-Põhja-Iirimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
ÜK-Šotimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-

Tabelis 57 esitatakse prokuröride suhtes rakendatud distsiplinaarsanktsioonide liik ja arv. Ka prokuröride puhul on kõige levinumaks sanktsiooniks noomitus.

Tabel 57. 2004. aastal prokuröride suhtes rakendatud distsiplinaarsanktsioonide liik ja arv (küsimus 86)

Riik	K86 Sanktsioonide koguarv	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muud sanktsioonid	
Albaania	13	jah	6	jah	0	jah	4	jah	0	jah	3
Andorra	0		-		-		-		-		-
Armeenia	14	jah	7		-	jah	7		-		-
Aserbaidžaan	63	jah	36		-	jah	22		-	jah	5
Austria	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Belgia	a.p.		-		-		-		-	jah	1
Bosnia ja Hertsegoviina	6	jah	3		0		0	jah	2	jah	-
Bulgaaria	-	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-		-
Eesti	-	jah	1	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Georgia	74	jah	70	ei	-	jah	4	ei	-	ei	-
Hispaania	-	jah	-	jah	-	jah	-	jah	-		-
Horvaatia	15	jah	2	ei	-	jah	4	jah	6	jah	3
Iirimaa	-		-		-		-		-		-
Island	0		-		-		-		-		-
Itaalia	a.p.		-		-		-		-		-
Kreeka	-	jah	-	jah	-	jah	-	jah	-		-
Küpros	a.p.		-		-		-		-		-
Leedu	10	jah	6	ei	-	ei	-	ei	-	jah	4
Liechtenstein	0		-		-		-		-		-
Luksemburg	0		-		-		-		-		-
Läti	27	jah	10	jah	2	jah	2	jah	5	jah	8
Madalmaad	-		-		-		-		-		-
Malta	0		-		-		-		-		-
Moldova	-		-		-		-		-		-
Monaco	0		-		-		-		-	jah	-
Montenegro	-		-		-		-		-		-
Norra	a.p.	a.p.	-	a.p.	-	a.p.	-	a.p.	-		-
Poola	19	jah	15		-	jah	1	ei	-	jah	3
Portugal	13	jah	6	jah	2	jah	1	jah	4		-
Prantsusmaa	2	jah	1	ei	-	ei	-		-	jah	1
Rootsi	-	jah	1		-		-		-		-
Rumeenia	-	jah	2		-		-		-		-
Saksamaa	6	jah	2	ei	-	ei	-	jah	3	jah	1
San Marino	0		-		-		-		-		-
Serbia	-		-		-		-		-		-
Slovakkia	-	jah	2		-		-	jah	2	jah	1
Sloveenia	1		-		-		-		-	jah	1
Soome	8	jah	8	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
Taani	0		-		-		-		-		-
Tšehhi Vabariik	8	jah	1	ei	-	jah	1	ei	-	jah	12
Türgi	-	jah	16	jah	-	jah	-	jah	3	jah	27
Ukraina	-	jah	-	jah	-	jah	-	ei	-	ei	-
Ungari	2	jah	1		-		-		-	jah	1
Vene Föderatsioon	4790	jah	-	n/a	-	jah	-	ei	-	jah	-
ÜK-Inglismaa ja Wales	-		-		-		-		-		-
ÜK-Põhja-Iirimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-
ÜK-Šotimaa	0	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-	ei	-

10. Advokaadid

10.1. Sissejuhatus

Käesolevas peatükis antakse ülevaade advokaatide rollist ja positsioonist erinevates riikides. Esitatakse andmed nii advokaatide arvu, kutseorganisatsioonide kui õppimisvõimaluste kohta. Käesoleva hindamiskava üks elemente on ka järelevalve kutseliste advokaatide tegevuse üle. Tulemused esitatakse peatüki lõpus.

Soovituses 2000 (21) advokaadi tegevusvabaduse kohta antakse selle õiguselukutse definitsioon. „Advokaat" tähendab „isikut, kes siseriikliku õiguse kohaselt on kvalifitseeritud ja volitatud oma kliente kaitsma ja nende nimel tegutsema, praktiseerima õigust, esinema kohtus ja oma kliente õigusküsimustes nõustama ja esindama". Sellest definitsioonist tuleneb, et advokaadi ülesandeks võib olla kliendi seaduslik esindamine kohtus, aga ka talle õigusabi andmine. Käesolevas küsimuses kasutati lähtekohana viidatud definitsiooni.

Mõnedes riikides on kasutusel teistsugused nimetused, nagu *solicitor* (õigusnõustaja – isik, kes annab õigusnõu ja koostab õigusdokumente) ja *barrister* (vandeadvokaat – isik, kes oma kliente kohtus esindab). Kasutatakse ka nimetust *attorney* (isik, kes on volitatud praktiseerima õigust, esinema kohtuvaidlustes ja andma õigusnõu) mis tähenduselt on sarnane käesolevas raportis kasutatud nimetusele *lawyer*.

Praktilistel kaalutlustel lähtutakse käesolevas raportis soovituses 2000 (21) toodud advokaadi määratlust. Kui võimalik, eristatakse eespool nimetatud erinevaid kategooriaid.

10.2. Advokaatide arv

Kõik vastanud riigid andsid teavet praktiseerivate advokaatide arvu kohta. Neist 8 arvasid kaasa ka õigusnõustajad (*solicitor*) (**Iirimaa, Küpros, Malta, Norra, Poola, Saksamaa ÜK-Inglismaa ja Wales, ÜK-Šotimaa**). **Austria** ja **Luksemburg** arvasid kaasa ka advokaat-praktikandid. Et saada teada kohtus esinema volitatud advokaatide (soovituse 2000 (21) mõttes) tegelikku arvu, lahutas CEPEJ esitatud üldarvust praktikantide ja õigusnõustajate arvu. Seda oli esitatud andmete baasil võimalik teha **Austria, Luksemburgi** ja **Portugali** osas.

Eelöeldust tulenevalt tuleb tabelis 58 esitatud näitajaid tõlgendada ettevaatusega, võttes arvesse käesolevaid metodoloogilisi märkusi.

Kokkuvõtvas tabelis esitatakse advokaatide arv riikides, kes sellele küsimusele vastasid. Tabel näitab ka advokaatide arvu 100 000 elaniku kohta ning – advokaadi rollist laiema pildi saamiseks – advokaatide arvu ühe kohtuniku kohta.

Tabel 58. Advokaatide arv aastal 2004 koos õigusnõustajate ja praktikantidega ning ilma nendeta (küsimused 87 ja 88)

Riik	K87 Praktiseerivate advokaatide arv	Praktiseerivaid advokaate ilma õigusnõustajate ja praktikantideta (K88)	Praktiseerivaid advokaate ilma õigusnõustajate ja praktikantideta 100 000 elaniku kohta	Kohtus töötavate kutseliste kohtunike arv	Advokaate kohtuniku kohta
Albaania	1 212	1 212	39,5	383	3,2
Andorra	108	108	140,5	22	4,9
Armeenia	469	469	14,7	179	2,6
Aserbaidžaan	537	537	6,4	338	1,6
Austria	6 622	2 792	34,0	1 697	1,6
Belgia	14 876	14 876	142,4	2 500	6,0
Bosnia ja Hertsegoviina	1 224	1 224	31,9	690	1,8
Bulgaaria	11 452	11 452	147,6	n.r.	
Eesti	520	520	38,5	245	2,1
Georgia	1 000	1 000	22,0	406	2,5
Hispaania	111 313	111 313	259,3	4 201	26,5
Horvaatia	2 851	2 851	64,2	1 907	1,5
Iirimaa	9 273*	9 273	229,5	130	71,3
Island	695	695	236,7	47	14,8
Itaalia	151 470	151 470	259,1	6 105	24,8
Kreeka	34 000	34 000	307,5	2 200	15,5
Küpros	2 200*	2 200	319,0	96	22,9
Leedu	1 282	1 282	37,4	693	1,8
Liechtenstein	113	113	326,6	17	6,6
Luksemburg	946	690	151,6	162	4,3
Läti	800	800	34,5	384	2,1
Madalmaad	13 111	13 111	80,5	2 004	6,5
Malta	657*	657	163,2	35	18,8
Moldova	1 140	1 140	33,7	415	2,7
Monaco	27	27	89,9	18	1,5
Montenegro	462	462	74,5	242	1,9
Norra	5 772*	5 772	125,3	501	11,5
Poola	22 516	5 485	14,4	9 766	0,6
Portugal	22 418	22 418	212,9	1 754	12,8
Prantsusmaa	43 977	43 977	70,7	6 278	7,0
Rootsi	4 354	4 354	48,2	1 618	2,7
Rumeenia	16 000	16 000	73,8	4 030	4,0
Saksamaa	126 799*	126 799	153,7	20 395	6,2
San Marino	87	87	293,2	16	5,4
Serbia	e.v.	e.v.		2 418	
Slovakkia	4 100	4 100	75,9	1 208	3,4
Sloveenia	1 040	1 040	52,1	780	1,3
Soome	1 700	1 700	32,5	875	1,9
Taani	4 635	4 635	85,9	368	12,6
Tšehhi Vabariik	8 235	8 235	80,6	2 878	2,9
Türgi	52 195	52 195	73,4	5 304	9,8
Ukraina	e.v.	e.v..		6 999	
Ungari	9 500	9 500	94,1	2 757	3,4
Vene Föderatsioon	56 100	56 100	39,1	29 685	1,9
ÜK-Inglismaa ja Wales	106 486*	106 486	200,7	1 305	81,6
ÜK-Põhja-Iirimaa	552	552	32,3	62	8,9
ÜK-Šotimaa	9 443*	9 443	185,9	227	41,6

Diagramm 27. Advokaatide (soovituse Rec (2000) 21 mõttes) arv 2004. aastal 100 000 elaniku kohta

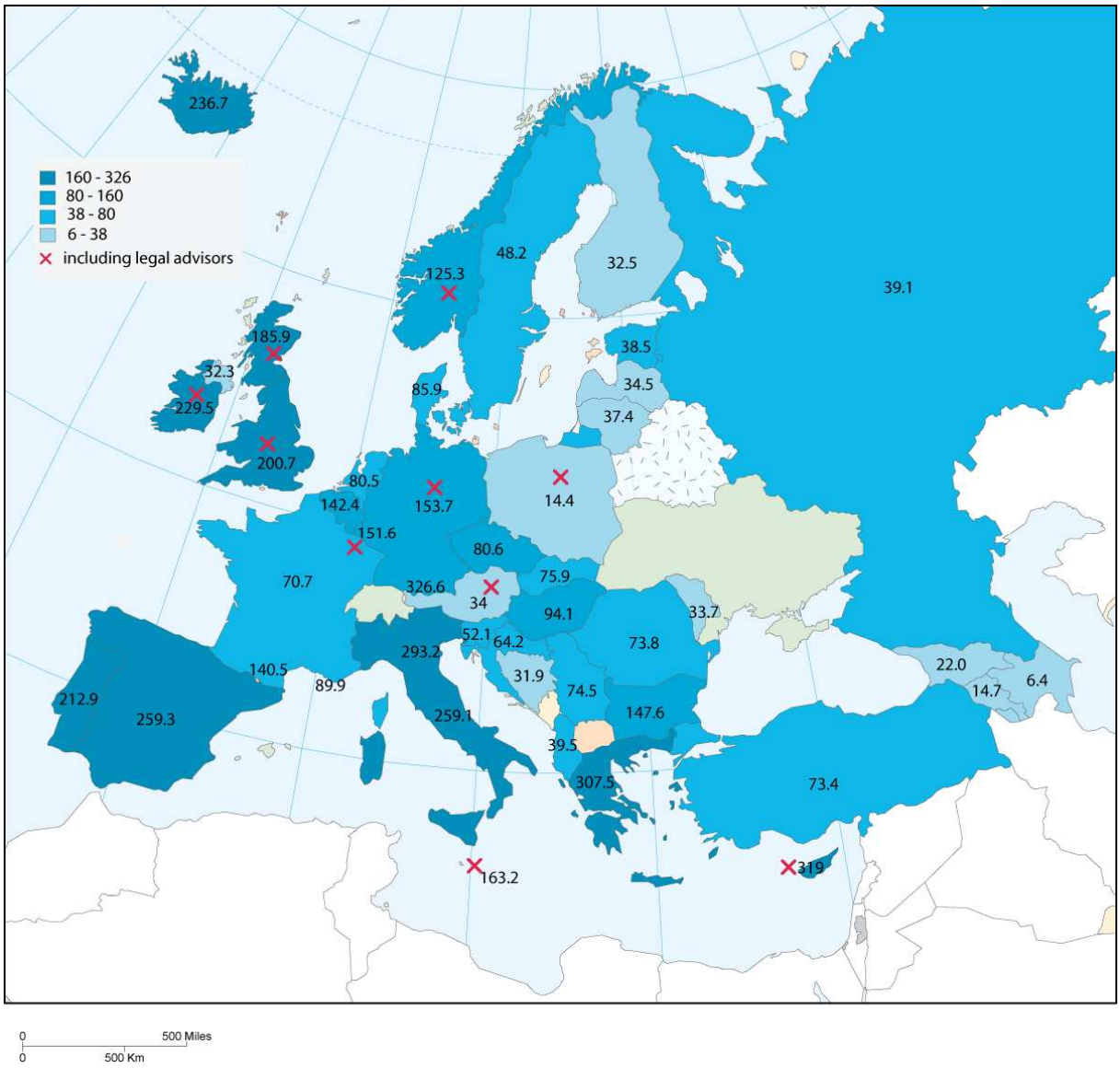

** punane tärn -- sealhulgas õigusnõustajad*

10.3. Esindusmonopol kohtus

Tabelis toodud informatsioonile lisaks anti teavet advokaatide esindusmonopoli kohta kohtus. Sellele küsimusele antud vastustes täpsustati mitmeid erandeid, mis sageli seisnesid selles, missuguses kohtuastmes (esimeses või apellatsiooniastmes) esineda tohib ning mõnikord seondusid ka konkreetse kohtuasja liigiga. Mõnedes riikides (nt **Austria**) kehtib kohtus esindatuse nõue üksnes teatud liiku tsiviilasjade korral (tsiviilnõuded suurusega üle 4 000 € „*Bezierksgericht*'is"). Föderaalsüsteemidega riikides on advokaatide esindusmonopoli

süsteemid eriti keerulised. Järgmine tabel näitab jaatavaid vastuseid monopoli kohta tsiviilasjades, kriminaalasjades (kannatanute ja süüaluste esindamine) ja haldusõiguserikkumise asjades.

Enamikus riikides on advokaatidel kriminaalasjas süüdistatavate isikute kohtus esindamise monopol. **Bulgaarias, Belgias** (ainult *Cours d'Assises'*), **Eestis, Islandil, Norras, Rootsis, Saksamaal** (üldiselt võib esindaja ülikooli professor; kohus võib lubada ka teisi isikuid), Soomes (esindada võib kõrgharidusega jurist), **Türgis, Ungaris, ÜK-Inglismaal ja Walesis** võib süüalust esindada ka mõni muu isik, eeskätt perekonnaliige, aga ka ametiühingu esindaja, valitsusväline organisatsioon või muu isik. Kannatanute osas vastasid 21 riiki, et advokaadi esindus ei ole kohustuslik. Kannatanut võivad esindada perekonnaliikmed, ametiühingu liikmed, valitsusväliste organisatsioonide liikmed või muud isikud.

Haldusõiguserikkumise asjades on advokaatide esindusmonopol haruldane. Aktsepteeritud on perekonnaliikmed ja (mõnedel juhtudel) ka ametiühingute, valitsusväliste organisatsioonide või muude instantside ja organisatsioonide esindajad (vt tabel 59).

Tabel 59. Advokaatide „esindusmonopoli" ulatus (küsimus 89)

K89 Kas advokaatidel on esindusmonopol :	jah	ei	varieeruv	ei vastanud
Tsiviilasjades	8	27	7	5
Kriminaalasjades süüdistavat esindada	27	8	5	6
Kriminaalasjades kannatanut esindada	15	21	3	8
Haldusõiguse asjades	9	25	5	8

Märkus: Lisatud on tulp „varieeruv". See tähendab, et mõnedel juhtudel on advokaatidel esindusmonopol, mõnedel juhtudel mitte.

10.4. Organisatsioonid ja koolitus

Advokaadid võivad olla organiseeritud Advokatuuridesse. Need võivad tegutseda riigi, regiooni või kohalikul tasandil. Riikidel paluti anda informatsiooni advokaatide kutseorganisatsioonide kohta (küsimus 90).

Belgias, Bosnia ja Hertsegoviinas, Kreekas, Luksemburgis ja **Prantsusmaal** on olemas üksnes regionaalsed või kohaliku tasandi Advokatuurid (üleriigilist ei ole), kes omavad vahetut jurisdiktsiooni oma liikmete kutsetegevuse (registreerimine, distsipliin) üle. Liikmesriigid, kus riiklik Advokatuur on kombineeritud regionaalsete ja/või kohalikega, on **Aserbaidžaan, Bulgaaria, Hispaania, Iirimaa, Küpros, Norra, Poola, Rootsi, Saksamaa, Ungari** ja **Vene Föderatsioon**.

Advokaatide väljaõppe ja advokaadieksami osas väitsid riigid, et peaaegu kõigis neis on esmane väljaõpe ja vastava eksami sooritamine kohustuslikud. Eranditeks on **Andorra** (kohustuslikku väljaõpet ega eksamit ei ole, kuid on korraldatud advokaatide töö kvaliteedi kontroll), **Hispaania** ja **Sloveenia**.

Üks advokaatide töö kvaliteedi tagamise võtteid on kohustuslik enesetäiendamise süsteem. Üldiselt tähendab see, et advokaat peab kohustuslikus korras ja sageli koolitustel käima (või

näiteks osalema õigusalastel konverentsidel). Säärane süsteem eksisteerib 22 riigis. Järgmistes riikides sellist süsteemi ei ole: **Albaania, Andorra, Aserbaidžaan, Austria, Hispaania, Horvaatia, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Läti, Liechtenstein, Malta, Montenegro, Poola, San Marino, Serbia, Slovakkia Vabariik, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi Vabariik, Türgi, Ukraina** ja **Ungari**.

12 riigis peavad teatud spetsialiseerunud advokaadid läbi tegema eriväljaõppe ja neil peab olema erikvalifikatsioon või –diplom: **Horvaatia, Georgia, Liechtenstein, Luksemburg, Portugal, Saksamaa, Sloveenia, Türgi, Ungari, ÜK-Põhja-Iirimaa** ja **ÜK-Šotimaa**. Kõik teised riigid vastasid, et neil säärast süsteemi ei ole.

10.5. Järelevalve

Kõige esmasel tasandil seondub advokaadi tegevuse järelevalve tema töötasuga. Üldiselt masktakse advokaadile tasu, mis on fikseeritud kas seadusega, Advokatuuri poolt või mille suhtes lepitakse kokku läbirääkimiste teel. Mõnedes riikides kujuneb töötasu erinevate võimaluste kombinatsioonis, eriti õigusabi korral. Võtmeküsimus on uurida, kas teenuse kasutajale on advokaadi honorari suurus teada. **Georgia, Itaalia, Kreeka, Läti, Leedu, Luksemburg, Moldova, Monaco, Norra, Poola, Portugal, Rootsi, Rumeenia, Taani, ÜK-Põhja-Iirimaa** ja **ÜK-Šotimaa** vastasid, et advokaaditeenuse kasutajal ei ole lihtne honoraride kohta informatsiooni saada.

16 riigis või üksuses on advokaatide honorarid seadusega reguleeritud. 11 riigis või üksuses mängib advokaatide honoraride suuruse määramisel rolli ka Advokatuur. 30 riigis või üksuses on honorari suurus läbirääkimiste küsimus.

Tabel 60. Advokaatide honorarid (küsimused 94 ja 95)

Riik	Teenuse kasutajal on lihtne honoraride suurust teada saada	reguleeritud seadusega	Advokaatide honorarid on reguleeritud Advokatuuri poolt	läbirääkimiste küsimus
Albaania	jah	jah		jah
Andorra	jah		jah	
Armeenia	jah			jah
Aserbaidžaan	jah			jah
Austria	jah	jah		jah
Belgia	jah			jah
Bosnia ja Hertsegoviina	jah		jah	jah
Bulgaaria	jah			jah
Eesti	jah			jah
Georgia	ei			jah
Hispaania	jah			jah
Horvaatia	jah		jah	
Iirimaa	jah			jah
Island	jah			jah
Itaalia	ei	jah		
Kreeka	ei	jah		
Küpros	jah		jah	
Leedu	ei			jah
Liechtenstein	jah	jah		
Luksemburg	ei	jah	jah	jah
Läti	ei	jah		jah
Madalmaad	jah			jah
Malta		jah		jah
Moldova	ei	jah		jah
Monaco	ei	ei	ei	jah
Montenegro	jah		jah	
Norra	ei	jah		jah
Poola	ei	jah	ei	jah
Portugal	ei			jah
Prantsusmaa	jah			jah

Riik	Teenuse kasutajal on lihtne honoraride suurust teada saada	reguleeritud seadusega	Advokaatide honorarid on reguleeritud Advokatuuri poolt	läbirääkimiste küsimus
Rootsi	ei			jah
Rumeenia	ei			jah
Saksamaa	jah	jah	ei	ei
San Marino	jah	jah		
Serbia	jah	jah		ei
Slovakkia	jah	jah		
Sloveenia	jah		jah	
Soome	jah			jah
Taani	ei			jah
Tšehhi Vabariik	jah	jah	ei	ei
Türgi	jah		jah	
Ukraina	jah			jah
Ungari	jah			jah
Vene Föderatsioon	jah	ei	ei	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales			jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	ei		jah	
ÜK-Šotimaa	ei		jah	

Lisaks advokaatide honoraride suurusele tõusetub küsimus ka nende pakutavate teenuste kvaliteedist. Kvaliteet võib hõlmata kutseetika põhimõtteid, advokaadi poolt tagatava töö analüüsi ning rakendatavaid kriteeriume/standardeid. Lisaks kvaliteedistandardite tundmisele on oluline teada ka seda, kes vastavad standardid formuleerib. 29 vastanud riigis või üksuses on standardite väljatöötamine, enamasti seadusesätetele tuginedes, Advokatuuri ülesanne.

Tabel 61. Advokaatide kvaliteedistandardid (küsimused 96 ja 97)

Riik	Kas advokaatide jaoks on formuleeritud kvaliteedistandardid?	Kui jah, kelle ülesanne nende formuleerimine on? Advokatuuri	seadusandja	muu
Albaania	jah	jah	jah	
Andorra	jah	jah		
Armeenia	jah	jah		
Aserbaidžaan	jah		jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	ei			
Bosnia aja Hertsegoviina	jah	jah	jah	
Bulgaaria	jah	jah		
Eesti	ei			
Georgia	jah	jah		
Hispaania	jah	jah		
Horvaatia	jah	jah	ei	ei
Iirimaa	jah	jah		
Island	jah	jah		
Itaalia	ei			
Kreeka	ei			
Küpros	jah	jah		
Leedu	ei			
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei			
Läti	ei			
Madalmaad	jah	jah	jah	
Malta	jah	jah	jah	
Moldova	ei			
Monaco	jah			
Montenegro	jah	jah		
Norra	jah	jah	jah	
Poola	jah	jah	ei	ei

Riik	Kas advokaatide jaoks on formuleeritud kvaliteedistandardid?	Kui jah, kelle ülesanne nende formuleerimine on? Advokatuuri	seadusandja	muu
Portugal	ei			
Prantsusmaa	ei			
Rootsi	jah	jah		
Rumeenia	ei			
Saksamaa	jah	jah	jah	
San Marino	jah	jah		
Serbia	jah	jah		
Slovakkia	jah		jah	
Sloveenia	ei			
Soome	jah	jah	jah	
Taani	jah	jah		
Tšehhi Vabariik	jah	jah		
Türgi	ei			
Ukraina	jah			jah
Ungari	jah	jah		
Vene Föderatsioon	jah	ei	ei	
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah		
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah		
ÜK-Šotimaa	jah	jah		

47 vastanud riigist ja üksusest 46 väitsid, et klientidel on võimalus esitada kaebus, kui nad ei ole advokaadi tegevuse või tema töö kvaliteediga rahul. Ainsaks erandiks on **Bulgaaria**. Advokaadi honorari suuruse suhtes võivad pooled kaebuse esitada 38 riigis või üksuses.

10.6. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid

Vaid vähestel riikidel oli võiamlik anda teavet advokaatide suhtes algatatud distsiplinaarmenetluste ja nende peamiste põhjuste kohta. Menetluste arvu ja põhjuste kohta andsid teavet ainult **Island, Leedu, Poola, Slovakkia Vabariik, Soome, Türgi** ja **Vene Föderatsioon**.

Tabel 62. Advokaatide vastu 2004. aastal algatatud distsiplinaarmenetlused (küsimus 99)

Riik	K99 Distsiplinaarmenetluste koguarv	Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastavtäitmine	Kriminaalkuritegu	Muu	
Albaania	jah	jah		jah	jah	jah	
Andorra	jah	jah	7				
Armeenia	jah	jah		jah			
Aserbaidžaan	jah	jah	5	jah		jah	1
Austria	jah	jah		jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah		jah	ei	ei	
Bosnia aja Hertsegoviina	jah	jah		ei	ei	ei	
Bulgaaria							
Eesti	jah	jah		ei	ei	jah	
Georgia							
Hispaania	jah	jah		jah	jah		
Horvaatia	jah	jah		jah	jah		
Iirimaa	jah						

Riik	K99 Distsiplinaarmenetluste koguarv		Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Island	jah		jah	23	jah				jah	8
Itaalia	jah	200								
Kreeka	jah		jah							
Küpros	jah		jah		ei		jah			
Leedu	jah		jah	150	jah	0	jah	0	ei	
Liechtenstein	jah		jah		jah		jah			
Luksemburg	jah		jah		jah		ei		ei	
Läti	jah		jah		jah		jah			
Madalmaad	a.p.									
Malta	jah		jah	37						
Moldova	a.p.									
Monaco	jah		jah		ei		jah			
Montenegro	jah		jah		jah		jah			
Norra	jah		jah		jah		jah		jah	
Poola	jah		jah	202	jah	72	jah	3	jah	135
Portugal	jah		jah		jah		jah		jah	
Prantsusmaa	jah		jah		jah		jah			
Rootsi	jah	591								
Rumeenia	jah		jah		jah		jah			
Saksamaa	jah	a.p.	jah		jah		jah			
San Marino	a.p.									
Serbia	jah		jah		jah		jah			
Slovakkia	jah		jah		jah				jah	
Sloveenia	jah		jah	12	jah	13	jah	20		
Soome	jah	63	jah	62	ei		jah	1	ei	
Taani	jah		jah		jah		jah			
Tšehhi Vabariik	jah	212	jah		jah		jah		jah	
Türgi	jah		jah	149	ei		jah	47	ei	
Ukraina										
Ungari	jah		jah		jah		jah		jah	
Vene Föderatsioon	jah		jah	276	jah	887	jah	18	jah	366
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		jah		jah		jah			
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		jah		jah		jah			
ÜK-Šotimaa										

Mõnikord ei olnud küsimustikus väljapakutud distsiplinaarmenetluse algatamise põhjused vastavuses riigi kehtivatega. **Tšehhi Vabariik** teatas 2004. aastal algatatud menetluste arvu, kuid ei täpsustanud kategooriaid (näitaja lisati tabelisse üldpildi saamiseks). **Islandil** kutse-eetika rikkumise ja ametikohustuste nõuetele mittevastava täitmise menetlusi ei eristata (kõik on klassifitseeritud esimesse kategooriasse).

Tuleb lisada, et mõnedes riikides toimub kriminaalkuriteo korral algatatud distsiplinaarmenetlus lisaks seaduses ettenähtud kriminaalmenetlusele (**Austria**). Teistes riikides on täpselt vastupidi – kui on algatatud kriminaalmenetlus, siis distsiplinaarmenetlust läbi ei viida (**Tšehhi Vabariik**). Osades riikides toob kriminaalkorras tehtud süüdimõistev otsus kaasa Advokatuurist väljaheitmise (**Eesti**).

Tabel 63. 2004. aastal advokaatide suhtes kohaldatud sanktsioonid (küsimus 99)

Riik	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muu sanktsioon	
Albaania	jah		jah		jah		jah		jah	
Andorra		0		0		0		0		0
Armeenia	jah						jah		jah	
Aserbaidžaan	jah	5							jah	1

Riik	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muu sanktsioon	
Austria	jah		jah		jah		jah		jah	
Belgia	jah		jah		jah		jah		ei	
Bosnia ja Hertsegoviina	jah	1					jah	1		
Bulgaaria	jah		jah				jah		jah	
Eesti	jah		jah		jah		jah			
Georgia										
Hispaania	jah	99	jah	260	jah	3			jah	12
Horvaatia	jah		jah		jah		jah			
Iirimaa										
Island	jah	8								
Itaalia	jah	38	jah	96	jah	20			jah	50
Kreeka	jah		jah		jah		jah			
Küpros	jah		jah		jah		jah			
Leedu	jah	80	ei		jah	30	ei		ei	
Liechtenstein	jah		jah		jah		jah			
Luksemburg	jah	2	jah	1	ei		jah	2	ei	
Läti	jah		jah		jah				jah	
Madalmaad										
Malta	jah	1								
Moldova										
Monaco	jah		jah		jah		ei			
Montenegro	jah		jah		jah		jah			
Norra	jah		jah		jah		jah		jah	
Poola	jah	175	jah	3						
Portugal	jah		jah		jah		jah		jah	
Prantsusmaa	jah		jah		jah		ei		jah	
Rootsi	jah	42	jah	77	jah	22	jah	6	jah	1
Rumeenia	jah		jah		jah		jah		jah	
Saksamaa	jah		ei		jah		jah		jah	
San Marino										
Serbia	jah				jah		jah		jah	
Slovakkia										
Sloveenia										
Soome	jah	62	ei		jah	1	ei		ei	
Taani	jah		jah		jah		jah			
Tšehhi Vabariik	jah		jah		jah		jah		jah	
Türgi	jah	156	jah	11	jah	47	jah	39	jah	5
Ukraina										
Ungari	jah		jah		jah		jah			
Vene Föderatsioon	ei		ei		jah	701	ei		jah	846
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		jah		jah		jah			
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		jah		jah		jah			
ÜK-Šotimaa										

Viimane seda valdkonda puudutav küsimus seondus distsiplinaarvõimu kandjaga. Riikide esitatud kõiki täpsustusi ei ole võimalik käesolevas raportis lahata.

Tabel 64. Distsiplinaarvõimu kandja (küsimus 100)

Riik	Distsiplinaarvõimu kandja on			
	kutseorgan	kohtunik	justiitsministeerium	muu
Albaania	jah			
Andorra	jah			
Armeenia	jah			
Aserbaidžaan	jah			
Austria	jah	jah		jah
Belgia	jah	ei	ei	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	jah		jah	jah
Bulgaaria	jah			
Eesti	jah			
Georgia				
Hispaania	jah			
Horvaatia	jah	ei	ei	ei
Iirimaa	jah			jah
Island	jah			
Itaalia	jah			
Kreeka	jah			
Küpros	jah			
Leedu	jah		jah	
Liechtenstein	jah			
Luksemburg	jah			
Läti	jah			
Madalmaad	jah			
Malta	jah	jah		
Moldova	jah			jah
Monaco	jah	jah		
Montenegro	jah			
Norra	jah			
Poola	jah	ei	ei	ei
Portugal	jah			
Prantsusmaa	jah			
Rootsi	jah			jah
Rumeenia	jah			
Saksamaa	jah	jah	ei	ei
San Marino	jah			
Slovakkia	jah	ei	ei	ei
Sloveenia	jah			
Soome	jah			
Taani	jah			
Tšehhi Vabariik	jah	ei	ei	ei
Türgi	jah			
Ungari	jah			
Vene Föderatsioon	jah	ei	ei	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah			
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah			
ÜK-Šotimaa	jah			

Peaaegu kõikides riikides on distsiplinaarmenetluse algatamine ja läbiviimine kutseorgani pädevuses (Advokatuur). **Austrias, Maltal, Monacos** ja **Saksamaal** võib ka kohtunik seda pädevust omada. **Bosnia ja Hertsegoviinas** ning **Leedus** korraldab advokaatide distsiplinaarmenetlusi justiitsministeerium.

11. Kohtuotsuste täitmine

11.1. Sissejuhatus

Kohtuotsuste tõhus täitmine käib lahutamatult Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artikliga 6 kooskõlas toimimise juurde. Pidades silmas Inimõiguste Kohtus praegu pooleliolevate asjade arvu ning kohtuotsuste täitmise vallas Euroopa Nõukogu poolt vastuvõetud akte, otsustas CEEJ oma raportis sellele küsimusele erilist tähelepanu pöörata.

Mittekriminaalasjadega seonduvalt on Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee võtnud vastu kaks kohtuotsuste täitmist puudutavat soovitust. Täitmist defineeritakse soovituses 2003 (17) kui „kohtuotsuste aga ka muude kohtulike ja mittekohtulike õigusaluste, mis nõuavad süüdistatavalt, et ta midagi teeks või tegemata jätaks või maksaks kohtu nõutud summa, jõustamist vastavuses seadusega". Tsiteeritud soovitus keskendub eeskätt tsiviilõiguse valdkonnale, samas kui soovitud 2003 (16) käsitleb kohtuotsuste täitmist haldusasjades.

Vastava statistika alusel on tsiviil- või ka kaubandusasjades kohtuotsuste tõrgeteta täitmist raske hinnata, kuna täitmine toimub automaatselt: asja võitnud pool peab vajadusel otsustama, kas kohtuotsuse täitmist nõuda. Seetõttu ei pöörata käesolevas raportis tähelepanu mitte kohtuotsuste täitmise määrale vaid hoopis täimise korraldusele ja täitevasutuste rollile selles. Samas püüdis CEPEJ mõõta ka täitemenetluse pikkust, kuna see moodustab osa Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluse mõistlikku aega puudutavast praktikast.

Täitmist käsitlevas soovituses 2003 (17) kirjeldatakse täitevasutuste ülesandeid ja kohustusi, täitemenetlust, aga ka sissenõudja ja võlgniku õigusi ja kohustusi. Soovituses defineeritakse täitevasutust kui „isikut, keda riik on volitanud täitemenetlust läbi viima, sõltumata sellest, kas isik on riigi teenistuses". Käesolevas raportis lähtuti tsiteeritud määratlusest. Nimetatud määratlus kätkeb võimalust, et täitevametnik võib olla nii avalik-õiguslik kui eraõiguslik ametnik (nt kohtutäitur).

Mõnedes riikides on kohtunikul samuti täiemenetluses oma roll. Enamasti piirdub see küll täitemenetluse üle järelevalve teostamisega ja täitmist ennast ei puuduta. Mõnedes riikides on eriõiguslike ja avalik-õiguslike täitevametnike segasüsteem. Näiteks **Tšehhi Vabariigis** töötavad kohtutes kohtutäiturid, samal ajal kui on olemas ka eraõiguslikud täitevametnikud. **Portugali** süsteem hõlmab kohtuametnikke ja täitevnõunikke.

Lisaks on olemas spetsiifilisi täitevametnikke, nt **Belgias** (maksuasjade täitevametnik), **Bosnia ja Hertsegoviinas** (kohtu-laekur), **Iirimaal** (šerif/nõunik ja maksušerif, kes tegelevad maksude sissenõudmisega), **Kreekas** (avalik-õiguslikud notarid), **Portugalis** (täitevnõunik), **Prantsusmaal** (*huissier du Trésor*, kes tegeleb maksude sissenõudmisega), **Slovakkias** (*disdrainer*'id – võlausaldajad, kelle kasuks võlgniku vara arestitakse), ja **ÜK-Šotimaal** (šerif ja *messenger-at-arms* –laiendatud volitustega politseikäskjalg).

Kohtuotsuste täitmine kriminaalasjades on teise olemusega. Sellega tegeleb tavaliselt mingi riigiasutus, sageli kohtuniku järelevalve all, ning see sõltub kriminaalpoliitilistest valikutest.

1.2. Kohtuotsuste täitmine tsiviil-, kaubandus- ja haldusõiguse asjades

11.2.1. Täitevametnikud

Tabelis 65 on esitatud täitevametnike arv ja professionaalne staatus (eraõiguslik, avalik-õiguslik, kohtunik, muu).

Tabel 65. Täitevametnike staatus ja arv aastal 2004 (küsimused 105 ja 106)

Riik	K105 Täitevametnikud on				K106 Täitevametnike arv
	kohtunikud	riigiasutuse juhtimisel töötavad eraõiguslikud kohtutäiturid	avalik-õiguslikus institutsioonis töötavad kohtutäiturid	muud	
Albaania			jah		114
Andorra				jah	5
Armeenia					225
Aserbaidžaan			jah		400
Austria			jah		369
Belgia	ei	jah	ei	jah	525
Bosnia ja Hertsegoviina	jah			jah	
Bulgaaria[28]			jah		255
Eesti		jah			51
Georgia			jah		116
Hispaania[29]	jah				
Horvaatia	jah	ei	jah	ei	
Iirimaa		jah		jah	40
Island			jah		26
Itaalia			jah		5 366
Kreeka	ei	jah	jah		
Küpros				jah	184
Leedu		jah			124
Liechtenstein	jah		jah		2
Luksemburg		jah			19
Läti		jah			114
Madalmaad		jah			363
Malta			jah		17
Moldova			jah		304
Monaco	ei	jah	ei	ei	2
Montenegro				jah	26
Norra			jah		355
Poola	ei	jah	ei		590
Portugal			jah	jah	486
Prantsusmaa		jah		jah	3 256 [30]
Rootsi				jah	1 200
Rumeenia		jah			333
Saksamaa			jah		4 995
San Marino	jah				
Serbia			jah		p.k.
Slovakkia		jah			262
Sloveenia		jah			49
Soome			jah		758
Taani	jah		jah		
Tšehhi Vabariik	ei	jah	jah		553
Türgi			jah		1 113
Ukraina			jah		5 661
Ungari		jah			193
Vene Föderatsioon	ei	ei	jah	jah	18 625
ÜK-Inglismaa ja Wales		jah	jah	jah	4 000
ÜK-Põhja-Iirimaa			jah		15
ÜK-Šotimaa		jah	jah	jah	200

[28] 2006 juunis muudeti täitemenetluse seadust. Muudatusest tulenevalt tegutsevad kahte liiki täitevametnikud: riigi täitevametnikud (riigiteenistujad) ja era-õiguslikud täitevametnikud.
[29] Hispaanias *ei ole* kohtunik täitevametnik, kuid Hispaania Põhiseadus paneb kohtunikule ülesandeks "otsuste tegemise ja nende täitmise".
[30] **Prantsusmaa** näitajad on seisuga 2005 oktoober.

Diagramm 28. Täitevametnike arv 2004 (100 000 elaniku kohta) (küsimus 106)

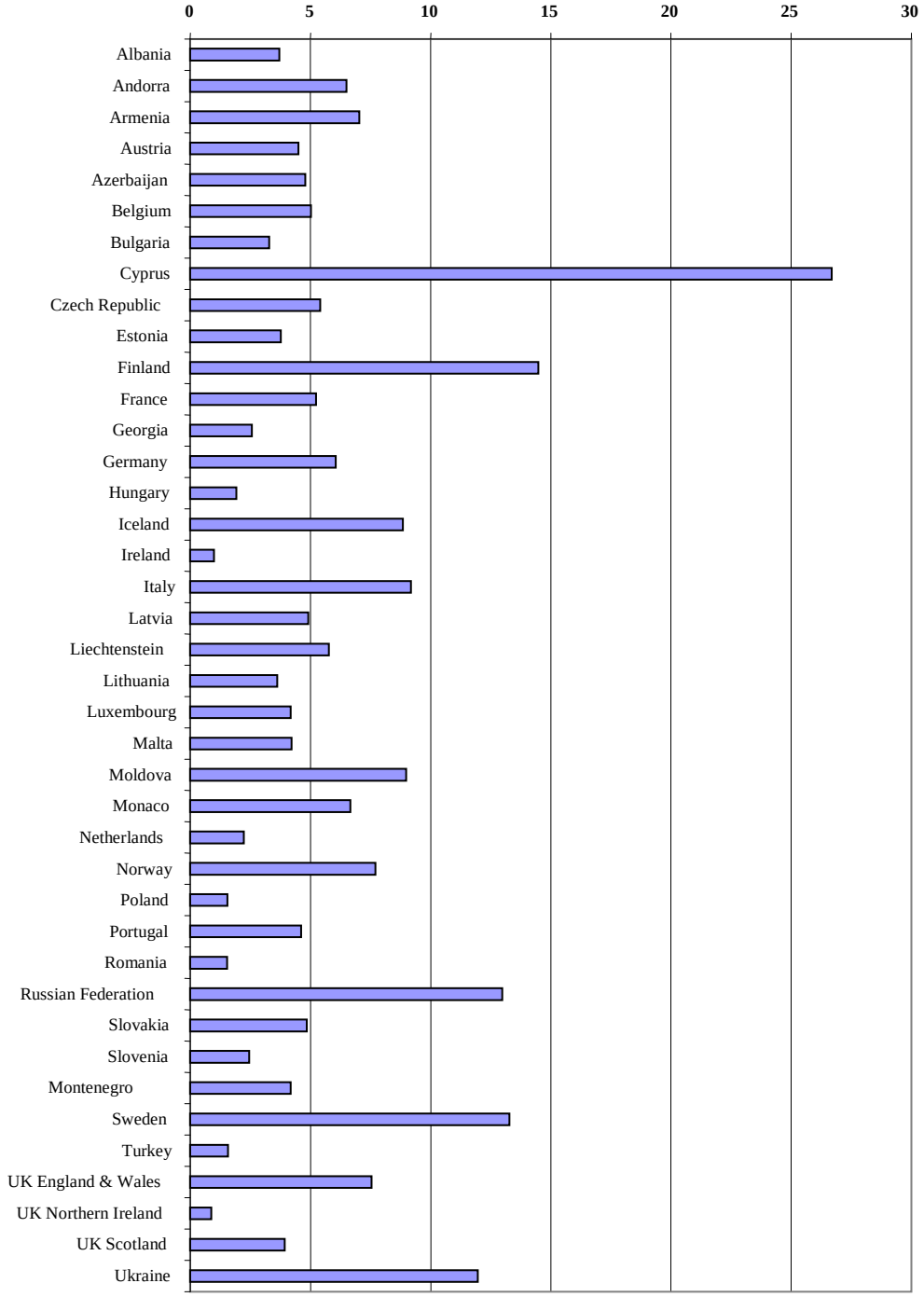

Diagramm 29 illustreerib täiendavalt täitevametnike arvu 100 000 elaniku kohta riigiti.

Diagramm 29. Täitevametnike arv 2004 (100 000 elaniku kohta)

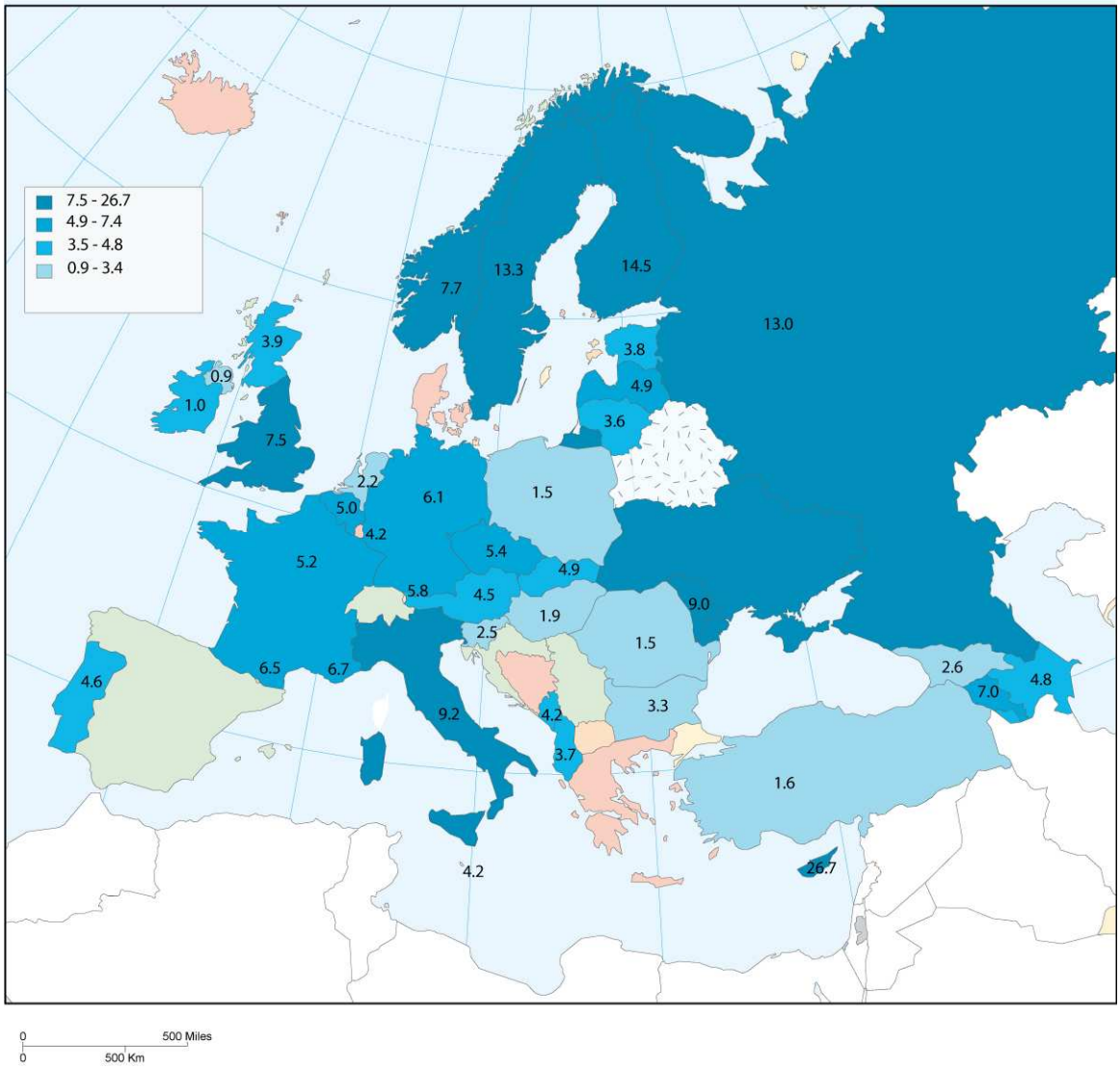

11.2.2. Täitevametnike organisatsioonid ja koolitus

Koolitusvõimaluste ja kutseorganisatsiooni olemasolu võib vaadelda kui kutsealase „solidaarsuse" ja kutsealase identiteedi näitajat ning kui täitevametnike tegevuse üle kontrolli teostamise alust. Ametialane väljaõpe tagab kõigile ühesuguse kvalifikatsioon. 32 riigis on olemas väljaõppesüsteem või nõutakse ametisse astumiseks spetsiaalse eksami sooritamist. Spetsiifilist väljaõpet ei ole neis riikides, kus täitevametnikeks on kohtunikud või kohtuametnikud (nt **Andorra**).

Täitevametnike kutseorganisatsioonid (riigi, regiooni või kohalikul tasandil) on olemas kõigis riikides peale nende, kus täitevametnikuks on kohtunik. Ainsaks erandiks on **Taani**, kus täitevametnikud tegutsevad avalik-õigusliku institutsiooni juures.

Tabel 66. Täitevametnike väljaõpe ja kutseorganisatsioonid (küsimused 107 ja 108)

Riik	Täitevametnikele eriväljaõpe või eksam ametisse astumiseks	Täitevametnikke organiseerib kutsealaselt		
		üleriigiline organ	regionaalne organ	kohalik organ
Albaania	jah		jah	
Andorra	ei			
Armeenia	jah	jah		
Aserbaidžaan	ei	jah	jah	jah
Austria	jah		jah	
Belgia	jah	jah	jah	jah
Bosnia ja Hertsegoviina	ei			
Bulgaaria	ei	jah		
Eesti	jah	jah		
Georgia	jah	jah		
Hispaania	nap	p.k.	p.k.	p.k.
Horvaatia	ei			
Iirimaa	ei	jah		
Island	jah	jah		
Itaalia	jah	jah		
Kreeka	ei	jah	ei	ei
Küpros	jah	jah		
Leedu	jah	jah		
Liechtenstein				
Luksemburg	jah	jah		
Läti	jah	jah		
Madalmaad	jah	jah		
Malta	jah	jah		
Moldova	jah	jah	jah	
Monaco	ei	jah	ei	ei
Montenegro				jah
Norra	ei			jah
Poola	jah	jah	jah	ei
Portugal	jah	jah		
Prantsusmaa	jah	jah	jah	jah
Rootsi	jah	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah		
Saksamaa	jah	jah	jah	jah
San Marino				
Serbia	ei			
Slovakkia	jah	jah		
Sloveenia	jah	jah		
Soome	jah			jah
Taani	ei	jah		
Tšehhi Vabariik	jah	jah	ei	ei
Türgi	jah	jah		
Ukraina	jah	jah		
Ungari	jah	jah		
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah		
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah		
ÜK-Šotimaa	jah	jah		

11.2.3. Honoraride läbipaistvus ja kvaliteedistandardid

Nagu advokaatide, nii ka täitevametniku puhul on teenuste kasutajate rahuloluks oluline honoraride suurus. Paljudes riikides on täitevametnike honoraride suurust lihtne teada saada. Eranditeks on selles plaanis **Itaalia, Läti, Leedu, Sloveenia, Türgi** ja **Ukraina**.

Enamikus riikides on tasude läbipaistvus tagatud riigi kontrolliga (seadusega reguleeritud). Ainult kolmes riigis (**Madalmaad, Rumeenia** ja **Prantsusmaa**) on teatud toimingute eest makstavad tasud vaba kokkuleppe küsimus. Prantsusmaal kehtiv regulatsioon lubab kohtutäituril mõnede teenuste honorari üle läbi rääkida.

Täitevametnik tasu küsimus seondub ka tema poolt pakutavate teenuste kvaliteediga. 25 riiki või üksust vastasid, et nad on täitevametnike jaoks sõnastanud kvaliteedistandardid. Kahjuks ei täpsustanud enamik neist riikidest, missugused kvaliteedinäitajad (ISO kvaliteedinormid või ametnike endi defineeritud) on täitevametniku osutatud teenuste mõõtmiseks kehtestanud.

Kvaliteedistandardeid võivad paika panna mitmesugused asutused. Mõnedes riikides teeb seda justiits- või mõni muu ministeerium: **Albaania** (täitevteenuste üldosakond), **Armeenia**, **Monaco, Moldova, Sloveenia, Soome, Türgi, Ungari, ÜK-Inglismaa ja Wales** (konstitutsiooniasjade osakond), **ÜK-Põhja-Iirimaa**. Teistes riikides või üksustes tegelevad sellega kas täitevametnike kutseorganisatsioonid (**Madalmaad, Tšehhi Vabariik** ja **ÜK-Šotimaa**), kohtud (**Austria**) või parlament (**Taani** – koostöös kohtute teenistuse ja kohtute esimeestega, **Rumeenia** – koostöös justiitsministeeriumi ja kohtutäiturite üleriigilise ühinguga).

11.2.4. Järelevalve ja kontroll

Täitevametniku tegevuse kontrolli ja järelevalve osas nähtub, et mõnedes riikides on see ülesanne jagatud kahe või enama organi vahel. Võib-olla on see seotud sellega, et täitevametnikke on rohkem kui ühte liiki (kohtus töötavad avalikud teenistujad ja eraõiguslikud). Eraõiguslike ametnike üle teostab sageli järelevalvet kutseorganisatsioon, samas kui teise kategooria ametnike üle teostab kontrolli justiitsministeerium, kohtunik (kohus) või prokurör.

Ainsad riigid või üksused, kus järelevalve või kontrollisüsteem puudub, on **Kreeka, Serbia** ning **ÜK-Inglismaa ja Wales**. Inglismaa ja Walesi osas on vastav regulatsioon kavandamisjärgus (vt tabel 67).

Tabel 67. Järelevalve ja kontroll (küsimus 111)

Riik	Kas on olemas täitevametnike tegevuse järelevalve ja kontrolli organ	Täitevametnike järelevalve ja kontrolli eest vastutab				
		kutseorganisatsioon	kohtunik	justiitsministeerium	prokurör	muu
Albaania	jah					jah
Andorra	jah		jah			
Armeenia	jah			jah		
Aserbaidžaan	jah		jah	jah		
Austria	jah	jah				
Belgia	jah	jah	jah		jah	
Bosnia ja Hertsegoviina	jah		jah			
Bulgaaria	jah			jah		
Eesti	jah			jah		
Georgia	jah			jah		
Hispaania	p.k.					
Horvaatia	jah		jah	jah		
Iirimaa	jah				jah	
Island	jah			jah		
Itaalia	jah			jah		
Kreeka	ei					
Küpros	jah					jah
Leedu	jah	jah	jah	jah		
Liechtenstein	jah		jah			
Luksemburg	jah	jah	jah		jah	
Läti	jah	jah	jah	jah		
Madalmaad	jah		jah			
Malta	jah			jah		
Moldova	jah		jah	jah	jah	
Monaco	jah	ei	jah		jah	
Montenegro	jah			jah		

Riik	Kas on olemas täitevametnike tegevuse järelevalve ja kontrolli organ	Täitevametnike järelevalve ja kontrolli eest vastutab				
		kutseorganisatsioon	kohtunik	justiitsministeerium	prokurör	muu
Norra	jah			jah		
Poola	jah	jah	jah	jah	ei	
Portugal	jah	jah	jah			
Prantsusmaa	jah	jah		jah	jah	
Rootsi	jah	jah			jah	jah
Rumeenia	jah	jah	jah	jah		
Saksamaa	jah			jah		jah
San Marino	p.k.					
Serbia	ei		jah			
Slovakkia	jah			jah		
Sloveenia	jah	jah	jah	jah		
Soome	jah			jah		jah
Taani	jah		jah			
Tšehhi Vabariik	jah	jah	jah	jah	ei	
Türgi	jah		jah	jah	jah	
Ukraina	jah			jah		
Ungari	jah	jah		jah		
Vene Föderatsioon	jah	jah	ei	jah	jah	
ÜK-Inglismaa ja Wales	ei					
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah					jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah				

11.2.5. Distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid

Nagu kohtunikke ja prokuröre, nii ka täitevametnikke puudutavate distsiplinaarmenetluste ja –sanktsioonide osas said üksikasjalikku teavet anda vaid vähesed riigid. Neid oli kuus: **Albaania, Eesti, Iirimaa, Poola, Soome** ja **Ungari**.

Järgmisse tabelisse tuleb suhtuda ettevaatusega ja selles sisalduvaid numbreid võtta kui indikaatoreid.

Tabel 68. Täitevametnike vastu 2004. aastal algatatud distsiplinaarmenetlused (küsimus 117)

Riik	K117 Distsiplinaarmenetlused täitevametnike suhtes								
	Koguarv	Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Albaania	14	ei		jah	14	ei			
Andorra		ei		ei		ei		ei	
Armeenia				jah		jah			
Aserbaidžaan				jah	9				
Austria				jah	2	jah	1		
Belgia									
Bosnia ja Hertsegoviina									
Bulgaaria		ei		ei		ei		jah	
Eesti	11	jah	0	jah	11	jah	0		
Georgia		jah		jah		jah			
Hispaania									
Horvaatia		a.p.		a.p.		a.p.		a.p.	
Iirimaa	0								
Island		ei		ei		ei			
Itaalia		ei		ei		jah	36	jah	47
Kreeka		jah				jah		jah	
Küpros				jah	3	jah			
Leedu		jah	6	ei		ei		ei	
Liechtenstein									
Luksemburg		jah	2	ei		ei		ei	
Läti		jah		jah				jah	
Madalmaad									
Malta									
Moldova		jah	a.p.	ei		jah	a.p.		
Monaco				ei		jah		jah	
Montenegro									

Riik	K117 Distsiplinaarmenetlused täitevametnike suhtes								
	Koguarv	Kutse-eetika rikkumine		Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine		Kriminaalkuritegu		Muu	
Norra		a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.
Poola	193	jah	18	jah	111	jah	4	jah	60
Portugal[31]		ei		ei		ei		jah	655
Prantsusmaa		jah		jah		jah		jah	
Rootsi									
Rumeenia		jah				jah			
Saksamaa		jah		jah		jah		jah	
San Marino									
Serbia									
Slovakkia		jah	a.p.	jah	a.p.	jah	a.p.	jah	a.p.
Sloveenia		jah	3	ei		ei		ei	
Soome	3	jah	3	ei		ei		ei	
Taani				a.p.		a.p.		a.p.	
Tšehhi Vabariik		jah	7	jah	6				
Türgi		jah	60	jah	1	jah	360	jah	80
Ukraina		jah		jah		jah			
Ungari	42	jah	11	jah	8	jah	2		0
Vene Föderatsioon		ei		jah	6	jah	285	ei	
ÜK-Inglismaa ja Wales									
ÜK-Põhja-Iirimaa		jah		jah		jah		jah	
ÜK-Šotimaa									

Tabel 69. Täitevametnike suhtes 2004. aastal rakendatud sanktsioonid (küsimus 117)

Riik	K117 Sanktsioonide täitevametnike vastu									
	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muu	
Albaania	jah	20	ei				ei			
Andorra	ei		ei		ei		ei			
Armeenia	jah				jah					
Aserbaidžaan	jah	7			jah	2				
Austria					jah	1			jah	2
Belgia	a.p.									
Bosnia ja Hertsegoviina										
Bulgaaria	jah		ei		jah		ei			
Eesti	jah	3	jah	0	jah	1	jah	7		0
Georgia	jah		jah		jah		jah			
Hispaania										
Horvaatia	a.p.		a.p.		a.p.		a.p.		a.p.	
Iirimaa										
Island	ei		ei		ei		ei			
Itaalia	jah	24	jah	4	jah	2	jah	6	ei	
Kreeka	jah		jah		Jah		jah			
Küpros					jah		jah			
Leedu	ei		ei		jah	1	ei		jah	1
Liechtenstein										
Luksemburg	ei		ei		ei		ei			
Läti	jah		jah		jah					
Madalmaad										
Malta	jah									
Moldova	jah	23	jah	2	ei		ei			
Monaco	jah		jah		jah		jah			
Montenegro										
Norra	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.
Poola	jah	95	jah	10	jah	12	jah	23	jah	63
Portugal	jah	9	jah	1			jah	3		
Prantsusmaa	jah		jah		jah					
Rootsi										

[31] Informatsioon käib ainult täitevnõunike kohta ja ei puuduta kohtuametnikke, kes samuti võivad täitemenetlusega seotud olla. Täitenõunike koja statuut näeb ette, et kui täitevametnik vallandatakse (heidetakse ühingust välja), tuleb algatada distsiplinaarmenetlus, et teha kindlaks, kas oli tegemist täitevametniku ebaseadusliku käitumisega. Vallandamise põhjuseks on sageli tsiviilmenetluse koodeksis ettenähtud raporti esitamata jätmine, mis iseenesest on vastuoluline säte, kuna tekitab vaidlusi, et kas raporti esitamine on kohustuslik või on sissenõudjal õigus raportit mitte nõuda; selle esitamata jätmine võib aga kaasa tuua trahvid. Suur osa distsiplinaarmenetlusi katkestatakse, kuna ei ole tõendeid distsiplinaarrikkumisest või on ametnikule juba trahv määratud.

Riik	K117 Sanktsioonide täitevametnike vastu									
	Noomitus		Ametivolituste peatamine		Ametist tagandamine		Trahv		Muu	
Rumeenia			jah	7	jah	1				
Saksamaa	jah		jah		jah		jah		jah	
San Marino										
Serbia										
Slovakkia	jah	a.p.	jah	a.p.	jah	a.p.	jah	a.p.		
Sloveenia	jah	1	jah	2	ei		ei			
Soome	ei		ei		ei		ei		jah	3
Taani	a.p.		a.p.		a.p.		a.p.		a.p.	
Tšehhi Vabariik	jah	3					jah	1		
Türgi	jah	35	jah	5	jah	3	jah	11	jah	33
Ukraina	jah		jah		jah					
Ungari	jah	5	jah	4	jah	4	jah	7	jah	1
Vene Föderatsioon	jah	3549	ei		jah	86	ei		ei	
ÜK-Inglismaa ja Wales										
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		jah		jah		jah		ei	
ÜK-Šotimaa										

11.2.6. Täitemenetlus – kaebused

Esimese hindamiskava raames vastasid kõik riigid, et täitevametniku vastu kaebuse esitamise aluseks on seadusesätted olemas. Kaebuste põhjuste lähemal uurimisel selgub, et enamasti seonduvad need täitemenetluse ülemäärase pikkusega, -- vähemalt nii väitsid 34 riiki või üksust. Muude põhjustena nimetati ülemäärast hinda, täitmatajätmist, informatsioonipuudust ja õigusvastast tegevust.

Tabel 70. Täitemenetluse suhtes esitatavad peamised kaebused (küsimus 113)

täitmatajätmine	16
informatsioonipuudus	12
ülemäärane pikkus	34
õigusvastane tegevus	12
ebapiisav järelevalve	5
ülemäärane hind	15
muud kaebused	8

11.2.7. Täitemenetlusele kuluv aeg

Kohtusüsteemide nõuetekohase toimimise üheks elemendiks on tõhus ja õiglane täitemenetlus mõistliku aja jooksul. See on ka üks põhjustest, miks küsimustikku lisati täitemenetluse tähtaegu puudutav eriküsimus (küsimus 115).

23 riiki või üksust rakendavad tsiviilasjades täitemenetluse kestuse mõõtmise süsteemi, 22 riiki või üksust teatasid, et neil on ka haldusasjade täitemenetluse mõõtmise meetodid olemas.

Riikide omavahelise võrdluse aluseks saab võtta võlga tagasinõudvast kohtuotsusest teatamisele kuluva aja. Küsimusele 116 (millega taheti konkreetselt teada, kui kaua võtab aega, et kohtuga samas linnas elav inimene saaks kätte teate võlga tagasinõudvast kohtuotsusest) vastati järgmiselt:

- **1 kuni 5 päeva**: Armeenia, Austria, Bosnia ja Hertsegoviina, Eesti, Island, Leedu, Luksemburg, Montenegro, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Taani (1-6 päeva), Ukraina ning ÜK-Inglismaa ja Wales;
- **6 kuni 10 päeva**: Aserbaidžaan, Belgia, Hispaania, Küpros, Läti, Malta ja Soome;
- **11-30 päeva**: Bulgaaria, Moldova, Monaco, Norra, Poola, Rootsi, ÜL-Põhja-Iirimaa ja ÜK-Šotimaa;
- **rohkem kui 30 päeva**: Kreeka, Tšehhi Vabariik ja Ungari.

Selle informatsiooni kõrvutamine täitevametnike staatusega (eraõiguslik ametnik või avalik teenistuja) ei anna alust järelduseks, justkui oleks konkreetse staatuse kasuks tehtud valikul nii suur mõju täitemenetluse tõhususele; ilmselt on see pigem seotud täitesüsteemi üldise organisatsiooniga ja selle muude elementidega. Tulevikus oleks kasulik püüda välja selgitada elemendid, mis täitemenetlust positiivses suunas mõjutavad.

11.3. Täitmine kriminaalasjades

Kriminaalasjades tehtud kohtuotsuse täitmine võib olla erinevate täitjate ülesanne. Kõik sõltub täitmise tasandist. Järgmine tabel toob esile täitmise eest vastutajate erinevused kriminaalasjades.

Tabel 71. Täitmise eest vastutaja kriminaalasjades (küsimus 118)

Riik	Kohtuotsuste täitmise eest vastutab		
	kohtunik	muu võimukandja	Kui muu võim, siis kes
Albaania		jah	Prokurör
Andorra	jah	jah	Ettekandja-kohtunik
Armeenia	ei	jah	Justiitsministeeriumi (JM) allüksus
Aserbaidžaan	jah	jah	JM allüksus
Austria	jah		
Belgia	ei	jah	Prokurör ja vanglate amet.
Bosnia ja Hertsegoviina	jah		
Bulgaaria	ei	jah	JM allüksus
Eesti	jah		
Georgia	ei	jah	JM allüksus
Hispaania	jah		
Horvaatia	jah	jah	JM allüksus
Iirimaa	ei	jah	Politseiülemad
Island	ei	jah	Kinnipidamisasutuse juhtkond
Itaalia	ei	jah	Prokurör
Kreeka	ei		
Küpros	ei	jah	Erafirma JM alluvuses
Leedu	jah	jah	Prokurör
Liechtenstein	jah		
Luksemburg	ei	jah	Prokurör
Läti	ei	jah	JM
Madalmaad	ei	jah	Prokurör
Malta	ei	jah	Kohtutäiturid ja kohtute amet
Moldova	jah	jah	Kinnipidamisasutuse juhtkond
Monaco	jah	jah	Prokurör
Montenegro	jah		
Norra	ei	jah	Karistusasutus
Poola	jah	jah	Täitevametnikud
Portugal	jah		
Prantsusmaa	jah	jah	Prokurör
Rootsi	ei	jah	Vanglate ja kriminaalhooldustalitus
Rumeenia	jah		
Saksamaa	jah	jah	Kohtunik ja prokurör
San Marino	jah		
Serbia			
Slovakkia	ei	jah	Kriminaalhooldusametnik
Sloveenia	jah		
Soome	ei	jah	JM allüksus
Taani	ei		
Tšehhi Vabariik	jah		
Türgi	jah	jah	Prokurör
Ukraina	ei	jah	JM
Ungari	jah		
Vene Föderatsioon	ei	jah	Föderaalne täitevamet
ÜK-Inglismaa ja Wales	ei	jah	Kohtutäitur ja täitevametnikud
ÜK-Põhja-Iirimaa	ei		
ÜK-Šotimaa	ei	jah	Politseiülemad

Väärib märkimist, et 14 riigis või üksuses uuritakse, kui suurel määral õnnestub kriminaalasjades trahve tegelikult sisse nõuda (küsimus 119): **Austria, Bulgaaria, Eesti, Georgia, Iirimaa, Madalmaad, Malta, Montenegro, Norra, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Soome** ning **ÜK-Inglismaa ja Wales**.

11.4. Täitemenetluse täiustamise meetmed

28 riiki või üksust vastasid, et täitemenetluse tulemuslikkuse ja efektiivsuse tõstmiseks hakatakse võtma või juba võetakse meetmeid. Järgnevalt esitatakse (teavet andnud) riikide kaupa kokkuvõtlikult kõige tähtsamad neist.

Riik	**Meede**
Albaania	Justiitsministeerium töötab välja uut täiteseadust.
Aserbaidžaan	Riikliku tegevuskava raames võetakse vastu kohtutäiturite seadus.
Austria	Täitemenetluse reform (FEX-projekt).
Belgia	Meetmed sissenõudja ja võlgniku õiguste tasakaalustamiseks.
Bosnia ja Hertsegoviina	Kohtunike ja prokuröride kõrgem nõukogu on teinud palju, et õigusaktide kaudu täitmist muuta ja täiustada.
Bulgaaria	Eraõiguslike täiturite seaduse täiustamine.
Hispaania	Teatud kohtud on spetsialiseerunud ja tegelevad ainult täitmisasjadega.
Horvaatia	Täiteseaduse parandused, millega tehakse menetlus kiiremaks, odavamaks ja lihtsamaks.
Leedu	Uue kohtutäiturite seaduse ja täitejuhiste väljatöötamine (nt täituritasude ülevaatamine).
Läti	Valmistatakse ette institutsiooni loomist, kes kontrolliks riigi kasuks võlgade sissenõudmist. Laiendatakse riigi õigusi täiturite üle järelevalve teostamisel.
Malta	Uued õigusaktid ettevalmistamisel.
Moldova	Täiteosakonna loomine ja täiteseadusliku vastuvõtmine. Täitesüsteemi seaduse eelnõu ja muude meetmete ettevalmistamine.
Montenegro	Kohtute esimehed reorganiseerivad täitevosakondade tööd ja koostavad probleemide lahendamiseks kavasid.
Poola	Täiteseaduse muudatused.
Portugal	Tsiviiltäitmise uue süsteemi (sh täitenõunike, kes vastutavad tsiviilnõuete täitmise eest) rakendamine. Arestimismenetluse lihtsustamine.
Prantsusmaa	Koostöös prokuratuuri ja justiitsministeeriumiga kavandab riiklik täiturite koda täiturite distsipliiniküsimuste koordineerimist.
Rumeenia	Reguleeritakse kutseorganisatsiooni ja täituriks võtmise menetlust. Sätestatakse täituri madalaim ja kõrgeim tasu. Kaotatakse trahvi ettetasumise tingimus.
Saksamaa	Töörühm (föderaal- ja liidumaade tasandil) valmistab ette uut seadust täitemenetluse moderniseerimiseks (selle tõhususe suurendamiseks).

Sloveenia	Täitemenetluse lihtsustamine, kulude ja tasude vähendamine.
Taani	Lihtsustatud menetlus kui nõue alla 50 000 DKK.
Ukraina	„Riigi täiteteenistuse” ja „Täitemenetluse” seaduste vastuvõtmine.
Ungari	Võetakse vastu uued seadused, näiteks täiturite vastu esitatud kaebuste kiireks läbivaatamiseks.
Vene Föderatsioon	„Vene Föderatsiooni täitevteenistuse seaduse” vastuvõtmine ja riiklike täitevasutuste nimekirja föderaalse kohtutäituritalituse lisamine. Meetmed kohtutäiturite erikaitse tõhustamiseks. Täiteseadustiku väljatöötamine.
ÜK-Inglismaa ja Wales	Uued kohtutäitureid puudutavad seadused vastuvõtmisel.
ÜK-Põhja-Iirimaa	Kohtuotsuste täitmist ja täitemenetluse reegleid sätestavate õigusaktide muutmine ja täiendamine.
ÜK-Šotimaa	2002 võeti vastu *Department Arrangement and Attachment(s) Act*

12. Notarid

12.1. Sissejuhatus

Notarit võib defineerida kui (avalik-õiguslikku/ eraõiguslikku) ametnikku, kes tagab õiguskindluse. Lepingutega tegelev ja kolmandaks tunnistajaks olev notar peab tagama, et kokkulepped on vabatahtlikud. Ta kaitseb indiviide ja nende hüvesid. Arvukate ja põhjalike dokumendivormide tingimustes on notaril oluline roll kodanike õigusalasel nõustamisel. Seega osalevad notarid teataval määral kohtusüsteemi funktsioneerimises. CEPEJ käsitleb notareid just sellest aspektist, andes endale aru, et notarite tegevus puudutab ka muid valdkondi, näiteks sotsiaal- ja majandussfääri.

Notaril on üldiselt ja *inter alia* õigus võtta hoiule akte, tunnustada allkirju ja kinnitusi, võtta vandeid, tõestada õigusdokumente ning mõnedes riikides väljastada kohtukutseid.

12.2. Notarite staatus ja arv

24 vastanud riigis või üksuses vaadeldakse notarite pädevust ja staatust tsiviilmenetluse raames. Nad tohivad õigusnõu anda 28 riigis või üksuses. Kõige levinum ülesanne on dokumentide notariaalne tõestamine, mida notarid teevad 41 riigis. 19 riigis või üksuses on notaritel isaks muid ülesandeid ka kohustusi.

Nagu täitevametnike, nii ka notarite staatus ja ülesanded võivad riigiti suuresti erineda. On riike, kus notaritel on ”segastaatus” (osalt avalik-õiguslik, osalt eraõiguslik) ja riike, kus notarid tegutsevad kas avalikus või erasektoris.

Tabel 72 esitab notarite staatuse ja arvu. 20 vastanud riigis või üksuses on notaritel eranditult avalik-õiguslik staatus. Kolmes riigis on notarid rangelt eraõiguslikud (**Bulgaaria, Madalmaad, Poola**). Avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud notarid tegutsevad koos **Aserbaidžaanis, Moldovas, Monacos** ja **Vene Föderatsioonis**. Osad notarid on eraettevõtjad avaliku võimu juhtimise all.

Tabel 72. Notarite staatus ja arv aastal 2004 (küsimus 120)

	K120 Notarite staatus ja arv					
Riik	Avalik-õiguslik		Eraõiguslik		Avaliku võimu juhtimisel tegutsev eraettevõtja	
Albaania					jah	
Andorra	jah					
Armeenia	jah				jah	
Aserbaidžaan	jah	158	jah			
Austria					jah	
Belgia	jah	1 333				
Bosnia ja Hertsegoviina	jah					
Bulgaaria			jah			
Eesti					jah	
Georgia					jah	
Hispaania	jah	2 870				
Horvaatia					jah	256
Iirimaa	jah					
Island	jah					
Itaalia	jah					
Kreeka					jah	
Küpros					jah	
Leedu					jah	208
Liechtenstein						
Luksemburg	jah	36				
Läti					jah	114
Madalmaad			jah			
Malta	jah					
Moldova	jah	49	jah	216		
Monaco	jah		jah	3	jah	
Montenegro						
Norra	jah					
Poola	ei		jah	1623	ei	
Portugal	jah	176			jah	227
Prantsusmaa					jah	8 122
Rootsi					jah	167
Rumeenia					jah	1 299
Saksamaa	jah	9 164	ei		ei	
San Marino	jah					
Serbia						
Slovakkia					jah	281
Sloveenia					jah	68
Soome	jah	205				
Taani	jah					
Tšehhi Vabariik	ei		ei		jah	445
Türgi					jah	1 541
Ukraina	jah		jah			
Ungari					jah	
Vene Föderatsioon	jah	181	jah	6 961		
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah		ei		ei	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah		ei		ei	
ÜK-Šotimaa	jah					

12.3. Järelevalve ja kontroll

Notarite ülesandeid ja eelisõigusi arvestades on oluline, et nende tegevust pidevalt jälgitaks, eriti kui nad selle ametiga eraõiguslike isikutena tegelevad. 37 riiki või üksust vastasid, et neil on olemas notarite järelevalve ja kontrolli süsteemid.

Sageli teostab notarite üle kontrolli mitu organit, segunenud on kolleegide järelevalve ja justiitsministeeriumi ja/või kohtuvõimu kontroll.

Tabel 73. Järelevalve ja kontroll notarite üle (küsimus 121)

Riik	Kas on olemas notarite järelevalve ja kontrolli organ?	Järelevalvet ja kontrolli teostab			
		kutseorganisatsioon	kohtunik	justiitsministeerium	prokurör
Albaania	jah			jah	
Andorra	jah	jah	jah	jah	
Armeenia	jah			jah	
Aserbaidžaan	jah			jah	
Austria	jah	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah			jah
Bosnia ja Hertsegoviina	jah	jah		jah	
Bulgaaria	jah			jah	
Eesti	jah	jah		jah	
Georgia	jah			jah	
Hispaania	jah			jah	
Horvaatia	jah	jah		jah	
Iirimaa					
Island	ei			jah	
Itaalia	jah	jah		jah	
Kreeka	jah				jah
Küpros	jah				
Leedu	jah	jah	jah	jah	
Liechtenstein					
Luksemburg	jah	jah		jah	jah
Läti	jah	jah	jah	jah	
Madalmaad	jah	jah			
Malta	ei	jah			
Moldova	jah			jah	
Monaco	jah	ei	ei		jah
Montenegro					
Norra	jah				
Poola	jah	jah	jah	jah	ei
Portugal	jah	jah		jah	
Prantsusmaa	jah	jah	jah		
Rootsi					
Rumeenia	jah	jah	jah	jah	
Saksamaa	jah	jah	ei	jah	ei
San Marino	jah	jah			
Serbia					
Slovakkia	jah			jah	
Sloveenia	jah	jah	jah	jah	
Soome	jah			jah	
Taani	ei		jah		
Tšehhi Vabariik	jah	jah	jah	jah	ei
Türgi	jah	jah		jah	jah
Ungari	jah	jah	jah	jah	
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah			
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah			

13. AVL (alternatiivne vaidluste lahendamine)

13.1. Sissejuhatus

Alternatiivne vaidluste lahendamine (AVL) võib olla üheks kohtute töökoormuse vähendamise võimaluseks ning samas pakkuda kodanikele kohtusse pöördumise asemel alternatiive konfliktide lahendamiseks. Riigi- ja valitsusjuhtide kolmas tippkohtumine (16.-17. märtsil 2005 Varssavis) kutsus riike üles alternatiivseid vaidluste lahendamise võimalusi arendama.

AVL esineb erinevates vormides, nimelt arbitraaž, nõustamine ja vahendus. Mõnedes riikides rakendatakse vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks sageli arbitraaži (nt **Saksamaa** ja **Madalmaad** on riigid, kus arbitraaž on vaidluste lahendamise peamine võimalus). Viimastel aastatel on hakatud rakendama ühte teist alternatiivset vaidluste lahendamise vormi – vahendust. Vahendust rakendatakse peamiselt teatud spetsiifiliste konfliktide korral – vallandamised, lahutused, teatud haldusõiguse asjad, aga ka mõned kriminaalasjad. Vahenduse põhiidee seisneb selles, et pooled soovivad leida mõlemale poolele vastuvõetava lahenduse (selle asemel, et kohtunik teeks otsuse, mis on ühe poole kasuks ja teise kahjuks).

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee on AVL-i ühe liigi – vahenduse – kohta võtnud vastu mitu soovitust. Soovitus 98 (1) puudutab vahendust perekonnaasjades, eeskätt lahutuse asjades (ja laste hooldusõiguse asjades). Selle soovituse eesmärk on mitte üksnes kohtute töökoormust vähendada vaid ka pakkuda pooltele paremaid ja sobivamaid lahendusi ning (laste korral) tagad laste heaolu parem kaitse. Soovitus 99 (19) vahenduse kohta kriminaalasjades on suunatud kannatanu ja kurjategija kriminaalmenetluses aktiivsemale osalemisele. Ühelt poolt tunnustatakse kannatanu õigustatud huvi, et ta oma seisukorraga toimetuleku küsimustes saaks rohkem kaasa rääkida ja seda kurjategijale teadvustada ning teiselt poolt püütakse äratada kurjategija vastutustunnet, pakkudes talle integreerumise ja rehabilitatsioonivõimalusi. Vahendusele tsiviilasjades on pühendatud soovitus 2002 (10), milles antakse ka vahenduse definitsioon: „vaidluste lahendamise protsess, milles pooled ühe või mitme vahendaja abiga peavad vaidlusaluste küsimuste üle läbirääkimisi eesmärgiga jõuda kokkuleppele”. Käesolevas raportis lähtutakse tsiteeritud määratlusest.

Soovituses 2001 (9) pakutakse haldusasutuste ja eraisikute vaheliste konfliktide lahendamiseks välja lisaalternatiive (lepitus, kokkulepped läbirääkimiste teel ja arbitraaž).

Hindamiskava raames paluti riikidel anda kvantitatiivseid andmeid vahenduse kasutamise kohta; kuna vahendus on üldiselt teistest meetoditest paremini struktureeritud, on seda statistiliselt lihtsam mõõta.

13.2. Vahendusmenetluste arv

Kuigi vahendust ja teisi AVL-i meetodeid nii riikide kui Euroopa tasandil soovitatakse, on vahendusmenetluste arvu ja liigi kohta raske ühtlustatud statistikat koguda. Mõnedes riikides küll tegeldakse kohtuniku juhitud vahendusmenetluse väljatöötamisega, ent vahendus on ikkagi eraisikute valik ja toimub kohtusüsteemist väljas (vt tabel 74).

Tabel 74. Vahendusmenetluste arv aastal 2004 (küsimus 103)

Vahendusmenetluste koguarv riigiti	tsiviilasjades	perekonnaasjades	haldusasjades	vallandamise asjades	kriminaalasjades
Albaania					654
Bosnia ja Hertsegoviina	181	38		79	
Bulgaaria	4	11		1	
Horvaatia	130	0	0	50	10
Iirimaa					95
Liechtenstein	569				
Luksemburg	6	2	953		188
Madalmaad	4 414	9 390	277	4 215	
Malta		1 001			
Monaco	0	14	0		0
Poola		254			3 894
Portugal	694	249			
Prantsusmaa		1 863			34 865
Sloveenia					2 283
Tšehhi Vabariik					3 250
Ungari	433	254	0	34	0

Märkus: Kriminaalasjades toimunud vahenduste arvu **Albaanias** arvutasid välja eksperdid (2004. aastal lahendati vahendusega 2525 asja. Nendest 26% olid kriminaalasjad ja 73% muud asjad).

14. Kohtusüsteemide panoraamvaade

Selles peatükis võtame ühte tabelisse kokku kõik võtmenäitajad (vt tabel 75). Tabelis esitatakse põhiteave kohtute struktuuri ja aukoha, kohtunike ja mitte-kohtunike arvu, prokuröride ja prokuratuuri teiste töötajate arvu kohta. Lisaks tabelile anname graafiliselt geograafilise ülevaate Euroopas pakutava kohtuteenuse põhiinformatsioonist (100 000 elaniku kohta).

Tabel 75. Kohtute personal ja teenused aastal 2004

Riik	Struktuur ja asukoht 100 000 elaniku kohta			Kohtunikke ja mitte-kohtunikke 100 000 elaniku kohta					Prokuröre ja mitte-prokuröre 100 000 elaniku kohta			Mitte-kohtunikke mitte-prokuröride kohta	Kohtunikke prokuröri kohta
	Üldpädevusega 1. astme kohtud (K33)	Spetsialiseerunud 1. astme kohtud (K33)	Kohtud (geograafiline asukoht) (K34)	Kutselised kohtunikud (ttt) (K36)	Episoodiliselt töötavad kutselised kohtunikud (K37)	Mittekutselised kohtunikud; ei saa palka, aga kulud võidakse hüvitada (K38)	Mittekohtunikud, kes täidavad kohtuniku- või poolkohtulikke ülesandeid (Rechtspfleger) (K42)	Mittekohtunikke (ttt)(K40)	Prokuröre (ttt) (K43)	Prokuröriga sarnaseid ülesandeid täitvad isikud (K44)	Mitte-prokurörid (ttt)(K46)		
Albaania	0,9	0,03	1,3	12,5	-	-	-	26,3	8,7	-	16,2	1,6	1,4
Andorra	1,3	-	1,3	28,6	2,6	-	-	88,5	5,2	-	5,2	17,0	5,5
Armeenia	0,5	0,03	0,7	5,6	-	-	10,2	30,1	18,8	-	8,5	3,5	0,3
Aserbaidžaan	1,0	0,19	1,3	4,0	-	-	-	18,3	4,3	-	8,4	2,2	0,9
Austria	1,9	0,09	1,8	20,7	-	-	7,0	52,6	2,6	1,8	2,1	25,2	7,9
Belgia	0,3	2,51	3,1	23,9	-	35,9	-	53,8	8,5	-	22,1	2,4	2,8
Bosnia ja Hertsegoviina	1,7	-	1,9	18,0	0,3	9,4	-	52,1	7,2	-	11,1	4,7	2,5
Bulgaaria	1,9	-	2,0	-	22,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Eesti	1,2	0,30	1,3	18,1	-	144,7	5,8	75,2	13,8	-	5,5	13,7	1,3
Georgia	1,3	-	1,4	9,0	-	-	-	25,5	11,7	-	6,4	4,0	0,8
Hispaania	4,6	1,33	1,6	9,8	2,8	17,9	8,2	87,9	4,1	-	4,1	21,6	2,4
Horvaatia	2,8	2,77	5,7	42,9	-	141,1	5,0	145,7	12,6	-	19,9	7,3	3,4
Iirimaa	0,1	0,07	4,6	3,2	-	-	0,7	26,8	2,5	0,4	2,5	10,6	1,3
Island	2,7	0,68	3,1	16,0	-	-	-	19,3	2,4	8,9	19,4	1,0	6,7
Itaalia	1,8	0,26	1,9	10,4	-	13,8	-	42,7	3,7	2,6	18,6	2,3	2,8
Kreeka	4,1	0,04	4,2	19,9	-	-	-	61,7	4,7	-	-	-	4,2
Küpros	0,6	1,45	2,0	13,9	-	-	-	61,6	15,5	-	27,6	2,2	0,9
Leedu	1,6	0,15	2,0	20,2	-	-	-	68,6	24,8	-	17,1	4,0	0,8
Liechtenstein	2,9	2,89	8,7	49,1	2,9	46,2	4,3	113,9	18,8	-	11,0	10,4	2,6
Luksemburg	1,1	1,10	1,8	35,6	-	27,9	-	52,7	8,6	-	7,9	6,7	4,2
Läti	1,5	0,04	1,8	16,6	-	175,0	-	59,1	26,0	-	16,0	3,7	0,6
Madalmaad	0,1	0,01	0,4	12,3	5,5	-	-	32,0	3,7	-	20,8	1,5	3,4
Malta	0,2	0,25	0,7	8,7	-	-	1,7	85,9	1,5	21,1	1,7	49,4	5,8
Moldova	1,4	0,06	0,2	12,3	-	-	-	-	22,6	-	23,3	-	0,5
Monaco	23,3	19,99	3,3	60,0	46,6	393,1	-	136,6	13,3	-	16,7	8,2	4,5
Montenegro	2,7	0,48	3,5	39,0	-	87,7	-	133,8	13,4	-	18,7	7,2	2,9
Norra	1,7	0,15	2,0	10,9	-	-	-	20,9	15,3	13,6	1,1	18,8	0,7
Poola	0,9	0,08	0,8	25,6	-	114,2	3,1	88,7	14,1	-	11,0	8,0	1,8
Portugal	2,2	1,10	3,2	16,7	-	6,4	-	71,3	11,6	-	16,1	4,4	1,4
Prantsusmaa	1,8	1,94	1,2	10,1	0,3	5,3	-	26,8	3,0	-	6,6	4,1	3,4
Rootsi	1,0	0,17	1,5	17,9	-	83,6	-	14,8	8,5	-	6,9	2,2	2,1
Rumeenia	0,9	0,02	1,2	18,6	-	0,8	-	41,4	12,8	-	-	-	1,4
Saksamaa	1,0	0,32	1,4	24,7	-	121,2	14,4	71,4	6,2	-	14,9	4,8	4,0
San Marino	3,4	-	3,4	53,9	13,5	-	-	151,7	3,4	-	-	-	16,0
Serbia	2,3	0,24	-	32,2	-	-	-	242,3	10,7	-	-	-	3,0
Slovakkia	0,8	0,06	1,1	22,4	-	50,9	10,8	75,4	12,9	-	14,0	5,4	1,7
Sloveenia	2,8	0,25	3,3	39,0	-	203,5	-	113,0	8,6	1,1	8,7	13,0	4,6

Riik	Struktuur ja asukoht 100 000 elaniku kohta			Kohtunikke ja mitte-kohtunikke 100 000 elaniku kohta					Prokuröre ja mitte-prokuröre 100 000 elaniku kohta			Mitte-kohtunikke mitte-prokuröride kohta	Kohtunikke prokuröri kohta
	Üldpädevusega 1. astme kohtud (K33)	Spetsialiseerunud 1. astme kohtud (K33)	Kohtud (geograafiline asukoht) (K34)	Kutselised kohtunikud (ttt) (K36)	Episoodiliselt töötavad kutselised kohtunikud (K37)	Mittekutselised kohtunikud; ei saa palka, aga kulud võidakse hüvitada (K38)	Mittekohtunikud, kes täidavad kohtuniku- või poolkohtulikke ülesandeid (Rechtspfleger) (K42)	Mittekohtunikke (ttt)(K40)	Prokuröre (ttt) (K43)	Prokuröriga sarnaseid ülesandeid täitvad isikud (K44)	Mitte-prokurörid (ttt)(K46)		
Soome	1,2	0,21	2,5	16,7	-	70,7	-	49,4	6,3	-	4,0	12,3	2,7
Taani	1,5	0,02	1,6	6,8	-	-	-	26,3	10,4	-	-	-	0,7
Tšehhi Vabariik	0,8	-	1,0	28,2	-	77,0	18,0	89,0	10,4	-	15,5	5,8	2,7
Türgi	3,5	1,60	-	7,5	-	-	-	25,7	4,2	-	-	-	1,8
Ukraina	1,5	0,11	1,7	14,8	-	-	-	49,3	-	-	-	-	-
Ungari	1,3	0,20	1,6	27,3	-	28,9	4,3	67,0	14,4	-	22,7	2,9	1,9
Vene Föderatsioon	6,4	0,06	2,0	20,7	-	-	-	45,5	38,3	-	11,8	3,9	0,5
ÜK-Inglismaa ja Wales	1,3	0,03	1,3	2,5	4,5	52,8	-	43,4	5,3	-	15,1	2,9	0,5
ÜK-Põhja-Iirimaa	1,3	0,12	1,2	3,6	-	-	-	31,4	17,5	-	17,5	1,8	0,2
ÜK-Šotimaa	0,4	0,43	-	4,5	1,1	14,7	-	24,2	28,1	-	28,1	0,9	0,2

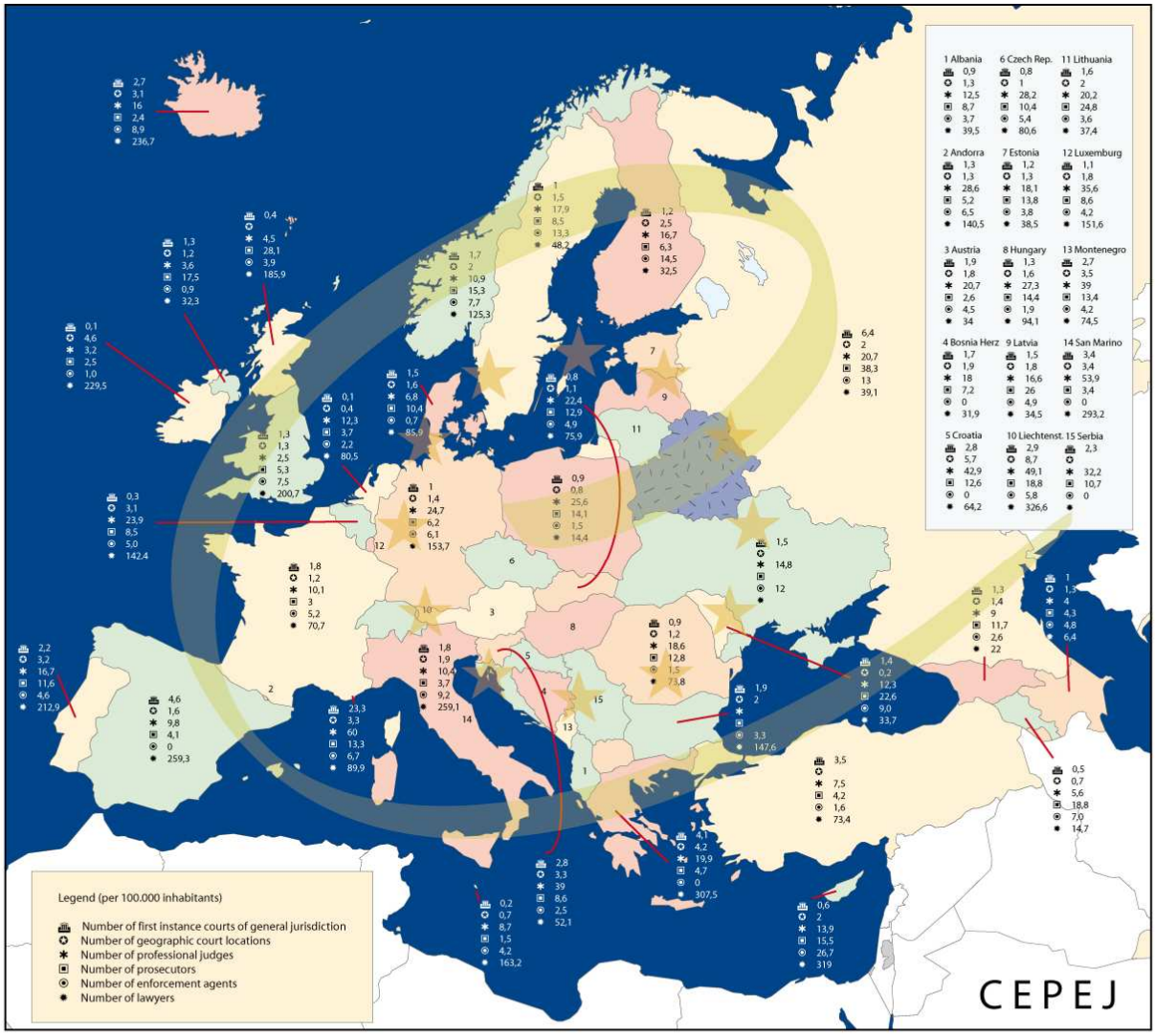

Tingmärgid ülevalt alla:

- üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtuid
- kohtute geograafiliste asukohtade arv
- kutseliste kohtunike arv
- prokuröride arv
- täitevametnike arv
- advokaatide arv

15. Lisa

Lisas tuuakse ära valik tabeleid. Tabeleid vaata lisaks CEPEJ veebikohas www.coe.int/cepej. Siit leiate ka kohtusüsteemide hindamise täiendatud küsimustiku ja selle juurde kuuluvad selgitavad märkused.

15.1 Kohtute eelarvet ja õigussüsteemi eelarvet puudutavad metodoloogilised probleemid (peatükk 3)

Vastavalt selgitavatele märkustele on küsimus 5 suunatud sellele, et täpsustada eelarve, mis „mis katab kohtute tegutsemiskulude kogusuuruse, sõltumata selle eelarve tegelikest allikatest", võtmata arvesse karistusasutuste eelarvet, justiitsministeeriumi tegevuseelarvet ega ministeeriumi alluvuses olevate teiste institutsioonide eelarvet ega prokuratuuri eelarvet.

San Marino oli anus, kes oma õigussüsteemi eelarvenäitajaid ei esitanud.

Kohtute ja prokuratuuri eelarve

Põhiline metodoloogiline probleem selle küsimusega seoses seisneb selles, et 12 riigis on kohtud ja prokuratuur ühise juhtimise all ja nende eelarveid ei ole võimalik teineteisest eristada.

Eksperdid pidasid vajalikuks lubada neil esitada kogueelarve suurus (kohtud + prokuratuur). Neljal riigil (Andorra, Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa) oli võimalik ära näidata kohtutele ja prokuratuurile mineva eelarve suhteline osakaal, kaheksal ülejäänul (Austria, Belgia, Kreeka, Luksemburg, Monaco, Portugal, Türgi ja Saksamaa) ei olnud võimalik eristada kohtutele ja prokuratuurile minevate eelarvete proportsioone.

Kõik teised riigid, kus kohtud ja prokuratuur on majanduslikult teineteisest eristatud, said ilma probleemideta need kaks näitajat esitada (küsimused 5 ja 9). Nõnda on võimalik, olles eelnevalt uurinud kohtute eelarveid (tabel 2) ja prokuratuuri eelarveid (tabel 3), võrrelda sarnaseid üksusi erinevates õigussüsteemides, milledest üks koondab kohtud ja prokuratuuri ühte ja teine neid eristab.

Ekspertide grupi palutud lisaandmete tõttu ning tänu riikide korrespondentide kogunemisele Strasbourgis 2006. aasta mais sai võimalikuks veel mitmete küsimuste täpsustamine, mis sellest, et mitte kõikide riikide osas.

Tsentraliseeritud ja regionaalsed eelarved

Üks suur metodoloogiline probleem tõusetub seoses sellega, et teatud riikides on eelarve suuremal või vähemal määral detsentraliseeritud. Nõnda on näiteks Hispaanias ja Saksamaal regionaalsed üksused (autonoomsed kogukonnad ja liidumaad), kellel on õigusemõistmise küsimustes olulised eesõigused, mille tõttu on loomulik, et tekib raskusi kogu vajaliku informatsiooni kättesaamisega ja küsimustikule vastamiseks koondamisega. Riike, kes suutsid

mitte nii kergesti kättesaadavat teavet siiski koguda ja edastada, tuleb siinkohal nende kordasaadetu eest eriliselt tänada.

Õigusabi

Seda küsimust käsitletakse põhjalikumalt raporti kolmandas peatükis. Kohtutega seonduva õigusabi eelarve pakub huvi selles mõttes, et võimaldab mõõta riikide jõupingutusi piisavate vahenditeta kodanikele õiguskaitse kättesaadavaks tegemisel.

Kõigil riikidel oli võimalik esitada andmed õigusabi kogueelarve suuruse kohta (tabel 4). Kui enamikes riikides toimub õigusabi finantseerimine läbi justiitsministeeriumi eelarve, siis mõnedes riikides toimub see muudest allikatest (kohalikud omavalitsused, sotsiaalamet) ning ei pruugi ei osaliselt ega tervikuna kohtusüsteemi eelarves kajastuda. Nõnda liiguvad õigusabile eraldatud summad 19 riigis kas tervikuna või osaliselt kohtute eelarve kaudu.

Antud aspektist paluti riikidel teha olulisi täpsustusi. See võimaldas kohtute eelarvest isoleerida summad, mis selgelt selle alla ei käi ning kohtute eelarvet eraldi hinnata (tabel 2). Õigusabi eelarve arvati kaasa siis, kui oli tarvis mõõta riikide finantspanust nii õiguskaitse kättesaadavusse kui kohtute toimimisse (tabelid 6 ja 7).

Uuritud parameetrite sidusus

Riikidelt palutud täpsustuste alusel oli võimalik läbi viia sidus analüüs ning mõõta õigusalast tegevust kohtute käsutuses olevate vahendite taustal. Nii jäeti kriminaal- ja mitte-kriminaalasjade (sh töövaidlused, kaubandusasjad ja haldusõiguse asjad) analüüsimisel kõrvale kohtud, keda finantsplaanis kontrollivad riigi teised talitused ja kohalikud omavalitsused. Konsensuse alusel arvati välja ka koolitusürituste korraldamine (üleriigiline koolitus kohtunikele). Tundub, et mõned riigid jätsid ekslikult välja Ülemkohtu eelarve, kuid õnneks ei ole vastavad summad kuigi märkimisväärsed.

Mõned ilmselgelt ülehinnatud eelarvenäitajad

Küsimusele 6, mis puudutas kohtute eelarves personalikuludeks (aga ka IT rakendustele ja kohtu ülalpidamiseks) ettenähtud summasid, andsid vastuse 37 riiki ning selles osas võrreldavate riikide puhul saab kontrollida, missugused riigid arvasid lisaks rangelt küsituile kaasa ka muid eelarvepunkte (vrd riigid, kus palkadele kulutatakse eelarvest 60% või vähem).

Üldiselt jääb mulje, et mõned riigid nägid arvnäitajaid edastades ette, et neid tulemusi 2002. aasta näitajatega võrdlema hakatakse. Sedasorti eelarvenumbritega ülepakkumised on huvipakkuvad, sest on tingitud CEPEJ tegevusest.

Igatahes tundub, et mitmed riigid on kas tahtlikult või tahtmatult suurendanud kohtutele eraldatud eelarvenäitajaid ajavahemiku 2002 kuni 2004 kohta. Nõnda teatasid esialgu 7 riiki, et nad on kahe aasta jooksul 10% asemel saavutanud lausa 45%-lise kasvu, mis iseenesest ei ole võimalik, kui sellele just erilisi põhjendusi ei ole. Ekspertide märkuste peale toimusid konsulteerimise käigus mõningad korrigeerimised. Mõned kahtlusttekitavad näitajad jäid siiski samaks ning vastavalt väljakuulutatud ja juurdunud tööpõhimõtetele läksid käesolevas raportis arvesse riikide kõige viimati esitatud näitajad.

Näib, et mõned riigid arvasid kohtute eelarvesse kas osaliselt või tervikuna ka kapitalikulutused ja investeeringud kinnisvarasse. Riikide korrespondentide kohtumisel paluti seda küsimust (elektronposti teel) täpsustada. Peaaegu kõik vastanud riigid tegid seepeale esitatud näitajates korrektiive, ent konkreetseid arve esitasid üksnes 14 riiki 24-st, varieerudes 0,92%-st (**Andorra**) kuni 19,24%-ni (**Hispaania**). See ei tähenda, et vastavad eelarved oleksid neis proportsioonides ülehinnatud, kuna investeeringud hõlmavad ka arvutite ja kohtutöö tarvikute soetamist, mille kõik riigid olid eelarvesse kaasa arvanud. Nimetatud küsimust saab kontrollida uurides eelarves palkadeks ettenähtud osakaalu (küsimus 69) ning selles plaanis võib märgata, et **Hispaania** jääb pingerea keskele, **Itaalia** ja **Belgia** järele ning **Poola** ja **Prantsusmaa** ette.

Võrdlevat analüüsi tehes tuleks vastavate riikide puhul eeltoodut arvesse võtta.

Eelarve osas rakendatud metodoloogia

Ideaalolukorras on statistiliste näitajatena võimalik aluseks võtta ainult neid punkte, mille kohta riikide korrespondendid andsid täielikke ja dokumenteeritud, küsimusega vastavuses olevaid vastuseid. Ometi ei õnnestunud ei riikide korrespondentidega võetud kahepoolsete kontaktide ega 2006. aasta maikuus Strasbourgis toimunud koosoleku käigus ületada kõiki probleeme, mis on tingitud riikide õigussüsteemide erinevustest, prokuratuuri eelarvete kajastamise iseärasutest ning õigusliku ja kultuurilise tausta erinevustest, mis tingisid erineva arusaamise sellest, mida teada taheti.

Õigusemõistmise kulude eelarvet – mis on poliitilises plaanis tundlik teema – puudutavate aspektide tõlgendamisse ja võrdlemisse tuleks seega suhtuda erilise ettevaatusega.

15.2. Lisatabelid

Tabel 76. Riigi kulutused palkadele, IT tarvikutele ja õigusemõistmisele aastal 2004 (küsimus 6, peatükk 2)

Riik	Kas saab palgad eristada?	Kui jah, siis summa	Palgad %-na kohtute eelarvest (K5)	Kas saab eristada IT?	Kui jah, siis summa	IT %-na kohtute eelarvest	Kas saab eristada riigi kantud õigusemõistmise kulud?	Kui jah, siis summa	Riigi kantud õigusmõistmise kulud %-na kohtute eelarvest
Albaania	jah	5 714 560	54,5%	e.v.			e.v.		
Andorra	jah	4 090 432	83,9%	e.v.			e.v.		
Armeenia	jah	1 690 163	80,1%	e.v.			e.v.		
Aserbaidžaan	a.p.			a.p.			a.p.		
Austria	jah	294 764 000	55,0%	jah	35 480 000	6,6%	ei		
Belgia	jah	530 900 000	76,7%	jah	20 600 000	3,0%	jah	67 310 000	9,7%
Bosnia ja Hertsegoviina	jah	48 859 892	80,0%	ei			a.p.		
Bulgaaria	e.v.			e.v.			e.v.		
Eesti	jah	16 400 000	79,2%	jah	1 200 000	5,8%	ei		
Georgia	jah	5 024 320	69,7%	e.v.			jah	2 132 018	29,6%
Hispaania	jah	1 680 413 340	67,1%	jah	a.p.		jah	a.p.	
Horvaatia	jah	127 207 667	79,5%	jah	2 627 381	1,6%	a.p.		
Iirimaa	jah	43 750 000	44,6%	jah	8 225 000	8,4%	jah	19 370 000	19,8%
Island	jah	7 500 000	79,8%	e.v.			e.v.		
Itaalia	jah	2 108 839 000	76,7%	jah	80 794 000	2,9%	jah	e.v.	
Kreeka	jah	294 900 000	94,9%	jah	480 000	0,2%	jah	8 395 000	2,7%
Küpros	jah	7 731 809	43,0%	a.p.			jah	452 054	2,5%
Leedu	jah	25 310 530	66,5%	a.p.			a.p.		
Liechtenstein	jah	6 810 091	68,8%	jah	59 802	0,6%	jah	1 265 788	12,8%
Luksemburg	jah	38 839 301	79,9%	jah	100 000	0,2%	jah	160 000	0,3%
Läti	jah	11 268 472	53,5%	jah	439 162	2,1%	jah	267 456	1,3%
Madalmaad	e.v.			e.v.			e.v.		
Malta	jah	6 658 100	76,7%	ei			jah	676 700	7,8%
Moldova	a.p.			a.p.			a.p.		
Monaco	jah	e.v.		a.p.			a.p.		
Montenegro	jah	5 000 000	73,6%	jah	30 000	0,4%	jah	1 374 429	20,2%
Norra	jah	e.v.		jah	e.v.		a.p.		
Poola	jah	498 337 105	60,0%	jah	8 868 010	1,1%	jah	123 085 068	14,8%
Portugal	jah	325 846 953	59,0%	jah	984 782	0,2%	a.p.		
Prantsusmaa	jah	1 375 645 000	54,0%	jah	21 200 000	0,8%	jah	426 400 000	16,7%
Rootsi	jah	276 677 157	59,7%	ei			ei		
Rumeenia	jah	96 124 806	80,3%	e.v.			e.v.		
Saksamaa	jah	5 087 901 370	60,4%	jah	244 554 491	2,9%	jah	1 238 634 015	14,7%
San Marino	ei			ei			ei		
Serbia	jah	58724678	83,6%	ei			e.v.		
Slovakkia	jah	39 827 789	49,0%	jah	3 684 974	4,5%	jah	584 631	0,7%
Sloveenia	jah	77 100 000	69,1%	jah	2 900 000	2,6%	ei		

Riik	Kas saab palgad eristada?	Kui jah, siis summa	Palgad %-na kohtute eelarvest (K5)	Kas saab eristada IT?	Kui jah, siis summa	IT %-na kohtute eelarvest	Kas saab eristada riigi kantud õigusemõistmise kulud?	Kui jah, siis summa	Riigi kantud õigusmõistmise kulud %-na kohtute eelarvest
Soome	jah	164 923 000	77,9%	jah	8 318 000	3,9%	ei		
Taani	jah	121 000 000	76,5%	jah	10 000 000	6,3%	jah	53 000 000	33,5%
Tšehhi Vabariik	jah	119 625 532	49,6%	jah	2 311 262	1,0%	jah	20 067 117	8,3%
Türgi	jah	242 218 891	72,7%	jah	3 015 271	0,9%	jah	75 750 000	22,7%
Ukraina	e.v.			jah	e.v.		jah	e.v.	
Ungari	jah	162 864 000	58,9%	jah	4 070 000	1,5%	jah	45 730 000	16,5%
Vene Föderatsioon	jah	705 388 735	45,6%	ei			ei		
ÜK-Inglismaa ja Wales	e.v.			jah	28 000 000	6,5%	e.v.		
ÜK-Põhja-Iirimaa	e.v.			jah	7 000 000	-	e.v.		
ÜK-Šotimaa	jah	31 569 184	33,8%	jah	2 500 000	2,7%	e.v.		

Tabel 77. Kohtusüsteemide eelarve (peatükk 2)

Riik	K1 Elanike arv	K3 Per capita SKT	K4 Aasta keskmine brutopalk	K5 Kõigi kohtute aasta kogueelarve (riigi esitatud)	Kas eelarves sisaldub prokuratuur?	T2=PP K9 Prokuratuuri-süsteemi aastaeelarve	Kas kohtute eelarves sisaldub õigusabi?	T3=AL K7 Õigusabile kulutatud aastaeelarve	T1=C Kohtute aastaeelarve ilma prokuratuuri ja õigusabita	T4=C+MP Kohtute ja prokuratuuri aastaeelarve (ilma õigusabita)	T5=C+PP+AL Kogu kohtusüsteemi aastaeelarve (kohtud, prokuratuur, õigusabi)	T6 C+AL Kohtutele ja õigusabile eraldatud aastaeelarve (ilma prokuratuurita)	Kas eelarves kapitali- ja investee-rimis-kulud?	Kui jah, siis summa
Albaania	3 069 275	1 920 €	2 440 €	10 486 065 €	e.v.(ei)	8 498 900 €	e.v.(ei)	130 550 €	10 486 065 €	18 984 965,00 €	19 115 515,00 €	10 616 615,00 €	e.v.	-
Andorra	76 875	22 347 €	14 846 €	4 874 162 €	jah*	426 969 €	ei	230 668 €	4 447 193 €	4 874 161,65 €	5 104 829,49 €	4 677 860,77 €	jah	45 404 €
Armeenia	3 210 000	850 €	756 €	2 109 239 €	jah	a.p.	ei	14 500 €	-	2 109 239,00 €	2 123 739,00 €	-	jah	a.p.
Aserbaidžaan	8 347 000	852 €	994 €	6 915 057 €	ei	10 916 740 €	ei	28 500 €	6 915 057 €	17 831 796,68 €	17 860 296,68 €	6 943 556,50 €	ei	-
Austria	8 206 500	29 000 €	38 640 €	536 265 392 €	jah	a.p.	jah *	24 100 000 €	-	512 165 392,33 €	536 265 392,33 €	-	jah	a.p.
Belgia	10 446 000	27 579 €	31 992 €	692 600 000 €	jah	a.p.	jah	30 750 000 €	-	661 850 000,00 €	692 600 000,00 €	-	ei	-
Bosnia ja Hertsegoviina	3 832 000	1 732 €	4 634 €	61 040 303 €	ei	16 591 370 €	jah *	1 777 399 €	59 262 904 €	75 854 274,00 €	77 631 673,00 €	61 040 303,00 €	jah	2 492 911 €
Bulgaaria	7 761 049	e.v.	2 417 €	48 900 313 €	e.v.(ei)	22 826 626 €	e.v.(ei)	1 571 358 €	48 900 313 €	71 726 939,00 €	73 298 297,00 €	50 471 671,00 €	e.v.	-
Eesti	1 351 069	6 644 €	5 588 €	20 700 000 €	ei	3 500 000 €	ei	1 700 000 €	20 700 000 €	24 200 000,00 €	25 900 000,00 €	22 400 000,00 €	jah	a.p.
Georgia	4 535 200	923 €	992 €	7 206 338 €	ei	7 498 585 €	ei	69 760 €	7 206 338 €	14 704 923,00 €	14 774 683,00 €	7 276 098,00 €	jah	a.p.
Hispaania	42 935 001	19 502 €	25 060 €	2 503 746 020 €	jah*	153 158 726 €	jah	119 055 984 €	2 231 531 310 €	2 384 690 036,00 €	2 503 746 020,00 €	2 350 587 294,30 €	jah	232 968 500 €
Horvaatia	4 443 900	6 200 €	9 582 €	159 988 552 €	ei	28 967 501 €	ei	-	159 988 552 €	188 956 052,53 €	-	-	ei	-
Iirimaa	4 040 000	36 737 €	27 780 €	97 991 000 €	e.v.(ei)	28 661 000 €	ei	47 649 000 €	97 991 000 €	126 652 000,00 €	174 301 000,00 €	145 640 000,00 €	jah	18 866 000 €
Island	293 577	34 700 €	38 700 €	9 400 000 €	ei	3 100 000 €	ei	1 200 000 €	9 400 000 €	12 500 000,00 €	13 700 000,00 €	10 600 000,00 €	ei	135 100 €
Itaalia	58 462 375	23 115 €	22 254 €	2 749 944 000 €	ei	1 167 510 000 €	ei	66 030 256 €	2 749 944 000 €	3 917 454 000,00 €	3 983 484 256,35 €	2 815 974 256,35 €	ei	-
Kreeka	11 056 800	15 119 €	16 776 €	310 700 000 €	jah	a.p.	jah	724 187 €	-	309 975 812,52 €	310 700 000,00 €	-	ei	-
Küpros	689 565	7 216 €	11 700 €	17 997 698 €	ei	a.p.	jah	a.p.	17 997 698 €	-	-	17 997 698,00 €	jah	a.p.
Leedu	3 425 300	5 264 €	4 024 €	38 045 065 €	ei	24 375 087 €	ei	1 636 208 €	38 045 065 €	62 420 152,00 €	64 056 360,00 €	39 681 273,00 €	ei	6 382 646 €
Liechtenstein	34 600	106 000 €	74 592 €	9 903 150 €	ei	1 302 339 €	jah	1 292 008 €	8 611 142 €	9 913 481,00 €	11 205 489,00 €	9 903 150,00 €	ei	-
Luksemburg	455 000	56 488 €	39 587 €	48 593 995 €	jah	a.p.	jah	2 574 828 €	-	46 019 167,34 €	48 593 995,00 €	-	jah	168 000 €
Läti	2 319 200	4 777 €	3 600 €	21 074 355 €	ei	12 018 365 €	ei	653 490 €	21 074 355 €	33 092 720,01 €	33 746 209,76 €	21 727 844,76 €	jah	1 946 587 €
Madalmaad	16 292 000	29 993 €	30 642 €	762 607 000 €	ei	335 300 000 €	ei	378 358 000 €	762 607 000 €	1 097 907 000,00 €	1 476 265 000,00 €	1 140 965 000,00 €	e.v.	-

Riik	K1 Elanike arv	K3 Per capita SKT	K4 Aasta keskmine brutopalk	K5 Kõigi kohtute aasta kogueelarve (riigi esitatud)	Kas eelarves sisaldub prokuratuur?	T2=PP K9 Prokuratuuri-süsteemi aastaeelarve	Kas kohtute eelarves sisaldub õigusabi?	T3=AL K7 Õigusabile kulutatud aastaeelarve	T1=C Kohtute aastaeelarve ilma prokuratuuri ja õigusabita	T4=C+MP Kohtute ja prokuratuuri aastaeelarve (ilma õigusabita)	T5=C+PP+AL Kogu kohtusüsteemi aastaeelarve (kohtud, prokuratuur, õigusabi)	T6 C+AL Kohtutele ja õigusabile eraldatud aastaeelarve (ilma prokuratuurita)	Kas eelarves kapitali- ja investee-rimis-kulud?	Kui jah, siis summa
Malta	402 668	9 647 €	11 644 €	8 679 000 €	ei	1 023 260 €	ei	16 720 €	8 679 000 €	9 702 260,00 €	9 718 980,00 €	8 695 720,00 €	ei	512 000 €
Moldova	3 386 000	572 €	853 €	26 015 100 €	ei	18 623 700 €	ei	124 100 €	26 015 100 €	44 638 800,00 €	44 762 900,00 €	26 139 200,00 €	jah	a.p.
Monaco	30 020	a.p.	a.p.	3 903 700 €	jah*	780 740 €	jah	102 950 €	3 020 010 €	3 800 750,00 €	3 903 700,00 €	3 122 960,00 €	ei	-
Montenegro	620 533	2 113 €	3 636 €	6 791 731 €	ei	1 197 047 €	ei	-	6 791 731 €	7 988 778,26 €	-	-	ei	-
Norra	4 606 363	43 818 €	41 219 €	164 000 000 €	ei	10 737 €	ei	137 528 000 €	164 000 000 €	164 010 737,00 €	301 538 737,00 €	301 528 000,00 €	ei	-
Poola	38 174 000	5 246 €	6 218 €	830 504 751 €	ei	226 591 855 €	jah	16 775 566 €	813 729 185 €	1 040 321 040,00 €	1 057 096 606,00 €	830 504 751,00 €	jah	59 334 913 €
Portugal	10 529 255	13 550 €	13 492 €	552 462 601 €	jah	a.p.	jah	27 632 424 €	-	524 830 177,00 €	552 462 601,00 €	-	jah	a.p.
Prantsusmaa	62 177 400	26 511 €	38 921 €	2 549 181 000 €	ei	646 771 000 €	jah	291 200 000 €	2 549 181 000 €	2 904 752 000,00 €	3 195 952 000,00 €	2 549 181 000,00 €	ei	-
Rootsi	9 034 837	28 832 €	31 906 €	463 687 163 €	ei	89 000 000 €	ei	95 455 900 €	463 687 163 €	552 687 163,00 €	648 143 063,00 €	559 143 063,00 €	ei	-
Rumeenia	21 673 328	2 718 €	2 423 €	119 771 995 €	ei	70 989 086 €	jah	1 810 732 €	117 961 263 €	188 950 349,00 €	190 761 081,00 €	119 771 995,00 €	e.v.	-
Saksamaa	82 500 000	26 754 €	39 815 €	8 417 000 000 €	jah	a.p.	jah *	468 400 000 €	-	7 948 600 000,00 €	8 417 000 000,00 €	-	jah	a.p.
San Marino	29 673	26 350 €	23 609 €	a.p.	e.v.(ei)	a.p.	a.p.	-	-	-	-	-	e.v.	-
Serbia	7 498 001	2 255 €	3 420 €	70 207 781 €	ei	12 108 235 €	a.p.	-	70 207 781 €	82 316 016,00 €	-	-	ei	-
Slovakkia	5 400 000	6 200 €	4 997 €	81 306 053 €	ei	26 289 474 €	jah	1 967 026 €	79 339 027 €	105 628 501,00 €	107 595 527,00 €	81 306 053,00 €	jah	10 599 684 €
Sloveenia	1 997 590	13 103 €	13 565 €	111 500 000 €	ei	15 600 000 €	jah	a.p.	111 500 000 €	127 100 000,00 €	127 100 000,00 €	111 500 000,00 €	osaliselt	407 798 €
Soome	5 236 611	28 646 €	33 000 €	211 636 000 €	ei	33 022 000 €	ei	52 129 000 €	211 636 000 €	244 658 000,00 €	296 787 000,00 €	263 765 000,00 €	jah	a.p.
Taani	5 397 640	a.p.	a.p.	158 200 000 €	e.v.(ei)	a.p.	jah	3 200 000 €	155 000 000 €	155 000 000,00 €	-	158 200 000,00 €	e.v.	-
Tšehhi Vabariik	10 220 577	8 446 €	6 783 €	241 292 690 €	ei	55 924 241 €	ei	12 273 022 €	241 292 690 €	297 216 931,00 €	309 489 953,00 €	253 565 712,00 €	jah	16 747 179 €
Türgi	71 152 000	3 359 €	7 783 €	333 217 760 €	jah	a.p.	jah	13 626 853 €	-	319 590 906,63 €	333 217 760,00 €	-	jah	a.p.
Ukraina	47 280 800	1 141 €	1 105 €	107 696 300 €	ei	41 307 900 €	e.v.	-	-	149 004 200,00 €	-	-	e.v.	a.p.
Ungari	10 097 549	8 025 €	6 984 €	276 564 000 €	ei	108 000 000 €	jah (100 000€)	851 333 €	276 563 900 €	384 464 000,00 €	385 315 333,00 €	277 315 333,00 €	jah	32 700 000 €
Vene Föderatsioon	143 474 143	3 478 €	2 379 €	1 545 651 802 €	ei	926 827 355 €	ei	a.p.	1 545 651 802 €	2 472 479 157,00 €	-	-	jah	a.p.
ÜK-Inglismaa ja Wales	53 046 300	24 579 €	36 900 €	429 000 000 €	ei	770 000 000 €	ei	3 070 000 000 €	429 000 000 €	1 199 000 000,00 €	4 269 000 000,00 €	3 499 000 000,00 €	jah	a.p.
ÜK-Põhja-Iirimaa	1 710 300	25 343 €	31 061 €	e.v.	ei	35 370 000 €	ei	93 630 000 €	-	-	-	-	e.v.	a.p.
ÜK-Šotimaa	5 078 400	24 600 €	33 500 €	93 301 917 €	ei	131 300 000 €	ei	216 000 000 €	93 301 917 €	224 601 916,80 €	440 601 916,80 €	309 301 916,80 €	e.v.	a.p.

Tabel 78. Asjad, milles õigusabi antakse ning õigusabi liigid

Riik	K11 Õigusabi kriminaalasjades			K11 Õigusabi muudes asjades (mitte-kriminaal)		
	Esindus kohtus	Õigusnõu	Muu	Esindus kohtus	Õigusnõu	Muu
Albaania	jah	Jah				
Andorra	jah	Jah		jah	jah	
Armeenia					jah	
Aserbaidžaan	jah	ei		ei	ei	
Austria	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Belgia	jah	jah		jah	jah	
Bosnia ja Hertsegoviina	jah	jah		ei	ei	
Bulgaaria	jah	jah		jah	jah	
Eesti	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Georgia	jah	jah	jah			
Hispaania	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Horvaatia	jah	jah	ei	jah	jah	ei
Iirimaa	jah	jah		jah	jah	
Island	ei	jah	ei	jah	jah	
Itaalia	jah	ei	jah	jah	ei	ei
Kreeka	jah	jah	jah	jah		
Küpros	jah	jah		jah	jah	
Leedu	jah	jah		jah	jah	
Liechtenstein	jah	jah		jah	jah	
Luksemburg	jah	jah	ei	jah	jah	ei
Läti	jah	jah	jah	ei	ei	jah
Madalmaad	jah	jah	ei	jah	jah	jah
Malta	jah	jah		jah	jah	
Moldova	jah			ei		
Monaco	jah	ei		jah	ei	jah
Montenegro	jah	jah				jah
Norra	jah	jah		jah	jah	jah
Poola	jah	ei	jah	jah	ei	jah
Portugal	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Prantsusmaa	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Rootsi	jah	ei	jah	jah	jah	jah
Rumeenia	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	jah	jah	jah
San Marino	jah	ei		jah	ei	
Serbia	jah	jah		jah	jah	
Slovakkia	jah	jah		ei	jah	
Sloveenia	jah	jah	jah	jah	jah	jah
Soome	jah	jah		jah	jah	
Taani	ei	ei	ei	jah	jah	ei
Tšehhi Vabariik	jah	jah	ei	jah	jah	ei
Türgi	jah	ei	ei	jah	ei	jah
Ukraina	jah	jah	ei	jah	jah	ei
Ungari	jah	jah		jah	jah	
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	jah	jah	jah
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah		jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah		jah	jah	
ÜK-Šotimaa	jah	jah		jah	jah	

Tabel 79. Kriminaalasjades ja mitte-kriminaalasjades õigusabi aastaeelarve ja asjade arv (küsimused 8 ja 12)

Riik	K1 Elanike arv	KQ7 Õigusabi aastaeelarve	KQ8 Õigusabi aastaeelarve kriminaalasjades	K8 õigusabi aastaeelarve muudes asjades	K12 Õigusabi asjade koguarv	K12 Kriminaalasjade arv, milles õigusabi anti	K12 Muude asjade arv, milles õigusabi anti
Albaania	3 069 275	130 550 €	62 620 138 €	a.p.	-	e.v.	e.v.
Andorra	76 875	230 668 €	653 490 €	e.v.	437	e.v.	e.v.
Armeenia	3 210 000	14 500 €	523 962 €	e.v.	-	e.v.	e.v.
Aserbaidžaan	8 347 000	28 500 €	a.p.	a.p.	a.p.	e.v.	e.v.
Austria *	8 206 500	24 100 000 €	a.p.	e.v.	24 650	e.v.	e.v.
Belgia	10 446 000	30 750 000 €	e.v.	a.p.	99 468	a.p.	a.p.
Bosnia ja Hertsegoviina	3 832 000	1 777 399 €	124 100 €	a.p.	-	e.v.	e.v.
Bulgaaria	7 761 049	1 571 358 €	a.p.	e.v.	-	e.v.	e.v.
Eesti	1 351 069	1 700 000 €	a.p.	118 152 €	-	e.v.	e.v.
Georgia	4 535 200	69 760 €	e.v.	e.v.	114	114	e.v.
Hispaania	42 935 001	119 055 984 €	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.
Horvaatia	4 443 900	a.p.	e.v.	a.p.	410	a.p.	a.p.
Iirimaa	4 040 000	47 649 000 €	79 492 100 €	13 510 000 €	39 965	31 820	8 145
Island	293 577	1 200 000 €	a.p.	a.p.	392	a.p.	a.p.
Itaalia	58 462 375	66 030 256 €	11 274 145 €	3 410 118 €	97 845	72 879	24 966
Kreeka	11 056 800	724 187 €	1 967 026 €	e.v.	-	e.v.	e.v.
Küpros	689 565	a.p.	144 688 000 €	a.p.	1 161	820	341
Leedu	3 425 300	1 636 208 €	151 150 000 €	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.
Liechtenstein	34 600	1 292 008 €	36 960 000 €	694 785 €	-	e.v.	e.v.
Luksemburg	455 000	2 574 828 €	e.v.	a.p.	3 602	901	2 702
Läti	2 319 200	653 490 €	1 750 000 000 €	a.p.	-	e.v.	e.v.
Madalmaad	16 292 000	378 358 000 €	a.p.	233 666 000 €	343 473	129 404	214 069
Malta	402 668	16 720 €	62 620 138 €	e.v.	-	e.v.	e.v.
Moldova	3 386 000	124 100 €	653 490 €	a.p.	a.p.	e.v.	e.v.
Monaco	30 020	102 950 €	523 962 €	a.p.	656	95	561
Montenegro	620 533	e.v.	a.p.	e.v.	-	e.v.	e.v.
Norra	4 606 363	137 528 000 €	e.v.	75 384 000 €	a.p.	a.p.	5 600
Poola	38 174 000	16 775 566 €	124 100 €	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.
Portugal	10 529 255	27 632 424 €	a.p.	a.p.	130 095	a.p.	a.p.
Prantsusmaa	62 177 400	291 200 000 €	a.p.	167 400 000 €	831 754	353 393	478 361
Rootsi	9 034 837	95 455 900 €	e.v.	15 963 800 €	a.p.	a.p.	a.p.
Rumeenia	21 673 328	1 810 732 €	e.v.	e.v.	287 698	e.v.	e.v.
Saksamaa *	82 500 000	468 400 000 €	a.p.	380 400 000 €	a.p.	a.p.	578 835
San Marino	29 673	a.p.	62 144 000 €	e.v.	a.p.	a.p.	a.p.
Serbia	7 498 001	a.p.	a.p.	a.p.	a.p.	e.v.	e.v.
Slovakkia	5 400 000	1 967 026 €	a.p.	a.p.	a.p.	e.v.	e.v.
Sloveenia *	1 997 590	a.p.	e.v.	900 000 €	-	e.v.	18 664
Soome	5 236 611	52 129 000 €	e.v.	a.p.	79 494	27 410	52 084

Riik	K1 Elanike arv	KQ7 Õigusabi aastaeelarve	KQ8 Õigusabi aastaeelarve kriminaalasjades	K8 õigusabi aastaeelarve muudes asjades	K12 Õigusabi asjade koguarv	K12 Kriminaalasjade arv, milles õigusabi anti	K12 Muude asjade arv, milles õigusabi anti
Taani *	5 397 640	3 200 000 €	p.k..	3 200 000 €	17 316	p.k..	17 316
Tšehhi Vabariik	10 220 577	12 273 022 €	62 144 000 €	656 579 €	a.p.	e.v.	e.v.
Türgi	71 152 000	13 626 853 €	a.p.	2 352 708 €	107 349	102 920	4 429
Ukraina	47 280 800	e.v.	79 492 100 €	e.v.	219 462	4 462	215 000
Ungari *	10 097 549	851 333 €	a.p.	a.p.	52 928	14 926	38 002
Vene Föderatsioon	143 474 143	a.p.	144 688 000 €	a.p.	-	e.v.	e.v.
ÜK-Inglismaa ja Wales	53 046 300	3 070 000 000 €	1 967 026 €	1 320 000 000 €	2 436 000	1 580 000	856 000
ÜK-Põhja-Iirimaa	1 710 300	93 630 000 €	a.p.	55 670 000 €	96 058	26 220	69 838
ÜK-Šotimaa	5 078 400	216 000 000 €	a.p.	64 780 000 €	407 156	246 988	160 168

** - hinnanguline või arvestuslik*

Erimeetmed seoses haavatavate isikutega (peatükk 4)

Tabel 80. Erimeetmed seoses vägistamisohvritega (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanism	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra		jah		
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah	jah	
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	
Bulgaaria	jah	jah	jah	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania	jah	jah	jah	
Horvaatia	jah	ei	ei	ei
Iirimaa	jah	jah		
Island	jah	jah	jah	jah
Itaalia	ei	jah	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	ei	ei	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	ei	jah	ei
Läti				
Madalmaad	jah	jah	jah	ei
Malta	ei	jah	jah	
Moldova		jah	jah	
Monaco	ei	ei	ei	
Montenegro	ei	jah	jah	
Norra	jah		jah	jah
Poola	jah	jah	ei	jah
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	ei	jah	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	
San Marino	ei	jah	jah	
Serbia	ei	jah	ei	
Slovakkia	ei	ei	ei	ei
Sloveenia	ei	jah	ei	ei
Soome	jah	jah	jah	
Taani	jah	jah	jah	
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi	ei	ei	ei	
Ukraina	jah	jah	jah	jah
Ungari		jah		
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 81. Terrorismiohvritega seotud erimeetmed (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanism	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra				
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	ei	ei	ei	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	
Bulgaaria	ei	ei	ei	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania	jah	jah	jah	
Horvaatia	jah	ei	ei	ei
Iirimaa	ei	ei	ei	
Island	jah	jah	jah	
Itaalia	ei	jah	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	ei	ei	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	ei	ei	ei
Läti				
Madalmaad	jah	jah	jah	ei
Malta	ei	ei	ei	
Moldova				
Monaco	ei	ei	ei	
Montenegro				
Norra	jah		jah	jah
Poola	ei	ei	ei	ei
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	ei	ei	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	
San Marino	ei	ei	ei	
Serbia	ei	jah	ei	
Slovakkia	ei	ei	ei	ei
Sloveenia	ei	jah	ei	ei
Soome	ei	ei	ei	
Taani	ei	ei	ei	
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi	ei	ei	ei	
Ukraina	ei	ei	ei	
Ungari				
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Sotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 82. Erimeetmed seoses laps-tunnistajate ja laps-kannatanutega (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanism	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra	jah	jah	jah	
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	jah
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah	jah	jah
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	jah
Bulgaaria	jah	jah	jah	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania	jah	jah	jah	
Horvaatia	jah	jah	jah	ei
Iirimaa	jah	jah	ei	
Island	jah	jah	jah	jah
Itaalia	ei	jah	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	jah	jah	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	jah	jah	ei
Läti				
Madalmaad	jah	jah	jah	ei
Malta	ei	jah	jah	
Moldova		jah	jah	
Monaco	ei	jah		
Montenegro	jah	jah	jah	
Norra	jah	jah	jah	jah
Poola	jah	jah	jah	jah
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	jah	jah	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	
San Marino	ei	jah	jah	
Serbia	ei	jah	jah	
Slovakkia	jah	jah	jah	jah
Sloveenia	jah	jah	jah	
Soome	jah	jah	jah	
Taani	jah	jah	jah	
Tšehhi Vabariik	jah	jah	jah	
Türgi	ei	jah	jah	
Ukraina	jah	ei	jah	jah
Ungari		jah	jah	
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 83. Erimeetmed seoses koduvägivalla ohvritega (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra		jah		
Armeenia		jah	jah	
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	ei	jah	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	jah
Bulgaaria	jah	jah	jah	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania	jah	jah	jah	jah
Horvaatia	jah	ei	ei	jah
Iirimaa	jah	ei	ei	
Island	jah	jah	jah	
Itaalia	ei	ei	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	ei	ei	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	ei	jah	jah
Läti				
Madalmaad	jah	jah	jah	ei
Malta	ei	jah	jah	
Moldova				
Monaco	ei			
Montenegro	jah	jah	jah	
Norra	jah		jah	jah
Poola	jah	ei	ei	jah
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	ei	ei	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	
San Marino	ei	jah	jah	
Serbia	ei	jah	ei	
Slovakkia	ei	ei	ei	ei
Sloveenia	ei	jah	ei	ei
Soome	jah	jah	jah	
Taani	jah	jah	jah	
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi	ei	ei	ei	jah
Ukraina	ei	ei	ei	
Ungari				
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 84. Rahvusvähemustega seotud erimeetmed (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra				
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah	jah	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	ei	ei	
Bulgaaria	ei	ei	ei	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania				
Horvaatia	jah	ei	ei	ei
Iirimaa	jah	jah	ei	
Island	jah	jah	jah	
Itaalia	ei	ei	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	ei	ei	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	ei	ei	ei
Läti				
Madalmaad	ei	jah	ei	
Malta				
Moldova				
Monaco	ei	ei	ei	
Montenegro	jah	jah	jah	
Norra	jah		jah	
Poola	ei	ei	ei	ei
Portugal	ei	ei	ei	ei
Prantsusmaa	ei	ei	ei	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa			jah	
San Marino	ei	ei	ei	
Serbia	ei	jah	jah	
Slovakkia	ei	ei	ei	ei
Sloveenia	ei	ei	ei	ei
Soome	jah	jah	jah	
Taani	ei	ei	ei	
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi	ei	ei	ei	
Ukraina	ei	ei	ei	
Ungari				jah
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 85. Puudega inimestega seotud erimeetmed (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra	jah			
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah	jah	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	
Bulgaaria	jah	jah	jah	
Eesti	ei	jah	ei	
Georgia				
Hispaania		jah		
Horvaatia	jah	ei	ei	ei
Iirimaa	jah	jah	ei	
Island	jah	jah	jah	
Itaalia	ei	jah	ei	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	ei	jah	ei
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	jah	jah	jah
Läti				
Madalmaad	ei	ei	ei	ei
Malta	ei	ei	ei	jah
Moldova		jah	jah	
Monaco	ei	jah		
Montenegro	jah	jah	jah	
Norra	jah	jah	jah	
Poola	ei	jah	ei	ei
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	ei	jah	ei	jah
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa		jah	jah	
San Marino	ei	jah	jah	
Serbia	ei	jah	jah	
Slovakkia	ei	ei	ei	ei
Sloveenia	ei	jah	ei	ei
Soome	jah	jah	jah	
Taani	ei	ei	ei	jah
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi	ei	jah	jah	
Ukraina	ei	ei	jah	jah
Ungari				
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 86. Alaealiste kurjategijatega seotud erimeetmed (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania		jah	jah	
Andorra	jah	jah	jah	
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan	jah	jah	jah	
Austria	jah	jah	jah	
Belgia	jah	jah	jah	ei
Bosnia ja Hertsegoviina	ei	jah	jah	jah
Bulgaaria	jah	jah	jah	
Eesti	ei	jah	jah	
Georgia				
Hispaania		jah	jah	
Horvaatia	jah	ei	jah	ei
Iirimaa	jah	jah	ei	
Island	jah	jah	jah	jah
Itaalia	ei	ei	jah	ei
Kreeka				
Küpros	jah	jah	jah	
Leedu	ei	jah	jah	jah
Liechtenstein	jah	jah	jah	
Luksemburg	ei	jah	jah	ei
Läti				
Madalmaad	ei	jah	jah	ei
Malta	ei	ei	jah	jah
Moldova		jah	jah	
Monaco	ei	jah	jah	
Montenegro	jah	jah	jah	
Norra	jah		jah	
Poola	ei	ei	jah	ei
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa	jah	jah	jah	
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa	jah	jah	jah	jah
San Marino	ei	jah	jah	
Serbia	ei	jah	ei	
Slovakkia	jah	jah	jah	ei
Sloveenia	ei	jah	jah	
Soome	ei	ei	jah	
Taani	jah	jah	jah	
Tšehhi Vabariik	jah	jah	jah	
Türgi	ei	jah	jah	
Ukraina	jah	jah	jah	jah
Ungari	jah	jah	jah	
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	
ÜK-Põhja-Iirimaa	jah	jah	jah	jah
ÜK-Šotimaa	jah	jah	jah	jah

Tabel 87. Muude haavatavate isikutega seotud erimeetmed (küsimus 23)

Riik	Teavitamismehhanismid	Ärakuulamise erisused	Menetlusõigused	Muu
Albaania				
Andorra				
Armeenia		jah		
Aserbaidžaan				
Austria	jah	jah	jah	jah
Belgia				
Bosnia ja Hertsegoviina			jah	jah
Bulgaaria				
Eesti				
Georgia				
Hispaania				
Horvaatia				
Iirimaa				
Island				
Itaalia				
Kreeka				
Küpros				
Leedu	ei	ei	jah	ei
Liechtenstein				
Luksemburg	ei	ei	ei	ei
Läti				
Madalmaad	ei	ei	ei	ei
Malta				
Moldova				
Monaco	ei	ei	ei	
Montenegro				
Norra				
Poola				
Portugal	ei	jah	jah	jah
Prantsusmaa				
Rootsi	ei	jah	jah	
Rumeenia	jah	jah	jah	jah
Saksamaa				
San Marino				
Serbia				
Slovakkia				
Sloveenia				
Soome				
Taani				
Tšehhi Vabariik	ei	ei	ei	ei
Türgi				jah
Ukraina	ei	jah	jah	
Ungari				
Vene Föderatsioon	jah	jah	jah	ei
ÜK-Inglismaa ja Wales				
ÜK-Põhja-Iirimaa				
ÜK-Šotimaa				

Tabel 88. Positiivsed vastused Euroopa Nõukoguga ühinemiskuupäeva taustal

Haavatavate isikute kategooriad	EN-iga liitunud enne või pärast 1989. aastat	Ärakuulamise erisustele jaatavalt vastanud riigid	Menetlusõigustele jaatavalt vastanud riigid
Vägistamisohver	Enne	17	18
	Pärast	14	7
Terrorismiohver	Enne	11	11
	Pärast	7	3
Laps-tunnistaja/-kannatanu	Enne	21	19
	Pärast	18	16
Koduvägivalla ohver	Enne	14	17
	Pärast	10	6
Vähemusrahvus	Enne	10	10
	Pärast	6	4
Puudega isik	Enne	18	14
	Pärast	12	9
Alaealine kurjategija	Enne	17	20
	Pärast	18	18
Muud haavatavad kategooriad	Enne	1	1
	Pärast	3	4

Peatükk 5 – Kohtud

Tabel 89. Väikese nõude definitsiooni kohta (küsimus 35) antud vastused

Riik	Väikese nõude definitsioon
Albaania	Definitsiooni ei ole, sest suurtel ja väikestel nõuetel vahet ei tehta. Kõik Albaania kohtud võivad arutada vallandamise ja röövimise asju.
Andorra	Väike nõue on vahemikus 1 201 kuni 12 000€.
Armeenia	Seadustes väikese nõude määratlus puudub.
Austria	Kuni € 10 000.
Belgia	Rahukohtunikud arutavad nõudeid, mille suurus on kuni of 1 860 € (Vt kohtukoodeksi art 590).
Bosnia ja Hertsegoviina	Väikese nõude vaidlused on need, mille rahaline väärtus ei ületa 1 500 eurot. Väikeste nõuete alla käivad ka vaidlused, mis ei ole olemuselt rahalised, ent mille puhul hageja on teatanud, et aktsepteerib teatud rahasummat, mis ei ületa seda väärtust. Siia alla käivad ka vaidlused, mille esemeks on vallasvara üleandmine, mille väärtuse hageja on ära näidanud ja mis nimetatud summat ei ületa.
Eesti	Selliselt vahet ei tehta.
Hispaania	Väike nõue on tsiviilnõue väärtusega kuni 3000 €.
Horvaatia	Tsiviilkohtupidamise seaduse järgi on väike nõue munitsipaalkohtus kuni 5 000,00 kn (672 €). Kommertskohtus on vastav summa 200 00,00 kn (26 45 €).
Iirimaa	Nõuded, mis ei ületa €1 269,70 (2004. aasta piirmäär) ja mille esitab isik, kes on erakasutuseks ostnud kaupu või teenuseid kelleltki, kes neid oma äritegevuse käigus müüb.
Island	Selliselt vahet ei tehta.
Itaalia	Hagid, mille väärtus ei ületa 15 493,71 €.
Kreeka	Väike nõue tähendab: magistraadikohtusse esitatud vaidlusi, mis seonduvad kas nõuetega või omandiõigusega vallasvarale ning kummagi väärtus ei ole suurem kui 880 €.
Küpros	Nõue suurusega kuni £50,000.
Leedu	Hõlmab kõiki rahalisi nõudeid kuni 290 €.
Liechtenstein	Nõue on väike, kui hagi väärtus (rahaline nõue või samaväärse väärtusega nõue) ei ole suurem kui 645 €. Toimub lihtsustatud menetlus.
Luksemburg	Nõuded kuni 10 00 €. On rahukohtuniku pädevuses.

Riik	Väikese nõude definitsioon
Madalmaad	Alla 5 000 €.
Malta	Kõik asjad, mille väärtus ei ole suurem kui 3 488€.
Moldova	Füüsilise või juriidilise isiku materiaalne (varaline) kahju.
Monaco	Nõuded suurusega kuni of 1 800 eurot.
Montenegro	Nõue suurusega kuni 500 € üldjurisdiktsiooniga kohtus, nõue suurusega kuni 5000 € kommertskohtus
Norra	Tsiviilasjades nõuded väärtusega alla 20000 NOK (2500 €) lahendatakse lihtsustatud menetlusega ülejurisdiktsiooniga esimese astme kohtutes. Paljud võlgade sisenõudmise asjad lahendatakse lepitusametis (Conciliation Board).
Poola	Väikesed tsiviilnõuded: – lepingul ja lepingu rikkumisel põhinevad varalised nõuded väärtusega mitte üle 10 000 PLN (2 262 €.),-- eluasemerendi vaidlused, kohtukautsjonid.
Portugal	2004 aastal oli väike nõue väärtusega alla 3 740,98 €
Prantsusmaa	Nõuded suurusega kuni 4 00€.
Rootsi	Nõue väärtusega alla 2 074 €.
Rumeenia	Tsiviilasjades on esimese astme kohtud pädevad lahendama varalisi vaidlusi väärtusega kuni 5 miljardit ROL (umbes 126 975€) ja tribunalid sellest suuremaid nõudeid, vastavalt tööpiirkonnale. Kaubandusasjades on kõik esimese astme kohtud pädevad lahendama varalisi vaidlusi väärtusega kuni 1 miljard ROL (umbes 25 395€) ja tribunalid sellest suuremaid nõudeid, vastavalt tööpiirkonnale. Väikeste nõuete osas seadused spetsiifilist menetlust ette ei näe, kohtupraktikast nähtub, et 2001. aasta valitsuse määrusega kehtestatud võlgade väljamõistmise menetlust kohaldatakse väikeste nõuete puhul sageli.(...).
Saksamaa	Alla 600€.
Slovakkia	Ametlikku vahetegemist ei ole. Kõik esimese astme kohtud on pädevad nimetatud asju arutama.
Sloveenia	845 EUR tsiviilasjades, 2 112 € kaubandusasjades.
Soome	Selline õigustermin puudub. Vaidlustamata tsiviilasju võib arutada lihtsustatud korras.
Taani	Kõiki nõudeid koheldakse võrdselt; menetlus on teistsugune kui nõue on väiksem kui DKK 50 000.
Tšehhi Vabariik	Väike nõue on rahaline nõue, mille suurus ei ületa CZK 2 000 (umbes € 63).
Türgi	Summa peab olema alla 2828 € (kui kasutada 2004. a ametlikku vahetuskurssi) (1.768.000 TL.). Väga väikesed röövimise asjad kuni 282€, väikesed röövimised vahemikus 282€ - 565€, tavalised röövimised vahemikus 565€ -- 1131€, rasked röövimised -- üle 1131€.
Ungari	Vaidlusalune summa on väiksem kui 5 miljonit HUF (800 €).
Vene Föderatsioon	Rahukohtunike pädevuses. Väike nõue on väärtusega kuni 50 000 rubla (umbes 1470 €).
ÜK-Inglismaa ja Wales	220 maakohut (County Courts). Väikeste nõuetena on määratletud nõuded alla £ 5,000 (=7297.09 €), välja arvatud kehavigastuste ja eluaseme lagunemisseisukorra juhtumid, siis on läveks £ 1 000 (=1459,5 €)
ÜK-Šotimaa	Väikesed nõuded on tsiviilhagid kuni £750 sissenõudmiseks. (Lihtmenetluse hagi on tsiviilhagi £750 kuni £1,500 väljamõistmiseks. Kõiki üle £1,500 ulatuvaud asju lahendatakse tavalise menetluse korras.)

Tabel 90. IT rakendused kohtus (küsimus 49, peatükk 5)

Riik	Kohtuniku/nõuniku otseseks abistamiseks					Administratsioon ja juhtkond:			Kohtu ja poolte vaheline suhtlemine		
	Tekstitöötlus	Kohtulahendite elektrooniline andmebaas	Elektrooniline toimik	e-post	Internetiühendus	Asjade registreerimise süsteem	Kohtu juhtimise infosüsteem	Finantsinfosüsteem	Elektroonilised blanketid	Eraldi veebikoht	Muud elektroonilise suhtlemise võtted
Albaania	100%	100%	100%	100%	100%	< 50%	< 50%	< 50%	< 10%	< 10%	< 10%
Andorra	100%	100%		100%	100%	100%	< 10%	< 10%	< 10%	< 10%	100%
Armeenia	> 50%	> 50%	> 50%	<50%	<50%	<50%	<50%	< 10%	< 10%	< 10%	< 10%
Aserbaidžaan	100%	< 50%	< 50%	> 50%	> 50%	< 50%	< 10%	< 10%	< 10%	< 50%	< 10%
Austria	100%	100%	> 50%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Belgia	100%	> 50%	> 50%	100%	100%	> 50%	> 50%	> 50%	< 10%	< 10%	< 10%
Bosnia ja Hertsegoviina	> 50%	< 10%	< 10%	< 50%	< 50%	< 10%	< 10%	< 10%	< 10%	< 50%	< 50%
Bulgaaria	100%	100%	100%	100%	100%	> 50%	> 50%	100%	< 50%	> 50%	
Eesti	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		
Georgia	100%	> 50%	< 10%	< 10%	< 10%	100%	> 50%	100%	< 10%	< 10%	
Hispaania	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	< 10%	100%	
Horvaatia	> 50%	> 50%	< 10%	> 50%	> 50%	< 10%	< 10%	> 50%	< 10%	< 50%	< 10%
Iirimaa	100%	100%	100%	100%	100%	> 50%	> 50%	100%	< 50%	100%	
Island	100%	100%	100%	100%	100%	100%		100%		100%	100%
Itaalia	100%	100%	> 50%	> 50%	100%	> 50%	> 50%	> 50%	> 50%	> 50%	> 50%
Kreeka	> 50%	100%	> 50%	> 50%	> 50%	> 50%	> 50%	100%	< 10%	< 10%	< 10%
Küpros	100%	> 50%	< 10%	> 50%	> 50%	< 10%	> 50%	> 50%	< 10%	< 10%	< 10%
Leedu	100%	100%	100%	100%	100%	100%	> 50%	> 50%	< 50%	< 50%	
Liechtenstein	100%		100%	100%	100%	100%					
Luksemburg	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		100%	< 50%	100%
Läti	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Madalmaad	100%	100%	< 10%	100%	100%	100%	100%	100%	< 10%	< 10%	100%
Malta	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Moldova											
Monaco	100%			100%		100%				100%	
Montenegro	> 50%			< 10%	< 10%					< 10%	
Norra	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	> 50%	
Poola	100%	100%	< 10%	< 50%	> 50%	< 10%	< 10%	100%	< 10%	< 10%	< 10%
Portugal	100%	100%	< 10%	100%	100%	100%	> 50%	100%	< 50%	100%	> 50%
Prantsusmaa	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	< 10%	< 10%	< 10%	< 10%
Rootsi	100%	100%	< 10%	100%	100%	100%	100%	100%	< 10%	100%	< 10%
Rumeenia	100%	100%	< 10%	< 50%	< 50%	< 10%	< 10%	< 10%		100%	
Saksamaa	100%	100%	< 10%	> 50%	100%	> 50%	> 50%	100%	< 10%	> 50%	> 50%
San Marino	100%				100%			100%			
Serbia	<10%	<10%	<10%	<50%	<10%	<10%	<10%	<10%	<10%	<10%	<10%
Slovakkia	100%	100%	< 10%	100%	100%	100%	100%	< 10%	< 10%	< 10%	< 10%
Sloveenia	100%	100%	< 10%	100%	100%	> 50%	> 50%	100%	< 10%	100%	< 10%
Soome	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Taani	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	< 50%	100%	100%	

Riik	Kohtuniku/nõuniku otseseks abistamiseks					Administratsioon ja juhtkond:			Kohtu ja poolte vaheline suhtlemine		
	Tekstitöötlus	Kohtulahendite elektrooniline andmebaas	Elektrooniline toimik	e-post	Internetiühendus	Asjade registreerimise süsteem	Kohtu juhtimise infosüsteem	Finantsinfosüsteem	Elektroonilised blanketid	Eraldi veebikoht	Muud elektroonilise suhtlemise võtted
Tšehhi Vabariik	100%	100%	< 10%	100%	100%	> 50%	> 50%	> 50%	100%	100%	> 50%
Türgi	100%	100%	100%	100%	100%	100%	< 50%	< 50%	< 10%	< 50%	
Ukraina	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Ungari	100%	100%	100%	100%	100%	> 50%	< 50%	100%	9%	> 50%	
Vene Föderatsioon	100%	< 10%		> 50%	< 50%	< 50%	< 10%	100%		< 50%	< 10%
ÜK-Inglismaa ja Wales	100%	100%	> 50%	100%	100%	100%	100%	> 50%	100%	100%	100%
ÜK-Põhja-Iirimaa	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%		100%	100%	100%
ÜK-Šotimaa	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Peatükk 7 – asja õiglane arutamine mõistliku aja jooksul

EIÕK artikkel 6

Tabel 91. 16 riigi esitatud artikliga 6 seonduvate kaebuste/kohtuasjade arv Euroopa Inimõiguste Kohtus

		Asjad, millest Kohus teavitas		Kohus kuulutas vastuvõetamatuks		Kohtuväliseid kokkuleppeid		Rikkumist tuvastavad otsused		Rikkumist ei tuvastatud	
		2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Kriminaal-menetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus)	44	35	25	27	7	4	64	34	7	21
	Artikkel 6 lg 1 (kestus)	11 698	11 422	8329	11732	10	7	94	39	6	12
	Artikkel 6 lg 2	8	6	8	9	2	2	1	1	2	4
	Artikkel 6 lg 3 a)	6	2	6	6	0	0	0	2	7	5
	Artikkel 6 lg § 3 b)	4	7	7	7	1	2	0	3	0	2
	Artikkel 6 lg 3 c)	6	7	3	6	1	1	2	7	17	2
	Artikkel 6 lg 3 d)	11	5	11	5	1	1	2	1	0	4
	Artikkel 6 lg 3 e)	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Tsiviil-menetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus)	120	85	28	58	2	3	26	25	7	7
	Artikkel 6 lg 1 (kestus)	271	324	338	364	59	100	124	130	4	1
	Artikkel 6 lg 1 (ainult mittetäitmine)	91	34	2	8	6	6	3	13	0	0

Tabel 92. Esimesse astmesse sisse tulnud haldusõiguse, lahutus- ja vallandamisasjad (küsimus 69)

Riik	K1 Elanike arv	K69 esimesse astmesse sissetulnud haldusasjad	100 000 elaniku kohta	K69 esimesse astmesse sissetulnud lahutusasjad	100 000 elaniku kohta	K69 esimesse astmesse sissetulnud vallandamisasjad	100 000 elaniku kohta
Albaania	3 069 275	2 603	85	3 670	120	809	26
Andorra	76 875	185	241	89	116	108	140
Armeenia	3 210 000	41 117	1 281	2 143	67	463	14
Aserbaidžaan	8 347 000	12 547	150	8 748	105	608	7
Austria	8 206 500	-	-	7 358	90	-	-
Belgia	10 446 000	-	-	33 241	318	-	-
Bulgaaria	7 761 049	15 267	197	13 426	173	5 121	66
Eesti	1 351 069	3 257	241	1 338	99	556	41
Hispaania	42 935 001	115 921	270	21 022	49	64 571	150
Horvaatia	4 443 900	11 179	252	6 408	144	1 749	39
Iirimaa	4 040 000	1 205	30	3 914	97	-	-
Itaalia	58 462 375	-	-	18 517	32	161 108	276
Kreeka	11 056 800	42 973	389	-	-	-	-
Küpros	689 565	1 409	204	4 941	717	1 179	171
Leedu	3 425 300	61 517	1 796	7 275	212	-	-
Luksemburg	455 000	1 203	264	116	25	-	-
Läti	2 319 200	2 658	115	6 762	292	314	14
Madalmaad	16 292 000	123 540	758	33 280	204	72 010	442
Moldova	3 386 000	3 987	118	13 649	403	336	10
Monaco	30 020	-	-	-	-	132	440
Montenegro	620 533	-	-	1 536	248	7 532	1 214
Poola	38 174 000	58 815	154	134 898	353	31 931	84
Portugal	10 529 255	-	-	10 119	96	-	-
Prantsusmaa	62 177 400	149 000	240	106 433	171	126 147	203
Rootsi	9 034 837	-	-	5 537	61	-	-
Rumeenia	21 673 328	194 101	896	79 619	367	53 755	248
Saksamaa	82 500 000	571 505	693	-	-	-	-
Serbia	7 498 001	5160	69	n.a.	-	n.a.	-
Slovakkia	5 400 000	9 909	184	14 759	273	-	-
Sloveenia	1 997 590	3 618	181	3 134	157	1 185	59
Soome	5 236 611	21 157	404	17 663	337	-	-
Taani	5 397 640	-	-	6 813	126	-	-
Tšehhi Vabariik	10 220 577	4 984	49	37 934	371	-	-
Türgi	71 152 000	237 591	334	156 450	220	-	-

Riik	K1 Elanike arv	K69 esimesse astmesse sissetulnud haldusasjad	100 000 elaniku kohta	K69 esimesse astmesse sissetulnud lahutusasjad	100 000 elaniku kohta	K69 esimesse astmesse sissetulnud vallandamisasjad	100 000 elaniku kohta
Ukraina	47 280 800	-	-	188935	400	-	-
Ungari	10 097 549	25 308	251	36 409	361	5 175	51
Vene Föderatsioon	143 474 143	-	-	549 000	383	33 000	23
ÜK-Inglismaa ja Wales	53 046 300	582 185	1 098	167 193	315	84 675	160
ÜK-Põhja-Iirimaa	1 710 300	-	-	2 808	164	-	-

Järgmistesse tabelitesse oli võimalik keskmised välja arvutada nende riikide osas, kes andsid üksikasjalikku teavet.

Tabel 93. Hagiga lahutuse asjade ja vallandamisasjade keskmine menetlusaeg esimeses ja teises astmes

Riik	K69 Lahutuse keskmine pikkus esimeses astmes	K69 Lahutuse keskmine pikkus teises astmes	K69 vallandamisasja keskmine pikkus esimeses astmes	K69 Vallandamisasja keskmine pikkus teises astmes
Albaania	120		150	
Armeenia	55	40	40	35
Aserbaidžaan	175	60	30	60
Hispaania	251		80	217
Itaalia	582	502	696	790
Küpros	365	365	300	365
Madalmaad	117	237	19	
Montenegro	98	165	150	182
Poola	204			
Portugal	308	106	244	167
Prantsusmaa	423	441	342	537
Rumeenia	189	183	183	183
Saksamaa	302			
Sloveenia	173		304	
Soome	240		264	380
Taani	100			
Tšehhi Vabariik	228	55	490	138
Vene Föderatsioon	30	30	30	30

Tabel 94. Röövimise ja tahtliku tapmise asjad (100 000 elaniku kohta) aastal 2004 (küsimus 73)

Riik	73b1 sissetulnud röövimisasjad	Sissetulnud röövimisasjad 100 000 elaniku kohta	73c1 sissetulnud tahtliku tapmise asjad	Sissetulnud tahtliku tapmise asjad 100 000 elaniku kohta
Albaania	39	1,3	-	-
Andorra	28	36,4	1	1,3
Armeenia	1016	31,7	143	4,5
Aserbaidžaan	87	1,0	304	3,6
Austria	1184	14,4	390	4,8
Belgia	1 994	19,1	69	0,7
Bulgaaria	1954	25,2	201	2,6
Horvaatia	35	0,8	228	5,1
Iirimaa	-	-	28	0,7
Island	23	7,8	5	1,7
Itaalia	55 040	94,1	1 599	2,7
Küpros	18	2,6	2	0,3
Luksemburg	389	85,5	1	0,2
Läti	596	25,7	165	7,1
Moldova	700	20,7	288	8,5
Monaco	1	3,3	-	-
Montenegro	662	106,7	61	9,8
Rumeenia	2 432	11,2	748	3,5
Serbia	492	6,6	-	-
Soome	512	9,8	90	1,7
Türgi	209 557	294,5	22 717	31,9
Vene Föderatsioon	308 000	214,7	26 700	18,6
ÜK-Inglismaa ja Wales	12 404	23,4	759	1,4

Peatükk 11 -- Kohtuotsuste täitmine

Tabel 95. Tsiviilasjades otsuste täitmise peale esitatud põhilised kaebused (küsimus 113)

Riik	üldse täitmata	infopuudus	ülemäärane pikkus	õigusvastane tegevus	ebapiisav järelevalve	ülemäärane hind	muu
Albaania	jah		jah				
Andorra			jah				
Armeenia							
Aserbaidžaan	jah	jah	jah				
Austria			jah	jah			
Belgia	jah	jah	jah	jah	jah	jah	
Bosnia ja Hertsegoviina			jah				
Bulgaaria			jah				
Eesti			jah			jah	
Georgia	jah						
Hispaania							
Horvaatia			jah				
Iirimaa	jah	jah	jah				jah
Island			jah				
Itaalia			jah				
Kreeka			jah			jah	
Küpros	jah	jah	jah			jah	
Leedu		jah	jah	jah		jah	
Liechtenstein							
Luksemburg							
Läti	jah	jah	jah	jah	jah	jah	
Madalmaad							
Malta			jah	jah	jah	jah	
Moldova	jah		jah				jah
Monaco							
Montenegro			jah				
Norra							
Poola	jah	jah	jah	jah	jah	jah	
Portugal		jah	jah			jah	
Prantsusmaa							
Rootsi		jah	jah				jah
Rumeenia			jah	jah			
Saksamaa	jah	jah	jah				
San Marino							
Slovakkia	jah	jah	jah	jah		jah	
Sloveenia	jah		jah	jah		jah	
Soome				jah			
Taani			jah			jah	
Tšehhi Vabariik			jah	jah		jah	
Türgi			jah				jah
Ungari			jah				jah
Vene Föderatsioon	jah		jah				
ÜK-Inglismaa ja Wales	jah	jah	jah	jah	jah	jah	jah
ÜK-Põhja-Iirimaa		jah	jah				
ÜK-Šotimaa							

Euroopa Nõukogu

TÕHUSA ÕIGUSEMÕISTMISE EUROOPA KOMISJON
(CEPEJ)

KOHTUSÜSTEEMIDE HINDAMISE TÄIENDATUD KÜSIMUSTIK

Vastu võetud CEPEJ viiendal plenaarnõupidamisel (Strasbourgis 15. – 17. juunil 2005) ja kinnitatud Ministrite Komitees 7. septembril 2005 (ministrite asetäitjate 936. nõupidamisel)

15.3. Kohtusüsteemide hindamise täiendatud küsimustik

I. Demograafilised ja majandusandmed

I. A. Üldine informatsioon

1. **Elanike arv**

2. **Iga-aastased riiklikud kogukulutused/ riiklikud kulutused regiooni või föderaalüksuse tasandil, kui asjakohane**

3. **RKT elaniku kohta**

4. **Aasta keskmine brutopalk**

I. B. Kohtusüsteemi puudutavad eelarveandmed

5. **Kohtutele eraldatav iga-aastane kogueelarve**
   Palun täpsustage:
6. **Kas selle eelarve sees on võimalik eristada järgmisi eelarveid ning võimalusel palun täpsustage nende suurus:**
   - **Palgad?**
   - **IT?**
   - **Õigusemõistmisele tehtud riigipoolsed kulutused?**

7. **Iga-aastane riiklik õigusabi eelarve**

8. **Kui võimaik, täpsustage palun:**
   - **Iga-aastane õigusabieelarve kriminaalasjadeks**
   - **Iga-aastane õigusabieelarve muudeks kohtuasjadeks**

9. **Iga-aastane riiklik prokuratuuri eelarve**

10. **Kohtutele eraldatud eelarve eest formaalselt vastutavad instantsid**

	Eelarve ettevalmistamine (Jah/Ei)	Eelarve vastuvõtmine (Jah/Ei)	Eelarve haldamine ja kohtutele eraldiste tegemine (Jah/Ei)	Eelarve kasutamise hindamine (Jah/Ei)
Justiitsministeerium				
Muu ministeerium. Palun täpsustage.				
Parlament				
Ülemkohus				
Kohtunike nõukogu				
Kohtud				
Inspektsiooniorgan. Palun täpsustage.				
Muu. Palun täpsustage.				

***

Siinkohal palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikke kommentaare
-- oma eelarvesüsteemi iseärasused

II. Õiguskaitse ja kohtute kättesaadavus

II. A. Õigusabi

11. Kas õigusabi puudutab:

	Kriminaalasju	Muid asju (mitte-kriminaal)
Esindust kohtus (Jah/Ei)		
Õigusnõu (Jah/Ei)		
Muud (Jah/Ei). Palun täpsustage		

12. Asjade arv, milles õigusabi anti
- **kokku**
- **kriminaalasjad**
- **muud (mitte-kriminaal)asjad**

13. Kas kriminaalasjades saab iga isik, kellel puuduvad piisavad rahalised vahendid, tasuta (või riigieelarvest rahastatud) advokaadi abi?

14. Kas teie riigis kontrollitakse õigusabi andmiseks sissetuleku ja varade suurust:
- **kriminaalasjades?**
- **muudes (mitte-kriminaal)asjades?**

15. Kas muudes (mitte-kriminaal)asjades on võimalik keelduda õigusabi andmast kuna hagi on alusetu (nt hagi on pinnapealne)?

16. Kui jah, kas otsuse teeb:
- **kohus?**
- **kohtuväline organ?**
- **segakoosseisuga (kohus ja kohtuväline) otsustusorgan?**

17. Kas reeglina tuleb hagejal maksta mingit kohtulõivu, et üldjurisdiktsiooniga kohtus menetlust alustada:

kriminaalasjades?

muudes asjades?

Kui jah, kas on ka erandeid? Palun täpsustage:

18. Kas eraisikute jaoks on olemas õiguskulude kindlustamise erasüsteem, millest kohtuprotsessis osalemist rahastada?

Palun täpsustage:

19. Kas kohtuotsus mõjutab seda, kes pooltest kohtukulud kannab:
- **kriminaalasjades?**
- **muudes (mitte-kriminaal)asjades?**

***

Palun lisage:

-- kommentaarid, mis aitaksid eeltoodud andmeid tõlgendada

-- oma õigusabisüsteemi iseärasused

II. B. Kohtuteenuse kasutajad ja kannatanud

II. B. 1. Kohtuteenuse kasutajate ja kannatanute õigused

20. Kas olemas ametlikud Internetikohad/portaalid (nt justiitsministeeriumil jne), mille kaudu riigi elanikkonnal on tasuta juurdepääs järgmisele:

- **Õigustekstid (nt seadustikud, seadused, määrused jne)?**

Internetiaadress(id):

- **Kõrgema/te kohtu/te kohtupraktika?**

Internetiaadress(id):

- **Muud dokumendid (nt dokumentide blanketid)?**

Internetiaadress(id):

21. Kas eksisteerib kohustus teavitada pooli menetluse arvatavast pikkusest? Kui jah, täpsustage palun:

22. Kas on olemas tasuta riigi infosüsteem kuriteoohvrite teavitamiseks ja nende aitamiseks?

23. Kas on olemas erimeetmed, mida järgmiste haavatavate kategooriate suhtes kohtumenetluse käigus võetakse:

	Teavitamismehhanism (Jah/Ei)	Ärakuulamise erisused (Jah/Ei)	Menetlusõigused (Jah/Ei)	Muud (Jah/Ei). Palun täpsustage:
Vägistamisohvrid				
Terrorismiohvrid				
Laps-tunnistaja/laps-kannatanu				
Koduvägivalla ohvrid				
Rahvusvähemused				
Puudega inimesed				
Alaealised õigusrikkujad				
Muu				

24. Kas teie riigis on olemas kuriteoohvritele kompensatsiooni tagamise süsteem?

25. Kui jah, kas see kompenseerimine on korraldatud:
- **riiklikest vahenditest?**
- **kohtu korraldusega?**
- **erafondist?**

26. Kui jah, siis mis liiki asju see menetlus puudutab?

27. Kas on uuritud, kui suur on kannatanute puhul kohtu määratud kompensatsiooni kättesaamise määr?
Palun täpsustage:

II. B.2. Kodanike usaldus oma kohtusüsteemi vastu

28. Kas on olemas kohtuteenuse kasutajatele järgmistel puhkudel kompensatsiooni maksmise süsteem:
- **menetluse ülemäärane pikkus?**
- **ebaseaduslik vahistamine?**
- **ebaseaduslik süüdimõistmine?**

Kui jah, palun täpsustage (fond, päevtariif):

29. Kas teie riigis viiakse läbi uurimusi, mõõtmaks kohtuteenuse kasutajate ja õiguselukutsete esindajate (kohtunikud, advokaadid, ametnikud jne) usaldust kohtusüsteemi vastu ja rahulolu selle pakutavate teenustega?
Kui võimalik, täpsustage nende uurimuste nimetused, kust neid kätte saab jne:

30. Kui jah, siis palun täpsustage:

	Süstemaatilised ülevaated (Jah/Ei)	Ad hoc uuringud (Jah/Ei)
Uuringud riigi tasandil		
Uuringud kohtu tasandil		

31. Kas kohtusüsteemi toimimise peale kaebuste esitamiseks on olemas üleriigiline või kohalik protseduur?

32. Kui jah, palun täpsustage:

	Vastamise tähtaeg (Jah/Ei)	Kaebuse läbivaatamise tähtaeg (Jah/Ei)
Asjaomane kohus		
Kõrgem kohus		
Justiitsministeerium		
Kõrgem kohtunike nõukogu		
Muu väline organisatsioon (nt Ombudsman)		

Kas saaksite anda informatsiooni sellise kaebuste esitamise menetluse tõhususe kohta?

III. Kohtusüsteemi ülesehitus

III. A. Toimimine

33. **Kohtute koguarv (haldusstruktuur):**
    - **üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohtud**
    - **spetsialiseerunud esimese astme kohtud**

    Palun täpsustage spetsialiseerumisvaldkonnad (ja võimalusel vastavate kohtute arv):

34. **Kohtute koguarv (geograafilised asukohad)**

35. **Esimese astme kohtute arv, kes on pädevad lahendama:**
    - **väikeste võlgade sissenõudmist**

    Palun täpsustage, mida väike nõue teie riigis tähendab:
    - **vallandamise asju**
    - **röövimise asju**

36. **Kohtutes töötavate kutseliste kohtunike arv**
    (palun esitage täistööajale taandatult ja alalised ametikohad)
37. **Kohtutes episoodiliselt töötavate kohtunike arv, keda vastavalt tasustatakse:**
    - *üldarv*
    - *kui võimalik, siis täistööajale taandatult*

    Palun täpsustage:

38. **Mitteprofessionaalsete kohtunike (sh kohtukaasistujad) arv, kes ei saa palka kuid kelle kulud võidakse hüvitada**
    Palun täpsustage:

39. **Kas teie kohtusüsteemis toimub arutamine vandekohtus, kodanike osalusel?**
    Mis liiki asjades?
    Kui võimalik, esitage 2004. aastal vandekohtu töös osalenud kodanike arv.

40. **Kohtutes töötavate mitte-kohtunike arv**
    (palun esitage teave täistööajale taandatult ja alaliste ametikohtade kohta)
    Allikas
41. **Kui võimalik, jaotage nimetatud personal kolme järgmisse kategooriasse:**
    - **Mitte-kohtunikest personal, kelle ülesanne on kohtunikke abistada (toimiku ettevalmistamine, abi kohtuistungi ajal, istungite protokollimine, abi otsuste ettevalmistamisel), nagu kohtusekretärid:**
    - **Erinevaid haldusülesandeid ja kohtu juhtimise ülesandeid täitev personal (personalijuhtimine, vara ja seadmete, sh arvutisüsteemide haldamine, finants- ja eelarvehaldus, koolituse korraldamine):**
    - **Tehniline personal:**
42. **Kas teie kohtutes töötab mitte-kohtunikke, kellel on usaldatud kohtulikke või pool-kohtulikke ülesandeid, kellel on autonoomne pädevus ja kelle otsuste peale saab edasi kaevata (nagu Saksamaa ja Austria Rechtspfleger):**

43. **Prokuröride arv**
    (palun esitage teave täistööajale taandatult ja alaliste ametikohtade kohta)
44. **Kas teil on isikuid, kelle ülesanded sarnanevad prokuröri omadega? Palun täpsustage:**

45. Kas prokuröri saatus on:

- **kohtusüsteemi sees sõltumatu?**
- **kohtusüsteemist sõltumatu ?**
- **justiitsministeeriumi alluvuses?**

46. Riikliku süüdistuse teenistuses töötava personali (mitte-prokurörid) arv
(palun esitage teave täistööajale taandatult ja alaliste ametikohtade kohta)

47. Kes vastutab kohtu eelarve eest?

	Eelarve ettevalmistamine (Jah/Ei)	Läbirääkimine ja eraldiste tegemine (Jah/Ei)	Eelarve igapäevane haldamine (Jah/Ei)	Eelarve kasutamise hindamine ja kontroll (Jah/Ei)
Kohtu juhtkond				
Kohtu esimees				
Kohtu haldusdirektor				
Kohtu kantseleiülem				
Muu. Palun täpsustage				

48. Kas teie riigi kohtutes on üldiselt arvuti kasutamise võimalused olemas?
49. Missugused on kohtutes arvuti kasutamise võimalused?

Ülesanded	Võimalused	100%-l kohtutel	+50%-l kohtutel	-50%-l kohtutel	- 10 %-l kohtutel
Kohtuniku/ametniku otseseks abistamiseks	Tekstitöötlus				
	Kohtulahendite elektrooniline andmebaas				
	Elektroonilised toimikud				
	E-post				
	Internetiühendus				
Administratsioon ja juhtimine	Asjade registreerimise süsteem				
	Kohtujuhtimise infosüsteem				
	Finantsinfosüsteem				
Kohtu ja poolte vaheline suhtlemine	Elektroonilised blanketid				
	Spetsiaalne veebikoht				
	Muud elektroonilise suhtlemise võimalused				

50. **Kas on olemas tsentraliseeritud institutsioon, kes tegeleb kohtute ja kohtunike tegevuse kohta statistiliste andmete kogumisega?**
Palun täpsustage selle institutsiooni nimetus ja aadress:

***

Palun lisage:
- *eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid*
- *oma kohtusüsteemi iseärasuses*

III. B. Seire ja hindamine

51. **Kas kohtud peavad esitama iga-aastase tegevusaruande?**
52. **Kas on olemas kohtu tegevuse regulaarse seire süsteem järgmise kohta:**
    - **sissetulevate asjade arv?**
    - **otsuste arv?**
    - **edasilükatud asjade arv?**
    - **menetluse pikkus?**
    - **muu?**
    Palun täpsustage:
53. **Kas on olemas kohtu töötulemuste regulaarse hindamise süsteem?**
Palun täpsustage:
54. **Kas kohtute tegevuse osas on paika pandud:**
    - **tegevuse näitajad?**
    - **palun esitage õigusemõistmise nõuetekohase toimimise 4 näitajat:**
    - **eesmärgid?**

Palun täpsustage, kes nende eesmärkide püstitamise eest vastutab:
- täitevvõim?
- seadusandlik võim?
- kohtuvõim?
- muu? Palun täpsustage:
Palun täpsustage põhieesmärgid:
55. **Kes vastutab kohtute tegevuse hindamise eest:**
    - **Kohtunike kõrgem nõukogu?**
    - **justiitsministeerium?**
    - **inspekteerimisorgan?**
    - **Ülemkohus?**
    - **süsteemiväline auditeerimisasutus?**
    - **muu? Palun täpsustage:**
56. **Kas hindamissüsteem hõlmab kohtotsuste kvaliteedistandardeid?**
Palun täpsustage:
57. **Kas on olemas süsteem asjade jäägi mõõtmiseks ja nende asjade tuvastamiseks, mida aktsepteeritava aja jooksul ei menetleta:**
    - **tsiviilasjades?**
    - **kriminaalasjades?**
    - **haldusasjades?**
58. **Kas teil on olemas meetod kohtumenetluse ooteaegade analüüsimiseks?**
Palun täpsustage:

59. **Kas te jälgite ja hindate prokuratuuri tegevust?**
Palun täpsustage:

Palun lisage:
- *eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid*
- *oma kohtusüsteemi iseärasused*

IV. Asjade õiglane arutamine

IV. A. Aluspõhimõtted

60. Kas teie kohtusüsteemis eksisteerib:
- **õigus tõlgi abile kõigile teie jurisdiktsiooni all olevatele isikutele, kes ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt?**
- **õigus teada saada vangistamise põhjused?**
- **kõigis asjades tõhusad meetmed enda kaitseks kõrgemas jurisdiktsioonis?**

61. Kui suur on esimeses kohtuastmes kriminaalasjades tehtud otsuste protsent, milles kahtlusalune ei ole kas ise kohal või ei oma esindust?

62. Kas on olemas tõhus kohtuniku vastu taanduse esitamise menetlus juhuks, kui pool leiab, et kohtunik ei ole erapooletu?

Kui võimalik, esitage edukate taanduste arv (aastas):

63. Palun esitage 2003 ja 2004 aasta kohta Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artiklit 6 puudutavate asjade arvud:

		Asjad, millest Kohus valitsusele teatas		Asjad, mille Kohus vastuvõetamatuks kuulutas		Kohtuvälised kokkulepped		Rikkumist tuvastavad otsused		Otsused, mis rikkumist ei tuvastanud	
		2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Kriminaal-menetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus) Artikkel 6 lg 1 (kestus) Artikkel 6 lg 2 Artikkel 6 lg 3 a Artikkel 6 lg 3 b Artikkel 6 lg 3 c Artikkel 6 lg 3 d Artikkel 6 lg 3 e										
Tsiviil-menetlused	Artikkel 6 lg 1 (õiglus) Artikkel 6 lg 1 (kestus) Artikkel 6 lg 1 (ainult mittetäitmine)										

IV. B. Menetlusaeg

IV. B. 1. Üldist

64. Kas on olemas erimenetlused kiireloomulisteks asjadeks:
- **tsiviilasjades?**
- **kriminaalasjades?**
- **haldusasjades?**

65. Kas on olemas lihtsustatud menetlused:
- **tsiviilasjadeks (väikesed nõuded)?**
- **kriminaalasjadeks (tühised rikkumised)?**
- **haldusasjadeks?**

66. Kas teise astme kohtul on võimalus asi esimese astme kohtusse uueks läbivaatamiseks tagasi saata?

67. Kas kohtutel ja advokaatidel on võimalus leppida kokku asjade menetlemise üksikasjades (toimikute esitamine, advokaatidele siduvad tähtajad dokumentide esitamiseks, istungite kuupäevad)? Palun täpsustage:

IV. B. 2. Tsiviil- ja haldusasjad

68. Tsiviilasjade koguarv kohtutes (hagiga ja ilma):
Palun täpsustage asjade põhiliigid:

69. Hagiga haldus- ja tsiviilasjad kohtutes – palun täitke järgnev, asjade arvu/ menetluse pikkust/ pooleliolevate asjade arvu näitav tabel ning täpsustage sissetuleva asja, menetluse algus- ja lõpppunkti ning poolelioleva asja definitsioonid:

		Tsiviilasjad	Haldusasjad	Lahutus	Töölt vallandamised
Koguarv (1. instants)	Sissetulnud asjad				
	Sisulised otsused				
	Kõrgemasse kohtusse edasikaevatud asjade %				
	Pooleliolevad asjad seisuga jaanuar 2005				
	Rohkem kui 3 aastat kestnud menetluste %				
Keskmine pikkus (asja kohtusse andmise päevast*)	Otsuseni esimeses astmes				
	Otsuseni teises astmes				
	Kogu menetlus				

* Kui te ei saa arvutada keskmist pikkust asja kohtusse andmise päevast, kuidas te siis menetluse pikkust arvestate?

Kui asjakohane, siis kirjeldage lahutuse spetsiifilist menetlust:

IV. B. 3. Kriminaalasjad

70. Palun kirjeldage prokuröri rolli ja volitusi kriminaalmenetluses:

- **politseiuurimist läbi viia või selle üle järelevalvet teostada?**
- **uurimist läbi viia?**
- **vajadusel nõuda, et kohtunik määraks uurimismeetmeid?**
- **süüdistust esitada?**
- **asja kohtus esitada?**
- **teha kohtunikule ettepanekuid karistuse osas?**
- **edasi kaevata?**
- **täitemenetluse üle järelevalvet teostada?**
- **asja menetlemine lõpetada ilma, et oleks tarvis kohtu otsust?**
- **asi lõpetada karistuse määramisega või selle üle läbi rääkimisega ilma, et oleks tarvis kohtu otsust?**
- **muud olulised volitused?**
  Palun täpsustage:

71. Kas prokuröril on mingi roll ka tsiviil- ja/või haldusasjades?
Palun täpsustage:

72. Prokuröri ülesanded kriminaalasjades – palun täitke tabel:

		Kriminaalasjade koguarv esimeses astmes
Prokuratuuri sisse tulnud		
Prokuratuur menetluse lõpetanud	Üldistel alustel	
	Kurjategijat ei suudetud tuvastada	
	Kuriteo koosseis puudub või on spetsiifiline õiguslik olukord	
Lõpetatud karistusega, mille määrab või mille üle räägib läbi prokurör		
Prokurör esitab süüdistusasja kohtule		

73. Kriminaalasjad kohtutes – palun täitke tabel, mis koondab asjade arvu/ menetluse pikkust/ pooleliolevate asjade arvu ning täpsustage sissetuleva asja, menetluse algus- ja lõpppunkti ning poolelioleva asja definitsioonid:

		Kriminaalasjad	Röövimise asjad	Tahtliku tapmise asjad
Koguarv (esimeses astmes)	Sissetulnud asjad			
	Kohtuotsused			
	Süüdimõistetud isikud			
	Õigeks mõistetud isikud			
	Kõrgemasse kohtusse edasikaevatud asjade %			
	Pooleliolevad asjad seisuga jaanuar 2005			
	Rohkem kui 3 aastat kestnud menetluste %			
Keskmine pikkus* (ametliku süüdistuse esitamisest arvates)	Otsuseni esimeses astmes			
	Otsuseni teises astmes			
	Kogu menetlus			

* Kui te ei saa arvutada menetluse keskmist pikkust ametliku süüdistuse esitamisest arvates, siis kuidas te menetluse pikkust arvutate?

***

Palun lisage:

- ***eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid***
- ***oma süsteemi iseärasused seoses menetlusaegadega***

V. Kohtuniku ja prokuröri karjäär

V. A. Ametissenimetamine ja koolitus

74. Kas kohtuniku värbab ja nimetab ametisse (karjääri algul):

- **kohtunikest koosnev organ?**
- **kohtuvälistest isikutest koosnev organ?**
- **organ, mille koosseisu kuuluvad kohtunikud ja kohtuvälised isikud?**

75. Kas prokuröri värbab ja nimetab ametisse (karjääri algul):

- **prokuratuuri liikmetest koosnev organ?**
- **prokuratuurivälistest isikutest koosnev organ?**
- **organ, mille koosseisu kuuluvad prokurörid ja prokuratuurivälised isikud?**

76. Kas antakse määramata ajaks mandaat:

- **kohtunikule?**
- **prokurörile?**

Kas on erandeid? Täpsustage:

Kui ei, siis kui pikk on mandaat:

- **kohtunikel ?**
- **prokuröridel?**

Kas see on uuendatav?

***

Palun lisage:

- ***eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid***
- ***kohtunike ja prokuröride valiku ja ametissenimetamise protseduuri iseärasused***

77. Kohtunike koolituse olemus:

	Kohustuslikkus (Jah/Ei)		**Sagedus (Jah/Ei)**	
Esialgne väljaõpe	Kohustuslik			
	Tungivalt soovitatav			
	Vabatahtlik			
Üldine ametialane täiendõpe	Kohustuslik		Igal aastal	
	Tungivalt soovitatav		Regulaarselt	
	Vabatahtlik		Vahel	
Ametialane täiendõpe spetsialiseerumise korral (nt majandus- või haldusasjade kohtunik)	Kohustuslik		Igal aastal	
	Tungivalt soovitatav		Regulaarselt	
	Vabatahtlik		Vahel	
Ametialane täiendõpe eriülesannete täitmiseks (nt kohtu esimees)	Kohustuslik		Igal aastal	
	Tungivalt soovitatav		Regulaarselt	
	Vabatahtlik		Vahel	

78. Prokuröride koolituse olemus:

	Kohustuslikkus (Jah/Ei)		Sagedus (Jah/Ei)	
Esialgne väljaõpe	Kohustuslik			
	Tungivalt soovitatav			
	Vabatahtlik			
Üldine ametialane täiendõpe	Kohustuslik		Igal aastal	
	Tungivalt soovitatav		Regulaarselt	
	Vabatahtlik		Vahel	
Ametialane täiendõpe spetsialiseerumise korral	Kohustuslik		Igal aastal	
	Tungivalt soovitatav		Regulaarselt	
	Vabatahtlik		Vahel	

***

Palun lisage:

- ***eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid***
- ***kohtunike ja prokuröride koolitussüsteemi iseärasused***

V. B. Kutsetegevus

79. Esimese astme kohtuniku aasta keskmine brutopalk karjääri alguses

80. Ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu kohtuniku aasta keskmine brutopalk

81. Karjääri alustava prokuröri aasta keskmine brutopalk

82. Ülemkohtu või kõrgeima apellatsioonikohtu prokuröri aasta keskmine brutopalk

83. Kas kohtunikud ja prokurörid saavad lisasoodustusi?

	Kohtunikud (Jah/Ei)	Prokurörid (Jah/Ei)
Vähendatud maksumäär		
Eripension		
Eluase		
Muu finantssoodustus (Kui jah, täpsustage)		

84. Kas kohtunikud ja prokurörid tohivad lisaks põhitööle pidada mõnda järgmistest ametitest

	Kohtunikud			Prokurörid		
	Jah, tasu eest	Jah, ilma tasuta	Ei	Jah, tasu eest	Jah, ilma tasuta	Ei
Õpetamine						
Teadustöö ja publikatsioonide avaldamine						
Vahekohtunik						
Konsultant						
Kultuurialane tegevus						
Muu; palun täpsustage						

85. Kas kohtunikud saavad lisatasu, kui täidavad otsuste tegemisega seonduvad kvantitatiivsed eesmärgid?
Palun täpsustage:

V. C. Distsiplinaarmenetlused

86. Kohtunike ja prokuröride suhtes kohaldatavate distsiplinaarmenetluste ja –sanktsioonide liigid:

		Kohtunikud	Prokurörid
Distsiplinaarmenetluse põhjused	Koguarv		
	Kutse-eetika rikkumine (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Kriminaalkuritegu (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Muu (Jah/Ei) Kui jah, palun täpsustage		
Sanktsioonide liigid	Koguarv		
	Noomitus (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Ametivolituste peatamine (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Ametist tagandamine (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Trahv (Jah/Ei) Kui jah, näidake arv		
	Muu (Jah/Ei) Kui jah, palun täpsustage		

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- kohtunike ja prokuröride distsiplinaarmenetluse iseärasused

VI. Advokaadid

87. Teie riigis praktiseerivate advokaatide arv

88. Kas see näitaja hõlmab õigusnõustajaid (*solicitor* või ettevõttesisene õigusnõustaja) kes ei saa kliente kohtus esindada?

89. Kas advokaatidel on esindusmonopol:

	Monopol (Jah/Ei)		Kui ei, siis kas võib esindada: (Jah/Ei)	
Tsiviilasjad*			Perekonnaliige	
			Ametiühing	
			Valitsusväline organisatsioon	
			Muu	
Kriminaalasjad*	Süüdistatav		Perekonnaliige	
			Ametiühing	
			Valitsusväline organisatsioon	
			Muu	
	Kannatanu		Perekonnaliige	
			Ametiühing	
			Valitsusväline organisatsioon	
			Muu	
Haldusasjad*			Perekonnaliige	
			Ametiühing	
			Valitsusväline organisatsioon	
			Muu	

* Täpsustage, kas see puudutab esimest astet või apellatsiooniastet.

90. Kas advokaadid on organiseeritud?
- **üleriigilisse Advokatuuri?**
- **regionaalsesse Advokatuuri?**
- **kohaliku tasandi Advokatuuri?**

Palun täpsustage:

91. Kas advokaadiks saamiseks on vaja läbi teha spetsiifiline koolitus või eksam?

92. Kas advokaatide suhtes kehtib kohustuslik üldsüsteem, mis nõuab pidevat ametialast enesetäiendamist?

93. Kas teatud õigusvaldkondadele spetsialiseerumine sõltub spetsiifilisest väljaõppest/ kvalifikatsioonist/ eridiplomist või erivolitustest?

Palun täpsustage:

94. Kas teenuse kasutaja saab hõlpsasti teada advokaatide honorariide suurused?

95. Kas advokaaditasud on
- **reguleeritud seadusega?**
- **reguleeritud Advokatuuri poolt?**
- **läbirääkimiste küsimus?**

96. Kas advokaatidele on kehtestatud kvaliteedistandardid?

97. Kui jah, kes need kvaliteedistandardid formuleerib:

- **Advokatuur?**
- **seadusandja?**
- **muu? Palun täpsustage:**

98. Kas on võimalik esitada kaebus :

- **advokaadi tegevuse peale? Palun täpsustage:**
- **honorari suuruse peale?**

99. Advokaatide suhtes kohaldatavad distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid:

	Jah /Ei (Kui jah, täpsustage arv aastas)	
Distsiplinaarmenetluse põhjus	Kutse-eetika rikkumine	
	Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine	
	Kriminaalkuritegu	
	Muu	
Sanktsiooni liik	Noomitus	
	Ametivolituste peatamine	
	Ametist tagandamine	
	Trahv	
	Muu	

100. Kes distsiplinaarmenetluse eest vastutab:

- **kutseorgan? Palun täpsustage:**
- **kohtunik?**
- **justiitsministeerium?**
- **muu? Palun täpsustage:**

***

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- Advokatuurisüsteemi iseärasused

VII. Alternatiivne vaidluste lahendamine

101. Kui asjakohane, siis palun täpsustage asjade liigid ja kohtuliku vahenduse korraldus:

	Kohustustuslikkus (Jah/Ei)		Vahendust pakkuv organ (Jah/EI)	
Tsiviilasjad	Kohustuslik faas enne kohtumenetlust		Eravahendaja	
			Avalik-õiguslik või kohtu volitatud organ	
			Kohus	
	Kohustuslik faas kohtumenetluse käigus		Kohtunik	
	Kohtunik määrab teatud asjades		Prokurör	
Perekonnaasjad	Kohustuslik faas enne kohtumenetlust		Eravahendaja	
			Avalik-õiguslik või kohtu volitatud organ	
			Kohus	
	Kohustuslik faas kohtumenetluse käigus		Kohtunik	
	Kohtunik määrab teatud asjades		Prokurör	

Haldusasjad	Kohustuslik faas enne kohtumenetlust		Eravahendaja	
			Avalik-õiguslik või kohtu volitatud organ	
			Kohus	
	Kohustuslik faas kohtumenetluse käigus		Kohtunik	
	Kohtunik määrab teatud asjades		Prokurör	
Töölt vallandamised	Kohustuslik faas enne kohtumenetlust		Eravahendaja	
			Avalik-õiguslik või kohtu volitatud organ	
			Kohus	
	Kohustuslik faas kohtumenetluse käigus		Kohtunik	
	Kohtunik määrab teatud asjades		Prokurör	
Kriminaalasjad	Kohustuslik faas enne kohtumenetlust		Eravahendaja	
			Avalik-õiguslik või kohtu volitatud organ	
			Kohus	
	Kohustuslik faas kohtumenetluse käigus		Kohtunik	
	Kohtunik määrab teatud asjades		Prokurör	

102. Kas saaksite anda teavet akrediteeritud vahendajate kohta?

103. Kas saate esitada vahendusmenetluste koguarvu:

- **tsiviilasjades?**
- **perekonnaasjades?**
- **haldusasjades?**
- **töölt vallandamise asjades?**
- **kriminaalasjades?**

104. Kas saate anda teavet alternatiivse vaidluste lahendamise kohta (nt arbitraaž)? Palun täpsustage:

***

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- teie AVL süsteemi iseärasused

VIII. Kohtuotsuste täitmine

VIII. A. Otsuste täitmine tsiviilasjades

105. Kas täitevametnikud on:

- **kohtunikud?**
- **eraettevõtjast kohtutäiturid, kes on riigiasutuse valitsemisalas?**
- **avalik-õiguslikus institutsioonis töötavad täiturid?**
- **muud täitevametnikud?**

Palun täpsustage nende staatus:

106. Täitevametnike arv

107. Kas täitevametnikuks saamiseks peab tegema läbi erikoolituse või eksami?

108. **Kas täitevametnikud on organiseeritud?**
- **üleriigilisse kutseorganisatsiooni?**
- **regionaalsesse organisatsiooni?**
- **kohalikku organisatsiooni?**

109. **Kas teenuse kasutaja saab hõlpsasti teada täitevametnike teenustasud?**

110. **Kas täitetasud on:**
- **reguleeritud seadusega?**
- **läbirääkimiste küsimus?**

111. **Kas täitevametnike tegevuse üle teostab järelevalvet ja kontrolli mingi organ?**
Kes vastutab täitevametnike järelevalve ja kontrolli eest:
- **kutseorgan?**
- **kohtunik?**
- **justiitsministeerium?**
- **prokurör?**
- **muu?**

Palun täpsustage:

112. **Kas täitevametnikele on formuleeritud kvaliteedistandardid?**
Kes kvaliteedistandardid formuleerib?

113. **Missugused on teenuse kasutajate põhilised kaebused täitevametnike peale:**
- **täitmist ei toimunud?**
- **informatsioonipuudus?**
- **ülemäärane pikkus?**
- **õigusvastane tegevus?**
- **ebapiisav järelevalve?**
- **ülemäärane hind?**
- **muu?**

114. **Kas teie riigis on ettevalmistamisel või juba kehtestatud konkreetsed abinõud kohtuotsuste täitmise alase olukorra muutmiseks?**
Palun täpsustage:

115. **Kas on olemas otsuste täitmise menetluste pikkuse mõõtmise süsteem?:**
- **tsiviilasjades?**
- **haldusasjades?**

116. **Kas võiksite hinnata, kui pikk on võlga sissenõudvast kohtuotsusest kohtuga samas linnas elavatele pooltele teatamisele kuluv keskmine aeg:**
- **1 kuni 5 päeva**
- **6 kuni 10 päeva**
- **11 kuni 30 päeva**
- **rohkem: palun täpsustage**

117. **Täitevametnike suhtes rakendatavad distsiplinaarmenetlused ja –sanktsioonid:**

		Jah /Ei (Kui jah, esitage koguarv)
Distsiplinaarmenetlus	Kutse-eetika rikkumine	
	Ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmine	
	Kriminaalkuritegu	
	Muu	
Sanktsioonid	Noomitus	
	Ametivolituste peatamine	
	Ametist tagandamine	
	Trahv	
	Muu	

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- tsiviilasjades kohtuotsuste täitmise süsteemi iseärasused

VIII. B. Kohtuotsuste täitmine kriminaalasjades

118. **Kas kohtuotsuste täitmise tagamise eest vastutab kohtunik?**
Kui jah, siis täpsustage tema ülesanded ja tegevus (nt algatamise ja kontrollifunktsioonid):
Kui ei, palun täpsustage, kelle vastutusel on otsuste täitmise tagamine (nt prokurör):

119. **Kas on tehtud uuringuid, kui suur on kohtu määratud trahvide tegelik laekumise määr? Palun täpsustage:**

***

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- kriminaalasjades kohtuotsuste täitmise süsteemi iseärasused

IX. Notarid

120. **Kas notarite staatus on:**
- **eraõiguslik?**
- **eatöötaja riigiasutuse valitsemisalas?**
- **avalik-õiguslik?**
- **muu?**

Palun täpsustage:

121. **Kas notaritel on kohustusi:**
- **tsiviilmenetluse raames?**
- **õigusnõustamise vallas?**
- **dokumentide tõestamisel?**
- **muid?**

Kui jah, palun täpsustage:

122. **Kas on mingi organ, kes teostab notarite üle järelevalvet ja kontrolli?**
Kes vastutav notarite järelevalve ja kontrolli eest:
- **kutseorgan?**
- **kohtunik?**
- **justiitsministeerium?**
- **prokurör?**
- **muu? Palun täpsustage:**

***

Palun lisage:
-- eeltoodud andmete tõlgendamiseks kasulikud kommentaarid
-- teie notarite süsteemi iseärasused

******

123. **Palun näidake ära teie kohtusüsteemi kvaliteedi ja tõhususe täiustamise reformi põhisuunad ja konkreetsed meetmed:**

TÕHUSA ÕIGUSEMÕISTMISE EUROOPA KOMISJON
(CEPEJ)

SELGITAVAD MÄRKUSED
KOHTUSÜSTEEMIDE HINDAMISE TÄIENDATUD KÜSIMUSTIKU JUURDE

15.4. Selgitavad märkused

I. Sissejuhatus

Taustaks

Kooskõlas oma tegevusjuhistega[32] võttis Tõhusa õigusemõistmise Euroopa Komisjon (CEPEJ) 2003. aasta detsembris vastu kohtusüsteemide hindamise pilootkava, mille Ministrite Komitee 2004. aasta veebruaris kinnitas.

Selle kvaliteedi- ja kvantiteedinäitajaid hõlmava pilootkava põhieesmärk oli võimaldada liikmesriikidel oma kohtusüsteemide toimimist võrrelda.

2004. aasta maikuus saadeti pilootküsimustik kõigile Euroopa Nõukogu liikmesriikidele. Selliselt kogutud 2002. aasta andmed kogus kokku ja töötles Madalmaade Justiitsministeeriumi Uurimisinstituut (WODC) ja töörühm CEPEJ-GT-2004. Raporti „Euroopa kohtusüsteemid 2002" võttis CEPEJ vastu oma neljandal plenaaristungil (detsembris 2004), esitas selle 2005. aasta jaanuaris Ministrite Komiteele ning see publitseeriti. Seejärel toimus 2. ja 3. mail 2005 Haagis (Madalmaad) konverents „Euroopa kohtusüsteemide hindamine", kus piloothindamise tulemusi üldsusele esitleti.

Kogu see töö tehti ära tänu igas riigis küsimustikule vastama nimetatud korrespondentide toetusele. CEPEJ loodab, et nimetatud korrespondentidest kujuneb CEPEJ-le tõeline ja pikaajaline koostöövõrgustik.

Kuigi 2005. aasta maikuuks olid küsimustikule vastused esitanud 45 riiki, hõlmab raport ainult 40 riiki, kes edastasid oma vastused õigeaegselt, nii et saadud andmeid oli veel võimalik töödelda.

Raport kätkeb endas üksikasjalikku ja põhjendatud informatsiooni, täpseid arvnäitajaid, lugeja leiab siit kohtusüsteemi toimimise oluliste elementide võrdlevaid tabeleid. Pilootkavast kokkuvõtteid tehes tuleb möönda, et oma eksperimentaalse olemuse tõttu esines selles kitsaskohtu ja puudusi. Ehkki küsimuste sõnastuses leppisid liikmesriigid omavahel kokku, ilmnes töö käigus, et mõnedele küsimustele ei tulnud rahuldavaid vastuseid kas seetõttu, et neid erinevalt tõlgendati või seetõttu, et küsimused ei olnud alati riigi seisukohast asjassepuutuvad.

Ometi sai selgeks, et säärane hindamine on nii võimalik kui ka kasulik.

16. ja 17. mail 2005 Varssavis toimunud kolmandal tippkohtumisel otsustasid Euroopa Nõukogu liikmesriikide riigi- ja valitsusjuhid „Tõhusa õigusemõistmise Euroopa komisjoni (CEPEJ) hindamis- ja abistamisfunktsiooni edasi arendada".

Nimetatud olulise ülesande edasiseks täitmiseks on pilootkava raames läbi viidud eksperimentaalne kohtusüsteemide hindamine tugevaks lähtealuseks.

---

[32] CEPEJ täidab oma ülesandeid […] määratledes ja kujundades indikaatoreid, kogudes ja analüüsides kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid, määratledes hindamise mõõdikuid ja vahendeid (Resolutsioon (2002) 12, millega CEPEJ loodi).

CEPEJ on veendunud, et esimese pilootkava raames väljatöötatud metodoloogiat rakendades ja riikide korrespondentide abiga on võimalik värskeid andmeid kasutades anda kohtusüsteemidest üldine ülevaade. See informatsioon oleks poliitikutele tegutsemise aluseks. Just sel põhjusel soovib CEPEJ säärast hindamist regulaarselt läbi viima hakata.

2005. aastal, ajendatuna soovist koostada niisugune küsimustik, mida saaks kasutada süstemaatiliselt ja regulaarseks hindamiseks, pani CEPEJ kohtusüsteemide hindamise töörühmale (CEPEJ-GT-EVAL) ülesande koguda kokku kõik CEPEJ liikmete, vaatlejate, CEPEJ-GT-2004 töögrupi liikmete ja riikide korrespondentide poolt piloothindamise käigus tehtud märkused ning täiendatud küsimustiku koostamisel nendega arvestada.

Täiendatud küsimustiku võttis CEPEJ vastu oma viiendal plenaarkohtumisel (15.—17. juuni 2005) [ning selle kinnitas Ministrite Komitee oma esindajate 936. nõupidamisel 7. septembril 2006].

Üldised tähelepanekud

Käesoleva hindamiskava eesmärk on võrrelda kohtusüsteemide toimimist lähtudes selle erinevatest aspektidest, saada parem ülevaade kohtusüsteemi organisatsiooni põhilistest arengusuundumustest ning teha reformiettepanekuid õigusemõistmise efektiivsuse suurendamiseks. Hindamiskavast ja sellest tuleneda võivate järelduste analüüsist peaks kujunema tõhus tööriist õigusemõistmise poliitikate kujundamisel Euroopa kodanike hüvanguks.

Liikmesriikide kohtusüsteemide erinevuste tõttu ei ole ilmselt kõigil riikidel võimalik kõigile küsimustele vastata. Seetõttu on hindamiskava üheks eesmärgiks õhutada riike koguma andmeid valdkondades, mille kohta seni andmed puuduvad.

Tuleb märkida ka, et hindamiskava ei pretendeeri sellele, et kätkeb näitajate ammendavat loendit või et ta kujutab endast akadeemilist või teaduslikku uurimust. Küsimustik hõlmab küsimusi, mida peeti asjakohasteks kohtusüsteemide olukorra hindamiseks ja mis võimaldavad CEPEJ-l õigusemõistmise kvaliteedi ja tõhususe täiustamise nimel teatud paljulubavaid valdkondi sügavuti uurida. Samas võimaldavad kogutud andmed CEPEJ-l jätkata kvaliteedi ja tõhususe suurendamise seisukohast uute valdkondade süvauuringuid.

II. Kommentaarid hindamiskava küsimuste juurde

Käesolevad kommentaarid on mõeldud abiks riikide korrespondentidele ja teistele isikutele, kellel on pandud ülesandeks täiendatud küsimustikule vastamine.

a. Üldised märkused

Käesoleva hindamiskava võrdlusaastaks on 2004. Kui 2004. aasta andmed ei ole kättesaadavad, kasutage palun kõige värskemaid andmeid. Sellisel juhul näidake palun ära võrdlusaasta ja vastav küsimus.

Kui võimalik, siis näidake ära andmete allikad. „Allikas” tähendab institutsiooni, kes küsimusele vastamiseks teavet andis (nt justiitsministeeriumi riiklik statistikainstituut). Seda on vaja andmete usaldusväärsuse kontrollimiseks.

Kui võimalik, esitage finantsnäitajed eurodes.

Palun saatke nõuetekohaselt täidetud küsimustik Wordi formaadis failina järgmisele aadressile: mailto:CEPEJ@coe.int.

Enne vastuste tagasisaatmist muutke faili nimi, nii et see koosneks teie riigi nimest ja võrdlusaastast (2004). Näiteks : „albania2004.doc”.

Kui valikvastustena pakutakse Jah/Ei, siis tehke vastavasse lahtrisse linnuke. Iga kord ei pruugi vastuste vahel valimine võimalikuks osutuda. Palun andke omal äranägemisel julgesti pikemaid vastuseid. Kui mingi info ei ole kas kättesaadav või ei ole teie riigi puhul asjakohane, kasutage lühendit „p.k.” (pole kohaldatav).

Kuna dokument on koostatud Wordi formaadis, on alati võimalik vastamisel ridu või lahtreid lisada.

Lisakommentaarid vastuste kohta

Kui teatud küsimustele ei ole võimalik vastata või kui on tarvis oma kohtusüsteemi erisustest tingitult täpsustusi teha, siis palun kommenteerige seda lähemalt.

Iga peatüki lõppu on jäetud eraldi ruumi selleks, et esitada lühidalt teie toodud andmete tõlgendamiseks kasulikke märkusi ning et esile tuua teie süsteemi erisused või koguni kvalitatiivne kirjeldus juhul, kui teie riik on mingi konkreetse olukorra lahendamiseks spetsiifilise lahenduse valinud.

Te ei pea süstemaatiliselt just sinna oma kommentaare kirjutama. Vastupidi, lisage oma kommentaarid iga kord, kui seda kasulikuks peata, sõltumata sellest, kas „kommentaarideks” on eraldi alapunkt ette nähtud või mitte. Teie kommentaarid on vajalikud teie vastuste analüüsimiseks ja andmete töötlemiseks.

Kui 2004. aasta andmed erinevad 2002. aasta (piloothindamise) andmetest, siis selgitage vastuse järel, millest selline erinevus tingitud on.

Kasutajatugi

Kui teil peaks tekkima küsimustiku või sellele vastamisega seoses küsimusi, siis pöörduge e-kirjaga Stéphane Leyenbergeri (stephane.leyenberger@coe.int) või Muriel Décot’ (muriel.decot@coe.int) poole.

b. Kommentaarid küsimuste kaupa

I. Demograafilised ja majandusandmed

Selles peatükis palutud andmete puhul kasutage, kui võimalik, OECD käsutuses olevaid andmeid; see tagab liikmesriikide suhtarvude homogeensuse. Kui OECD-l teie riigi kohta andmed puuduvad, kasutage mõnda muud allikat, ent näidake see allikas ära.

Küsimus 1.

Kui võimalik, tuleks elanike arv anda 1. jaanuari 2005 seisuga. Kui see ei ole võimalik, siis näidake ära, missuguse seisuga andmed on.

Küsimus 2.

Küsimustiku uues versioonis palutakse esitada *riiklike kulutuste* suurus (riigi või riigiorganite kõik kulutused, sealhulgas avaliku sektori eelarvepuudujääk), mitte „eelarve" suurus, kuna viimatinimetatu ei ole piisavalt täpne ja ei haaraks kaasa teatud „lisakulutusi", mis eelarves ei väljendu. Lisatud on väljend territoriaalsed võimud, et hõlmata föderaalriike või riike, kus võim on jagatud kesk- ja territoriaalsete võimude vahel. Sellele küsimusele antud vastused võimaldavad välja arvutada suhtearve, millega mõõta riikide tegelikke investeeringuid kohtusüsteemise toimimisse.

Küsimus 3.

Palun näidake ära sisemajanduse kogutoodang (SKT) oma riigis aastal 2004. Sellest lähtudes saab arvutada mitmeid võrdlevat analüüsi võimaldavaid suhtearve.

Küsimus 4.

Palun esitage aasta keskmine *bruto*palk, mitte *kasutada jääv* palk. Brutopalk arvutatakse enne sotsiaalmaksu ja muude maksude mahaarvamist; tegemist on summaga, mida tööandja peab tegelikult töövõtja kohta välja andma.

Palun lähtuge küsimustele 79-82 vastamisel samuti „aasta brutopalgast".

Aasta keskmine brutopalk on oluline teave arvutamaks suhtearve, mis võimaldavad mõõta ja võrrelda kohtusüsteemi „põhitegijate", eriti kohtunike ja prokuröride palkasid.

Küsimus 5.

Küsimusega 5 püütakse välja selgitada eelarve, mis katab kohtute tegutsemiskulude kogusuuruse, sõltumata selle eelarve tegelikest allikatest.

See ei hõlma:

-- vanglasüsteemi eelarvet;
-- justiitsministeeriumi (ja/ega mõne muu kohtute haldamise institutsiooni) tegevuseelarvet ;
-- justiitsministeeriumi juurde kuuluvate muude organite (mis ei ole kohtud) tegevuseelarvet;
-- prokuratuurisüsteemi eelarvet.

Kus asjakohane, tuleks esitada nii üleriigilised kui territoriaalse üksuse tasandi näitajad.

Küsimus 6.

Selle küsimuse juures mõeldakse ainult kohtute toimimisele (palgad, õigusemõistmise kulud, IT) kulutatud eelarveid.

Palgad on kõik kohtunike ja kohtus töötava mitte-kohtunikest personali palgad, välja arvatud prokuratuurisüsteem.

IT (infotehnoloogia) hõlmab kõiki arvutisüsteemide installeerimise, kasutamise ja hooldamise kulusid, sealhulgas tehnilisele personalile tehtud kulutused.

Riigi kulutused õigusemõistmisele tähendab summasid, mida kohtud peavad maksma näiteks eksperdi arvamuse eest. Siinkohal ei tohi ära näidata summasid, mida pooled kohtule maksavad.

Küsimused 7 ja 8.

Õigusabile eraldatud aasta riiklik eelarve tähendab justiitsministeeriumi või kohtute haldamisega tegeleva institutsiooni ja/ või territoriaalsete võimude iga-aastast eelarvet õigusabile selle kõige laiemas tähenduses. See hõlmab nii esindust kohtus kui ka õigusnõustamist. Täpsemat teavet saab anda küsimuse 11 all. Kogusumma peaks hõlmama üksnes neid summasid, mida vahetult masktakse õigusabi saajale või tema advokaadile (ja ei tohi sisaldada halduskulusid).

Palun näidake eraldi ära kriminaalasjadele ja kõigile muudele asjadele eraldatud summad.

Küsimus 9.

Prokuröri tuleb mõista Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovituse Rec (2000) 19 prokuröri rolli kohta kriminaalõigussüsteemis tähenduses: „avaliku võimu kandja, kes ühiskonna nimel ja avalikes huvides tagab seaduse kohaldamise juhtudel, mil seaduserikkumisega kaasneb kriminaalsanktsioon, võttes arvesse nii indiviidi huve kui kriminaalõigussüsteemi tõhusa toimimise vajadust”.

Kui kohtunikele ja prokuröridele on ühine eelarve, siis näidake võimaluse korral ära selles eelarves prokuröridele mõeldud proportsioon. Kui osa prokuratuuri eelarvest on mõeldud politsei eelarveks või mõneks muuks eelarveks, siis näidake see ära.

Küsimus 10.

Selle küsimusega tahetakse teada institutsioone, kes kohtutele eraldatud üldeelarveprotsessi erinevate faasidega seotud on. See küsimus ei puuduta eelarve juhtimist kohtu tasandil, mida käsitletakse küsimuses 47.

II. Õiguskaitse ja kohtute kättesaadavus

Kuna Euroopa inimõiguste konventsioon tagab õigusabi kriminaalasjades, eristatakse küsimustikus kriminaalasjades antud õigusabi kõigis muudes asjades antud õigusabist.

Käesolevas küsimustikus defineeritakse *õigusabi* abina, mida riik annab isikule, kellel puuduvad piisavad finantsvahendid, et ennast kohtus kaitsta. Õigusabi kohta vaata Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee resolutsiooni Res (78) 8 õigusabi ja õigusnõu kohta.

Küsimus 12.

Küsimus puudutab aasta jooksul tehtud otsuste arvu, millega otsustati isikutele anda kohtusse minevates asjades õigusabi. See ei puuduta õigusnõustamist küsimustes, mida kohtus ei arutata.

Küsimus 14.

Kui vastasite küsimusele „jah”, siis lisage kommentaar ja näidake ära maksimaalne aastasissetulek (kui võimalik, siis ühe inimese kohta), mille puhul õigusabi võidakse määrata.

Küsimused 15 ja 16.

Nende küsimustega palutakse riikidelt selgitust, kas seaduse järgi on võimalik õigusabist mitte-kriminaalasjades keelduda põhjusel, et hagi on kas tühine või pahatahtlik.

Küsimus 17.

Riikides võib kehtida üldreegel, et üldjurisdiktsiooniga kohtus menetluse alustamiseks peab isik maksma mingi kohtumaksu või –lõivu. Sellest üldreeglist võib olla erandeid, palun näidake need ära. Kohtulõivu all ei peeta silmas advokaatidele makstavaid tasusid. Näidake samuti ära, kas selline lõiv kehtib ainult kriminaalasjades või ka muudes asjades.

Käesolevas küsimuses tähendab *üldjurisdiktsiooniga kohus* sellist kohut, kes võib lahendada kõiki asju, mis asja olemusest tulenevalt ei ole määratud lahendamisele mõnes spetsialiseerunud kohtus.

Küsimus 18.

Küsimus ei hõlma firmadele pakutavat kindlustust. Selles küsimuses tähendab *õiguskulude kindlustus* kindlustust, mis katab kohtumenetluse kulud, sealhulgas advokaatide honorarid ja muud nõude rahuldamisega seonduvatele teenustele tehtud kulutused. Kui võimalik, esitage mõned näitajad, mis ilmestavad sellise kindlustusliigi arengut teie riigis. Täpsustage ka, kes tegemist on kasvava nähtusega.

Küsimus 19.

Selles vastuses näidake ära, kas kohtuniku tehtud otsus mõjutab kohtukulude jagunemist. Teisisõnu, riigid peaksid selgitama, kas näiteks tsiviilasjas peab kaotanud pool kandma võitnud poole kohtukulud. Kui vastus on jaatav, siis näidake ära, kas see puudutab kriminaalasju või muid asju.

Kohtukulud hõlmavad kõiki kohtumenetlusele ja kohtuasjaga seonduvatele teenustele tehtavaid kulutusi, mida pooled menetluse käigus on teinud (maksud, õigusnõu, esindus, sõidukulud jne).

Küsimus 20.

Nimetatud veebilehtedele võiks näiteks CEPEJ ametlikul veebilehel viidata.

Küsimus 21.

Küsimus puudutab kõiki kohtuasjade liike.

Isikutele kohtumenetluse, mille pool ta on, arvatava kestuse kohta kohustuslikus korras informatsiooni andmine on mõte, mida võiks õigusemõistmise tõhususe suurendamise nimel kaaluda. See võib seisneda lihtsalt poolte informeerimises või protseduuris, mis nõuaks, et kohus ja asja pooled lepiksid ühiselt kokku menetluse pikkuses ja pooled oleksid selle leppega seotud. Kui võimalik, andke olemasoleva protseduuri kohta selgitusi.

Küsimus 22.

Küsimusega tahetakse täpsustada, kas riik on kuritegude ohvrite jaoks loonud üldsusele teadaolevad struktuurid, mis on kergesti ligipääsetavad ja tasuta.

Küsimus 23.

Selle küsimusega püütakse teada saada, kuidas riigid kaitsevad kohtumenetluses eiti haavatavaid elanike gruppe. Küsimus ei puuduta menetluse politsei-uurimise faasi.

Spetsiifiline teavitamismehhanism või hõlmata näiteks riiklikku, tasuta ja personaliseeritud teavitamismehhanismi, mida haldab politsei või kohtusüsteem ja mis võimaldab kuriteoohvritel nende esitatud kaebuste menetlemise käigu kohta informatsiooni saada.

Ärakuulamise erisused võivad hõlmata näiteks võimalust, et lapse esimesed ütlused salvestatakse, et ta ei peaks neid menetluse edasistes faasides uuesti kordama.

Spetsiifilised menetlusõigused võivad hõlmata näiteks vägistamisohvrite ärakuulamist kinnisel istungil või kohustust ohvrile kurjategija vanglast vabanemisest ette teatada.

Palun täpsustage, kui nimetatud haavatavate gruppide kaitseks on kohtumenetluses ette nähtud muid erivõimalusi (nt naise, kes on koduvägivalla ohver, õigus kasutada üksi abikaasaga ühist elupaika).

Küsimus ei puuduta kuriteoohvritele kompensatsiooni maksmist, mida käsitletakse küsimustes 24 -27.

Küsimused 24 kuni 27.

Nende küsimustega püütakse saada täpset teavet kuriteoohvrite jaoks olemas olevate kompensatsioonimehhanismide kohta. Huvi pakuvad kompensatsioonimehhanismide olemus; kuritegude liigid, mille puhul saab hüvitist nõuda ning kohtu määratud kahjutasude tegeliku kättesaamise määr.

Küsimus 28.

Küsimus puudutab kõiki kohtusüsteemi teenuste kasutajaid ning selle süsteemi väärtalitlustest tingitud kahju kompenseerimist. Kui asjakohane, siis selgitage üksikasjalikumalt kompenseerimisprotseduuri ja olemasolevaid kompensatsiooni arvutamise astmestikke (nt summa iga õigusvastaselt vahi all viibitud päeva või kohta või ebaseadusliku süüdimõistmise korral).

Küsimused 29 ja 30.

Küsimused puudutavad uuringuid, mis on läbi viidud isikutega, kes on olnud kohtutega vahetus kontaktis ja kohtumenetlusega otseselt seotud (nt pooled). See ei puuduta üldisi arvamusküsitlusi.

Tooge konkreetseid näiteid, näidates ära uuringu nimetuse, veebilehe, kus see kättesaadav on jms.

Küsimused 31 ja 32.

Küsimustega tahetakse teada, kas eksisteerib protseduur, mis võimaldab kohtusüsteemi teenuste kasutajal esitada kaebusi ilmingute peale, mis tema arvates on vastuolus kohtusüsteemi nõuetekohase toimimisega. Kui selline protseduur on olemas, siis näidake

küsimuses 32 olevas tabelis ära selliste kaebuste menetlemise üksikasjad. Kindlasti tuleb ära näidata pädev organ, kellele sellised kaebused adresseerida ja see, kas säärane organ peab ühelt poolt kaebusele kindla aja jooksul vastama (teatades, et on kaebuse kätte saanud, andma teavet menetluse käigust ja sellest, millal kaebajale järgmine kord teavet antakse) ja teiselt poolt, kas see organ peab kaebust mingi konkreetse aja jooksul menetlema.

Kui võimalik, selgitage, kas selline menetlus on tõhus, näidates ära näiteks tähtajad ja esitatud kaebuste arvu.

III. Kohtusüsteemi korraldus

Kohtu all võib silmas pidada nii õiguslikku üksust kui geograafilist asukohta. Seetõttu tuleb kohtuid loendada mõlema arusaama alusel, mis võimaldab saada teavet selle kohta, kui kättesaadavad kohtud kodaniku jaoks on.

Küsimus 33.

Selles küsimuses tähendab *kohus* seaduse alusel loodud organit, kes on seatud lahendama spetsiifilist tüüpi kohtuvaidlusi spetsiifilise haldusstruktuuri raames, kus üks või mitu kohtunikku töötab(vad) kas ajutiselt või alaliselt.

Selles küsimuses tähendab *üldjurisdiktsiooniga esimese astme kohus* neid kohtuid, kes lahendavad kõiki asju, mis oma olemusest tulenevalt ei ole määratud lahendamisele *spetsialiseerunud kohtutes*.

Palun esitage spetsialiseerunud kohtute loend ja võimalusel ka nende arv.

Kui see on teie süsteemis asjakohane, siis näidake ära kohtute loendamise kriteeriumid.

Küsimus 34.

Sellele küsimusele vastates näidake ära nende geograafiliste asukohtade (tööruumide asukohtade) arv, kus kohtuistungid toimuvad, tuues eraldi välja üldjurisdiktsiooniga kohtute ja spetsialiseerunud esimese astme kohtute arvu. Palun ärge arvake kaasa ühes ja samas linnas asuvaid kohtu lisaruume.

Kui see on teie süsteemis asjakohane, siis näidake ära kohtute loendamise kriteeriumid.

Küsimus 35.

Selle küsimusega püütakse võrrelda kohtute arvu (geograafiline asukoht) pädevusega spetsiifilistes ja standardsetes asjades. Vastused peaksid võimaldama liikmesriike omavahel võrrelda hoolimata kohtusüsteemide ülesehituse erinevustest.

Väikeste nõuete eristamisel ei püütud arvestada Euroopa riikide erinevate elutingimustega. Palun näidake „väikese nõude” maksimaalne suurus teie riigis, s.o suurus, mida kohtualluvuse kindlakstegemisel tavaliselt kasutatakse.

Kui see on teie süsteemis asjakohane, siis näidake ära kohtute loendamise kriteeriumid.

Küsimused 36 kuni 39.

Selle küsimusega püütakse kokku arvata kõik isikud, kellele on antud ülesanne kohtuotsuseid teha või nende tegemises osaleda.

Käesolevas hindamiskavas tuleb *kohtuniku* mõistet sisustada kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga. Konkreetsemalt, -- kohtunik otsustab seaduse alusel ja organiseeritud menetlust järgides kõiki tema pädevuses olevaid küsimusi. Ta on täitevvõimust sõltumatu.

Seega tuleb (näiteks) haldusasju ja finantsasju lahendavad kohtunikud kaasa arvata juhul, kui nad vastavad eeltoodud definitsioonile.

Küsimus 36.

Selles küsimuses tähendab *professionaalne kohtunik* kohtunikku, kes on saanud kohtuniku väljaõppe ja kellele makstakse kohtunikupalka. Palun näidake võrdluskuupäeval tegelikult täidetud töökohtade arv, mitte teoreetiliste eelarveliste kohtade arv. Info tuleks esitada täistööajale taandatult ja alaliste töökohtade kohta.

Küsimus 37.

Küsimus puudutab professionaalseid kohtunikke, eks ei tööta alaliselt.

Selleks et mõõta, mil määral osalise tööajaga kohtunikud kohtusüsteemi töös osalevad, näidake esmalt ära koondandmed.

Selleks et liikmesriikide olukorda omavahel võrrelda, esitage seesama näitaja võimalusel täistööajale taandatult.

Küsimus 38.

Selles küsimuses tähendab mitteprofessionaalne kohtunik isikut, kes töötab kohtus (nagu defineeritud küsimuses 33) ja kelle otsused on siduvad, ent kes ei kuulu küsimustes 36 ja 37 nimetatud kategooriatesse. See kategooria hõlmab kohtukaasistujaid ja *juge consulaire’*e.

Võimalusel näidake iga mitteprofessionaalse kohtunike kategooria puhul ära keskmine tööpäevade arv ühes kuus. See küsimus ei hõlma vahekohtunikke ega vandemeeste kogus (vt küsimus 39) osalevaid kodanikke.

Küsimus 39.

See kategooria hõlmab näiteks kodanikke, kes on valitud osalema raskeid kriminaalkuritegusid arutava vandekohtu töös.

Küsimus 40.

Siin tuleb kaasa arvata kogu kohtusüsteemi kõigis kohtutes töötav mitte-kohtunikest (haldus- ja tehniline) personal, esitatuna täistööajale taandatult ja alaliste ametikohtade kohta. Siia kuuluvad nõunikud, sekretärid, tehniline personal jne. Täpsustusi erinevate mitte-kohtunikest personali kategooriate kohta saab teha küsimuste 41 ja 42 all.

Küsimused 41 ja 42.

Küsimusega 41 püütakse täpsustada kohtutes töötava halduspersonali erinevaid ülesandeid.

Tehniline personal tähendab personali, kes täidab täideviivaid ülesandeid või teostab tehnilist hooldust või muud hooldust, nagu koristajad või elektrikud.

Küsimus 42 puudutab spetsiifiliselt *Rechtspfleger*'eid riikides, kus selline pool-kohtulik ametiisik olemas on.

Küsimus 43.

Käesolevas küsimuses defineeritakse *prokuröri* vastavalt Ministrite Komitee soovitusele R (2000) 19 prokuröri rolli kohta kriminaalõigussüsteemis kui avaliku võimu kandjat, kes ühiskonna nimel ja avalikes huvides tagab seaduse kohaldamise juhtudel, mil seaduserikkumisega kaasneb kriminaalsanktsioon, võttes arvesse nii indiviidi huve kui kriminaalõigussüsteemi tõhusa toimimise vajadust.

Küsimus 44.

Mõnedes riikides on mõnedele isikutele (eraettevõtjad või politseiametnikud) pandud prokuröri ülesannetega sarnased ülesanded. Palun täpsustage, kas need isikud on arvatud prokuröride arvu hulka. Palun andke informatsiooni nende kategooriate kohta (staatus, arv, ülesanded). See ei hõlma advokaate, kes kriminaalkohtuistungil süüdistusi esitavad. Välja on arvatud ka ohvrid, kes ilma prokuröri sekkumiseta võivad otse kohtusse pöörduda.

Küsimus 45.

Küsimusega püütakse positsioneerida prokuratuuri teie riigi kohtusüsteemis. Palun täpsustage, kas prokuratuur on sõltumatu organ või on ta justiitsministeeriumi alluvuses; kui tegemist on sõltumatu organiga, siis näidake ära, kas ta on hierarhiliselt kohtusüsteemist eraldiseisev või kohtusüsteemi osa.

Küsimus 46.

Palun andke prokuratuurisüsteemis töötavate mitte-prokuröride arv, isegi kui see personal kajastub kohtute eelarves.

Küsimus 47.

Vastupidiselt küsimusele 10, mis puudutab eelarve väljatöötamist enne, kui see kohtute vahel ära jaotatakse, puudutab käesolev küsimus neid isikuid kohtus, kellel on eelarvega seoses erivolitused.

Küsimused 48 ja 49.

Nende küsimustega püütakse hinnata kohtunikele ja kohtuametnikele pakutavat arvutituge erinevate kohtulike ja haldusülesannete täitmisel.

Palun tehke lahtritesse linnukesed vastavalt sellele, mil määral kohtud on tabelis näidatud arvutivõimalustega varustatud. Näiteks, kui teie riigis ei saa kohtuasja alustada elektroonilise blanketiga, tehke linnuke lahtrisse „-10%-l kohtutest" real „elektroonilised blanketid".

Küsimus 51.

Kohtu aastaaruanne hõlmab nt läbivaadatud ja pooleliolevate asjade arvu, kohtunike ja personali arvu. See võib hõlmata ka eesmärke ja tegevusele antud hinnanguid.

Küsimused 52 kuni 55.

Tänapäeval on paljudes riikides seire- ja hindamisprotseduuridele allutatud mitmesugused kohtute (sh kohtunike ja halduspersonali) tegevused.

Seireprotseduuri eesmärgiks on hinnata kohtute igapäevategevust, eriti seda, mida kohtud produtseerivad.

Hindamisprotseduur vaatleb kohtusüsteemi tegevust perspektiivis, kasutades mõõdikuid ja eesmärke.

Palun näidake küsimusele 52 vastates ära põhipunktid, mida seireprotseduuri käigus regulaarselt hinnatakse. Toodud loend ei ole ammendav ja seda võib täiendada.

Küsimuse 54 puhul on huvitav riigiti võrrelda, missugused on süsteemi täiustamise seisukohast kõige tähtsamaks peetavad küsimused ning saada teada, kas riigid formuleerivad kohtutele konkreetseid eesmärke.

Küsimus 56.

Selle küsimusega püütakse teda saada, kas on olemas näiteks kohtuotsuste vormistandardid (sõnastus, motiveerimine) või tähtaeg, mille jooksul istungist alates otsus kuulutada tuleb.

Küsimus 57.

Asjade jääk koosneb sissetulnud asjadest, mille suhtes otsust veel tehtud ei ole. Palun kirjeldage täpsemalt, kuidas te asjade jääki mõõdate.

Käesolevas küsimustikus tähendab *tsiviilasi* kõiki neid asju, mis puudutavad eraisikutest pooli, sealhulgas perekonnaasjad, kaubandusasjad, tööhõive asjad.

Küsimus 58.

Ooteaeg tähendab aega, mille jooksul menetluse käigus mitte midagi ei toimu (nt sellepärast, et kohtunik ootab eksperdilt arvamust). See ei tähista menetluse üldist kestust.

Küsimus 59.

See küsimus puudutab samu seire- ja hindamisprotseduure, mida käsitleti küsimustes 52-54, kohaldatuna prokuratuurisüsteemile.

IV. Asja õiglane arutamine

Küsimus 60.

Selle küsimusega püütakse välja selgitada, mil määral on Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklitega 6 ja 13 tagatud menetlusõigused seadusega kaitstud,

Küsimus 61.

Küsimus puudutab olukordi, kus otsus langetatakse ilma tegeliku kaitseta. See võib aset leida – mõnedes kohtusüsteemides – siis, kui kahtlustatav viibib vabaduses või ei ilmu kohtuistungile. Küsimuse eesmärgiks on teada saada, kas austatakse õigust asja võistlevale arutamisele, eeskätt esimeses astmes ja kriminaalasjade arutamisel. Õigus asja võistlevale arutamisele tähendab poolte jaoks võimalust saada teada ja kommenteerida teise poole esitatud märkusi või tõendeid (vt muuhulgas Euroopa Inimõiguste kohtu otsus 23. juunist 1993, *Ruiz-Mateos v. Hispaania*, Seeria A, Nr 262, lk 25, punt 63).

Küsimus 62.

Selle küsimusega püütakse saada informatsiooni menetluste kohta, mis tagavad kohtuteenuse kasutajale erapooletuse põhimõttest kinnipidamise kooskõlas Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 6.

Küsimus 63.

Tabel esitab Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 rikkumisi puudutavate asjade aru aastatel 2003 ja 2004, eristades tsiviil- ja kriminaalasju. Palun näidake esimeses tulbas ära nende asjade arv, mille sissetulemisest Kohus valitsust teavitas, mis on võistleva menetluse alguspunkt.

Teie riigi kohta küsitud andmed on kättesaadavad Euroopa Inimõiguste Kohtust.

Euroopa inimõiguste konventsioon – Artikkel 6 – Õigus õiglasele arutamisele

1. Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Kohtuotsus kuulutatakse avalikult, kuid ajakirjanikke ja üldsust võidakse demokraatlikus ühiskonnas eemaldada kas kogu või osast protsessist kõlbluse, avaliku korra või riigi julgeoleku huvides või kui seda nõuavad alaealise huvid või osapoolte eraelu kaitse või erilistel asjaoludel, kus avalikkus võib kahjustada õigusemõistmise huve, ulatuses, mis on kohtu arvates vältimatult vajalik.

2. Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.

3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

a) saada kiires korras talle arusaadavas keeles üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja põhjustest;

b) saada piisavalt aega ja võimalusi enda kaitse ettevalmistamiseks;

c) kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks;

d) küsitleda ise või lasta küsitleda süüdistuse tunnistajaid, saavutada omapoolsete tunnistajate kohalekutsumine ja nende küsitlemine süüdistuse tunnistajatega võrdsetel tingimustel;

e) kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt.

Küsimus 64.

Säärast *kiireloomulist menetlust* võib kasutada selleks, et kohtunik saaks langetada esialgse otsuse (nt lapse üle kontrolli ja lapse hooldusõigust puudutava otsuse) või kui on vaja säilitada tõendit või kui valitseb oht, et tekib vältimatu või korvamatu kahju (nt erakorraline vahemeetmete võtmise menetlus).

Küsimus 65.

Säärast *lihtsustatud menetlust* võidakse kasutada tsiviilasjades nt siis, kui asi puudutab mingi lihtkohustuse (nt maksekorralduse) täitmise tagamist.

Kriminaalasjadega seoses püütakse küsimusega välja selgitada, kas väikesi rikkumisi (nt väiksemad liiklussüüteod või poevargused) saab menetleda halduskorras või lihtsustatud menetluse raames. Niisuguseid rikkumisi loeb Euroopa Inimõiguste Kohus olemuselt kriminaalkaristusi kaasatoovateks ning seetõttu vaadeldakse neid eraldi vastavate menetlusõiguste aspektist.

Küsimus 67.

Küsimus puudutab advokaatide ja kohtute vahelisi kokkuleppeid, mida võidakse sõlmida eesmärgiga hõlbustada menetluse põhiosalejate vahelist dialoogi ja eeskätt, et paremini menetluse ajakava paika panna. Kokku võidakse leppida toimikute esitamise aegades, muude dokumentide edastamise tähtaegades, istungite kuupäevades jne.

Küsimus 68.

Sellele küsimusele vastates peaksid riigid ära näitama esimesse astmesse sissetulnud tsiviilasjade, sh hagita asjade (perekonnaseisu muutus või õiguste kaitsmise meetmed) koguarvu.

Küsimus 69.

See tabeli vormis küsimus taotleb andmeid (jooksval aastal) sissetulnud hagiga asjade koguarvu kohta ja menetluse pikkuse kohta (päevades) esmalt tsiviil- ja haldusasjades üldiselt, seejärel vastastikusel nõusolekul toimuva abielulahutuse asjades (vt allpool) ja töölt vallandamise asjades. Mõeldud on menetlust esimeses astmes.

Reas *sisulised otsused* palutakse riikidel kokku lugeda esimeses astmes vaidlust lõpetavate sisuliste otsuste koguarv (kaasa ei tohi arvata ajutisi otsuseid ega menetlusotsuseid). Menetluse keskmine pikkus puudutab menetlust esimeses ja teises astmes. Kõne all on ainult hagiga asjad.

Pooleliolevad asjad seisuga 1. jaanuar 2005 tähendab asju, mida aastal 2004 ei lõpetatud.

Kui menetluse keskmist pikkust ei arvestata asja kohtusse andmise päevast, siis täpsustage palun, mis on menetluse pikkuse arvutamisel lähtepunktiks. Palun arvutage aeg kuni kohtuotsuse langetamiseni, ärge võtke arvesse täitemenetlust.

Haldusasi tähendab asja, mida siseriikliku õiguse järgi haldusasjana arutatakse. Üldiselt tähendab see vaidlust eraisiku ja riigi või mõne selle organi vahel.

Lahutust puudutavad andmed puudutavad üksnes kohtusse antud hagiga lahutuste asju (milles vaidluse kas tervikuna või osaliselt lahendab kohtunik). Siin ei mõelda poolte kokkuleppel

lahutamist või lahus elamise otsustamist kõigi sellest tulenevate tagajärgedega (vastastikuse nõusoleku menetlus, isegi kui see toimub kohtus) ega lahutust mis toimub haldusmenetluse raames. Kui teie riigis toimub lahutamine täiesti mitte-kohtuliku menetluse raames või kui teil ei ole võimalik hagiga lahutuste arvu teistest eristada, siis palun näidake see ära ja esitage vastavad selgitused. Lisaks, kui teie riigis kehtivad seoses lahutusega kohustuslikud järelemõtlemisajad või kui leppimisfaas ei käi kohtumenetluse alla, siis näidake see ära ja andke vastavad selgitused.

Töölt vallandamise asjade alla käivad vallandamised ainult erasektoris ja ei tohi hõlmata nt avalike teenistujate vallandamist distsiplinaarmenetluse tagajärjel. Vallandamine tähendab töösuhte lõpetamist tööandja initsiatiivil.

Küsimused 70 kuni 72.

Prokuröri roll on liikmesriigiti märkimisväärselt erinev. Seetõttu osutus kasuliku teabe hankimine pilootküsimustikuga keeruliseks. Seekord kasutame teistsugust lähenemist: koostasime prokuröri võimalike ülesannete loendi, mis ei ole ammendav ja millele tuleb vastata kas „jah” või „ei”. Te võite nende ülesannete kohta täpsustusi lisada.

Tsiviilasjades (küsimus 71) võib mõnedes riikides olla prokurörile pandud lapse või eestkoste all oleva isiku huvide kaitsmine. Haldusasjades võib prokurör näiteks riigi või selle organite ees lapse huvisid esindada.

Küsimus 72 taotleb informatsiooni kriminaalasjade arvu kohta, millega prokurör esimeses astmes tegelema peab. Kuna liiklusasjad moodustavad suure osa neist asjadest, siis täpsustage palun iga kord, kas esitatud andmed hõlmavad liiklussüütegusid või mitte.

Lõpetatud kriminaalmenetlused tähendab neid asju, mis jõuavad prokuröri kätte, aga mida kohtusse ei esitata ja mille puhul ühtegi sanktsiooni ei kohaldata ega muud meedet ei võeta. Kui teave asjade arvu kohta ei ole kättesaadav, siis esitage asjassepuutuvate isikute arv (üks asi võib puudutada mitut inimest). Näidake ära nende menetluste arv, mis lõpetati seetõttu, et asja ei saanud menetleda (i) sest kurjategijat ei suudetud tuvastada või (ii) kuna puudus kuriteo koosseis või (iii) oli mõni muu spetsiifiline õiguslik olukord (nt amnestia).

Küsimus 73.

Selle tabeli vormis küsimusega püütakse koguda informatsiooni (jooksval aastal esitatud) asjade arvu ja menetluse pikkuse (päevades) kohta, esmalt kriminaalasjades üldiselt, teiseks röövimise ja tahtliku tapmise asjades eraldi. Silmas peetakse ainult kuriteo menetlemist esimeses astmes ja välja tuleb jätta kõik otsused, mida kohtunik võib langetada seoses karistuse kohaldamisega (nt kohtueelne kinnipidamine, tingimisi enne tähtaega vabastamine).

Pooleliolevad asjad seisuga 1. jaanuar 2005 viitab asjadele, mille menetlemist 2004. aastal ei lõpetatud.

Menetluse keskmine pikkus puudutab menetlust esimeses ja teises astmes.

Kui menetluse keskmist pikkust ei arvutata asja kohtusse andmise kuupäevast, siis täpsustage palun, mis hetkest arvestus algab. Menetluse keskmisest pikkusest jätke välja politseiuurimise periood. Arvutage aeg kuni kohtuotsuseni, täitemenetlust kaasa arvamata.

Röövimine tähendab jõuga või jõuga ähvardades isikult varastamist. Kui võimalik, siis peaks see hõlmama jõuga kotirööve ja vargusi, millega kaasneb vägivald (vt *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*). Siia alla ei käi röövimiskatsed.

Tahtlik tapmine tähendab isiku tapmist (vt *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*). See ei hõlma tapmiskatseid.

V. Kohtunike ja prokuröride karjäär

Küsimused 74 kuni 76.

Küsimus 74 puudutab ainult kohtunikke ja küsimus 75 ainult prokuröre. Kui kohtunikke ja prokuröre valitakse täpselt sama protseduuri järgides, siis näidake see ära.

Värbama ja ametisse nimetama hõlmab kogu protseduuri, mille tulemusena isik kohtunikuks/prokuröriks nimetatakse, mitte ainult kohtunikuks/prokuröriks nimetamise formaalset ja ametlikku akti.

Küsimusega 76, mis puudutab kohtunike ja prokuröride mandaati, püütakse täpsustada kahte olemasolevat olukorda: mandaat määramata ajaks või mandaat kindlaksmääratud perioodiks. Kui teie riigis kuuluvad kohtunikud ja prokurörid peamiselt esimesse kategooriasse, siis näidake ära, kas sellel „eluaegsena ametisse nimetamisel" tehakse ka erandeid (nt teatud kategooria kohtunike puhul, kelle suhtes toimuvad valimised). Kui teie riigis kuuluvad kohtunikud ja prokurörid teisse kategooriasse, siis täpsustage, kas mandaat on uuendatav.

Küsimus 77.

Kohtunike esialgse väljaõppe osas on Euroopa riikide vahel suured erinevused. Mõned riigid näevad ette pikaajalise formaalse väljaõppe spetsialiseerunud õppeasutustes, millele järgneb intensiivne täiendõpe juba ametikohal. Teised riigid näevad ette lühiajalise praktiseerimise kogenud kohtuniku käe all, kes oma teadmisi ja professionaalseid nõuandeid konkreetsete kaasuste baasil jagab.

Kohtuasjade keerulisuse tõttu on tekkinud vajadus kohtunike spetsialiseerumise järele spetsiifilistele valdkondadele (majandus, finantsasjad, meditsiiniõigus, spordiõigus jne). Selline koolitus, mille tulemusena spetsialiseerumine võimalikuks osutub, erineb üldisest täiendõppest, milles kohtunikud kas peavad või võivad osaleda ja mis võimaldab neil olla pidevalt kursis muutustega seadustes või kohtupraktikas.

Eeltoodud kahele koolituse liigile võib lisada koolituse spetsiifiliste ülesannete täitmiseks (nt kohtute esimeestele), mis nõuavad lohtunikult lisaks oma kohtunikuülesannete täitmiseks

vajalikele oskustele ka nt administratiivseid, juhtimis- või finantsoskusi, mida neile ei pruugitud anda esialgse väljaõppe ega üldise täiendõppe raames.

Küsimus 78.

See küsimus kordab eelmise küsimuse sisu, ent puudutab prokuröride koolitust ja käib eeskätt nende süsteemide kohta, kus prokuröride koolitus erineb kohtunike omast. Erinevalt eelmistest küsimustest ei täpsustata prokuröride osas seda, kas nad täidavad spetsialiseeritud ülesandeid. Juhul kui teie riigis esineb prokuröride spetsialiseerumine, siis näidake see ära ja täpsustage.

Küsimused 79 kuni 82.

Palun kasutage küsimuses 4 täpsustatud *palga* definitsiooni

Küsimus 79.

Küsimus puudutab karjääri alustava, täiskohaga töötava esimese astme kohtuniku aastast brutopalka. Kui kohtunikele masktavad lisatasud nende sissetulekut märkimisväärselt suurendavad, siis täpsustage seda ja võimalusel näidake ära sellise tasu suurus aasta kohta või vähemalt, kui suure suhteosa see kohtuniku sissetulekust moodustab. Siin ei mõelda küsimuses 85 käsitletavat preemiat (tulemuspreemia).

Brutopalk on palk enne sotsiaalmaksu ja muude maksude mahaarvamist.

Küsimus 80.

Küsimus puudutab Ülemkohtu või viimase instantsi kohtuniku aastast brutopalka.

Kui kohtunikele masktavad lisatasud nende sissetulekut märkimisväärselt suurendavad, siis täpsustage seda ja võimalusel näidake ära sellise tasu suurus aasta kohta või vähemalt, kui suure suhteosa see kohtuniku sissetulekust moodustab.

Brutopalk on palk enne sotsiaalmaksu ja muude maksude mahaarvamist.

Kui kindlat summat esitada ei ole võimalik, siis näidake ära minimaalne ja maksimaalne aasta brutopalk.

Küsimus 81.

Küsimus puudutab karjääri alustava, täiskohaga töötava prokuröri aastast brutopalka.

Kui prokuröridele makstavad lisatasud nende sissetulekut märkimisväärselt suurendavad, siis täpsustage seda ja võimalusel näidake ära sellise tasu suurus aasta kohta või vähemalt, kui suure suhteosa see prokuröri sissetulekust moodustab.

Brutopalk on palk enne sotsiaalmaksu ja muude maksude mahaarvamist.

Küsimus 82.

Küsimus puudutab Ülemkohtu või viimase instantsi kohtu prokuröri aastast brutopalka.

Kui prokuröridele makstavad lisatasud nende sissetulekut märkimisväärselt suurendavad, siis täpsustage seda ja võimalusel näidake ära sellise tasu suurus aasta kohta või vähemalt, kui suure suhteosa see prokuröri sissetulekust moodustab.

Brutopalk on palk enne sotsiaalmaksu ja muude maksude mahaarvamist.

Kui kindlat summat esitada ei ole võimalik, siis näidake ära minimaalne ja maksimaalne aasta brutopalk.

Küsimus 83.

Küsimusega püütakse välja selgitada finantseeliseid, mida kohtunikele ja prokuröridele nende ametist tulenevalt anda võidakse.

Küsimus 84.

Õpetamine tähendab nt ülikoolis professori tööd, konverentsidel osalemist, koolide pedagoogilistest üritustest osavõttu jms.

Teadustöö ja publikatsioonide avaldamine tähendab näiteks artiklite avaldamist ajalehes, õiguseelnõude koostamises osalemist.

Kultuurialane tegevus tähendab nt esinemist kontserdil, teatrietenduses, enda maalitud maalide müümist jne.

Kui teie riigis on selles valdkonnas paika pandud reeglid, mis nõuavad kas kõigiks või mõnedeks nimetatud tegevusteks eriluba, siis täpsustage seda.

Küsimus 85.

Küsimus puudutab tulemuspreemiaid, mida kohtunikele maksta võidakse, näiteks lähtudes teatud perioodil tehtud otsuste arvust.

Küsimus 86.

Selle tabeli vormis küsimusega tahetakse teada kohtunike ja prokuröride vastu algatatud distsiplinaarmenetluste arvu ja neile tegelikult määratud sanktsioone. Kui nende kahe näitaja vahel on märkimisväärne erinevus ja te teate, miks, siis palun selgitage.

Teises tulbas viitava read *kutse-eetika rikkumine* (nt jäme käitumine advokaadi või teise kohtuniku suhtes), *ametikohustuste nõuetele mittevastav täitmin*e (nt süstemaatiline aeglus otsuste tegemisel), *kriminaalkuritegu* (era- või tööelus toime pandud õigusrikkumine, mille eest on ette nähtud sanktsioon) viitavad mõnedele kohtunike ja prokuröride eksimustele, mis võivad olla distsiplinaarmenetluse ajendiks. Kui asjakohane, siis täiendage seda nimekirja. Sama kehtib võimalike sanktsioonide liikide kohta (*noomitus, ametivolituste peatamine, ametist tagandamine, trahv*).

Kui üks distsiplinaarmenetlus on algatatud mitme eksimuse tõttu, siis arvestage seda menetlust ainult üks kord ja põhieksimuse eest.

VI. Advokaadid

Küsimused 87 ja 88.

Selles peatükis viitab mõiste *advokaat* Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusele Rec (2000) 21 advokaadi kutsevabaduse kohta: see on isik, kes siseriikliku õiguse kohaselt on kvalifitseeritud ja volitatud oma kliente kaitsma ja nende nimel tegutsema, praktiseerima õigust, esinema kohtus ja oma kliente õigusküsimustes nõustama ja esindama.

Kuna mõnedel riikidel on olnud keeruline sellele definitsioonile vastavate advokaatide täpset arvu esitada võtmata arvesse õigusnõustajaid (*solicitor* – advokaat, kes ei oma õigust kliente kohtus esindada), siis palun andke koguarv ja täpsustage, kas arvasite kaasa ka õigusnõustajad. Kui teil on olemas andmed mõlema kategooria kohta, siis tooge need välja. Võimalusel näidake ära ka, kas vastav näitaja hõlmab advokaat-praktikante.

Küsimus 89.

Selle küsimusega püütakse saada informatsiooni isikute kohta, kellel on vastavalt kohtuasja liigile õigus oma kliente kohtus esindaja ja seeläbi püütakse mõõta „advokaatide monopoli” suurust.

Vastused võivad varieeruda sõltuvalt sellest, kas kõne all on esimese või teise astme kohtud. Vajadusel palun täpsustage.

Küsimus 90.

Selle küsimusega püütakse teda saada, missugusel tasandil advokaadikutse organiseeritud on (nt advokaatide registreerimine, distsiplinaarmenetlused, elukutse esindamine suhtes nt täitevvõimuga). Organisatsioon võib olla nii üleriigiline kui regionaalne/kohalik. Kui asjakohane, näidake ära regionaalsete ja kohalike Advokatuuride arv.

Küsimus 91.

Kui eriettevalmistust ega eksami sooritamist ei nõuta, siis näidake ära, kas on erinõudmisi seoses diplomi või ülikooliharidusega.

Küsimus 93.

Mõnele õigusvaldkonnale spetsialiseerumine viitab advokaadi võimalusele ametlikult ja avalikult spetsialiseeruda, näiteks „kinnisvaraõigusele spetsialiseerunud advokaadina".

Küsimused 94 Ja 95.

Kuna advokaaditasude kindlaksmääramise süsteemid on väga erinevad ja arvukates riikides lähtutakse põhimõttest, et honorari peab saama vabalt määrata, näitas pilootküsimustik selgelt, et advokaaditasude suuruse kohta on võimatu informatsiooni saada.

Seetõttu on praegused küsimused suunatud üksnes teabe kogumisele selle kohta, kuidas honoraride suurus kindlaks määratakse ja kas teenuse kasutajatel on hõlpsasti võimalik eelnevalt teada saada honorari arvatavat suurust (honorar, mida advokaat ilmselt küsib kui toimiku lahti teeb).

Küsimus 98.

Küsimus puudutab kaebusi, mida saavad esitada teenuse kasutajad, kes advokaadi tööga nende asjade ajamisel rahul ei ole. Selline kaebus võib puudutada näiteks menetluse aeglust, tähtaegade möödalaskmist, ametisaladuse hoidmise rikkumist. Täpsustage, kui vajalik.

Täpsustage samuti, missugune organ sääraseid kaebusi vastu võtab ja menetleb.

Küsimus 99.

Selle küsimuse all mõeldakse tavaliselt rakendatavaid distsiplinaarmenetlusi, näiteks teise advokaadi või kohtuniku algatusel. Selle tabeli vormis küsimusega tahetakse täpsustada advokaatide vastu algatatud distsiplinaarmenetluste arvu ja tegelikult neile määratud sanktsioone. Kui nende kahe näitaja vahel on märkimisväärne erinevus ja te teate, miks, siis palun selgitage.

Kui asjakohane, siis täiendage või parandage distsiplinaarmenetluse põhjuste ja sanktsioonide liikide loendit.

Kui üks distsiplinaarmenetlus on algatatud mitme eksimuse tõttu, siis arvestage seda menetlust ainult üks kord ja põhieksimuse eest.

VI. Alternatiivne vaidluste lahendamine

Hindamise pilootkava käigus selgus, et vahenduse üldkasutatava definitsiooni loomine on väga keeruline ning et vahenduse arendamise osas on riigid väga erinevates faasides.

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec (2002) 10 annab vahenduse definitsiooni tsiviilasjades: tegemist on vaidluste lahendamise protsessiga, milles pooled peavad

vaidlusalustes küsimustes läbirääkimisi eesmärgiga jõuda kokkuleppele ja nad teevad seda ühe või mitme vahendaja abiga.

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec (1999) 19 annab vahenduse definitsiooni kriminaalasjades: see on mis tahes protsess, milles kannatanul ja kurjategijal, kui nad selleks vabatahtlikult nõus on, võimaldatakse aktiivselt osaleda kuriteost tulenevate küsimuste lahendamisel ja seda erapooletu kolmanda poole (vahendaja) abiga.

Selles peatükis vaadeldakse vahendust kui kohtulikku protsessi või kui kohtukontekstist alguse saanud protsessi (nt kohtunik on määranud vahenduse), milles kolmas pool, kellel puudub vaidlusaluste küsimuste suhtes otsene huvi, soodustab poolte vahelist diskussiooni eesmärgiga aidata neil raskusi ületada ja kokkulepetele jõuda.

Küsimus 101.

Selle tabeli vormis küsimusega püütakse välja selgitada, mil määral on erinevate asjade puhul kohtumenetluse käigus vahendus kohustuslik ja kes on vahendajana tegutsema volitatud isikud.

Selles küsimuses on *tsiviilasjade* alt välja jäetud perekonnaasjad ja töölt vallandamise asjad; need tuleb esitada tabelis eraldi ridadel.

Küsimus 102.

Vastates sellele tahtlikult avatud küsimusele näidake võimalusel ära akrediteeritud vahendajate arv, nende nimetamise erisused, nende spetsiifilised volitused jne.

Küsimus 103.

See küsimus on suunatud peamiselt neile riikidele, kus vahendusmenetlusi ja vastavaid asjade liike puudutav teave on kättesaadav. Kui olemasolevad andmed ei võimalda teil sellele küsimusele täies mahus vastata, näiteks kui näitajad hõlmavad osaliselt tsiviilasju (lahutusi), siis täpsustage seda.

Küsimusega püütakse teada saada, missugustes valdkondades vahendust sagedamini kasutatakse ja edukaks peetakse.

Selles küsimuses on tsiviilasjade alt välja jäetud perekonnaasjad ja töölt vallandamise asjad, neid tuleb lahata eraldi.

Küsimus 104.

Kui küsimused 101 kuni 103 puudutasid kohtulikku vahendust, siis see küsimus puudutab kõiki alternatiivse vaidluste lahendamise liike, eeskätt hagita asjades, mis jäävad väljapoole kohtute pädevust.

Küsimusega püütakse muu hulgas välja selgitada asjade liigid, mida mõnedes riikides tohivad lahendada mittekohtulikud organid (nt lepitusnõukogud, kes mõnedes Skandinaaviamaades lahendavad lahutuse asju).

Palun täpsustage iga AVL-i liigi puhul vastavate asjade arv.

VII. Kohtuotsuste täitmine

Vastavalt Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitusele Rec (2003) 17 kohtuotsuste täitmise kohta on täitevametnik isik, keda riik on volitanud täitemenetlust läbi viima, sõltumata sellest, kas see isik on riigiteenistuja.

Palun pidage silmas, et küsimused 105 kuni 117 puudutavad täitmist ainult tsiviilasjades (mis käesolevas hindamiskavas hõlmavad kaubandusasju ja perekonnaõiguse asju).

Küsimus 105.

Mõnedes riikides on täitevametnik kohtu palgal, mõnes riigis on ta avalikus teenistuses väljaspool kohut ja mõnedes riikides on ta eraõiguslik töötaja (kellele on pandud avalik-õiguslikud kohustused).

Küsimus 108.

Selle küsimusega püütakse teada saada, missugusel tasandil on täitevametnike elukutse organiseeritud (nt nende registreerimine, distsiplinaarmenetlused, elukutse esindamine). Organisatsioon võib olla nii üleriigiline kui regionaalne/kohalik.

Küsimused 109 ja 110.

Nende küsimustega tahetakse saada teavet selle kohta, kuidas määratakse kindlaks täitetasud ja kas teenuse kasutajatel on kerge eelnevalt teada saada, kui suur on täitevametniku arvatav tasu kohtuotsuste täitmisele pööramise eest.

Küsimus 111.

Täitevametnikele on pandud avalikud ülesanded. Seetõttu on nende erinevale staatusele vaatamata oluline teada, kes nende üle järelevalvet teostab.

Küsimus 113.

Piloothindamise käigus selgus, et kõigis vastanud riikides nähakse seadusega ette võimalus täitevametnike peale kaebusi esitada. Sellele küsimusele antud vastsed peaksid andma parema ülevaate vastavate kaebuste põhjustest.

Küsimus 114.

Kui asjakohane, siis näidake ära, missuguseid probleeme teie riik plaanib lahendada, missugused on olukorra parandamiseks kavandatavad või juba vastu võetud meetmed ja missugused on raskused. Teisisõnu, palun hinnake oma riigis täitemenetlusega seonduvat olukorda.

Küsimus 115.

Küsimus puudutab statistiliste andmete kogumise süsteemi loomist, mida saaks rakendada ka kohtumenetluse pikkuse mõõtmiseks selliselt, et näiteks täitemenetluse pikkust oleks võimalik mõõta päevades, arvates hetkest, mil pooled kohtuotsuse kätte said.

Üks põhjusi, miks vastava statistika kogumist komplitseerib, on see, et näiteks tsiviilasjades sõltub otsuse täitmine võitnud poole soovist.

Küsimus 116.

Selle küsimusega püütakse võrrelda riike selle alusel, kui kaua võtab aega kohtuotsusest teatamine, mis võimaldab täitemenetlust alustada.

Küsimus 117.

See tabeli vormis küsimus täpsustab täitevametnike vastu algatatud distsiplinaarmenetluste arvu ja tegelikult rakendatud sanktsioonide arvu. Kui nende kahe näitaja vahel on märkimisväärne erinevus ja te teate, miks, siis selgitage palun.

Kui asjakohane, siis täiendage või parandage distsiplinaarmenetluse põhjuste ja sanktsioonide liikide loendit.

Kui üks distsiplinaarmenetlus on algatatud mitme eksimuse tõttu, siis arvestage seda menetlust ainult üks kord ja põhieksimuse eest.

VIII. Notarid

Küsimused 120 kuni 122.

Notarite ülesanded ja staatus on riigiti väga erinevad. Nende küsimustega püütakse välja selgitada välja üksnes notarite staatust, missuguseid kohtulikke ülesandeid nad täidavad (nt poolte kokkulepete koostamine) ja missugune on nende suhtes teostatava järelevalve olemus.

***

Küsimus 123.

See küsimus pakub võimaluse teha üldisi või konkreetsed tähelepanekuid olukorra kohta vastanud riigis ja selgitada reforme, mida kavatsetakse õigusemõistmise kvaliteedi ja tõhususe suurendamiseks läbi viia.

Sellele küsimusele vastamine ei ole küll kohustuslik, ent riikide ekspertide konkreetsetest ettepanekutest oleks CEPEJ edasises töös palju kasu.

Suur tänu väärtusliku koostöö eest!

15.5. Riikide korrespondendid, kelle ülesandeks oli kohtusüsteemi hindamise küsimustiku vastuste koordineerimine

[riikide ingliskeelsed nimed alfabeetilises järjekorras]

ALBANIA/*ALBANIE*
Victor GUMI, Director General of codification, Directory of Foreign Affairs and Public Relations, Ministry of Justice, Tirana

ANDORRA/*ANDORRE*
Carme OBIOLS, Secretary General, High Council of Justice, Andorre la Vieille

ARMENIA/*ARMENIE*
Armen SANOYAN, Chief Specialist, Department of international Legal Affairs, Ministry of Justice, Yerevan

AUSTRIA/*AUTRICHE*
Georg STAWA, Judge assigned to the Ministry of Justice, Federal Ministry of Justice, Vienna

AZERBAIJAN/*AZERBAIDJAN*
Ramin GURBANOV, Senior Adviser, Department of Organisation and Analysis, Ministry of Justice, Baku

BELGIUM/*BELGIQUE*
Dietger GEERAERT, Attaché, SPF Justice, Ministry of Justice, Brussels

BOSNIA AND HERZEGOVINA/*BOSNIE-HERZEGOVINE*
Adis HODZIC, Head of the Budget and Statistics Department, Secretariat of High Judicial and prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo

BULGARIA/*BULGARIE*
Kremena LAZAROVA, Senior expert, Ministry of Justice, Sofia

CROATIA/*CROATIE*
MARIO VUKELIC, Judge to the High Commercial Court, High Commercial Court, Zagreb

CYPRUS/*CHYPRE*
Savvas RASPOPOULOS, Chief Registrar, Supreme Court of Cyprus, Nicosia

CZECH REPUBLIC/*REPUBLIQUE TCHEQUE*
Ivana BORZOVÁ, Head, Department of Civil Supervision, Ministry of Justice, Prague

DENMARK/*DANEMARK*
Mette Fjord KRISTENSEN, Head of Section, Ministry of Justice, Copenhagen

ESTONIA/*ESTONIE*
Timo LIGI, Head of the Court Administration Division, Ministry of Justice, Tallinn

FINLAND/*FINLANDE*
Piritta KOIVUKOSKI, Project worker, Department of Judicial Administration, Ministry of Justice, Helsinki

FRANCE
Hélène DAVO, Special adviser, Ministry of Justice, SAEI, Paris

GEORGIA/*GEORGIE*
Rusudan TUSHURI, Head of the International Legal Relations Department, Ministry of Justice, Tbilisi

GERMANY/*ALLEMAGNE*
Matthias HEGER, Head of the International civil procedure Department, Federal Ministry of Justice, Berlin

GREECE/*GRECE*
Athanasia VASILOPOULOU, Expert, Department of special legal affairs of the EU's and International Organisations, Ministry of Justice, Athens

HUNGARY/*HONGRIE*
Gabor SZEPLAKI-NAGY, Auxiliary judge at the Supreme Court of Hungary, Director of the Human Rights Office at the Supreme Court of Hungary, Budapest

ICELAND/*ISLANDE*
Anna Sigriđur ARNARDÓTTIR, Legal Expert, Ministry of Justice and Ecclesiastical Affairs, Reykjavik

IRELAND/*IRLANDE*
Denis BYRNE, Assistant Principal Officer, Courts Policy Division, Department of Justice Equality and Law Reform, Dublin

ITALY/*ITALIE*
Fausto DE SANTIS, Director General at the Judicial organisation office, Ministry of Justice, Rome

LATVIA/*LETTONIE*
Agnija KARLSONE, Head of Public Relation Division, Court Administration, Riga

LIECHTENSTEIN
Hubert WACHTER, Lawyer, Government of the Liechtenstein Principality, Vaduz

LITHUANIA/*LITUANIE*
Ilona VIJEIKIENĖ, Senior Specialist, Legal institution's Department, Ministry of Justice, Vilnius

LUXEMBOURG
Yves HUBERTY, Governmental Officer, Ministry of justice, Luxembourg-Kirchberg

MALTA/*MALTE*

Marco CACHIA, Head of Secretariat, Parliamentary Secretariat, Ministry for Justice and Home Affairs, Valetta

MOLDOVA
Lilia GRIMALSCHI, Deputy Head, International relations and European integration, Ministry of Justice, Chisinau

MONACO
Jean CURRAU, Auxiliary judge at the Court of Appeal, honorary Councillor of Court of Appeal, Law- courts, Monaco

MONTENEGRO/*MONTÉNÉGRO*
Nevenka MUGOSA, Senior Adviser, Ministry of Justice, Podgorica

NETHERLANDS/*PAYS-BAS*
Paul SMIT, WODC, Research and Documentation Centre, Ministry of Justice, The Hague

NORWAY/*NORVEGE*
Karl Otto THORHEIM, Legal Adviser, Ministry of Justice, Oslo

POLAND/*POLOGNE*
Cezary DZIURKOWSKI, Judge, Counsellor to the Minister of Justice, Department of International Cooperation and Judicial Assitance, Ministry of Justice, Warsaw

PORTUGAL
João ARSENIO DE OLIVEIRA, Legal adviser, Office of the legislative policy and planning, Ministry of Justice, Lisbon

ROMANIA/*ROUMANIE*
Vasilica-Cristi DANILET, Judge, Councillor to the Minister of justice, Ministry of Justice, Bucharest

THE RUSSISAN FEDERATION/*FEDERATION DE RUSSIE*
Mikhail VINOGRADOV, Lawyer, State Legal Directorate of the President of the Russian Federation (GGPU), Moscow

SAN-MARINO/*SAINT MARIN*
Stefano PALMUCCI, Civil servant at the Secretariat of State for Justice, San Marino Citta

SERBIA /*SERBIE*
Majda KRŠIKAPA, Advisor to the Court on European Integration and Harmonisation of Legislation, Supreme Court, Belgrade

SLOVAK REPUBLIC/*REPUBLIQUE SLOVAQUE*
Igor BELKO, Judge, Supreme Court, Bratislava

SLOVENIA/*SLOVENIE*
Janko MARINKO, Judge, Secretary General of the Supreme Court, Ljubljana

SPAIN/*ESPAGNE*

Elsa GARCIA-MALTRAS DE BLAS, Public prosecutor, Councillor at the General Direction of International legal co-operation, Ministry of Justice, Madrid

SWEDEN/*SUEDE*
Catarina BARKATORP, Judge, Consultant, The Swedish National Court Administration, Ministry of Justice, Stockholm
Johan SANGBORN, Deputy Director, Division for Procedural and Court Issues, Ministry of Justice, Stockholm

TURKEY/*TURQUIE*
Selda SAYGI, Investigative Judge, Ministry of Justice, Ankara

UKRAINE
Olena YAKOVENKO, Head of Division, International Cooperation Department, Ministry of Justice, Kyiv

UNITED KINGDOM/*ROYAUME-UNI*
Deirdre BOYLAN, Policy Officer, European and International Policy Division, Department for Constitutional Affairs, London